

AS RAN

ASOCIAȚIA SCRITORILOR ROMÂNI DIN AMERICA DE NORD

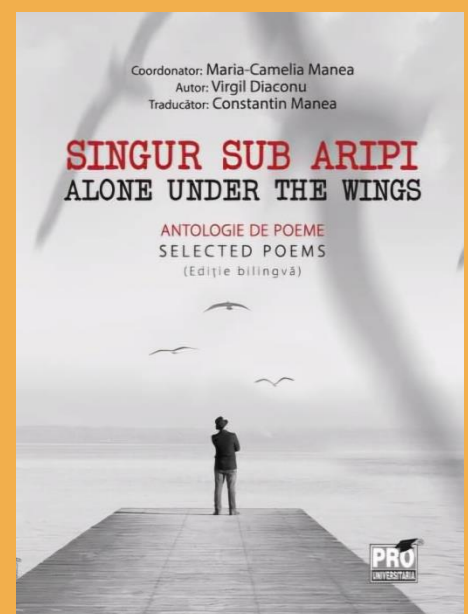
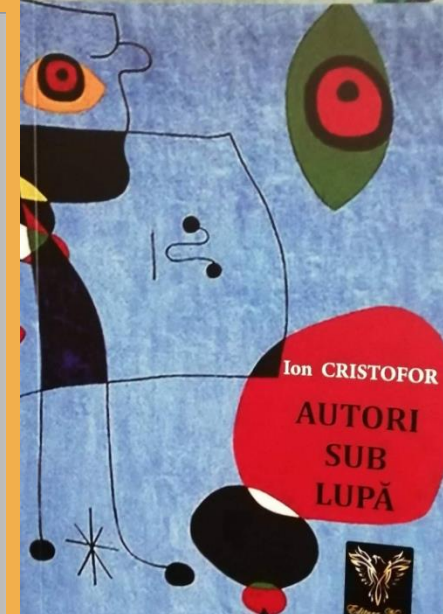
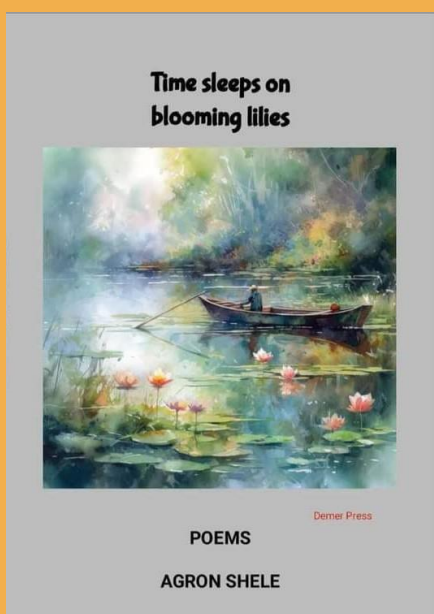
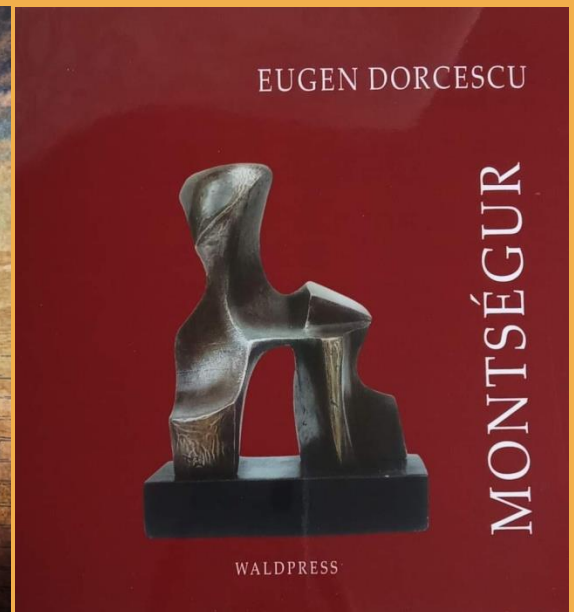
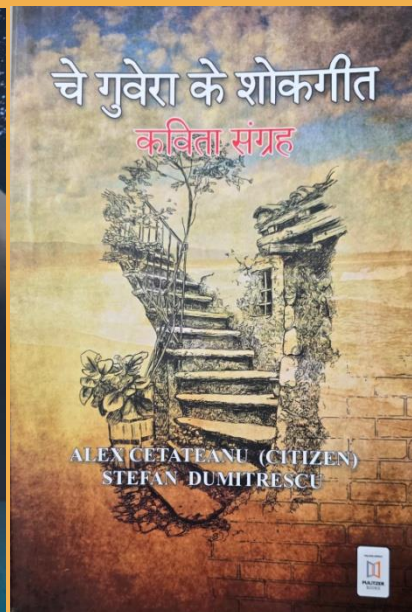
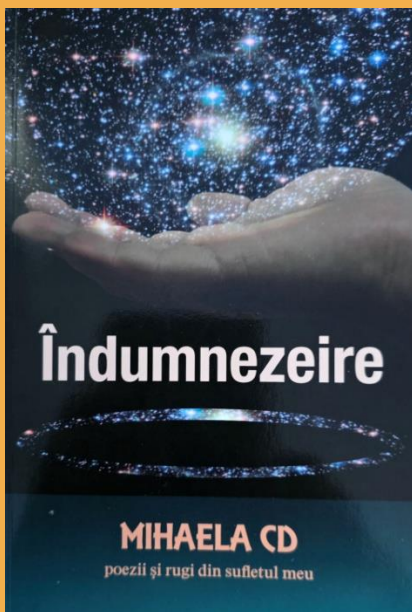
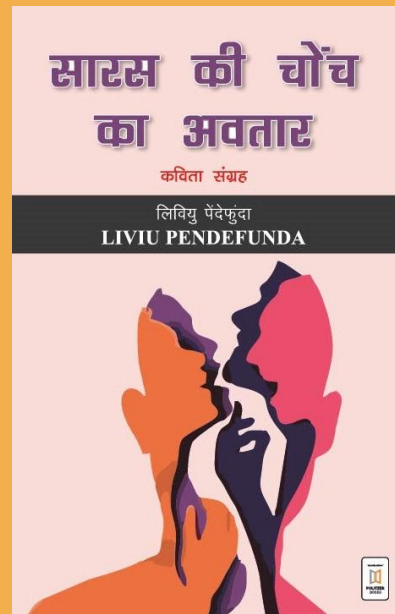
Destine Literare

ANUL 18 · NR. 68 · IULIE - SEPTEMBRIE · 2024
WWW.DESTINE-LITERARE.COM

*Uniunea Ziaristilor Profesioniști
din România*

Cărți care au trecut oceanul

Cărți „de pomană”

Desigur, nu cred că există român, mai ales oltean, care nu a primit și mâncat colivă de pomană! Dar moșori, colaci, ouă colorate și...orice mâncare; pomeni la înmormântări, comemorări, pomeni de sărbători și oricând! Să fie primit sau bogdaproste (din bulgară)! Cât de mult era așteptată și ce mare bucurie ne aducea, în special copiilor, luna după ziua de Paște, la Amărăști, când mai toată lumea se ducea la biserică din deal (unde se afla și cimitirul), la pomană! Din toată sărăcia lor, oamenii puneau pe mese tot ce aveau mai bun, să fie pe lumea cealaltă, pentru cei dragi. De pomană se ofereau opinci și diferite obiecte de îmbrăcăminte, dar nu îmi amintesc dacă se ofereau și cărți. Sunt aproape sigur că nu...

Au trecut anii și cu ei am trecut și eu...! Mă aflu în Canada de 40 de ani și mă gândesc – unde era mai bine? Nostalgia de locurile copilăriei, mă copleșește! Sau, așa cum îmi spunea ÎPS Bartolomeu Anania – „Nicăieri pe lume pământul nu este mai... cald, ca în locurile unde te-ai născut!” . Dar să nu schimb subiectul... Și în Canada (și oriunde în lume) românii au adus cu ei obiceiurile de acasă – și bune și rele! Cele bune: Biserici, slujbe, pomeni la înmormântări și de sărbători, spectacole românești etc., la fel ca acasă. Dar cărțile nu se dau de pomană, la diferite ocazii, sau nu știu eu? În ultimii ani, în Montreal și împrejurimi, poate și în alte locuri din Canada, au apărut căsuțele pentru *cărți de pomană* – să ia oricine câte cărți vrea și să mulțumească în sinea lui sau... nu. Așa cum se poate vedea în pozele atașate, cutiile în care pot pune cărți (cei care vor să se debaraseze de ele, sau lua cărți, cei care găsesc subiecte care îi interesează), se află în apropierea primăriilor, oficiilor pompierilor, pe lângă biserici (chiar dacă unele sunt părăsite și baricadate - vedeți biserica din Lery). Și lângă statuia lui Eminescu din Montreal, există o astfel de cutie (dar nu am văzut cărți în ea, poate s-au „achiziționat” foarte repede și nu am avut eu noroc...). Evident, căsuțele acestea cu fel de fel de cărți sau chiar DVD-uri sunt mai pline sau mai goale...depinde cine a trecut înainte pe la ele.

Dar să fiu clar – „nu este dracul chiar așa de negru...”! Acest fenomen (al cărților oferite gratuit) are mare legătură cu Internetul și dezvoltarea cărților în format electronic, e-books pe scurt. Aproape că nu există carte (sau autor) să nu poată fi găsită pe Google. Nici cărțile imprimare (noi sau utilizate) nu au rămas în sertare sau biblioteci. Compania ThriftBooks (de exemplu) susține că a vândut pe eBay, din 2003 până în prezent, peste 160 de milioane de cărți format ...pe hârtie. Și pe Amazon se pot vinde și cumpăra multe cărți, fel de fel. Unele cărți în format electronic se pot descărca chiar gratuit. Vedeți mai jos trei cărți valoroase, care nu costă nimic să le descărcăm, să le citim sau recitim (eu le-am citit la timpul lor) și să le deponăm într-un fișier care nu ocupă spațiu în bibliotecă... Chiar astăzi, când scriam aceste rânduri, am primit linkurile pe WhatsApp:

Primele 5 site-uri (Websites) pe Planetă, de unde se pot descărca gratuit cărți (e-books), ar fi următoarele : Free-Ebooks.net, Obooko.com, Proiect Gutenberg (Gutenberg.org - peste 70.000 de titluri!), Manybooks.net și Scribd.com. De la „Amazon” se pot descărca milioane de cărți format Kindle (care în prezent se pot citi cu aproape orice telefon sau tabletă) gratuit sau aproape gratuit. Problema cea mai mare a devenit TIMPUL, care parcă s-a scurtat. Trăim o epocă de mari schimbări în soarta pământenilor, aproape de necrezut cu numai două decenii în urmă. Și câte nu ar mai fi de zis! Nu am amintit nimic de filmele, de spectacolele, de evenimentele sportive etc. ce se pot descărca și viziona gratuit, oriunde există Internet, din orice colț de Planetă! Chiar și „barierile” legate de limbă au dispărut, putându-se opta pentru traduceri pe internet din diferite limbi.

Dar am început aceste rânduri cu subiectul cărților tipărite, de care se debarasează elegant, cei care nu le mai vor în casele lor. În cutiile pentru cărți oferite la cine le vrea, se găsesc și cărți valoroase, în engleză sau franceză. Evident, cele cu adevărat valoroase sunt mai rare. Dicționarele nu mai interesează, deoarece pe Internet găsești mult mai rapid un cuvânt, un antonim sau sinonim, o expresie etc., decât dacă l-ai căuta într-un dicționar tipărit. Evident, fac excepție unele enciclopedii, precum Enciclopedia Britanică. Anumite ediții se vând cu mii de dolari (cea din 1911 de exemplu, 29 de volume!) fără valoare

practică, numai de ținut în bibliotecă, de frumusețe. Să nu uităm – atenție la toxicitatea cărților vechi, care pot elibera praf cu plumb și mercur, plus mucegai! Să nu le ținem în dormitoare, iar în saloane, pe cele vechi-vechi este bine să le ținem în pungi de plastic, eventual transparente. Eu așa fac. Ba în plus, nu bag în casă cărți vechi, fără să le șterg cu un șervețel umezit în soluție dezinfectantă. Paza bună...

În concluzie, cărțile tipărite vor exista în paralel cu cele în format electronic încă mulți ani de acum înainte. Unele librării se închid, așa cum se închid și multe biblioteci, dar vor mai rămâne „în viață”, destule. Cererea și oferta decide...!

Celebra bibliotecă din Alexandria a fost incendiata în anul 48 î.e.n. (pe vremea lui Julius Caesar, intenționat sau din accident – nici în zilele noastre nu se știe sigur)! Între 40.000 și 700.000 de documente (nu se știe mai exact) s-au pierdut definitiv, dar omenirea s-a refăcut treptat după acea pierdere incomensurabilă! Librăria Congresului SUA este în prezent cea mai mare din lume – am vizitat-o de mai multe ori. Aflăm din Wikipedia că se găsesc în această librărie (Library of Congress) peste 32 de milioane de cărți și alte materiale tipărite în 470 de limbi și peste 61 de milioane de manuscrise! Să fiți pregătiți să mergeți vreo 8 (opt!) km prin coridoarele librăriei, dacă veți decide să o

vizitați!

Dar să revin la „cărțile de pomană” : Sper să-mi fie iertată expresia – nu am găsit un termen mai bun. Nu este ironie. Eu nu mă pot abține să nu opresc mașina la cutiile de cărți care se află în drumul meu și să nu arunc o privire. Inventivi, anumiți proprietari de cafenele (am văzut și în Londra), stimulează circulația cărților nedorite de unii și apreciate de alții – cred că este o idee nouă și cu efect pozitiv. În rezerva indiană Kahnawake, în drumul meu spre Montreal, opresc deseori la o cafenea, unde pot răsfoi și eventual lua acasă cărți

care mă interesează. Prietenii mei – poeta Claudia Voiculescu și prof. Constantin Hărăbor, pe care am avut bucuria să-i am musafiri recent, și-au făcut și prietene la cafenea – indience simpatice și comunicative, așa cum se poate vedea în poza alăturată :

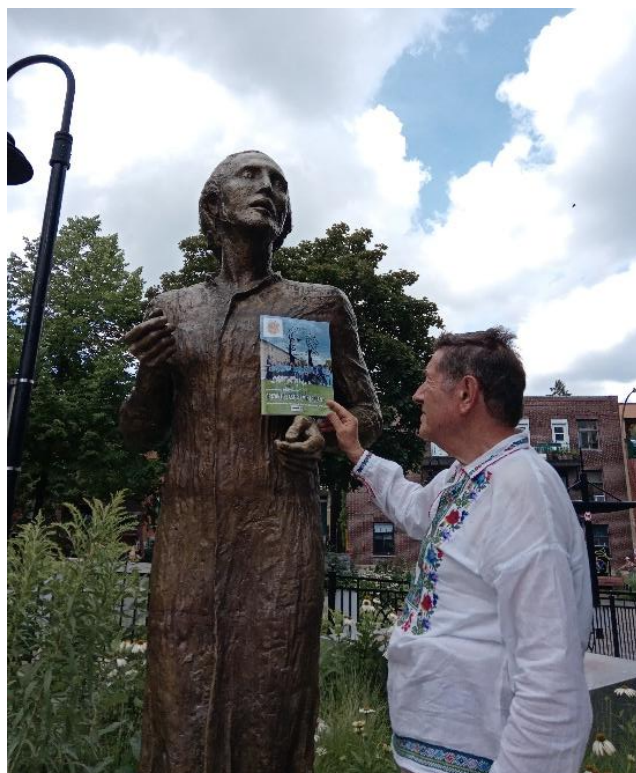
Și în superba insulă Saint Bernard, rezervă naturală de păsări (de lângă locuința mea „de vară”) există o astfel de „cafenea literară” cu deviza „Iei o carte, aduci o carte”, la care opresc adesea. Am dus în aceste locuri pe toți prietenii mei care m-au vizitat în ultimii ani – pe acad. prof. Dr. Liviu Pendefunda (scriitor), pe Comisarul Șef și scriitor Corneliu Victor Drăghici cu soția Georgiana și nepoțica Sofia și pe scriitorul Mircea Ștefan Bartan. Voi continua acest bun obicei! Cafea și cărți se vor găsi întotdeauna...

În localitatea Lery – cutie pentru cărți, lângă primărie

Cutie pentru cărți „de pomană” la o biserică blocată (închisă) în Lery

Prof. Constantin HĂRĂBOR cu proiectul ORIZONT PLASTIC EMINESCIAN (Școala Gimnazială „ORIZONT” – București)

Constantin Hărăbor lângă statuia lui Eminescu de la Montreal, opera lui Vasile Gorduz

Poeta Claudia Voiculescu

Căsuța pentru cărți (întâmplător goală !) de lângă Eminescu

PS. Am primit recent de la profesoara A. C. din București, informații și mai multe linkuri utile pentru oricine interesat de cultură. Acestea sunt :

UNESCO a avut marea idee de a acorda acces gratuit la biblioteca digitală mondială de pe internet.

Un cadou frumos pentru toată omenirea!

Aici este link-ul: <https://www.wdl.org/fr> pentru Franța. Colectează hărți, texte, fotografii, înregistrări și filme din toate timpurile și explică pietrele prețioase și relicve culturale ale fiecărei biblioteci din întreaga lume, disponibile în șapte limbi.

Bucură-te și fă-i pe cei din jurul tău să se bucure!

Și apoi, mai multe link-uri care vor interesa iubitorii de muzeu, operă și cinematografie.

- Fnac-ul a pus o selecție de 500 de cărți gratuite de descărcat, am pus link-ul:

<https://livre.fnac.com/n309183/Tous-les-Ebooks-gratuits>

Câteva locuri culturale sau spectacole pe care le puteți vizita de acasă:

- Opera Națională din Paris își pune spectacolele online gratuit pe <https://lnkd.in/gwdGY8n>

- Opera Metropolitană din New York își va difuza spectacolele gratuit; <https://bit.ly/2w2QXbP>

- La Cinémathèque Française oferă cele 800 de masterclass-uri, eseuri și prelegeri video, 500 de articole despre colecțiile și programare; <https://lnkd.in/gHCcNKn>

- Forumul *Imagine* propune vizionarea întâlnirilor sale: <https://lnkd.in/gFbZp5q>

- **Centre Pompidou**: Puteți asculta podcasturi dedicate lucrărilor datorită Centre Pompidou

<https://lnkd.in/gGifD3r>

- Muzee: 10 muzee online de vizitat de pe canapeaua ta

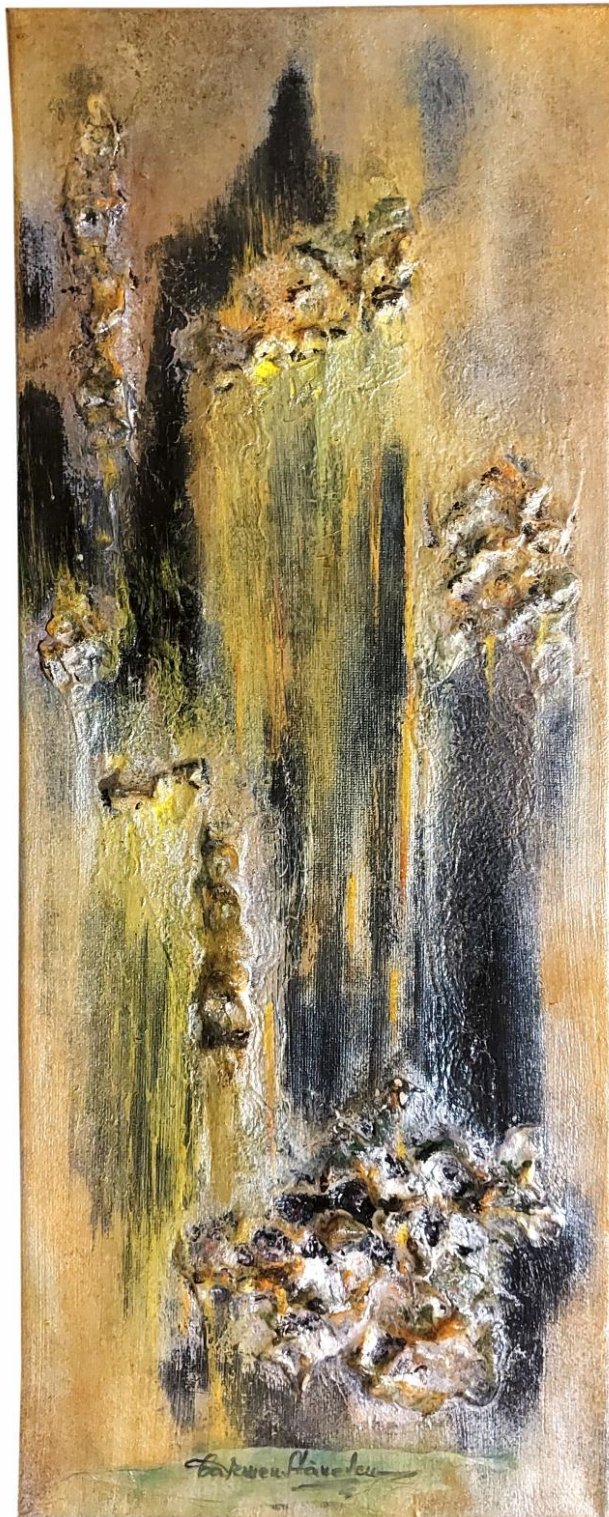
https://lnkd.in/gV_S_Gq

- 1150 de filme sunt disponibile pe

<https://lnkd.in/gspcqCm>

Accesări plăcute!

Alexandru CETĂȚEANU

Lumières et ombres • Lights and shadows • Lumini și umbre
Dim 20" X 8" X 3/4" • ACRYLIC + ARGILE

Camelia-Carmen STĂNESCU

Comoara mioritică

evocări, memorii, tradiții literare

Coca POPESCU

La adăpostul serii

Vrem o țară ca afară, dar suntem bolnavi de trufie, hoție și la tot pasul găsești un individ care vrea să facă un ban fără să muncească. Educația e la pământ, nu pentru că nu am avea cadre didactice dedicate meseriei, alta e buba.

Desigur, în cele mai multe cazuri, dăm vina pe sistem, dar vina ne aparține tuturor, am învățat din mers sloganul „Lasă că merge și așa”. Într-un târziu, ne dăm seama că suntem din ce în ce mai neputincioși, meritându-ne soarta de „oropsiți ai vieții”.

Mă doare sufletul când văd bunici trecuți bine de 75 de ani, așezați pe caldarâm cu o sacoșă din care se zăresc câteva legături de pătrușel, câteva ouă și o sticlă cu borș. Aceștia nu cerșesc, nu păcălesc și nu sunt profitori, vor doar să-și rotunjească bruma de pensie cu un bănuț, pentru că altfel nu se pot descurca cu traiul zilnic, alimentele sunt într-o creștere galopantă, la fel și facturile la utilități, dau fiori reci chiar și celor mai înstăriți material. Dar mai sunt și persoane certate cu bunul simț, lipsiți de frica lui Dumnezeu încercând să profite de orice situație pentru a câștiga un ban fără sudoarea palmelor sau a frunții, că așa-i la noi în România, totul este posibil, să ne fie bine chiar și peste necazul altora.

Era în jurul orei 18.00, ziua se îngâna cu noaptea, undeva pe cer se mai zărea culoarea roșiatică de la orizont, timpul frumos m-a făcut să ies la cumpărături, am mers la un centru comercial de la periferia Bucureștiului, la un magazin de bricolaj, cu intenția să-mi cumpăr câteva becuri led, parchez mașina, iar în secunda doi, când mă pregăteam să cobor, zăresc cu coada ochiului, lângă portieră, o doamnă cu poșeta lipită de geam, nu înțelegeam ce se întâmplă, încă nu apucasem să pun și al doilea picior pe asfalt, aflându-mă într-o stare nedefinită, nici în șezut, dar nici în picioare, deschid ușa mașinii și cobor cu grijă să nu lovesc persoana, mă și gândeam.

Oare am fost atât de neatentă încât am parcat mult prea aproape de altă mașină, imposibil, sau poate că doamna a parcat neatent, mai târziu mi-am dat seama că nici una dintre teorii nu se potrivea, eram o pradă gata de înhățat. Am coborât, am acționat comanda de închidere centralizată, am verificat portiera și surpriză.

Imediat doamna a venit glonț la mine, fluturând două pașapoarte ucrainene, dintre care unul era deschis la pagina cu fotografia unde se zărea o poză de copil, încerca haotic să mă zăpăcească într-o limbă stâlcită despre situația în care se afla.

- Doamna, please io ucrain, no food, mâncare copil, vreau dai tu bani, euro, la mine. Eu refugiat Ucraina, și încă câteva cuvinte bolborosite pe care nu le-am înțeles.

Am privit-o foarte atentă, ceva nu se potrivea în accentul folosit, în agresivitatea din gesturi, am fost tentată să cred că femeia era disperată, era îmbrăcată destul de elegant, purtând o geantă de firmă, dar era exact genul de persoană pe care am mai întâlnit-o în diverse ocazii, ba să-mi vândă ceva, ba să-mi ghicească și tot în parcările unor lanțuri de magazine. I-am răspuns privind-i atent reacțiile.

- Îmi pare rău, am card, nu am bani cash.

Nu mă așteptam la un răspuns care a venit la secundă.

- Doamnă, merg cu tine la bancomat.

Măi să fie, ce repede a înțeles și mai ales ce corect a răspuns, am mărit pasul, lăsând-o să gesticuleze, aproape că nu mă mai interesa ce comentează, repeta aceleași fraze, dar la intrarea în magazin parcă m-a cuprins o remușcare, înăuntrul meu se declanșase un regret, și dacă mă înșel, poate că este într-adevăr din Ucraina, aproape de granița cu România, și cunoaște, dar nu foarte bine, limba română, scot din portofel 30 de lei, mă răsucesc pe călcăie ieșind din magazin și măresc pasul către „doamna refugiat”, dar nu mică mi-a fost mirarea când am văzut-o urcând grăbită într-o mașină cu numere de Ilfov și blestemând neaș în toate culorile curcubeului.

Atunci mi-am dat seama că, la adăpostul serii, când nu mai avem controlul vizual foarte bun, putem fi păcăliți cu ușurință, își juca rolul atât de bine încât am fost tentată să o cred. Aproape toată seara m-am întrebat „în ce țară trăim”, m-am gândit la cele două persoane refugiate, mamă și fiu sau fiică, rămase fără documente, într-o țară care i-a primit cu atâta compasiune, oferindu-le siguranță și o masă caldă, dar unii din compatrioții noștri sunt lipsiți total de omenie încercând cu orice preț să profite de necazul altora.

Încă nu m-am vindecat de naivitate dar mă tratez cu astfel de exemple.

Cleopatra LORINȚIU

Un poet și lumea lui:

Gheorghe Tomozei

și o expoziție retrospectivă.

Invitație la redescoperire.

Într-o lume ocupată de digitalizare, când chiar relațiile dintre noi ajung să se rezume la trimiterea de fișiere, vizionarea unor filmulețe și domnia rețelelor de socializare, ei bine, cum îmi e obiceiul, m-am plasat iar contra curentului și am gândit o expoziție cu "suport material": obiecte personale, scrisori pe hârtie, manuscrise pe file dispartate, cărți învechite de vreme și fotografii alb-negru pe demodata hârtie fotografică.

Și subiectul expoziției e tot de modă veche: viața și prietenii lui Gheorghe Tomozei (29 aprilie 1936-31 martie 1997), poet și eseist, prețuitor de literatură română veche, iubitor de confrăți, deschis către opera altora, punându-și nu o dată timpul și harul în slujba susținerii operei altor scriitori. Știut de o anume generație ca prieten cu Nicolae Labiș și Nichita Stănescu, dar și cu Florin Mugur, Marin Sorescu, Ilie Purcaru, Fănuș Neagu și mulți alți autori români notabili.

Am fost și eu prietena lui, în plus, am fost și soția lui și prin urmare mama unicului său fiu pe care îl cheamă Maximilian Tomozei. *Arhiva* care i-a rămas fiului nostru, cumulează câteva zeci de dosare cuprinzând o istorie comasată a literaturii noastre începând cu anii cincizeci și până la finele anilor 90.

Din mulțimea acestor mărturii am încercat să croiesc un drum pentru cei care află abia acum, ceva despre poetul Gheorghe Tomozei și am preluat drept titlu un eșantion din farmecul tinereții poetului, autor al culegerii de versuri *"Suav anapoda"*. Un critic al vremii, comenta malițios această alegere, fapt de natură să mă încite și chiar să mă inspire. Căci ce ar fi poezii fără paradoxurile lor....

De ce oare poetul "suav anapoda"?

Suav anapoda, unul din volumele publicate de harnicul poet Gheorghe Tomozei ,a devenit de-a dreptul popular în lumea scriitorilor și cititorilor într-o anumită perioadă. Sau, cum nota un comentator din anii 70: "Un titlu echivalent cu o definiție în

sine, cu o formulă critică aproape exactă a poetului. Aproape exactă, fiindcă, dacă Tomozei este într-adevăr *suav*, el se vrea, mai curând decât este, *anapoda*. Micul decalaj nu are însă prea multă importanță orice liric, fiind, cum se știe, rezultatul unui compromis, mai mult ori mai puțin bine ascuns, între ființa lui dată, originală, și o proiecție imaginară.”(Mihail Petroveanu, 1974).

Fără îndoială, la un moment dat al vieții sale, poetul profund, cu accente existențialiste, cărturarul elaborat, minuțios și inspirat, gazetarul asiduu, pasionatul îndrăzneț căutător în semne ale vechimii românilor, cronicarul neobosit, a fost odată și *”suav anapoda”*...

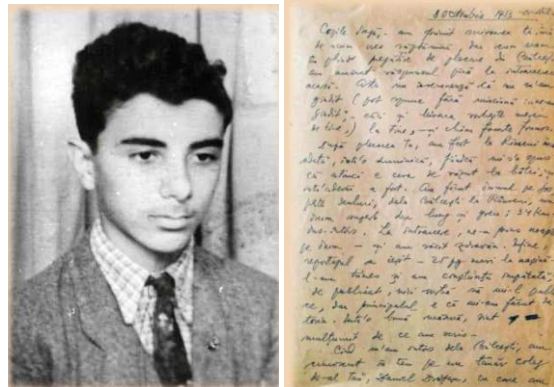
Așadar, întrebarea legitimă este : de ce am făcut această expoziție la Târgoviște? Am gândit-o împreună cu Ionuț Vulpescu, admirator al poeziei lui Tomozei, dâmbovițean de loc și între altele, fost ministru al Culturii și actual deputat de Dâmbovița.

Iată explicația legăturii lui Tomozei cu Târgoviștea, căreia avea să-i dedice nu doar versuri ci și o carte:

”Născut la București, la Leagănul Sfânta Ecaterina (29 aprilie 1936) micul Gheorghe ajunge după război împreună cu familia, la Târgoviște, unde avea să urmeze școala primară și apoi liceul. Debutază în presă încă din 1946, remarcat de ziarele locale și revistele pentru copii.

” Au urmat, spre adolescență, cărți minunate, pe care un noroc nemăsurat mi le-a adus sub lampa cu gaz) în Târgoviște, unde mica mea familie migrase între timp. Orașul era plin de biserici, ruinari date primăvara cu var și plin de cărți. Bibliotecile învățătorilor mei de la școala Numărul Unu și ale profesorilor de la Liceul Ienăchiță Văcărescu (devenit pentru vreo zece ani Bălcescu, Văcăreștii fiind socotiți ”boieri exploatare”) și redevenit Văcărescu după reevaluarea boieriei lor culturale) le puteau umili, prin cantitate dar și prin gust ales, pe

cele ale unor universitari dăruți cam peste noapte cu înalte titluri.”(Gh .Tomozei, 6 mai 1985- ”Ce cărți mi-au marcat adolescența”)

Tot din perioada liceului făcut la Târgoviște datează și prima întâlnire cu Nicolae Labiș. Liceanul târgoviștean Tomozei îl întâlnește pe faimosul fălticenean la București, fiecare trimis de liceul lui, la Olimpiadă ! Vor deveni prieteni, mai târziu...

”Cu costum ”pe puncte” , nou nouț și cu pantofi de tenis, mă cred peste măsură de cochet. Străbat coridoarele liceului ”Șincai”, printre sutele de elevi veniți de pretutindeni pentru a-și încerca forțele în ceea ce pretențios se numește **”Finala olimpiadei pe țară la Limba română”**. Liceul târgoviștean pe care îl reprezintă, m-a sărbătorit la câștigarea prealabilului concurs regional, ca în final de ”Scrisoare pierdută”: pe stadionul orașului mi s-a înmănat o diplomă uriașă, cu chenare brâncovenești desenate de fetele de la liceul ce-mi da insomnii:”Carabella”.(**Evocarea semnată de Gh.Tomozei e cuprinsă în volumul Filigran,**(apărut în 1968) i face lumină asupra felului în care avea să fie selecționat adolescentul Tomozei pe lista posibililor chemați la viitoarea **Școală de Literatură**.

”În fața mea apare un băiat îmbrăcat într-un pulover de lână cenușie, cu ochi neobișnuit de vii, cu o șuviță de păr căzându-i pe frunte. Vorbește, râde hohotit și, brusc, când cineva i se adresează, devine neobișnuit

de grav.Înainte de a intra în clasa în care urmează să "dăm teza",cineva îmi spune:

-E un fălticenean. Minunea lui Dumnezeu.

-Cum se numește?

-Cred că Labiș...

*Au trecut multe ceasuri.După ce lucrările au fost sigilate și încredințate comisiei care urmează să se pronunțe,un bătrân profesor, cu care urmează să ne fotografiem întru "suvenir" ne spune:

-E unul un moldovean, nu i-am reținut numele , care și-a scris subiectul, vreo zece file, în versuri.

Ne fotografiem solemni și "definitivi."(Gh. Tomozei, Filigran, 1968)

După absolvirea liceului la Târgoviște, Tomozei devine "student" la Școala de literatură Mihai Eminescu, instituție controversată a anilor 50 dar care a avut meritul de a-i aduna laolaltă pe unii viitori scriitori importanți între care desigur, Nicolae Labiș.

Lui îi va dedica Gh.Tomozei sumedenie de studii, prefete, ediții critice, texte evocatoare precum și cartea "Moartea unui poet", (Editura cartea Românească, considerată ca fiind o inovație în literatura română de reconstituire literară.

"Toamna 1952.

Unde o fi Școala de Literatură? Mă uit pe adresa cu invitația Uniunii Scriitorilor de a mă prezenta la examen și citesc:"Șoseaua Kiseleff 10." La "Bufet", acolo unde întoarce

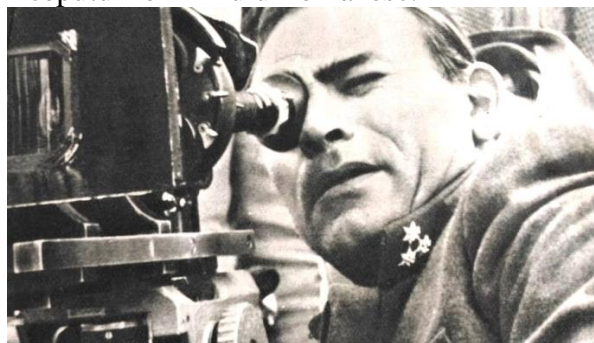
tramvaiul 20, îl întâlnesc pe Labiș cu un soi de geamantan-valiză de recrut.Râde:

-Și tu?

-Și."(din Gh.Tomozei, Filigran, 1968)

Mare iubitor de literatură, scria poezii încă din copilărie cu o caligrafie demnă de copiii medievali, remarcat fiind pentru talentul său de redactorii momentului, în elanul anilor de după război. Urmase cursurile Școlii de literatură Mihai Eminescu, locul unde se întemeiau prietenii și se făureau vise, locul patronat deopotrivă de statura patriarhului-romancier Sadoveanu, bântuit de geniul sacrificat al lui Niculaie din Mălini și de dirigenții cu ordine sovietice purtând în buzunar indicațiuni de îndreptare a tinerimii scriitoricești către temele realismului socialist. (text din Poetul suav anapoda, în cartea "După amiaza vieții," de Cleopatra Lorințiu ,2024)

La începuturile carierei sale de jurnalist, Gheorghe Tomozei a fost și redactor la revista Cinema, a semnat multe cronici, note, comentarii și mai ales interviuri. Toate acestea sunt realizate în anii 1963-1965 și reprezintă mărturii de mare frumusețe și autenticitate privind filmul românesc, regizorii, scenariștii și mai ales actorii din, ceea ce am putea numi, perioada începuturilor filmului românesc.

Liviu Ciulei

Iată-i așadar pe regizorii semnificativi precum Liviu Ciulei, Victor Iliu, Elisabeta Bostan,Ion Popescu Gopo, Mircea Drăgan,Geo Saizescu, sau pe actorii Ștefan Ciubotărașu, George Vraca,Dina Cocea, Ștefan Mihailescu-Brăila, Gheorghe Dinică, Leopoldina Bălanuță,Olga Tudorache, Colea Răutu, Liliana Tomescu, Coca Andronescu,

Vasilica Tastaman, Gheorghe Cozorici, Florentina Mosora, Ilarion Ciobanu, Draga Olteanu, Ion Dichiseanu, Dem Rădulescu, Victor Rebengiuc, Emanoil Petruț și mulți, mulți alții, prinși în vorbele și atmosfera articolelor semnate de Gheorghe Tomozei.

Poetul care iubea filmul românesc

Cu Victor Iliu

Cu Dina Cocea

Maeștri, modele, prieteni

Vizita la Tudor Arghezi, întâlnirea cu Bacovia, mentoratul lui Miron Radu Paraschivescu, prietenia caldă și de cursă lungă a lui Eugen Jebeleanu, fascinația pe care a avut-o față de Sadoveanu, finețea corespondențelor cu Geo Bogza și I.Negoitescu, solidaritatea cu poetul Florin Mugur, prietenia tandră cu Fănuș Neagu și Titus Popovici ori Corneliu Leu, Alexandru Ivăsiuc, amicitia cărturărească pentru Romulus Vulpescu, stima față de Eftimiu, Geo Dumitrescu, Radu Boureanu ori Constantin Chiriță, toate acestea și multe altele i-au luminat cariera de autor, de poet original, de gazetar împătimit, de scriitor pasionat de restituiri și revalorizări.

Cu Tudorel Popa și Liliana Tomescu

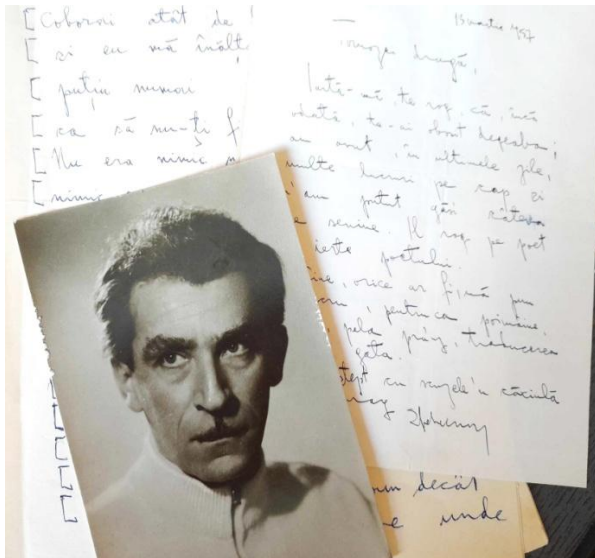

Cu Silvia Popovici

Nu a prețuit el însuși să îi evoce în pagini vibrante și fiecare gest din prietenia acestora s-a reîntors mai apoi în cărțile de evocări, jurnale și rememorări: **"Filigran"**, **"Manuscrisele de la Marea Neagră"**, **"Plantația de fluturi"**.

"Redactor printr-o întâmplare, numai șase luni, la Editura pentru literatură, am avut în iarna dintre 1954-1955 șansa încărcată de mister de a-l cunoaște pe George Bacovia. Se pregătea reeditarea poeziilor sale într-un volum antologic-primul, după război-și trebuia să devin un fel de mesager între editură și autor." (**Gh. Tomozei, în volumul Filigran**)

"Rege al constelațiilor din septentrion/ Mereu lunecând peste lumi înghețate /Așa străbate vremea Marele Orion(...) Poetul negălăgios și muncitor, poetul sensibil și fecund, poetul Gheorghe Tomozei este încă o dată îmbrățișat cu afecțiunea de totdeauna de **Geo Bogza. 4 Aprilie 1969"**

Eugen Jebeleanu

Spiritul muntean și sufletul revistei de cultură

”Am vrut să facem o revistă a afirmării sau reafirmării spiritului muntean în cultura românească. (...) Spiritul muntean poate fi caracterizat ca o pendulare între patetismul transilvan și sentimentalismul aproape tradițional al moldovenilor, o stare de limpezire, între vifor și dulceață.

Ca bun cititor de istorie și de istorie literară, mă gândesc că în aproape toate marile ei momente, cultura românească nu s-a făcut în capitală, ci în strălucite provincii de gândire și simțire.”

(Gheorghe Tomozei în interviul acodat lui Mihai Sin, 1975)

Salutată cu entuziasm de toate revistele literare ale vremii și primită cu prețuire de scriitorimea română, *Revista Argeș* a fost sub conducerea lui Gh.Tomozei un cap de pod al culturii, o rampă de lansare a multor poeți, un loc de afirmare a criticilor, prozatorilor și al artelor, al anchetelor literare de rezonanță precum cea dedicată lui Labiș, un veritabil fenomen cultural. Poetul, mare iubitor al muncii de redacție, devotat scriitorilor români, pasionat descoperitor de talente, a transformat-o într-un nucleu iradiant de prietenie, un loc al marilor anchete literare, al debuturilor strălucite, al publicării unor

pagini de antologie prin ceea ce s-a chemat *Biblioteca Argeș* (1969-1971) și *Biblioteca "Literatorul"* (1972-1973) ediții îngrijite de Gh.Tomozei.

În acestea au publicat: Nichita Stănescu, Laurențiu Ulici, Emil Brumaru, Leonid Dimov, Gabriela Melinescu, I.Negoiteșcu, Miron Cordon, Florin Mugur, Cezar Ivănescu (1969), Adrian Păunescu, Ilie Purcaru, Geo Bogza, Mihai Ursachi, Paul Anghel (1971), Dana Dumitriu, M.R.Paraschivescu, C. Stănescu, George Țârnea, M.Iorgulescu, Mihai Șora, Maria Luiza Cristescu (1973), George Alboiu, Ion Alexandru, Marin Sorescu (1973) și mulți, mulți alții.

Cu Florin Mugur, Nichita Stănescu, Nicolae Breban

O fidelitate asumată

Prietenia din adolescență, anii de școală petrecuți alături și mai cu seamă prețuirea față de originalitatea năvalnică a poetului de la Mălini, aveau să îl însoțească pe Gh.Tomozei în efortul lui de o viață de a păstra vie amintirea și cunoașterea operei acestuia : a publicat numeroase ediții îngrijite, studii, prezentări, prefețe dar și albume memoriale și cărțile ”Urmele poetului Labiș ”, ”Labiș Contemporanul nostru”, și ”Moartea unui poet”, o carte deschizătoare de drum în lumea restituirilor literare românești.

Cu Nichita Stănescu

”Era atât de artist, dobândise o atât de mare înzestrare încât trăda la ”douăzeci de ani și încă unul”dar și mai înainte, o fantastă, paradoxală ”neputință ” de a se exprima tern, apatic ori duios-epigonic, poetul punând un grațios sigiliu (incizat însă cu linii severe) pe tot ce atingea.”(*Gh.Tomozei, ”Marina”lui Labiș, 1980*)

”Întâiul mare poem de Nicolae Labiș e viața trăită sub stele nesigure a lui Nicolae Labiș. Cine e Labiș? Ultimul poet descins din mit, ultimul bard al serbărilor populare începute poate sub Zamolxis, mare noroc al unei perioade bogate în poeți și sărace în poezie.De-ar fi trăit ar fi răsturnat toate ”clasamentele” care se întocmesc azi.”(*Gh. Tomozei, Manuscrisele de la Marea Neagră,1981*)

”29 aprilie 1965.E ziua mea:am împlinit 20 de ani. După sărbătorirea prelungită până în zori, Labiș o ajută pe mama în treburile ei gospodărești, îi spune glume mucalite și e mai firesc în casa mea, decât sunt eu.Aducem apă cu gălețile de la mare depărtare, ne jucăm pe câmp-locuiesc la marginea orașului- cu cățelul nostru, mândri de noi și de mustățile noastre...”

(*Gh.Tomozei, Filigran, 1968*)

Cu Nicolae Labiș

Nicetas și Prințul

De pe urma prieteniei dintre Nichita și Tom (cum îl numea Nichita, spunându-i prețios, ”Prințul”!), au rămas conservate, grație pasiunii de colecționar a lui Gheorghe Tomozei, foarte multe amintiri: cele adunate în cărți, o colecție de amintiri uimitoare, fotografii, ilustrate poștale, bilețele pline de tandrețe sau însemnări amuzante pe șervețele de masă ori invitații la spectacole, desene și sumedenie de manuscrise. Tomozei a conservat TOT ce amintea de Nichita, cu un devotament rar, i-a dedicat pagini și poeme, a muncit zi și noapte pentru a alcătui acel deja legendar ”*Album memorial*” apărut la revista *Viața românească*. Și-a sintetizat durerea despărțirii de marele prieten într-un catren, amintind călătoriile lor numismatice și printre cioburi de istorie veche .

”Nicetas, doar tu și eu
Vom mai răsufla printre fânuri
Încălzind mânuri-
Noi, boii din staulul lui Dumnezeu!”
(*Gh.Tomozei- Un poet din Tibet, 1995*)

”A fost poet, Poetul.Poate ultimul într-o accepție arhaică a rostului poeziei și al chipului sub care se cade să apară în fața lumii, trubadurul. Existența lui dădea credibilitate oricăror ambiții năstrușnice, el, ”activist al suferinței”, știa să viseze și niciodată n-a visat numai visele lui.Pentru

**a fi Poetul care-a ajuns să fie și-a ruinat,
ordonat, sănătatea”
(Gh.Tomozei, 16 mart 84, A-l fi cunoscut)**

cu Nichita Stănescu

Multitudinea semnelor lăsate de Nichita, numeroasele amicitii și prietenii pe care acesta le-a avut cu scriitorii și artiștii vremii, au fost pentru Tomozei nu o concurență ci reconfortanta siguranță că Nichita nu va fi uitat. *”Nichita, dragule , tot mă uimesc de tine, norocos atlet al zeiței Nike, cum de izbutești să-ți gravezi atât de apăsător numele pe un cer saturat de sigle orgolioase?”*

(Gh.Tomozei, vara 1978, în ”Manuscrisele de la Marea Neagră.”)

Manuscrise, bilețele, fotografii de și cu Nichita Stănescu în Arhiva Gheorghe Tomozei , care îi aparține fiului poetului Maximilian Tomozei.

”Nichita. A fost norocul nostru, după abrupta cădere în moarte a lui Labiș.A fost înnoirea. E un trezorier (altfel sărac în viața civilă) de arome și sunete rare, un cascador neînfricat și un brigand levantin pe mărele Poeziei, imagine ce capătă consistența simbolului, a poetului.” (Gh.Tomozei, 4 august 83. Orfeu încununându-l pe Orfeu)

Nisipul din clepsidră se împuținase ...

Atmosfera de la revista *Literatorul* (redactor șef Marin Sorescu), numărul dedicat celor 60 de ani împliniți de poet, spunerile pline de substanță și prospețime ale confrăților, splendidul interviu realizat de Ion Cocora, au luminat ultimul an (trist) al poetului.Scrisese o carte nouă (*Ospăț cu păsări colibri*), nepublicată, pierdută, tălmăcise din *Psalmi* lui David, voia să-și adune între coperti textele din rubricile pe care le ținea cu hărnicie(*Oracol și Grafitti*), făcea planuri dar nisipul din clepsidră era aproape sfârșit...

Alături de confrății de la Revista *Literatorul*, la aniversarea de 60 de ani (29 aprilie 1996), Gheorghe Tomozei e alături de Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Radu Băieșu, Lucian Chișu, Ion Cocora.

Venit pe lume doar pentru a scrie și a iubi, Tomozei e sigur că nu există altă demnitate decât Poezia. Prezență remarcabilă, decenii la rând, în efervescenta activității noastre scriitoricești, Tomozei este și o istorie vie a literaturii române.” **D.R.Popescu**

...e un poet adevărat care știe să acopere cu lac auriu și prețios griul cotidian. Pozia lui,”catalog de corăbii” himerice lansate la apă sărbătorește, navighează spre un țarm al tinereții eterne. **Adrian Popescu**

...și iartă-ne dacă uneori ți-am înghiontit cu trupurile noastre ființa ta de vată argintie și halucinații concrete, melodioasă și obsesivă ca amintirea unui banchet regal. **Nicolae Breban**

Poezia sa și-a păstrat nealterată forța de iradiere semantică, în condițiile în care poetul și-a schimbat imageria, retorica și metaforele obsedante. O asemenea remarcabilă extensie a modulației vocii poetice face ca în textul tomozeian tragicul să aibă frontieră comună cu ludicul. **Razvan Voncu (Toamna prințului Tom)**

Este „aerul” sau spiritul poeziei scrise de Gheorghe Tomozei, în care patina universului propriu, inconfundabil, se comunică prin fiece vers , prin minuția, uneori artizanală, a fiecărui detaliu. Lirica sa ajunsă de timpuriu la certitudini este rodul unei întinse meditații și a unei la fel de întinse subtilități poetice.” **Lucian Chișu (Un creator de stil)**

Cu Gheorghe Tomozei poezia română contemporană traversează un teritoriu aparte al emoției poetice: reflexivitatea se topește într-o senzualitate discretă, gândul este placat cu foița de aur a sentimentului iar versul pare trecut-aidoma vechilor alcooluri- printr-o distilerie de imagini. (**Traian T. Coșovei , Poetul sau mersul pe aripi**)

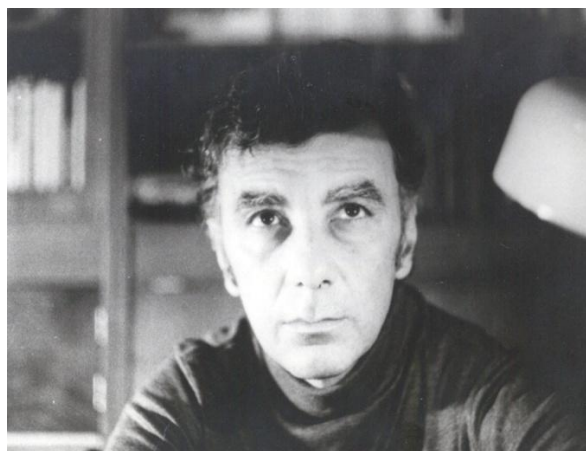

Cu soția, Cleopatra Lorințiu

Este un poet de inimă,înduioșat de trecerile și petrecerile lumii. Unul care are însă acces la contemplație și știe să folosească, atunci când este cazul, o ironie drăcească. Sucește vorbele, caută vocabulară rară și colorată, construiește metafore fastuoase și, după ce le-a fixat bine în poem, le ia ușor în răs pentru a nu ofensa prea mult spiritul muntenesc (**Eugen Simion, Parabola mandarinului îndrăgostit**)

Cu Fănuș Neagu

Stins la doar 60 de ani, în ziua de 31 martie 1997 printr-o stranie coincidență, 31 martie fusese ziua de naștere a prietenului său Nichita Stănescu, poetul Gheorghe Tomozei și-a marcat contemporanii prin opera și felul său de a fi.

Obiectele din Expoziția găzduită grație lui Ionuț Vulpesu la Muzeul scriitorilor

dâmbovițeni din Târgoviste condus de Ovidiu Cirstina, dezvăluie cui vrea să vadă o recompunere din obiecte a unui traseu de scriitor, ceea ce înseamnă înainte de toate o invitație la lectura cărților sale.

iulie 2024

In Memoriam:

80 de ani de la moartea ciudată a scriitorului dublu cenzurat

Ion C. Pena s-a născut pe 25 august 1911 în Belitori, azi Troianul, județul Teleorman într-o familie de țărani agricultori, fiind primul din cei șapte copii ai familiei Chiriță (Firică) Pena și Polibiada - Alexandra(Lisandra) Pena. Rădăcinile familiei scriitorului pe linie paternă se trag din marginimea Corabiei, ce ținea atunci de vechiul județ Romanați. Mort pe front în Spitalul Militar din Alba Iulia, după o lungă și grea suferință, scriitorul este înmormântat în Cimitirul Eroilor din Alba Iulia. Pe 29 iulie 2024 se implinesc 80 de ani de la moartea sa stranie și plină de durere. El a fost primul născut și al cincilea copil pe care părinții l-au îngropat în timpul vietii. Făcuseră poteci la cimitir și biserică pentru înmormântări și parastase.

Ion C. Pena a fost un publicist, poet, epigramist și prozator român. Destinul nu l-a răsfățat, soarta i-a fost potrivnică, firul vieții lui întrerupându-se la vârsta de numai 33 de ani, nedându-i șansa să se realizeze în plan literar pe măsura posibilităților și vocației

sale. Debutează publicistic pe 15 aprilie 1932 în Revista – „SO4H2”, din Turnu Măgurele, cu poezia „Alpinism”, scrisă pe când avea 17 ani. Traduce și publică, împreună cu Ștefan Baljalarschi, „Poemele mele” de Serghei Esenin. De tânăr, Pena și-a creat adversități publicând în anul 1932 (21 de ani), texte prin care se delimitează de „exclusivismul rasei și culturii germane”, în care-l combate pe Oswald Spengler, filosof idealist, reprezentant al antiintellectualismului și istoric german, un critic fervent al latinității.

Pena îi persiflează pe legionari, în una din epigramele sale apărută în 1938 în Ziarul „Drum” și apoi în volumul „Furcile caudine” în 1939, îl ia peste picior pe A.C. Cuza, mentorul și principalul susținător al lui Corneliu Zelea Codreanu, conducătorul Gărzii de fier: Lui A. C. Cuza// Din tinerețe n'a mai dat/O epigramă – și-i păcat!/ Misterul? Muza i-a fugit/ Ca nu cumva pîn' la sfârșit,/ Uzînd de abila-i suveică / S-o scoată și pe ea evreică.//

toate, una mai întregă decât cealaltă. „Iată un poet!”, am exclamat către camarazii mei după ce isprăvisem lectura lor. Și nu mă înșelasem deloc: Ion Pena, acest nou poet, i-a cucerit și pe ei, prin simpla lectură, fără reverențe și fără salamalecuri. Aceasta este pecetea talentului.”

Prozatorul Constantin Stan (1951 - 2011), care era directorul secției de proză a Uniunii Scriitorilor, în "Ziarul de Duminică", din 28 septembrie 2001, în articolul său „Un caz ciudat”, vorbește despre faptul că Pena, prin povestirea sa în două părți, Moneda Fantazienilor - Fantazia, 1937 – februarie 1938, îl devansează pe George Orwell, autorul faimoaselor romane: Ferma Animalelor (1945) și O mie nouă sute optzeci și patru (1984).

Ion Pena - serg TR - Cimitirul Eroilor din Alba Iulia

În urma documentării pe care am făcut-o în biblioteci și arhive, am descoperit că Ion Pena a publicat și era apreciat în marile publicații bucureștene „Universul literar”, „Păcală”, „Prepoem”, „Epigrama”, „Vremea”, Cuget Clar (Noul „Sămănător”) condusă de Nicolae Iorga în revista buzoiană „Zarathustra”, redactată de Ion Caraion și Alexandru Lungu, cât și în cele teleormănene „Oltul”, „Drum”, „SO4H2”, „Graiul tineretului țărănist” ...

Profesional, ca finanțist (perceptor), a funcționat timp de 4 ani și 10 luni în Banat la Sichevița - județul Caraș(1936 - 1941), ca delegat de agenție. Aici înființează Căminul cultural - „Lumina”, cu sediul în incinta

Primăriei, donează cărți bibliotecii și împreună cu sătenii procură un aparat de proiectie. Apoi, la Domnești - Muscel, actualmente în Argeș, Pena lucrează ca agent administrativ. Aici înființează, în 1941, „Biblioteca modernă” prin care caută să satisfacă cerințele de lectură ale localnicilor, în special intelectualii comunei, precum și tineretul școlar. El este sprijinit de tineretul grupat în jurul normaliştilor Luca Ionescu și N. Ionescu. În Domnești se împrietenește cu Gheorghe Șuța, care-l și găzduiește până la plecarea pe front. Acesta era președintele Partidului Național Țărănesc, mare industriaș și comerciant, unchiul Elisabetei Rizea din Nucșoara, Argeș, participantă activă la Rezistența anticomunistă din Munții Făgăraș, „Haiducii Muscelului”. În fapt, Gheorghe Șuța era fratele avocatului Nicolae Șuța, șeful de cabinet al președintelui PNT, Ion Mihalache și deputat de Muscel în Camera Deputaților. A fost susținător al Partidului Național Țărănesc, de aici și prietenia lui cu Gheorghe Șuța, președintele PNT din Domnești. Orientările amintite aici i-au adus – decedat fiind pe 29 iulie 1944 - în perioada 1945-1989 - represaliile sistemului care l-a înscris în „Fondul special – interzisi (S)”.

Țelul meu este scoaterea la lumină a unchiului meu prin demersul „Ion C Pena din nou printre pământeni”. Un arc în timp prin care putinele scrieri pe care le-am mai găsit pot fi repuse în circulație. În 2011 a apărut volumul „Scrieri”, de Ion Pena, București, care poate fi găsit la adresa pdf-

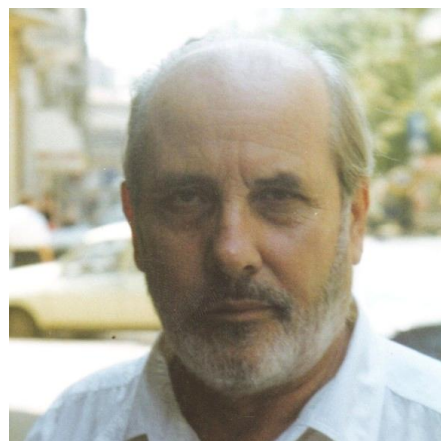
: <http://www.jurnalromanesc.ro/jr1/image/s/STIRI/2014/12/16/Evenimente/ION%20PENNA%20-%20SCRIERI%20text%20aranjat%20tip.pdf>

Doriti să aflați mai multe despre scriitorul erou, accesați:

https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_C._Pena

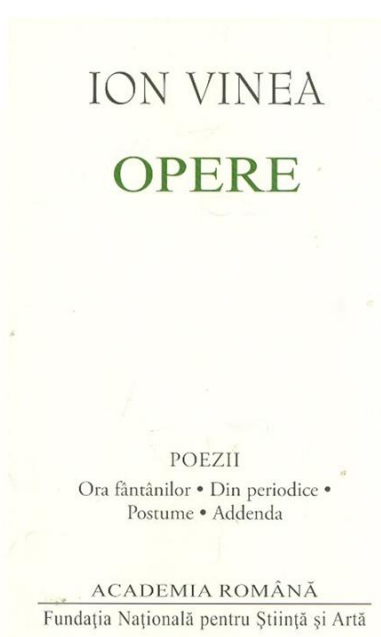
A consemnat **Marin SCARLAT**,
strănepotul scriitorului

Ion HAINEȘ

Ora fântânilor

ION VINEA, pseudonimul literar al lui Ion Eugen Iovanachi, poet, prozator, publicist și traducător. Licență în Drept la Universitatea din București (1924), dar nu va profesa. Publică împreună cu Tristan Tzara și Marcel Iancu revista „Simbol” (1912). Colaborează cu poezii la „Noua revistă română” (1913) a lui C. Rădulescu Motru, apoi la „Rampa”, „Facla” lui N. D. Cocea, și „Seara”. Este unul dintre marii noștri gazetari interbelici. Polemist redutabil. Director al revistei „Chemarea” (1915). Promotor al avangardismului. Este redactor la „Deșteptarea economică și socială”, la „Omul liber” și la „Adevărul”. Fondează și conduce „Contimporanul” (1922-1932), revistă reprezentativă pentru avangardismul românesc. Revista a avut colaboratori celebri (B. Fundoianu, Ilarie Voronca, Ion Barbu), dar și străini (Paul Éluard, Robert Musil, Joyce, Trakl). Este director la ziarul „Facla”. Publică la „Evenimentul zilei”, „Gândirea”, „Adevărul literar și artistic”. Între 1938-1944, este președinte al UZP. Face traduceri din Shakespeare și Edgar Poe. În 1954, este înlăturat din presă din cauza colaborării la „Evenimentul zilei”, cotidianul lui Pamfil Șeicaru. În 1956, este arestat și anchetat. În 1977, apare „Pblicistica literară”, iar în 1984, „Săgeata și arabescul. Articole și pamflete”.

OPERA LITERARĂ

Poezii: „Ora fântânilor” (1964), „Poeme” (1969).

Proză: „Lunaticii”, roman (1965), „Venin de mai”, roman (1971).

Șef de școală avangardistă, autor de răsunătoare manifeste și programe literare, cum era acela al revistei „Contimporanul” (1922), al cărui director a fost, Ion Vinea este considerat un clasic al modernismului, prin contribuția sa originală la înnoirea lirismului. Debutând sub auspicii simboliste, Ion Vinea evoluează spre o poezie mai modernă, caracterizată prin „eliminarea sentimentului, a sensibleriei, a anecdoticului, prin înlocuirea, deci, a lirismului direct de confesie, printr-o expresie indirectă, deturnată, reținută, intelectualizată, prin amestecul peisajului intern cu cel extern, și, mai ales, prin notația inedită și neprevăzută”¹.

Promotor al modernismului, împreună cu Tristan Tzara, cu care scotea în 1912 revista „Simbolul”, Ion Vinea s-a despărțit de acesta și de exagerările dadaiste, poezia sa fiind, de fapt, a unui spirit confesiv, dublat de autocontrolul lucidității. Marea popularitate a lui Ion Vinea în cadrul mișcării avangardiste românești venea din atitudinea scriitorului, din „refuzul” declarat al literaturii, adică al formulelor uzate, obosite, dar și din încercarea sa de a propune o nouă poezie, în spiritul vremii, „neanecdotică, neteatrală, netematică”², cu mari libertăți prozodice și imagistică surprinzătoare, mascând însă un temperament liric, melancolic, cântând iubirea, natura, înserarea, singurătatea. Aceasta și explică gestul scriitorului de a-și fi adunat atât de târziu versurile într-un volum, în chiar anul morții sale: „Ora fântânilor”, 1964. Ora fântânilor este ora „liniștilor stelare”, a universului tainic, nocturn, a visului nostalgic, a tristeților provocate de stări confuze, emblematice.

Lunaticii este un roman al ratării. Nerealizând nimic în existența lui pământească, din lene, din lipsă de voință, eroul (Lucian Lucu Sillion) devine în cele din urmă o epavă. Eroul lui Vinea este un dandy care are locuință luxoasă, sinecură, femei, aventuri erotice, fecior de bani gata, care-și permite orice, fără a-și face prea multe probleme.

OPERA PUBLICISTICĂ

Ziare și reviste la care a colaborat Ion Vinea:

„Facla” (1913-1914), „Rampa” (1913), „Seara” (1914), „Cronica” (1915-1916), „Adevărul” (1920-1921), „Contimporanul” (1922-1929), „Cuvântul liber” (1924-1925), „Curentul” (1929), „Evenimentul zilei” (1941-1943), „Steaua” (1960-1962). Informațiile le avem de la Constantina Brezu-Stoian, din cartea acesteia – Ion Vinea – „Publicistică literară”, Editura Minerva, București, 1977.

Ion Vinea a fost un cronicar literar frenetic. Elena Zaharia-Filipaș a publicat mai multe volume de publicistică în seria de OPERE (vol. V, IX, X) din care putem ușor constata bogata sa activitate de comentator social-politic și cultural-literar.

---

¹ E. Lovinescu, „Scrieri”, 4, „Istoria literaturii române contemporane”, ediție de Eugen Simion, Ed. Minerva, București, 1973, pag. 678.

² Șerban Cioculescu, „Aspecte literare contemporane”, Editura Minerva, București, 1972, pag. 32.

PUBLICISTICA LITERARĂ

În volumul „Publicistică literară”, apărut postum, la Editura Minerva, București, 1977, Ion Vinea a publicat mai multe texte în care a consemnat opiniile sale critice privind fenomenul cultural în ansamblu și fenomenul literar, în special, texte tipărite în diverse reviste literare, pe o perioadă îndelungată (din 1913 până în 1962). Textele au fost adunate de Constantina Brezu-Stoian, care prefătează cu competență cartea, subliniind trăsăturile esențiale ale publicisticii literare a lui Ion Vinea. Autoarea evidențiază înalta competență a autorului, spiritul polemic, pamfletar, promovarea valorilor autentice și descurajarea mediocrităților, a incompetenței. Cronici, recenzii, foiletoane supun analizei poezia epocii, proza, teatrul, profilul revistelor literare ale epocii.

Iată un text reprezentativ, publicat în „Contemporanul” exact acum o sută de ani (1922!) și care, din păcate, își păstrează actualitatea! Este vorba despre Politicienii, presa și ziaristii. Cu o mare violență critică, ziaristul demască politica birocratică a brătienilor (a lui Vintilă Brătianu), care au impus noi legi privind libertatea presei: „Libertatea presei desființată prin legi marțiale în ciuda celor mai categorice opuneri constituționale; libertatea presei redusă de fapt la o virtualitate irealizabilă... prin prigonirea și terorizarea gazetarului însuși. De aici, trecerea delictelor de presă în competența tribunalelor ordinare. reînvierea medievalului monstru a delictului de opinie. (...) Sunt, pasă-mi-te, anume păreri care nu trebuie să-ți treacă prin cap, fără vinovăție. Ai voie să cugeți orice, afară de unele lucruri care rămân, uf! pe seama juraților”. Gazetarul vorbește ironic despre „presa ideală, fără denunțuri, fără invective, fără insuportabilele atacuri *ad hominem*, o presă de fabuliști sau de filosofi tratând într-una despre esența lucrurilor și lipsa de însemnătate și adevăr a aparențelor”.

Și, mai departe: „De cincizeci de ani gazetarul a gândit, a scris, a lucrat pentru exploatarea sa, în schimbul simbriei precare sau a răsplatei cu grijă drămuțată, când stăpânul ajungea la putere”. Într-un alt text, gazetarul pune problema pe care ne-am pus-o și noi la începutul acestei cărți: raportul dintre jurnalistică și literatură: Jurnalist și romancier. El pleacă de la întrebarea: „poate fi cineva în același timp ziarist și mare scriitor?”. Este și tema cărții noastre. Cineva poate fi mare scriitor producând foarte bună gazetărie. „Un articol de ziar devine fapt literar mulțumită stilului, ideilor incluse și originalității expunerii”, „reportajul astăzi a devenit un gen literar...”, „unui reporter nu i se cer astăzi mai multe însușiri decât unui romancier, pe care trebuie să-l egaleze deopotrivă ca fantezie și simț de observație”. „Schița, nuvela, romanul sunt ajunse pe treptele lor deosebite de reportajul de diferite amplitudini. Eseul, studiul critic se încorporează articolului cotidian”. Vorbim aici de categorii arbitrare, rezultate ades de realizările artistice.

În revista „Curentul” din 29 aprilie 1929, polemistul Ion Vinea dă o excelentă definiție pamfletului. Intitulat „Diatriba”, articolul a fost reprodus din „Curentul” și „Contemporanul” din 10 noiembrie 1929, sub titlul „Pamflet și pamfletari”.

„Pamfletarul devine simpatic când se adresează opiniei publice. E ca un atentat cu acid asupra monumentelor, statuilor, busturilor, efigiilor din for. Pamfletul e un ritual al gloriilor curente. Arareori întâlnești chipuri și caractere dintr-un metal rezistent” [...]

„Cu toate că e descriptiv și analitic, pamfletul ține de lirism” [...]

„Sufletul lui e iubirea la gradul pe care-l numim ură, resortul lui e revolta” [...] „Ironie, sarcasm, invectivă: ceea ce e comun pamfletarului, e agresiunea și denunțul” [...] „Pamfletul se analizează prin formă, deci prin expresivitate. Adevărul în enunțuri plate e mai puțin convingător și activ decât o infamie bine redactată” [...] „Efectele pamfletului față de obiectivul lui sunt dezastruoase. Pamfletul e propaganda esențială, concentrată, explozivă. proiectează o lumină vibratoare, biciuiește atențiile, bruschează indiferența, dezlănțuie, raliindu-le pasiunile”.

Și pentru că e vorba despre pamflet și pamfletari, iată o excelentă evocare a unuia dintre cei mai mari pamfletari ai noștri de la începutul secolului al XX-lea: „N. D. Cocea” (articol publicat în revista „Steaua” din 12 dec. 1960): „Geniul lui combativ s-a afirmat în mica revistă săptămânală, în ziare sporadice și de scurtă durată și a contribuit la zdruncinarea, cu lovituri de târnăcop, a temeliiilor regimului burghez: tronul și oligarhia parazitară împărțită în două partide basculante ce se succedau avide la putere” [...] „Scrisul lui Cocea s-a axat dintr-un început și fără abatere (caz aproape unic în presa primei jumătăți a veacului nostru) pe un ideal social și politic precis, de aceea fiecă notă, fiecă crâmpă, dezbărat de povara momentului, se propagă repercutat de ecourile istoriei. Cocea a fost un pamfletar adevărat. Cine vorbește de pamflet – spune Courier – vorbește de o scriere plină de otravă. Vrei un exemplu? Iată acetatul de morfină. Un grăunte pus într-o cadă nu se mai simte, se pierde. Pus într-o ceașcă, îți face vărsături. Pus într-o linguriță, te ucide: iată pamfletul” [...] „În istoria literaturii, totuși, el rămâne numai pamfletarul profetic și căruia i-a fost dat să vadă aieva tot ceea ce a proorocit. Republica în locul monarhiei, Socialismul în locul pseudodemocrației penale a capitalismului”. (N. D. Cocea, „Gânduri și amintiri”).

Un alt portret exemplar evocat de Ion Vinea este al lui Nicolae Iorga, supranumit Un titan: „Memoria lui incomparabilă, varietatea neobișnuită a impresiilor, ascutimea sălbatică a simțurilor, promptitudinea percepțiilor, spontaneitatea și frăge-zimea ideilor, ordinea geografică în care se desfășura această vulcanică activitate sufletească și o pasionată dragoste de lucru, simulată de o inspirație mereu vie, mereu prezentă, toate aceste daruri strânse și organizate într-un singur ins, nu țin de scara posibilităților umane. Fără îndoială, Iorga făcea parte din rasa stinsă a Titanilor, de cari natura ne reamintește la răstimpuri prin câte un trimis izolat. Acest trimis ne-a iubit și a crezut în noi. La suflul lui a crescut flacăra conștiinței noastre naționale.

Ca un sfânt necunoscut a bătut drumurile tuturor țărilor în cari se vorbea românește”³.

Ion Vinea a fost un gazetar cultivat, cunoscător al literaturii române și al literaturii europene, el scrie cu deplină competență despre literatura clasică și modernă, despre Sadoveanu și Caragiale, despre Bacovia și Victor Eftimiu, despre Galaction și Adrian Maniu, despre Arghezi și Urmuz, ca și despre Paul Verlaine și Apollinaire și Verhaeren, Gérard de Nerval și Albert Samain, despre Jean Moréas și simbolism, despre Dada și suprarealism, despre Heine și Théophile Gautier. De asemenea, el scrie despre revistele epocii, la rubrica

„Răsfoim revistele” sau „Cărți și reviste”.

– 1913-1914, comentator literar la Foița literară a ziarului „Facla”, recenzarea presei literare.

---

³ Ion Vinea, „Publicistică literară”, Ed. Minerva, București, 1977, pag. 284.

Dezaproabă amatorismul, mediocritatea, incompetența. Critică limbajul presei, prețiozitatea stilului, pedantismul. Fenomenul teatral, spectacolul, repertoriul.

– Cronică literară propriu-zisă, la „Adevărul”. Despre Adrian Maniu, Victor Eftimiu, Ion Pillat, Al. Macedonski.

– revista „Chemarea” din 1915 – revista lui Vinea, avangardismul.

În monografia pe care i-o dedică lui Ion Vinea (Editura Cartea Românească, 1972), Elena Zaharia face o prezentare complexă și completă a marelui scriitor și publicist, analizând cu profesionalism principalele date biografice, debutul, studiile, primele reviste, opera literară, opera jurnalistică, cu trimiteri concrete la text și comentarii profunde, de specialitate.

Aflăm, astfel, că în 1912 apare la București, „o mică revistă simbolistă, numită chiar „Simbolul”, pe care o editează doi adolescenți, I. Iovanaki și Samy Rosenstock”, doi liceeni, care vor deveni două personalități importante ale mișcării avangardiste de mai târziu. S. Samyro (Tristan Tzara) va deveni părintele dadaismului, iar celălalt, Ion Vinea, „va păși în arena avangardei cu un pas temperat și plin de distincție”. Este vorba despre Ion Vinea.

Aflăm, de asemenea, că, la invitația lui N. D. Cocea, directorul ziarului cotidian „Facla”, Ion Vinea devine colaborator permanent al ziarului. Ion Vinea recenzează cărțile și revistele apărute. El desființează producția literară mediocră a epocii.

În 1913, colaborează la „Rampa”, ziarul teatral.

În 1914, colaborează la ziarul „Seara”, ziar politic cotidian.

Tot aici, el își începe cariera de pamfletar (Victimă: D. Anghel).

Gazetăria rămâne pasiunea lui adevărată.

Revista „Cronica”, editată de T. Arghezi și G. Galaction îl primește pe Ion Vinea printre colaboratorii săi permanenți.

El scrie despre orice. Despre cărțile apărute, despre război etc.

În 1915, apare „Chemarea”, revistă politică, polemică.

„Avertismentul”, semnat de Vinea, este o „provocare la adresa presei epocii”.

Continuă colaborarea la „Cronica” (1916). Despre semănătorism, poporanism și simbolism el consideră că nu sunt atât de importante.

În 1916, Vinea se războiește cu „Noua revistă română”.

În august 1916, România intră în războiul mondial.

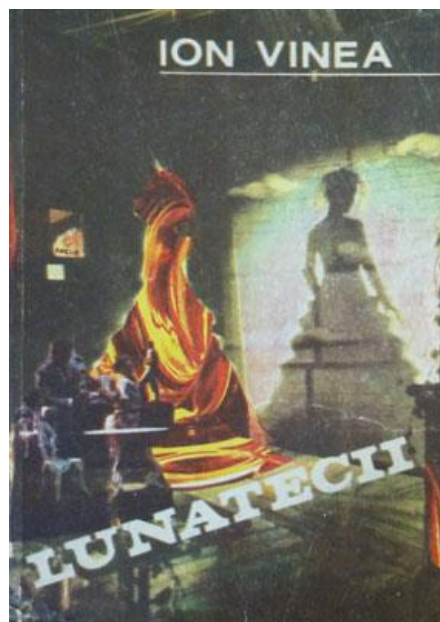
Revistele își suspendă apariția.

În iunie 1917, apare la Iași, revista „Deșteptarea” („Deșteptarea politică și socială”). Articolul program condamnă presa „placidă și abstractă” a vremii. Este o revistă combativă, de orientare democratică.

La 18 decembrie 1917, revista își schimbă numele în „Chemarea”, revistă săptămânală. Politică, socială, literară, artistică.

La 13 noiembrie 1918, „Depeșa”, un nou ziar scos de N. D. Cocea, devine „Chemarea”, ziar popular de dimineață, condus de N. D. Cocea. Ion Vinea face parte din redacție (1919-1920).

Pentru Vinea anii aceștia de colaborare cu N. D. Cocea reprezintă „punctul cel mai radical al conștiinței sale politice care se apropie de înțelegerea ideologiei socialiste”.

În anii războiului și imediat după aceea, „publicistica absoarbe aproape toate preocupările lui Vinea”.

Când apare „Gândirea”, Vinea este printre primii colaboratori (1921-1922).

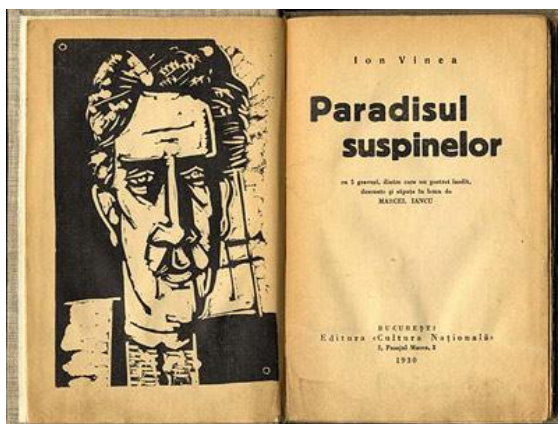
Ion Vinea și Marcel Iancu, întors în țară, scot o revistă de avangardă – „Contimporanul” (1922-1932). În primii doi ani de apariție, revista se ocupă de problemele social-politice de actualitate. Are colaboratori de prestigiu.

Orientarea de stânga a revistei – atitudinea polemică față de concepția sistemului politic oficial. Cu simpatie pentru proletariat.

„Contimporanul” trece la propagandă directă în favoarea avangardei.

Anul 1924 – momentul celei mai energice afirmări a grupului de la „Contimporanul”. Acum e lansat celebrul manifest activist către tinerime⁴:

„Jos Arta
căci s-a prostituat!
Poezia nu e decât un teasc de stors glanda lacrimală a fetelor de orice vârstă;
Teatrul, o rețetă pentru melancolia negustorilor de conserve;
Literatura, un elixir răsuflat; Dramaturgia, un borcan de fetuși fardați;
Pictura, un scutec al naturii, întins în saloanele de plasare; Muzica, un mijloc de
locomotiune în cer;
Sculptura, știința pipăirilor dorsale;
Arhitectura, o antrepriză de mausoleuri înzorzonate; Politica, îndeletnicirea cioclilor și a
samsarilor;
Luna o fereastră de bordel la care bat întreținută banalului și poposesc flămânzii din
furgonetele artei”.

Noua artă promovată de „Contimporanul” este „constructiv-vismul”.

„Constructivismul este arta «abstractă», care, crescută dintr-un simț optimist al vieții, purifică arta de orice urme de romantism, fiind expresia dorului de construcție al zilelor noastre”.

Constructivismul de la „Contimporanul” a fost o formulă estetică a artelor plastice.

Colaboratori importanți ai „Contimporanului”, amintim pe Ion Barbu, Tudor Arghezi, Ilarie Voronca etc.

În ianuarie 1930, Ion Vinea cumpără de la N.D. Cocea revista politică a acestuia, Facla, pe care o va conduce până în 1940.

Aici Vinea se afirmă ca un adevărat ziarist politic. Articolele sale reprezintă cronică social-politică a anilor 1930-1940. „Facla” este un ziar de opinie. Vinea condamnă incapacitatea claselor conducătoare de a governa. El consideră că singura salvare a ieșirii din criza politică este un „guvern de mâine al cărturarilor și muncitorilor”. Nu întâmplător, el scrie despre mișcările sociale ale muncitorilor de la CFR și de pe Valea Prahovei și constată că „România intră într-o nouă eră de frământări și de destrămare”.

În același timp, el vede pericolul ascensiunii lui Hitler și afascismului. Oamenii de cultură sunt reprimăți, revista „Facla” este atacată, Vinea însuși este atacat în redacție de o bandă de huligani, care distrug arhiva și colecția revistei. În septembrie 1940, „Facla” e suprimată.

⁴ „Manifest activist către tinerime”. Ion Vinea, „Contimporanul” nr. 46, 6 mai 1934.

În anii dictaturii fasciste (după 1940), când presa este supusă unei cenzuri severe, Vinea este nevoit să accepte colaborarea la ziarul de dreapta „Evenimentul zilei”. El încearcă să-și păstreze demnitatea de gazetar. El ocolește problemele de propagandă politică și se orientează spre alte subiecte.

După 1946, Vinea se retrage din gazetărie⁵.

Un masiv volum din publicistica lui Ion Vinea publică Mircea Vaida și Gheorghe Sprințeroiu⁶.

Cititorul de astăzi al publicisticii lui Ion Vinea își poate face o părere exactă despre aria de cuprindere tematică și profilul profesional al marelui gazetar. El publică eseuri despre literatură și artă, pamflete și foiletoane politice.

El publică manifeste literar-artistice, cronici și recenzii, articole, eseuri, evocări și portrete, reportaje, fapte diverse.

Ion Vinea a fost un gazetar complet, o conștiință aveacului, un intelectual rafinat și subtil, un pamfletist vehement, care a crezut în ideile sale și le-a promovat cu consecvență și fermitate.

El a fost un gazetar de stânga, un militant pentru drepturile celor mulți, pentru adevăr și dreptate, împotriva abuzurilor de orice fel.

La capitolul CRONICI și RECENZII, Vinea face un bilanț al sfârșitului de stagiune teatrală. El consideră că „repertoriul trece înaintea regiei” și se întreabă: „pentru ce teatrele noastre nu joacă decât banalitate, pornografie, melodramă sau foileton? Pentru ce gonesc după ceea ce e de rând și trivial?”.

Într-o altă cronică, scrie despre „Suflete tari” de Camil Petrescu la Teatrul Național, făcând o paralelă cu romanul „Roșu și negru” de Stendhal. În ciuda unor observații critice, gazetarul consideră că avem în Camil Petrescu un autor dramatic.

În alte cronici, el prezintă cărțile românești, expoziția pictorului Victor Brauner, o expoziție de artă românească, o antologie a poeziei noi și, din nou, un bilanț teatral al anului 1934. El își exprimă speranța că Teatrul Național se va primumi și reabilita.

La capitolul ARTICOLE, ESEURI, un articol foarte important – „Politicienii, presa și ziaristii” pune problema libertății presei, desființată prin legi marțiale. El vorbește ironic despre „presa ideală”, fără denunțuri, fără invective, fără insuportabile atacuri „ad hominem”. Legea cea nouă nu mai izbește și libertatea presei, ci în persoana oarecum inviolabilă a gazetarului.

Un articol foarte important despre care am scris deja în altă parte, Jurnalist și romancier, răspunde la o întrebare: dacă poate fi cineva în același timp ziarist și mare scriitor?

„DESPRE CRITICĂ” vorbește elogios despre necesitatea criticii: „Pe orice plan, în orice domeniu, critica e necesară. Lipsa de control generează monștri”.

„DESPRE GAZETĂRIE și GAZETARI”: „În linii largi, destinul presei ar trebui să fie destinul acelor care se sacrifică progresului general, știind că, mai curând sau mai târziu, gestul singular va fi imitat de conștiința standard a celorlalți. Gazetarul trebuie doar să vadă și să înțeleagă limpede valoarea adevărului”.

La capitolul „EVOCĂRI și PORTRERE”, Ion Vinea scrie elogios despre C. Mille, directorul „Adevărului”, ale cărui articole au lăsat ecouri și credințe în inima cititorilor, despre

---

⁵ Toate aceste informații le am din cartea Elenei Zaharia, „Ion Vinea”, Editura Cartea Românească, 1972, 300 pagini.

⁶ „Opere” V, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, 450 pagini.

Ion Iancovescu, actorul, despre N. Iorga, patriot și educator de nație, M. Sadoveanu, poetul, N. D. Cocea, Tudor Arghezi, Dinu Lipatti, Camil Petrescu, Maria Tănase, Corneliu Baba etc.

Ion Vinea e și un excelent reporter. El scrie despre „Bicaz – port”, despre Dobrogea, despre Țara Bârsei, despre „Târgul de fete de la Muntele Găina”.

Ultimul capitol al cărții se numește „Pamflete și foiletoane politice”.

Teribilul pamfletist nu-i iartă pe politicienii corupți, care au adus țara la dezastru, acuzați de incompetență politică, debuzuri de tot felul, de ipocrizie și minciună.

Iată un exemplu: „Cu toate aceste trăsături tenebroase, ale imaginii pe care și faima d-lui Vintilă Brătianu ne-o trânteste despre sine ca pe o tiflă de suflet, ne-am zis: oricât de urgent, oricât de stins ar fi ministrul de finanțe la minte, se poate oare să nu priceapă ceea ce un cetățean – cel mai simplu – vede și concepe? E admisibil oare ca d. Vintilă Brătianu și, după dânsul, un guvern și un partid să urmărească, printr-un complex de măsuri lucide, înălțarea țării și să ne ducă, dimpotrivă, vertiginos, dar cu ochii țintă la ideal, spre catastrofă?” („Instincte”, p. 241).

Un alt virulent pamflet se cheamă „Boul”. Este, desigur, o metaforă: „A fost vițel. Azi e bou. Bou de-a binelea, bou integral, bou absolut. Domestic, literar, social și politic, bou, triplu bou, bou la însutit” [...] „În chip și loc de jug, boul nostru poartă o servietă, făcută din pielea vreunui frate nefericit” [...] „Pe tâmpenia lui de bolovan, pe ceafa lui bușită parcă de un bolid, pe bulgărul său cerebral, pe boleșnița lui buimac cugetătoare, pe burduful făpturii lui boante, bugete și bondoace – se bizuie o bălțată cireadă politică și culturală care se îmbulzește și dă buzna mugind îngrozitor. Și forța lui de rezistență e, toată, în tâmpenie”.

Un alt pamflet îl vizează, curajos, pe Hitler... „Gândiți-vă însă, dacă știrea se confirmă (că a înnebunit Hitler), ce catastrofe ar fi dezlănțuit asupra omenirii victoria lui Hitler, ascensiunea la cârma Germaniei a unui nebun, nedeclarat. Îndârjirea lui feroasă, dezechilibrul lui căutându-și remediul în exaltare, ariile lui de schizofrenie, asmuțite în frazeologia darului de masacre, și lamentabilul, demoralizantul exemplu al acestui potențat semidoct cocoțat la conducerea poporului german, respingătorul spectacol al mutrei lui cu cheagurile mustăților ciuntite deasupra unei guri pizmașe și scremute, capul acesta imposibil” etc.

Pamfletistul Ion Vinea era un vizionar. El prevestește urgia vremurilor care vor veni, războiul și fascismul. Ca și N. D. Cocea, Ion Vinea a făcut din gazetărie o tribună zilnică de luptă pentru adevăr și dreptate. El a pledat pentru cei asupriți, împotriva politicianismului, demagogiei burgheze.

Poet, prozator, gazetar pur sânge, promotor al avangardismului literar-artistic din România, Ion Vinea este un exemplu de dăruire și sacrificiu în slujba marilor idei pentru care a luptat o viață întreagă: adevărul și dreptatea.

ANCA SÎRGHIE

Horia, Crăișorul Moșilor, ca personaj exponențial în abordarea lui Liviu Rebreanu

În biografia operei lui Liviu Rebreanu, romanul *Crăișorul Horia*, publicat în 1929, a fost clasat de critica literară drept un exercițiu de mânăuire a maselor în revoltă, pregătind capodopera *Răscoala* din 1932, înainte de a fi „ceva bun aievea”⁷, cum sperase prozatorul. În *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* a lui George Călinescu verdictul critic este contradictoriu, finalizat necruțător: „Mișcare colectivă, cruzime, execuții sunt și în *Crăișorul*, ales poate tocmai pentru aceasta. Dar revoluția lui Horia, deși *narată cu îndemânare*, nu e adâncită epic și scrierea rămâne o *rece biografie romanțată*.”⁸ (s.n.) Formularea începe ca apreciere sub raport estetic, spre a sfârși cu o etichetare prolixă, în care expresia „biografie romanțată” nu se armonizează cu epitetul „rece”. Pornind de la premisa că un scriitor care în antumitate s-a bucurat de un succes enorm, trebuie evaluat mai târziu cu mult discernământ, la rândul său, Ion Negoïtescu va minimaliza valoarea romanului *Crăișorul*, cum n-a făcut-o cu nicio altă creație rebreniană, atunci când nu-i acordă decât o restrânsă

paranteză spre a considera că această evocare istorică din 1929 nu este decât „un cochet castel în Spania.”⁹, cerchistul probând o rizibilă inadecvare a verdictului său critic la tema, atmosfera și stilul narațiunii scriitorului ardelean. Într-o largă demonstrație a apartenenței celor mai reprezentative pagini epice rebreniene la tipul romanului doric, Nicolae Manolescu îi acordă *Crăișorului Horia* doar o singură propoziție: ”Nici *Crăișorul* (1929) n-are suflul romanelor istorice sadoveniene”¹⁰ și aceea deloc apreciativă. Primul istoric literar care recurge la câteva elemente de analiză este Ion Simuț. El pornește prin a acuza „lipsa de complexitate și tehnică în *Crăișorul*”¹¹, acesta fiind unul dintre romanele „ostracizate” ale autorului. Citat de Simuț în abordarea sa de sinteză, Șerban Cioculescu consideră că *Ion*, *Crăișorul* și *Răscoala* sunt romanele în care Liviu Rebreanu a configurat „characterologia țărănească”¹², dar ca realizare artistică însuși Ion Simuț situează *Crăișorul* pe un al treilea și ultim palier valoric, alături de *Jar* și

⁷ Liviu Rebreanu, *Jurnal I*, Studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu, Editura Minerva, București, p. 105.

⁸ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundația Europeană Drăgan, Editura Nagard, 1980, p. 651.

⁹ I. Negoïtescu, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București, 1991, p. 216.

¹⁰ N. Manolescu, *Liviu Rebreanu*, în *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, p. 608.

¹¹ I. Simuț, *Ierarhia internă a scrierilor*, în *Rebreanu dincolo de realism*, Biblioteca revistei “Familia”, Oradea, 1997, p. 31.

¹² Apud I. Simuț, *Op. cit.*, p. 35.

Amândoi. Singur N. Iorga, care depreciază celelalte creații ale autorului, consideră Crăișorul „în total totuși o foarte solidă bucată literară.”¹³

Interesant pentru abordarea temei noastre este să aflăm intențiile cu care scriitorul ardelean și-a propus să sape în slove chipul acestui erou național, la care se referiseră înaintea sa, dar cu alte instrumente de evocare, istoricul Nicolae Densusianu în lucrarea *Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784-1785, scrisă pe baza documentelor oficiale*, publicată la București în 1884¹⁴, și A. Stănculescu care a publicat la București în 1919 un fel de rezumat al lucrării ce marcase centenarul, lucrare intitulată *Răscoala moșilor*. Existaseră, așadar, înainte de romanul *Crăișorul* al lui Rebreanu niște documentări obiective, fără componente beletristice.

Așa cum s-au petrecut faptele și înfăptuirile scriitorului în întreaga sa activitate creatoare, deși în 1928 Liviu Rebreanu era numit director al Teatrului Național din București, investitură ce s-a desfășurat și în 1929, interesul major al romancierului îl reprezintă scrisul. Spre a nu lăsa nimic neelucidat cu referire la creațiile sale, autorul se mărturisește referitor la noua sa carte în textul *Pe urmele Crăișorului*, început cu afirmația ce va explica și completarea titlului de roman cu identificarea unuia dintre cei doi eroi care avuseseră un renume similar, del de Crăișori: „Noi, ardelenii, în lunga noastră viață despărțită, n-am cunoscut decât doi eroi naționali, pe Horia crăișorul și pe Avram Iancu, craiul munților...Eroii noștri au fost urșiți să fie și martiri.” Descoperim imediat apoi și rațiunea cu care autorul îi va dedica lui Horia viitoarea carte: „Povestea vieții lui

trăite se șterge. Un veac și jumătate întunecă amintirea omului. Dănuiește numai duhul lui, s-a jertfit pentru dreptate!”¹⁵ Este spiritul în care trebuia abordată personalitatea omului-flacără care ridicase țărani la luptă, un exponent al acelei lumi în care dănuie peste timp duhul lui Horia. Ceea ce indică clar comentariul explicativ al lui Rebreanu este ideea acestei exponențialități: „Cine vrea să se apropie aievea de inima Crăișorului, trebuie să-l caute în munții lui, în satele lui, în țara lui, unde dragostea lui a înflăcărat până la jertfa morții atâtea și atâtea mii de oameni.”¹⁶ Romancierul însuși nutrea pentru țărănimea, de care a fost aproape din anii copilăriei sale rurale în zona Năsăudului transilvan, un sentiment de înțelegere și prețuire. În discursul său de recepție la Academia Română, intitulat *Laudă țaranului român*¹⁷, Rebreanu apreciază că „Țăranul, prin firea lucrurilor, nu poate fi consumator ci doar subiect de literatură”. Autorul epocalului roman *Ion*, al *Crăișorului Horia*, al capodoperei *Răscoala* și al altor proze în care truditulul pământului este protagonist, afirmă cu îndreptățire că „Între sat și oraș trebuie să se creeze simbioza care să potențeze toate puterile creatoare. Numai simbioza aceasta va naște marea cultură românească de care în sfârșit va beneficia și țăranul român, conservatorul trecutului și tinereții noastre.”¹⁸ Istoria literară a

¹³ Ibid., p. 81.

¹⁴ Vezi și Silvia Tomuș, *Observații pe marginea genezei romanului "Crăișorul" de Liviu Rebreanu*, în *Studia Universitatis "Babeș-Bolyai"*, Philologia, nr. 1983, p. 71-74.

¹⁵ Liviu Rebreanu, *Pe urmele Crăișorului*, în vol. *Amalgam*, Ediție îngrijită, prefață, antologie și note de Mircea Muthu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 191. Să menționăm că textul *Pe urmele Crăișorului* a apărut în "Adevărul literar și artistic", an IX, 16 decembrie 1928, nr. 419, dar geneza temei rebreniene trece și prin studiul *Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan*, din "Universul literar", 21-28 septembrie 1914.

¹⁶ Ibid., ed. cit., p. 194.

¹⁷ Acest discurs a fost rostit în ședința publică solemnă a Academiei Române din ziua de 29 mai 1940, urmat de Răspunsul lui Ion Petrovici. În înaltul for al țării, înaintea lui Liviu Rebreanu, alți doi mari scriitori elogiaseră pe truditulul pământului, respectiv Mihail Sadoveanu în 9 iunie 1923 cu *Poezia populară* și în 5 iunie 1937 Lucian Blaga cu al său discurs *Elogiul satului românesc*. Momentul când Rebreanu rostea o asemenea apreciere la adresa țaranului, ca important creator al pilonilor spiritualității și culturii naționale, avea conotații majore în contextul politic al extinderii fascismului asupra României.

¹⁸ L.Rebreanu, *Laudă țaranului român*, în vol. *Amalgam*, ediție îngrijită, prefațată, antologie și note de Mircea Muthu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 175.

consemnat modul precaut în care Rebreanu s-a apropiat de cel mai tragic eveniment al luptei țăranilor transilvăneni pentru libertate. A publicat în 1919 *Răscoala moșilor*, extinsă apoi în *Horia, Cloșca și Crișan*.¹⁹

Cu referire la modul cum a înțeles autorul să înnoiască genul romanului istoric, Rebreanu a simțit nevoia să explice în termeni clari optica sa: „ Scriind romanul lui Horia, am căutat să rup cu formula convențională a romanului istoric. A face din Horia eroul de paradă al unui roman istoric, după tipicul admis, mi s-ar fi părut o profanare a lui Horia și în orice caz pe mine nu m-ar fi interesat. Mi-am zis: întâi omul, pe urmă decorul. Istoria este într-adevăr decor schimbător, dar numai pentru marile aglomerații de oameni, pentru orașe. În sate, istoria face puține schimbări”. Parcă vrând să preîntâmpine cel mai drastic reproș privind construcția tipologică a cărții, unde singurul motiv erotic avea să fie lipsit de autenticitate, Rebreanu ține să mărturisească: „În viața lui simplă și tumultuoasă, eu n-am adăugat decât o domniță suavă și mirată, pe care am copiat-o de pe o icoană foarte veche, din biserica de la Cristor, la care cu siguranță s-a închinat și marele căpitan al moșilor.”²⁰

Preocupat până la obsesie de incipitul dătător de ton al creațiilor sale, în romane ca *Ion* sau *Pădurea spânzuraților*, ca să ne oprim la doar două exemple, autorul dovedea că a preluat de la romancierii realiști ai secolului al XIX-lea tehnica intrării în atmosfera cărții printr-o descriere de peisaj natural, reluat de el în mod simbolic în final. Așa preludii a întâlnit Rebreanu la Eliot, Hardy și cu atât mai pregnant la Balzac sau Zola. De data aceasta, autorul *Crăișorului* intră în acțiune, cu capitoul semnificativ intitulat *Înălțate*

Împărate, printr-un punct tensionat, ce exclude expozițiunea devenită tradițională la acest gen de creație epică. Este vorba de avertizarea lui Ionuț, fiul lui Horia, că tatăl său ar fi căutat de autorități, acum când tocmai se pregătește de o a patra înfățișare la Împăratul de la Viena. Aflăm în creionarea caracterologică făcută unui prim personaj, cel ce rostește avertismentul, că Ursu Uibaru a produs mai mult rău oamenilor decât toți ceilalți gornici la un loc. Este un ciudat punct de plecare în evoluția aceluși gornic, pe care autorul îl salvează moral, asigurându-i un sfârșit martiric.

27 nov 1885 – 1 sept. 1944

Personajul Horia este construit în viziunea lui Rebreanu, întocmai cum atestă documentele istorice, autorul selectând esențialul, anume faptul că a învățat oamenii să lupte spre a-și dobândi dreptatea și eliberarea din iobăgie, iar primejdia ce-l amenință este spânzurarea. Acest preludiu este în măsură să atragă atenția asupra lui Horia, creionat ca țăran și meșteșugar sărac, pentru că toată viața a ascultat nevoile oamenilor, el ducându-se totdeauna „unde-i mai gingaș.” Singurul care interesează este portretul său interior, nicidecum înfățișarea sa fizică, amânată pentru mai târziu. Autorul român se abate, așadar, de la tipicul lui Balzac, care începe acțiunea romanului cu o minuțioasă portretizare fizică și psihologică a personajelor sale. Astfel, cititorul află din

¹⁹ Liviu Rebreanu, *Răscoala moșilor*, Editura A. Stănculescu, București, (93 p.), din care se va dezvolta lucrarea *Horia, Cloșca și Crișan*, Editura Ancora, București /f.a./ având 159 p., *Biblioteca universală*, nr. 150-151.

²⁰ Vezi Liviu Rebreanu, vol. *Opere*, 20, 2000, p. 280-284.

prezentarea selectivă a lui Rebreanu că Horia a deprins scrisul și cititul, a învățat limbile germană și maghiară. Autocaracterizându-se, el însuși îi mărturisește notarului Enyedi, care îi scris jalba pentru Împărat, că umblând prin lume „toată viața am ținut partea celor slabi și la judecată, și la primării, și peste tot. Așa m-a lăsat Dumnezeu!” Horia își înțelege și își acceptă destinul.

Un alt motiv ce apare din debut este pedeapsa cu moartea, aceasta planând mai întâi asupra lui Dumitru Todea, care potolise o răzmeriță a târgoveților din Câmpeni împotriva comercianților armeni, privilegiați în vânzarea vinului, încălcându-se astfel dreptul tradițional al localnicilor. În viziunea lui Rebreanu, Horia este un personaj exponențial, el identificându-se cu drama iobagilor ardeleni, în marea lor majoritate români. Constatarea sa este că starea românilor în Transilvania perioadei habsburgice este inacceptabilă din cauza conducătorilor hapsâni ai țării: „Baremi cu noi, românii, se poartă ca și când am fi vite. Noi nu suntem buni decât la munci, încolo parcă nici n-am fi oameni...în Ardeal sunt stăpâni și ungurii, și sașii, și secuii, iar românii numai iobagi și jeleri și vai de ei, cu toate că pământul al nostru a fost și noi suntem cei mulți, adică talpa țării!” Constatarea lui Horia are niște repere certe: ”Am stat de vorbă cu tot felul de neamuri și am auzit multe jelanii și dureri, dar rău și batjocură ca la noi nu-i nicăiri în lume, zău așa!” Nemulțumirea iobagilor transilvăneni stă gata să explodeze. Ca exponent al mulțimii românilor iobagi, Horia expune de la bun început argumentele acuzelor pe care românii se cred îndreptățiți să le rostească împotriva stăpânilor de pământuri, care îi batjocoresc nemăsurat: ”unii domni nici nu mai înjugă vite la grapă, ci iobagi, că-s mai ieftini!”. Soluția pentru care el milita este desființarea iobăgiei în Transilvania, așa

cum ea fusese deja abolită în Austria și în Cehia.

Portretul fizic al lui Horia ²¹apare abia în capitolul II, prin intermediul Rafaelei, tânără de 17 ani, fiica răsfățată a nobilului Kristori, care este impresionată de cântecul țaranului „cu ritmul straniu și dureros care parcă trezise în sufletul ei nostalgii străvechi.

Înfățișarea flăcăului cu părul castaniu închis, lung până aproape de umeri, și puțin inelat, despărțit pe creștet, cu figura brună, arsă de soare, cu trăsături tari și totuși fine, cu nasul drept, subțire și delicat, cu privirea aprinsă și plină de istețime, cu sumanul negru pe umeri-toate îi aminteau un tablou vechi din sala de arme reprezentând pe străbunicul familiei, pe voievodul Boalea, fiul lui Boariu, căruia regele Sigismund, acum vreo patru sute de ani, i-a tăiat capul pentru că l-ar fi jignit prin vorbe proaste de ocară, rostite față de mai mulți nobili, în felurite locuri și cu felurite prilejuri.” Este o similitudine nu doar fizică, ci și ca destin tragic, stabilit de autor premonitoriu, fără îndoială. Meșterul Horia este invitat la curtea de la Criștor, unde lucrează obiecte de lemn, iar la plecare fata îl numește „crăișor”, despărțindu-se de el cu o caldă strângere de mână. La măritișul ei, la care Horia este martor în mulțime, tocmai el întinde sumanul peste balta cu noroi, ca ea, mireasa cea frumoasă, adorată de el în taină, să nu-și murdărească pantofiorii albi de mătase. Tatăl Rafaelei îi va mulțumi din privire „țaranului cavaler”, iar pe buzele ei, Horia parcă aude cuvântul „Crăișorul”. Este cuvântul pe care îl preia Gavrilă Todea, bătrânul de 80 de ani, bătut pentru jalba dusă la Sibiu cu plângerile norodului: „-Tu să fii crăișorul nostru,

²¹ Între portretizările în ulei ale lui Horia, cu totul remarcabil este cel realizat de artistul Ioan Constande (n.9 dec. 1819, Răhău, Sebeș, jud. Alba – d. 1879, Sibiu), el aflându-se în prezent într-o colecție privată din București. După o restaurare binevenită la Muzeul Brukenthal din Sibiu, lucrarea a fost expusă temporar în expoziția acestui muzeu între 29 nov. 2023 și 1 apr. 2024.

Ursule, și să ne câștigi dreptatea întreagă, măcar de-ar fi să ne omoare pe toți.” Astfel se prefigurează, ca o temă muzicală, urmată de variațiuni, chemarea la luptă a lui Horia, ca voință a mulțimii. Socotim lipsită de logică în plan epic rostirea verdictului prin intermediul adierii de abur a Rafaelei „Dreptatea nu se cerșește! Dreptatea se cucerește!”. În ciuda neverosimilității situației imaginate de scriitor, aceasta era o poruncă interioară ce va marca întreaga linie narativă a romanului.

Episodul aspirației erotice a stârnit cele mai aprige contestări, ca inadecvat condiției personajului. În schimb, Ion Simuț comentează cu intuiție în volumul menționat adevărul că Rebreanu „absența unui conflict erotic o resimțea ca pe o sărăcire a umanului și ca pe o carență a complexității romanului. De aceea va face astfel încât imaginația eroului să fie bântuită episodic de un chip feminin. Destinul istoric al misionarului nu putea fi însă complicat prea mult cu ispita dragostei.” Istoricul literar de la Oradea ține să explicitizeze importanța motivului erotic, regăsit cu o funcție precisă și în alte romane ale sale. „Această necesitate artistică a subiectului erotic pe care scriitorul o invocă în contextul celor mai acute probleme sociale- situație evidentă și în *Răscoala* în raportul quasi-idealism dintre Petre Petre și Nadina- dovedește că Rebreanu considera omul și-și construia personajul în funcție de modul în care trăiau iubirea. Structura interioară- a continuat Ion Simuț- a personajului, a marilor și memorabilelor sale personaje, deriva din această credință în puterea morală și filosofică a iubirii.”²² Este cea mai pertinentă interpretare a episodului erotic din acest roman, episod pe care noi îl socotim absolut fulgurant, fără să tulbure substanța socială a filonului central. De altfel, plaja meditației sociale se lărgeste în capitolul III, intitulat *De la Ana la Caiafa*,

unde Ion Cloșca din Cărpiniș, care era pentru Horia „sufletul cel mai apropiat de inima lui”, afirmă: „am ajuns slugi și străini în țara noastră”. Ca un preludiu, Horia observă plin de îngrijorare că „Nu e sat în țara asta unde să nu găsești un sărman trup de iobagiu ba spânzurat, ba tras în țeapă, ba frânt pe roată și ciopârțit în bucăți, spre a băga spaima în oameni și a-i ține pe vecie în jug ca pe vite.” Ca un avertisment, ce devine o conștientizare a repercusiunilor posibile, între personajele romanului, Cloșca evocă din amintirile bătrânilor lui Răscoala lui Doja, terminată cu arderea conducătorului pe jilț de fier înfierbântat, iar tovarășii lui au fost forțați să mănânce bucăți de carne prăjită și smulsă cu cleștele. Cloșca însuși era gata de jertfă, mai îndârjit decât acum 7 luni când plecase la Viena împreună cu Horia. Rebreanu exersează astfel tehnica preludierii argumentative a conflictului fixat în plan social, tehnică ce va fi superior valorificată apoi și în *Răscoala*, capodopera genului.

Înaintând în plan epic, prozatorul readuce cu ponderare pe Horia în prim plan, dar fără date ale vieții private, care să-l abată de la îngrijorarea colectivă. Recurgând la *verba dicendi*, ce rețin și starea sa sufletească, autorul dezvăluie gândul Crăișorului, de acum convins că ordinele de dezrobire a țăranilor români transilvăneni, trimise de la Curtea imperială din Viena, „trebuie să fi sosit la cârmuire, căci poruncile împărătești umblă mai iute ca picioarele mele-*adăugă Horia cu un zâmbet amar*. Acu să mai așteptăm, să vedem ce-or face domnii de la Sibiu și dacă n-or face nimica, apoi s-or duce iar oamenii comunelor să întrebe și să se roage să împlinescă porunca împărătească și să slobozească din temniță pe Dumitru Todea și pe ceilalți.” (s.n.)

Prozatorul creionează primele forme de grupare a țăranilor nemulțumiți. La duminica

²² Ion Simuț, *Op. cit.*, p. 382.

întâi din postul Sâmpetrului, Cloșca a pus să se adune câte doi bătrâni din fiecare comună ce depusese plângere la Împărat. El ar fi vrut să fie și Horia de față, dar Crăișorul refuză, fiind convins că l-ar fi arestat și l-ar fi întemnițat, cu primejdia de spânzurare, cum îl amenințau deja de doi ani de când „îl tot caută ca pe un tâlhar.” O nouă delegație, cu Cloșca în frunte, are audiență la Sibiu, acolo promițându-li-se țărănilor iobagi că în două săptămâni doleanțele lor vor fi îndeplinite. Se află la urmă că plângerile lor au ajuns la fișpanul comitatului Albei, baronul Kemeny cel „trufaș, disprețuitor și fără inimă”. O nouă încercare de rezolvare legală eșuează astfel, Rebreanu dând eforturilor țărănești de a se face ascultați aspectul marelor cu valuri în retragere spre a reveni mai puternice.

Motive de nemulțumire se acumulează și în capitolul IV, intitulat *Cu voia și porunca Împăratului*, unde la Crișan, alt personaj ce prinde contur, se talmăcesc poruncile Împăratului ca românii să nu mai slujească nemeșilor neascultători, ci numai armatei împărătești. Iobagii români puteau deveni astfel grăniceri și cătane împărătești cum sunt la Făgăraș, la Năsăud sau în Banat. Dar, în realitate, foarte curând, toți cei înscriși la Bălgrad au fost șterși de pe listă de domni. Decis să treacă la fapte, Horia arată înscrisuri pe pergament legat cu 3 peceti, ce prevedeau ca românii să spulbere pe unguri, să le ia proprietățile care cândva fuseseră ale lor. El scoate o cruce de aur cu chipul Împăratului Iosif al II-lea și o carte sfântă în 3 limbi. Cei trei corifei, Horia, Cloșca și Crișan, pornesc, așadar, răscoala, aprobată de Împărat, acceptată de armata lui.

Astfel motivați, cum aflăm din capitolul V, intitulat *Hai, feciori!*, la Mesteacăn se adună sute de români iobagi din Zarand, Hunedoara, din Mții Abrudului. Ei jură pe cruce și pornesc spre Curechi, unde avea să fie o adunare condusă de Crișan.

Mișcarea maselor convocate este în centrul atenției, întrucât la Curechi au fost omorâți niște solgăbirăi și panduri. Astfel a pornit uciderea și incendierea. Scutiți de pedeapsă erau numai cei ce treceau la ortodoxie. Crișan conchide: ”S-a isprăvit vremea iertărilor! Acu e vremea pedepselor! Căinii și vânzătorii trebuie omorâți fără cruțare!” O fată de solgăbirău²³ este cununată în biserică cu sluga, un frumușel fecior de români, pe care ea și-l alege sub presiunea comenzii răsculaților.

Cu intuiție picturală, Liviu Rebreanu construiește imaginea panoramică a mulțimii care ascultă comanda lui Horia. Ordinul este ca să fie omorâți toți ungurii, de la stăpân până la slugă, exact cum făcuseră și ei timp îndelungat. Popa din Albac rostește sub semnul crucii împărătești cuvintele jurământului „și mulțimea, cu capetele goale, le repetă într-un glas care părea mugetul unei vijelii. Se înserase... Umbre mari se întindeau peste poiana albă de oameni. În liniștea munților numai murmurul gloatelor se ridica spre cer ca o amenințare înăbușită. Apoi, peste capetele tuturor trecu scurt aspru ca o săgeată de oțel, porunca crăișorului: -Hai, feciori! Și oastea albă se urni.”

Organizarea răscoalei este continuată în capitolul VI, semnificativ intitulată *A noastră-i lumea!*. Liviu Rebreanu a focalizat atenția spre acțiunile răsculaților, nefiind tentat să mențină în prim plan pe protagonistul cărții. Aceasta, pentru că Horia era exponentul iobagilor ridicați la luptă și nicidecum un erou idealizat, glorificat prin hiperbolizări falsificante, deși s-au găsit comentatori care să găsească semne ale unui

²³ Solgăbirău (< *szolgabíró*- în maghiară, învechit, regional, în germană *stuhrichter*, în latină – *ludex nobilium*) = funcționar din Regatul Ungariei, având funcții judiciare și administrative, preluat în administrația austro-ungară, echivalentul pretorului sau prim-pretorului de mai târziu. Apud Wikipedia.

presupus romantism în abordarea protagonistului.

Așadar, Liviu Rebreanu este primul scriitor de renume, care abordează tema fără încorsetări ideologice, el având cutezanța de a exprima liber punctul său de vedere, formulat exclamativ sub impulsul înțelegerii dramei naționale din 1784: ”Crăișorul Horia, împreună cu tovarășii lui de răzmeriță și de moarte, cât au trebuit să sângereze în inima lor până ce au ajuns la fapte sângeroase!”²⁴

Specific opticii lui Rebreanu este faptul că inițiativele lui Horia se conjugă permanent cu voința mulțimii. Cei mai destoinici săteni sunt aleși căpitani din cele 29 sate ale Zarandului și 16 din domeniul Zlatna, ei țintind orașul Abrud, „cuibul ungurimei de pe-aici.” Răsculații capturează în pivnițele unui ișpan²⁵ patru gornici, aduși în fața lui Horia, care nu acceptă să le taie capetele, „ca să nu mai poată face rău nimănui pe lumea asta!”, cum i se cere de cei aflați în preajmă, ci decide „să-i judece cum se cuvine.”, dând astfel dovadă de spirit al dreptății. Printre ei, era și gornicul Uibaru, tare înspăimântat. Autorul lasă pe moment scena neterminată, neînțelegându-se dacă cei 4 gornici au fost pedepsiți în vreun fel. Prioritățile erau altele, căci din discuția cu ei, Horia pare să-l caute pe gornicul de Albac, Crăișorul fiind decis să-l găsească „și-n fundul pământului!”

Spiritul revoltei pătrunde în propria familie. Fiul Crăișorului, Ion Ursu, și-a făcut o ceată și cere corifeilor să-l recunoască de căpitan, ceea ce tatăl lui acceptă. Deciziile Crăișorului trebuie să fie drepte. Pe birăul Vasile Goia îl condamnă să fie împins de pe piatră în prăpastie. În schimb, pe Ursu Uibaru îl iartă, deși a făcut mult rău oamenilor. Iată judecata lui Horia, nu lipsită

de o anumită generozitate pilduitoare: ”-Măi omule, nici tu n-ai fost mai de omenie ca birăul- îi zise Horia. Dar n-ai făcut atâtea rele ca dânsul pentru că n-ai putut. Totuși, iacă, te iert, dacă vrei să dovedești că te faci om de treabă!” O decizie bine cumpănită, ce dă o șansă de reabilitare gornicului. Când este omorât cu toporul popa Avram, bănuie că ține cu ungurii și papistașii din felul cum tradusese poruncile împărătești, Horia socotește pedeapsa dreaptă: ”Că lupta noastră-i pe viață și pe moarte, și nu putem lăsa să ne amăgească până și popii noștri! Așa să știi, părinte, și să știe și alții!”

Plaja narațiunii se constituie din acțiuni directe și din altele relatate de cei care aduc vești Crăișorului. Astfel, acțiunea romanului se extinde epic, oprindu-se la gura minei Lorinez, unde se ascunseseră vreo sută de unguri și dregători, iar Cloșca nu poate alege o soluție. Puterea deciziei o deține Horia, care l-a trimis pe Ursu Uibaru să le transmită celor sechestrați în mină că se pot boteza ortodox sau vor muri afumați. În contrast cu Horia, omul de concepție clarvăzător și cumpătat în momentele grele de răzvrătire, Cloșca este cuprins de un entuziasm pripit: ”Crăișorule, crăișorule, a noastră-i lumea de-aici încolo!” apreciază el cu un nemăsurat elan. În relatarea lui Cloșca, povestind ce s-a făcut în Abrud, unde pedepsirea ungușorilor nu i-a antrenat pe militarii împărătești, încurajează răsculații, care se iluzionează că Iosif al II-lea le acceptă revolta. Proprietarul minei Lorinez se botează românește și este trimis la casa lui cu toți cei care îl însoțeau, dovadă că Horia era consecvent și generos. Însă momentele de impas nu întârzie să apară, căci la o înfruntare cu primarul din Șasa, George Suci, „mic, gros, cu ochi de viezure”, apare ideea că poruncile lui Horia sunt mincinoase. El îl înșală pe Horia, oferindu-se să strângă el oameni pentru adunarea din Poeni, dar își propune, în ascuns, să-l ducă plocon pe Horia cătanelor din Zlatna. Crăișorul nu acceptă să le arate

²⁴ Liviu Rebreanu, *Pe urmele Crăișorului*, ed. cit., p. 193.

²⁵ Șpan, cu varianta Ișpan, (învechit) în Transilvania feudală era nobil având funcția vicontelui sau contelui din Occident; stăpân sau administrator al unui ținut; (regional) prefect, subprefect sau pădurar. (DEX)

poruncile împărătești, iar primarul îl sechestrează în casa lui Macovei Băieșan. Horia este crunt dezamăgit că într-un moment de triumf ca acesta, tocmai dintre țărani satelor unii îi pun cuvântul la îndoială. O împotrivire din interior era într-adevăr neavenită. Visul cu tortura tronului de foc, unde cel pedepsit era chiar el, îi tulbură odihna. Autorul nu individualizează chipurile țăranilor, cu excepția eroului central, păstrând astfel prezența monolitică a răsculaților, ca personaj colectiv. Scriitorul creionează noi scene de masă, prezentând ceata lui Ion Dandea, care, împreună cu fiul său, sechestrează pe paznici și opresc cătanele trimise de la Zlatna. Acestea nici nu mai intră în sat, când văd mulțimea de răsculați.

Horia o revede pe Rafaela, cea de acum 30 de ani, cu fata ei, care îi semăna leit, și nu ține să le boteze, deși ele se îmbrăcaseră românește. Îi tresare inima ca în trecut și le eliberează. Apariția cu totul episodică a Rafaeliei nu îndreptățește afirmația recentă a lui Petru Comarnescu, care în prezentarea online a cărților lui Rebreanu proaspăt reeditate, recurge la o falsificare a sensului esențial atunci când debitează fantasmagoric că autorul „nu se concentrează aproape deloc asupra analizei raporturilor dintre clase și părăsește frământările maselor de iobagi ardeleni, pentru o artificială intrigă sentimentală, ocupând primul plan în roman, și creând în jurul lui Horia un fel de aureolă stranie în complet contrast cu figura reală a eroului popular.” Dincolo de limbajul de lemn al acestui neavenit comentariu, ne surprinde necunoașterea flagrantă a acțiunii romanului, de care Petru Comarnescu dovedește că nici nu s-a apropiat.

Evenimentele încărcate de dramatism se succed alert în capitolul VII *Cumpăna*, când dramatismul conflictului sporește semnificativ, violența atingând cote maxime. Tocmai vine vestea la Bistra că la Deva cei

300 de țărani rebeli nu au putut cuprinde cetatea, întâmpinați de cătanele împărătești care au omorât 70 de oameni, iar 40 au fost prinși de armată, predați comitatului să-i judece, fiindu-le tăiate capetele. Vestitorul fusese salvat de săbiile grănicerilor secui printr-un noroc și el înotase peste Mureș.

Cu intuiția lui sigură, acum Horia înțelege că se schimbă echilibrul, căci armata nu putea rămâne inertă văzând cum arde țara, ea intervenind împotriva rebelilor. Omul de concepție al revoltei, Horia face o scrisoare ungurească cu doleanțele poporului, stipulând să nu mai fie domni cu proprietăți, care să trăiască din munca lor, urmând ca nemeșii să plătească biruri ca și țărani, iar pământurile urma să fie împărțite după ordinul Împăratului.

Cel mai puternic conturați în această scenă sunt Cloșca și Ursu Uibaru, care au făcut treabă bună, distrugând multe curți domnești. Dar vremea tot mai rece și lipsa merindelor conduc spre soluția păcii, care în gândirea lui Horia trebuia să se stabilească în anumite condiții. Ofițerul trimis pentru dialog cu răsculații citește înscrisurile împărătești. El declară că țărani au dreptate, însă nu au ales calea cea bună, căci Împăratul nu le-a recomandat să omoare și să distrugă. I se înfățișează Uibaru drept Ion Ursu, fiul lui Horia. Ofițerul se oferă să ducă la dregătorii de la Sibiu cererile lor. Condiția era să oprească răscoala și să aștepte răspunsul adus de el peste o săptămână. Cloșca a cerut eliberarea celor întemnițați, jurând pe aceeași cruce că se vor împrăștia pe la casele lor, în așteptarea răspunsului. Ofițerul a jurat și el pe aceeași cruce că va merge să le îplinească cererile, urmând să se întâlnească cu capii revoltei la Câmpeni.

Aflând această relatare, Horia se îndoiește, amintindu-și mulțimea promisiunilor ce n-au fost respectate, dar Crișan ripostează spunând: „Cuvântul de cătană e cuvânt drept, așa să știți, oameni

buni, că doar eu am fost cătană, iar ofițerul nu minte niciodată!” Așa cum aude Cloșca, fratele lui de cruce și tovarăș credincios, Horia mărturisește premonitoriu: „începe sfârșitul visului nostru!”. El face în gând scenariul unei foarte dificile readunări a oamenilor care acum sunt trimiși pe la vetrele lor și astfel vor putea fi anihilați. În timp ce Horia realizează că nu rămânea decât să fie prinși capii și răscoala va fi înfrântă, Cloșca credea cu naivitate în ofițerul împărătesc. În ziua de vineri s-au prezentat în Câmpeni, dar acolo protopopul citea mulțimii cu totul alte porunci, anume că pentru prinderea capilor primesc 50 de zloți, iar satele care adăpostesc răsculații vor fi pedepsite cu câte 3 bătrâni și primar trași în țeapă. Numai Uibaru, credincios cuvântului dat, cu o naivitate neiertată, se declară supusul lui Horia și este pe dată pus în cătușe, trimis la Abrud „Să-l judece cătanele”. Cu intuiție sigură, Horia înțelege că „Soarta lui Ursu Uibaru este soarta tuturor. Se vede prea bine că domnii, cu cătanele dimpreună, nu caută decât să descurajeze pe oameni și să prindă pe căpitani, ca astfel, despărțindu-i, să isprăvească cu toți mai repede și să înăbușe avântul oamenilor spre dezrobire.” Colonelul împărătesc se arată, îndemnând oamenii la supunere și cerând ca Horia și Cloșca să fie predați spre pedepsire. Dezamăgirea lui Cloșca este imensă, el recunoscând că a greșit împărștiind răsculații. Cel mai clarvăzător fusese tot el, Crăișorul.

În capitolul VIII, intitulat *Vin cătanele!*, ca om care a pus totul pe o singură carte, Horia mai face o ultimă încercare de redresare. El cere ca ordinele sale să fie îndeplinite pentru că se apropie iarna și oamenii ies greu din casele lor: „Voi să fiți pilde și de hotărâre și de asprime ca orice poruncă să se îndeplinească fără șovăire!” El convoacă pe 11 noiembrie 1784 o adunare la Geoagiu, ca din fiecare casă să se prezinte câte un om și unde nu se prezintă, acea casă

trebuie să fie arsă. De felul cum se făcea acum mobilizarea țăranilor depindea puterea riposteii rebelilor.

După o înfruntare cu cătanele, pe care răsculații le resping, dar mor 40 de români, același credul Crișan, pentru că el însuși fusese ostaș, cade la învoială cu maiorul cătanelor, dar cere ca să nu mai fie în Transilvania domni unguri, ci numai români și sași. Acum se cerea ca iobagii să plece acasă, așteptând alte porunci. În acest timp, din toate părțile cătanele urcă spre munte. La Țebea, singurul sat ce nu ascultase de Horia, vin cătane însoțite de episcopul român de la Sibiu, Nichitici, adunând preoți care să vorbească cu enoriașii lor pentru supunere. Horia înțelegea stratagema adversarilor, căci vlădica pentru țăranii români însemna credința în Dumnezeu, așadar și viața de apoi. Iar vlădica cerea să-l dea prins pe Crăișor. „Vestea aceasta izbi pe Horia drept în inimă și-i sfărâmă toată încrederea în sine și în izbândă.” El înțelegea mentalitatea țăranului, anume că „A nu te supune vlădicii ar însemna să fii urgisit și alungat din legea creștinească și să pierzi chiar viața de-apoi, singura nădejde a omului oropsit pe lumea aceasta.”

Tot mai evident pentru Horia era acum faptul că dușmanii răsculaților se organizează și se întăresc. La Brad au fost chemați de vlădică oameni din 25 de comune, ceea ce însemna că Zarandul era pierdut și că „numai o minune ar putea opri prăbușirea tuturor planurilor și visurilor sale.” Află că Ursu Uibaru a fost tras în țeapă la Bălgrad, ceea ce-i certifică adevăratele intenții potrivnice ale autorităților. .

Horia este contrariat să constate că în tot ce întreprinsese nu dorise nimic pentru el personal, ci numai dreptate pentru poporul român „și în rândul întâi pentru preoții români care erau batjocoriți și umiliți ca și iobagii. Și iată acum trebuie să înțeleagă că a

greșit, că și preoții cei mari sunt în tabăra dușmană.” Zadarnic încearcă Popa Gheorghită să-l potolească pe Crăișor, observând că Nichitici nu era român, ci sloven sau croat și că vorbește rău românește, căci înfrângerea devenise iminentă.

După șase săptămâni de răzmeriță, Horia simte că nu mai are alături decât pe ai săi, după ce la Mihăileni căzuseră alți 100 răsculați. Peste tot, autoritățile cereau supunere. Horia face un bilanț constatând că, dacă la început țara întreagă era ridicată, toate promisiunile făcute de domni fuseseră deșarte, încât acum nici măcar scoaterea din închisori a unor țărani nevinovați nu s-a putut obține. La Crăișor ajunge un vechi om de încredere, Alexandru Chendi, care îi cere capitularea, ca să nu se mai verse sânge românesc. Nici măcar în fața unui asemenea argument Horia nu cedează, ci trimite prin el un răspuns în ungurește, reproșând faptul că autoritățile doar amăgesc „pe niște bieți iobagi care nu cer decât dreptate.” În acest moment de bilanț al eforturilor sale, Horia se zbuțumă noaptea întreagă, dându-și seama că el, care a ridicat întreaga țară ca să dobândească dreptate pentru toți românii, a rămas singur cu moții lui „în fața cătanelor și a domnilor și a lumii întregi. Ce ar putea ei face împotriva atâtor vrăjmași?” Până și Împăratul, „înșelat de minciunile domnești”, era împotriva lui. Reușind să reziste ispitei, Horia îi spune vechiului om de mare încredere, Chendi, la plecare: ”Acum nu mai pot asculta pe nimeni în lume. Eu oi rămânea cel din urmă, că doară eu am fost cel dintâi și în cărțile sfinte așa scrie, să fie cel mai de pe urmă acela care a fost cel dintâi!” Pentru că și-a pus viața în slujba unei idei-fanion, anume dreptatea iobagilor, Horia realizează că este sortit martirajului. Singurul reper moral al său sunt cărțile sfinte, atât de pline de jertfe pentru o idee înaltă. Acesta este punctul cel mai înalt al lucidității sale martirice.

Oamenii din sate sunt trimiși prin buciume la Câmpeni, ca să participe la întâlnirea cu vlădica, iar cătanele au venit, având în dotare chiar și tunuri. În ultimele înfruntări au mai fost și noi victime, dar orice jertfă de sânge este cu totul zadarnică, întrucât în realitate românilor nu li s-a împlinit nicio cerere. De aceea, Horia le cere tuturor rebelilor să se întoarcă la casele lor. El pleacă spre munte însoțit de vreo sută de oameni credincioși, însă din Câmpeni cătanele veneau amenințătoare spre ei.

În capitolul IX, semnificativ intitulat *Iuda*, Horia cu ai săi pornesc spre Ciusdia din codrul Scorogetului. Acolo, Iacob Topa știa un loc unde, așa cum ține să-i asigure, „nici paserile cerului nu vă pot descoperi.” Înțelegând care au fost neajunsurile revoltei lor, Horia și apropiații lui fac planuri să repornească răscoala în timp de vară și neapărat în toată țara deodată. Însoțitorii aduc vești de la stână, unde a ajuns zvonul că pădurarul Melzer din Abrud s-a legat că el va prinde pe Horia, „măcar de-ar fi ascuns în fundul pământului”. Melzer îmbie și alți localnici să i se alăture. Printre ei, George Nicula a acceptat să participe la prinderea lui Horia, ceea ce, după opinia muierii lui Dumitru Todea, ar fi o mare ticăloșie. Se află că Împăratul însuși a pus pe capul lui Horia 300 de galbeni.

Rebreanu selectează din izvoarele documentare doar datele ce slujeau viziunii sale, relatarea romanescă înaintând liniar pe un singur fir epic, fără ornamente de prisos. În lipsa lui Cârstea, omul de pază plecat după apă, apar la coliba tănuitoare Nuțu Mătieșu, Ștefan Trifu și feciorii lui Andrei Neagu, toți înarmați. Scriitorul nu a fost preocupat să portretizeze pe acești trădători, care trebuiau să rămână niște anonimi. Scriitorul nu insistă nici asupra gradelor de rudenie foarte apropiată. Esențial era doar faptul că trădătorii trebuiau să meargă la Zlatna cu cei doi prinși. Apar fratele lui

Nuțu, Gheorghe, și nepotul lui Horia, George Nicula, pe care Horia îl scuipă în obraz cu vorba „Judă!”. Prinșii sunt duși în lanțuri la Arada. După două zile de așteptare, ajung la Câmpeni, anunțând pe colonelul Schulz, un alt figurant fără relief în plan epic. Dintr-un geam, pe Horia îl privește Rafaela cu fiica ei, recunoscându-l pe Crăișor, dar episodul este nerealizat artistic, apărând chiar artificial și neconvingător. Personajele implicate în trădare rămân neindividualizate în alerta rostogolire a narațiunii spre finalul tragic. În plan moral, este o subtilă formă de dispreț pe care autorul ține să le-o arate trădătorilor.

Ultimul capitol, purtând titlul *Roata*, plasează acțiunea în zorii zilei de Anul nou 1785, când escorta care îi conducea pe cei doi corifei ai răscoalei de la Abrud la Bălgrad era constituită din 70 de grăniceri secui. Este aici o tragică ironie față de debutul narațiunii când tocmai spre Bălgrad porniseră iobagii români dorind să devină grăniceri. În drum, se striga descurajant: „Horia!... Craiul vostru!...” Renumele dobândit prin forța exponențialității sale devenise prilej de ocară.

Închis în celulă, Crăișorul este păzit de niște sași. Acum, portretizarea la care recurge autorul este menită să marcheze situația dramatică a eroului său tocmai prin antiteza ironică dintre fantezie și realitate. Paznicilor săi, Horia „li se părea slăbuț, neputincios, urât, murdar, pe când ei îl crezuseră că trebuie să fie o namilă fioroasă care să mănânce numai tocană de carne de ungur și în fața căruia să înghețe chiar și cătanele.” Parcă încercând să-i mai dea o rază de speranță, paznicii îi spun că Împăratul a trimis niște grofi și generali nemți, care să-l judece cu dreptate. Horia gândea, însă cu totul altceva. Convins că jertfa ce-l așteaptă nu este zadarnică, el cugeta că nu regretă ce a făcut pentru că de acum toată lumea știe de necazurile

românilor și trebuie să se ia măsuri pentru ameliorarea vieții lor. La Zlatna fusese confruntat cu fiul său, dar amândoi spuneau că nu știu nimic. Crăișorul nu vroia să se gândească la sfârșitul lui, iar tot ce urmează va fi primit cu împăcare. Va fi ras și tuns înaintea judecării.

Evocarea rebreniană urmează îndeaproape slova documentelor, întrucât realitatea istorică făcea de prisos orice fantezie. Aducerea lui în prim plan este deplin justificată caracterologic. Intrând în sala de judecată, Horia vede pe contele Iankovits, o altă apariție episodică insuficient susținută epic, și dintr-odată realizează că orice speranță era pierdută. Surprins la rândul său, contele afirmă că Horia nu avea deloc „o înfățișare banditească, cum se aștepta după povestirile lumii; dimpotrivă i se părea inteligent și simpatic.” La întrebările generalului Papilla, în repetatele interogatorii, Horia ca acuzat, răspunde că nu știe nimic, cu excepția afirmației că el ar fi dorit să vorbească cu Împăratul, care cunoaște toate necazurile românilor. Replica acuzării vine grea, căci generalul nu crede că Împăratul ar mai accepta să vorbească cu Horia, după ce de faptele lui ticăloase „s-a spăimântat o țară întreagă”. Se insinuează că o asemenea pretenție l-ar chiar jigni pe Împărat. Domnii cu glasuri și priviri blânde nu-i prevesteau nimic bun. De aceea, Crăișorul avea în nări „mirosul de carne arsă, care-l supărase odinioară în vis”. Dar lui niciodată nu i-a fost frică de moarte. Ba, își amintește de gândul că pentru binele românilor el s-a decis să înfrunte moartea. Firul epic se completează cu prinderea lui Crișan, care neprevenit de tactica tovarășilor lui mărturisise totul cu franchețe. Mitizat chiar înainte de moarte, Horia este imaginat de moșii săi ca stând la masă cu militarii trimiși de Împăratul de la Viena. Ca să spulbere zvonul că la Bălgrad capii răscoalei sunt invitați de general și nicidecum nu s-ar afla

în temniță, capii răscoalei vor fi purtați în lanțuri prin satele de pe Mureș, până la Deva și întorși pe celălalt mal al Mureșului. Ironia destinului n-ar fi fost deplină, dacă tocmai când Horia și Cloșca porneau în căruțe din Bălgrad, în Zlatna autoritățile au organizat ostentativ o mare ceremonie la care a participat și guvernatorul țării. Erau sărbătoriți oficial cei 7 țărani și gornici, care predaseră pe Horia Cloșca și Crișan. Lor li se dau câte 30 de galbeni și sunt eliberați de iobăgie. Cu o medalie și cu 30 de galbeni, a fost recompensat și protopopul Adamovici, care l-a prins pe Ursu Uibaru. Jalnică formă de eroism pe care prozatorul o etalează în toată grandilocvența sa oficializată lucitor.

Anticipând scenariul teribilului supliciu ce-l așteaptă, Crăișorul gândește: așa „vor fi chemați oamenii și când m-or omorî pe mine ca să vadă cum sunt pedepsiți cei care umblă după dreptate.” În temniță mai erau 100 de rebeli. Pentru 26 februarie 1785 a fost stabilită execuția lui Horia și Cloșca. Rebreanu introduce ca document actul de acuzare. Se vestește că de la Sebeș a fost adus un călău priceput, atras prin lăcomie de multele execuții care urmau. Preotul Nicolae Rațiu din Maerii îi citește lui Horia testamentul, alt document păstrat de istorie și înserat de autor în roman. Abia acum se află câteva date personale, anume că Crăișorul împlinise 54 de ani, având doi feciori, anume pe Ion de 14 ani și pe Luca de 6 ani. Nicio scenă din roman nu se referă la viața de familie a Crăișorului, cu excepția implicării fecio-rului cel mare în răscoală, fapt ce întărește ideea exponențialității protagonistului cărții. Momentul pedepsirii capului revoltei deține cele mai multe date istorice exacte, prozatorul considerând că la tragismul evenimentului nu mai era nevoie de nicio podoabă narativă. Reconstituirea adevărului era singura sarcină ce-i revenea. Tragerea pe roată cu acea halucinantă cruzime a desfășurării sacrilegiului era cunoscută la Bălgrad din documente istorice

și nici nu se va mai aplica vreodată de atunci încolo. Rebreanu cu o dureroasă ironie descrie strălucirea vestimentației militare etalate la acest eveniment, pe care unii dintre domni îl tratau ca pe un spectacol. La execuție sunt aduși 2515 români, dar totalul participanților este de 6000 de oameni. După ce, timp de un ceas, asistă la cele 21 lovituri de roată suportate de Cloșca, de care, cu o ultimă reflecție sentimentală, regretă profund că nu a reușit să se despartă, Horia urcă pe estradă „fără șovăire, cu capul sus, liniștit, parc-ar fi mers la cuminecătură. Apariția lui pricinui o rumoare în mulțime: -Horia! Horia! Horia! Sute de buze șopteau în același moment numele lui, cu intonații diferite, cu simțăminte felurite. Înfrățirea bărbătească și liniștea cu care pășea în fața morții uimi pe toată lumea.” La prima lovitură de roată, Horia a scos „un țipăt zguduitor”, la care preotul Nicolae Roșu a leșinat. Este reacția omenească ce pune în lumină tragismul încercării. Dar Horia și-a reprimat țipătul oprit la jumătate, spre uimirea asistenței. Socotind că pe Cloșca l-au chinuit suficient ca să satisfacă „pe cei vindicativi”, ofițerul execuției dictează să se dea lovitura de grație, la care Horia nu mai gemu, murind cu pieptul sfărâmat. Din public, unii protestează că Horia nu a suferit suficient. În antiteză flagrantă cu leșinul preotului, un mustăcios ripostează:” -Ați procedat nelegal, domnule maior! Strigă funcționarul ungar cu ochii roșii. Asta e inadmisibil! Asta e bătaie de jos față de nația maghiară!” El este arestat și dus între baionete. Socotind că o asemenea reacție inumană era de-a dreptul revoltătoare și rușinoasă, un moșneag de pe la Mogoș, îi șoptește feciorului său: „-Of, măcar așa să ne mai sărăm și noi sufletul! Dumnezeu să-i dea sănătate maiorului că tare-i om de omenie și cu dreptate!”

Grupul de ofițeri felicită pe maior pentru decizia de a ordona lovitura de grație

izbăvitoare în teribila suferință a eroului. Finalul cărții deține o idee simbolică.

„– Cel ce primește moartea atât de liniștit, orice ar fi greșit, e un om! Murmură un locotenent foarte tânăr.

– Un om? ...Mai mult decât un om! Zise maiorul cu ochii umezi.”

Acțiunea se oprește așadar la o culminație, una la care cititorii trebuie să mediteze. Rebreanu avea să-și perfecționeze apoi tehnica individualizării chipurilor unor țărani în personajul colectiv creat de el pentru romanul *Răscoala*.

Ne desolidarizăm în etichetarea caracterologică a creației rebreniene de Ion Simuț, care vedea în romanul *Crăișorul* „conturarea romantică a unei figuri de erou național legendar”²⁶ întrucât, cu excepția motivului erotic, care a fost tratat cu stângăcie, optica scriitorului nu este una romantică. Deși dă chiar titlul romanului, Horia nu s-a bucurat de conturarea individualizantă a lui Ion, din capodopera creației sale de inspirație rurală și nici măcar reliefurile lui Petre Petre din *Răscoala*, deși *Crăișorul* ca erou depășește cu mult puterea de polarizare a țărănimii în revoltă. Prozatorul își construiește personajul răscoalei din 1784 pe o singură axă, cea a raportării conducătorului la masa de revoltați, de unde exponențialitatea sa rămasă singulară în întregul univers epic realizat de Liviu Rebreanu.

În proza românească a contemporaneității, au revenit asupra temei Pavel Dan, care în 1937 publică romanul *Iobagii* și Oscar Walter Cisek care în trilogia *Pârjolul* din 1963 va izbuti să creeze scene de mase în reconstituirea istoriei. Dar abia Eugen Uricaru, autorul romanului *Vreme în mișcare*, va pune față în față pe eroul Horia și pe trădătorul său Nuț Mătieș într-un joc de perspective din care desprinde sensuri și nuanțări caracterologice surprinzătoare, iar Radu Selejan scrie *Roata fără sfârșit* din 1984, unde proiectează simbolic siluetele conducătorilor răscoalei pe panorama marilor frământări populare.

În toată această evoluție, romanul *Crăișorul Horia* este prima transpunere beletristică remarcabilă în evocarea unui eveniment însângerat din istoria țărănimii române, luptând pentru dreptate și pentru o viață liberă în Transilvania moșilor și strămoșilor.

²⁶ I.Simuț, *Op. cit.*, ed.cit., p.240.

Ordine sau haos ?

Un interviu cu **Adrian GRAUENFELS**

Realizat de **Elsa DORVAL TOFAN**

1. Adrian, noi ne cunoaștem de ceva timp. Vorbim virtual despre pace, război, poezie, pictură, muzică. Despre viață, despre evrei, despre Israel, Canada, IA, planeta Marte, despre limba română. Ești poet, scriitor, traducător, redactor, editor originar din România - suntem legați amândoi de fermecătorul oraș Brașov - stabilit în Rishon le Zion, Israel. Ești absolvent al Institutului de Construcții București

1970, căsătorit, ai doi copii, ești bunic. Ai imigrat în Israel în 1972. Din anul 1999

ești activ ca poet, scriitor și traducător din limba ebraică. Ai publicat volume diverse, articole despre artă și cultură în limbile ebraică, engleză, română. Ești cel mai puternic susținător al culturii românești din diasporă, încurajezi scriitori, ceramiști, muzicieni din România sau de origine română de pretutindeni și ai un al nouălea simț în promovarea celor talentați și foarte talentați chiar dacă nu toți cunoscuți publicului din România. În anul 2014 ai lansat "Almanahul Poeziei de Război" cu 45 de participanți. Avangarda în cultură te-a preocupat și continuă să te preocupe, promovezi poezia angajată. Cine este, polivalentul Adrian Grauenfels?

- Recunosc, sunt flatat de ocazia acestui interviu, probabil al treilea în 25 de ani de activitate literară. Eu mă aflu pe teritoriul publicistic dintr-o simplă ambiție. Am trăit aici,

Nr. 68, iulie, august, septembrie, 2024 | 41

în Israel, o bună perioadă de timp având acces la publicații și cărți care se adresau publicul cititor de limba noastră maternă - româna. Dar revoluția informatică, internetul și media electronică au erodat cartea tipărită care rezistase 500 de ani de la Guttemberg încoace. Am intuit acum 20 de ani reducerea volumului de cărți tipărite pe hârtie, iată, volumele, revistele, antologiile virtuale care abundă sunt dovada. Bătrânii tribului au dispărut, generația nouă a plonjat în ecranele noii ere. Mie mi-a fost greu să renunț la cuvântul scris, la tot ceea ce trimite el, la traduceri, la capodoperele avangardelor, la poezii, prozatorii, istoricii și jurnaliștii artelor. Am fost preocupat de ideea că o bună parte dintre ei vor fi sortiți uitării. Pe de altă parte, trebuie să recunosc, virtualul m-a fermecat. Se cerea o editura digitală adaptată voului context, noilor medii audio-vizuale, electronice. Prin urmare m-am aventurat într-o nouă branșă pe care începeam să o descopăr în detalii cu timpul. Cartea, revista electronică prezintă avantajul accesibilității imediate, gratuitate și comoditate. 2000 de ani de cultură reprezentau materialul extraordinar care aștepta să fie explorat.

O accesibilitate a mediei electronice fără precedent. Încă de la început am ales o atitudine apolitică, nealinată, caut ce este bun, interesant, de valoare, autentic. Am oferit tinerilor platforme de lansare, veteranilor cărți de artă, biografii, istorie, experimente. Au fost ani în care inițiam colaje interactive cu poeți, graficieni, critici pe care îi provocam la scris și apoi îi culegeam în broșuri produse și difuzate pe net. Mai târziu am organizat concursuri sponsorizate de SAGA pentru scriitori din Diaspora, Israel și România, pe teme prestabilite, de exemplu, poezie albă, ekphrasis, despre cafea, teatru scurt, proză de o pagină, etc. Întotdeauna artiștii au răspuns provocărilor cu interes.

2. Literatura permite cititorilor și cititoarelor atingerea unor obiective majore, de ordin socio-afectiv, estetic-cultural și intelectual, dar cel mai important aspect ar fi faptul că aceste obiective ne ajută să ne descoperim, să avem acces la eul profund. Mai este astăzi valabilă această școală de gândire? Dacă, da, ce anume descoperim în noi, bunul, răul, indiferentul, credulul, inumanul?!

- Cred că artele sunt afectate de realitățile vieții, de epocă, trenduri. Scrisul modern este o extensie a istoriei literare, o continuitate și o ruptură în același timp. Poezia are misiunea de a fi inovativă și provocatoare, după cum muzica adaptată la pluralism sonor, la noile ritmuri și tehnologii de sunet. Nu există o artă detașată de epoca în care este produsă, dar cu siguranță ea anunță timpul viitor. Lucrez acum la o carte despre artele republicii Weimar și perioada postbelică, un bun exemplu despre depășirea matricei timp, pe care artiștii o abandonează. Penelul clasic este dat la o parte în favoarea expresionismului și critica unei ere pe cât de formatoare, pe atât de canonice capătă dimensiunea unui program revoluționar. Mulți artiști au plătit tranziția cu reprobii și izolare.

Care să fie problematica artei în sec XXI? Cred că diluarea nepermisă a conceptului de umanitate ceea ce presupune ca bază respectul mutual dintre oameni, abandonarea valorilor sancționate pe nedrept ca elitiste în favoarea mediocrității accesibile, amenințarea tehnologiei AI, mă refer la competiția inegală între artiștii de cinema și filmele generate AI.

Artele vizuale sunt subminate de tehnologii video, traducerile automate AI minează munca traducătorului uman. Eu nu am așteptări, revoluția AI este aici și doar la început. Istoricul Yuval Harari ne spune că pentru prima oară în istoria omului o invenție va deveni

incontrolabilă și ne va amenința existența. Dar erau premoniții chiar și acum un secol. Argumentate de vizionari ca Asimov sau marele Stanislaw Lem care construiește lumi și planete populate numai de roboți. Oameni nu mai există, dar roboții imită perfect tarele și defectele unei specii distructive, egoiste și incapabile să se salveze de ea însăși. Devin noi *oameni*. Consider că sistemele democratice au eșuat politic, ecologic și demografic predând control unor magnați și forțe interesate în dezbinare și putere ilimitată. Acest proces, corporația politică, va afecta artele în mod inevitabil. Consumatorul de fake news va consuma artă în conformitate cu ceea ce este. Va adula kitsch-ul, va denigra valoarea. Perceptele filosofice iluministe ale secolului XX nu mai pot fi exprimate în medii controlate de incompetenți, interesați, fanatici, teroriști. Pur și simplu sunt anihilate.

3 Care este necesitatea mesajului artistic într-o lume polarizată și a extremelor?

Desigur, arta nu are obligația de a oferi un mesaj în sine, totuși, fără această condiție prealabilă se poate pierde în inutilitate și prin urmare poate fi lipsită de perenitate. Cum ar trebui primită poezia de tip nou, în care vulgaritatea este promovată ca parte integrantă a poetizării?

- Arta nu mai este artă în sens clasic. Ea reflectă strada, angoasele, teama de viitor. Kafka a anticipat starea omului anonim pierdut într-o existență lipsită de suflet. Orwell a intuit dihotomia socială, puterea absolută a sistemelor de control și reprimare. Desigur, vulgarul, scandalul, bârfa sunt amplificate de dependența noastră de rețelele de socializare și de știri. De sute de ani se știe că sexul și scandalul vând orice marfă bine aseasonată cu acești vectori. Acum, am devenit imuni la reclamele semi pornografice.

Suntem imuni la cuvinte vulgare, frumosul, în sens estetic și-a pierdut interesul. Și nu mizăm pe „bube, mucegaiuri și noroi” ca să transgresăm către frumos din realitatea deseori repulsivă. Pur și simple ne incită ceea ce este dezgustător, antipatic, strident, violent. Aș face o paralelă cu ceea ce aș denumi *Sindromul Saint Tropez*, plaja franceză care acum 70 de ani în urmă a decretat anularea sutienelor femeilor pe plajă. Ce vulgar, ce provocativ... ziceau unii, atunci. Astăzi nu mai protestăm la fenomen, considerăm această posibilitate o normalitate, un drept. Și, sincer, unde ne situăm între Saint Tropez și femeile islamului care intră în mare sau piscine îmbrăcate din cap până în picioare. Ne civilizăm? Regresăm? Ce alegem?

4 Avem nevoie de artă angajată? Sunt artiștii angajați niște progresiști extremiști de stânga? Am asociat *progresist* și *extremist de stânga* nu întâmplător, mi se spune de nenumărate ori că este același lucru. Eu sunt o progresistă și nu cred că cele două noțiuni sunt echivalente. Sunt?! Este literatura din Israel angajată?

- Nu! Categoriec nu sunt echivalente, dar asistăm astăzi la un amalgam, la o amestecare de concepte, definiții peste care, din nou, **fake news** triumfă. Arta subjogată devine politică și rea. Dar arta autentică, născută din observații societale, liricizată cu meșteșug are locul său precis. Toată arta critică, într-un fel sau altul realitățile, timpul, sistemele politice. Acesta este sensul normal. De aceea, da, arta are mereu un mesaj. Ludicul, partea fermecătoare a artei, de asemenea, are rolul său. Numai ludic, fără mesaj, s-ar putea. Durează? Doar dacă este și genial. Pomenesc pe marele pictor Moisei Gamburd, un fin artist educat în Belgia, care silit fiind să picteze în spirit comunist s-a sinucis. Mulți poeți și scriitori nealineați au făcut pușcarie. Unii au reușit să se exileze la timp în Europa unde au produs capodopere și au schimbat starea artei și a filosofiei continentului. (Chagall, Cioran, Eliade, Gherasim

Luca, Victor Brauner, Eugen Ionesco, Enescu, Paul Celan, Benjamin Fondane, Brâncuși, Marcel Janco, Nina Cassian etc). Mai clar, artistul se angajează prin arta sa să releve o posibilitate, „eu cu lumina mea sporesc a lumii taină” , să deschidă oportunități către înțelesuri și perspective noi.

Israelul se află în altă sferă. Evreii au 3000 de ani de istorie, o biblie și o morală care au fost exploatate în pictură, muzică, literatură. Am tradus mari poeți ca Yehuda Amichai sau Shai Agnon în limba ebraică gândită de la dreapta la stânga în emisfera intuitivă a creierului. Poezia are aici alt ritm, altă ordine, logică, este inimitabilă și de aceea greu de tradus. Mesajele pot conține referințe subtile la legendele biblice, inezizabile unui cititor neavizat. Iar subiectele din ultima sută de ani au rămas legate de istorie, de pogrom, de Holocaust, emigrarea și lupta de reconstrucție/apărare a noului stat sionist. Secolul XXI nu poate produce capodopere pentru simplul motiv că problematica viață-iubire-moarte a fost epuizată. Meir Shalev, Amos Oz, AB Yoshua, marii scriitori israelieni moderni au explorat magistral etosul locurilor și al oamenilor de aici. Acum trebuie doar să supraviețuim.

- 5 Se produce foarte multă literatură mondială, România nu face excepție. Se scrie mult, uneori surprinzător de pertinent, mă refer la poetizare și poietizare. Totuși, promovarea unor scriitori este inexistentă sau greoaie, cu toate că se bucură de receptivitate critică, rămân marginali, cu atât mai mult cu cât nu aderă la structurile preexistente preferând, să zicem, sa fie pe cont propriu. Ce înseamnă *marginalitatea* scriitorului, ce înseamnă a fi scriitor de nișă și exilat?

- Marea plagă a secolului nostru este dezinformarea și izolarea. Apoi vin clicile. Suntem fără voie supuși unui sistem de selecție subiectiv și interesat. Sponsorii culturali caută autorii care să le aducă bani și faimă. Pentru ei se cheltuiesc sume imense în publicitate. Un marketing bun vinde frigidere la eschimoși, pe când o capodoperă rămâne prăfuită pe rafturi. Mai mult, finanțările ministerului culturii sunt politizate și inegale între centru și periferie. Apoi avem teatrul de nișă, *fringe*, muzicieni foarte buni care nu au luat calea Americii. Cu greu se întrețin din munca lor. Concurența netului, ebook-ul gratuit, explozia mediilor de tot felul, nu permit unor reale talente să fie descoperite. Iar ingredientul numit timp s-a micșorat și el în mod flagrant. „Nu am timp” este fraza secolului nostru. Alt aspect este respingerea outsiderilor. Ca evreu imigrant ești izolat, privit cu suspiciune, catalogat. Apar diferențe. Religios sau laic. Femeie-bărbat. Sefard sau Askenaz. Granițele se șterg, poate, după 2-3 generații. Avem ruși, francezi, germani, etiopieni, marocani, kurzi, iranieni, turci, irakieni. Există enclave care vorbesc ladino, idiș, maghiară. Unii scriu chiar bine dar fără să străpungă marele zid al vernacularului ebraic. Iar cea mai tristă zicere a deceniului nostru sună așa... *Există mai mulți scriitori decât cititori!*

6. Care este volumul tău de suflet, mă refer, evident, la volumele tale?

- Nu mă pot decide la ceva anume. Am muncit foarte mult la *Gânduri despre Muzică*, la biografia ilustrată *Pe urmele lui Victor Brauner* sau la 22 de volume de traduceri total ignorate. Ce am tradus? Poezie afro-americană, asiatică, finlandeză. Ibn Gvirol (Avicbron), Serge Gainsbourg, Paul Celan, Gherasim Luca, sau femei speciale - Ingeborg Bachmann, Alejandra Pizarnik. Minuni poetice, perle, eufonii și extaze estetice. Toate rămase îngropate în beciurile netului. Bani de tipar nu am avut. Entuziasm cu carul! Totuși, ca poet mă simt special legat de volumul *Vă rog, unde este Sudul?* Este grațios

prefațat de tine Elsa Tofan. Am dedicat volumul familiei mele și foștilor colegi de școală și facultate.

Iată o poezie a mea pe care o iubesc în mod special. Ea apare în multe volume însoțită de fotografia unui nor al artistului B. **Smilde**^{*27}, care reușea să producă în interiorul spațiilor închise minuscule nori artificiali.

Norul Interior

Trupul îi era înconjurat
de pleoape cărțile o
încercuiau până la
grindă în jurul patului
zăceau leșinuri povești
de ceară, scâncet și
cuțite

așa dormeau sâmbetele
cu cărți grele uitate pe piept
cu sâni striviți de carete de bronz
trase de cai ce mușcau din carnea-ți tânără

și muștele-i cercetau cuvintele
zumzâind în coada ochiului
pe un fir subțire, coborau comete

A
G

---

²⁷ * **Berndnaut Smilde** - Născut în 1978, Groningen, Olanda. Activ în Amsterdam, în 2012 a creat o serie de nor artificiali, dintre care *Nimbus II*, prezentat pentru prima dată în Capela Lady din Hoorn, a fost inclus în Galeria Saatchi din Londra. El alege spații vechi, umede, care nu au circulație de aer. Magazinul Time a numit această tehnică una dintre cele mai bune invenții ale anului 2012.

7. Volumele colective sunt, trebuie spus, privite cu suspiciune, fiind interesante doar ca experiment. Ce înseamnă pentru tine să scoți volume împreună cu alți autori?

- Din contra. Găsim la aceste colaje un dialog, concurență, provocare și stimulare. Am observat în viață că o mulțime este mai inteligentă decât singularul. Din duelul poetic au răsărit poezii experimentale, curajoase, dezvăluiri imposibile într-un monolog. Am avut colaje la 4-6 și chiar mai multe mâini. Aș pomeni aici cartea mea *Obiect transparent* care leagă 13 autori într-o experiență poetică ilustrată... Ce muză poate egala forța a 13 poeți mânați de dragostea de a scrie? Apoi aceste încercări au catalizat curajul unor tinere talente lansate în premieră. Au participat desenatori, pictori (citez pe Beatrice Bernath - un mare talent în desen, pictură și poezie autobiografică sau Anath Hanit, un alt multitalent). Dar ideea nu a fost a mea. În istoria avangardelor a existat un *Grup suprarealist* în care poeți și pictori lucrau împreună la un unic produs comunitar. Să nu uităm că avangardele și-au pus amprenta în scris, desen, muzică, cinematografi, prin experimente culturale inegalabile. Scriitorul de azi se ascunde în turnul său de fildeș, departe de reflectoare, anxios că va fi plagiat sau că nu va avea aplauzele scontate. Mă interesează noile instrumente tehnologice care facilitează scrisul care nu mai este cuvânt așternut pe hârtie ci rezultatul unui concept prelucrat cu unelte digitale performante. Eu folosesc intens programe de conversie și traducere, mai toate sunt accesibile pe net. Pentru ilustrații de carte folosesc programe AI care convertesc (la cerere) text în imagine.

8. Consider că pentru grija de-a fi păstrat și promovat cultura și limba română în afara granițelor României ar fi trebuit de mult timp să primești o distincție din partea structurilor aferente, o formă minimalistă de recunoștință. Din câte știu eu nu s-a întâmplat acest lucru pâna acum. De ce această indiferență?

- Nu există un forum care să promoveze scriitorii diasporei. Au luat ființă asociații onorabile care promovează limba noastră maternă în USA, Canada, Germania, Irlanda, Spania, Moldova, Voievodina, Israel, cred că și Elveția. Institutul Cultural Român promovează expoziții și colocvii despre artele Diasporei. Din păcate, așa cum spuneam, numărul consumatorilor de limbă română se reduce constant.

9. Suntem numiți scriitorii din diasporă, *un fel* de români. Această precizare este și o delimitare față de contextul cultural din țară, raportul nostru cu acesta fiind, inevitabil, particular față de cel al scriitorilor din interior. Cum se resimte acest fapt asupra noastră? Intrăm sau nu intrăm în *baza lor de date*, să zicem, a literaturii române?

- Israelul cere prin lege înregistrarea unei opere scrise (tipar sau electronic) la Biblioteca Natională din Ierusalim. Deci scrisul israelian (în toate limbile folosite aici) este depus și catalogat în analele instituției. Șansa de a fi decoperit între milioanele de documente arhivate este practic zero. Dar obligația legală este respectată. O parte din scriitorii de aici precum și alți scriitori de limba română din diasporă au luptat și au devenit membri în USR. Nu cred ca afilierea la o asociație este automat un criteriu al valorii artistice. Dar aici atingem un subiect sensibil care nu mi se pare esențial pentru întâlnirea noastră.

10. Suntem conștienți că poezia este Cenușăreasa literaturii, totuși, se scrie poezie în continuare. Fac o paranteză. O amică de a mea din Brașov, bibliotecară, a încurajat un cititor să citească un volum de al meu de versuri. Omul nu a vrut inițial, nefiind un cititor de poezie. A luat până la urmă volumul și, când a restituit cartea, i-a spus bibliotecarei că este singura dată când citind poezie modernă a înțeles despre ce este vorba și s-a regăsit în frământări. Cum trebuie să fie poezia, indescifrabilă sau perceptibilă, înăbușită de lirism sau de o expresivitate solară, raportată la realitățile care ne înconjoară? Care ar fi după tine profilul cititorului de poezie, astăzi? Avem prejudecata că tânara generație nu citește poezie, cum te poziționezi?

- Generația tânără nu prea citește, engleza nu e bine stăpânită, mă refer stric la Israel. Ca inginer știu că nu poți comunica în lume fără engleză. Am văzut tineri care au învățat spaniolă binișor doar vizionând soap-comediile oferite de televiziune. Un cuvânt despre mediocrizare prin TV. Ne aducem aminte când TV-ul (pe toată planeta) era o sursă de cultură și educație. Se difuzau filme, concerte, teatru, documentare, emisiuni de știință etc. Azi ce vedem? Reclame comerciale, știri deprimante și soap-operas inepte până la dezgust. Este lumea Tik Tok. Cei care o populează și o consumă l-ar fi ucis pe Dante vorbind. Desigur, există și excepții și ar fi total nedrept să nu le amintim. Profilul cititorului de poezie este, cred, un alt poet care citește poemele colegului său. Ne citim între noi.

11. De ce muzica clasică, jazzul sunt... poezie? Când poezia devine muzică?

- Muzica este o artă fără egal. Ascult muzică clasică și jazz de la vârsta de șapte ani. La liceul Lazăr am făcut parte din corul școlii. Aveam o profesoară de muzică care ne organiza audiții muzicale. La 10 ani mă fascinau clavecinul, orga, pianul. Am cunoscut gramofonul, cu discurile de bachelită-78 RPM, vinilul, patefonul electronic, stereofonia, magnetofonul, casetofonul, CD-ul iar azi video, Youtube, Mezzo, etc., mine de aur pentru melomani. Poezia poate și trebuie să aibe o muzică, o eufonie. De fapt ce e opera, cantoul...dacă nu poezie cântată la mai multe voci. Muzica populară are versuri rimate iar ritmul poetic cere o cadență care trebuie respectată. Îmi aduc aminte de marele poet, ghitarist și vocalist rus Vladimir Vysotsky. Era un bard prigonit de comuniști iar muzica lui circula prin subterane pe casete copiate și transmise din mână în mână. Nu trebuia să știi rusă, vocea lui Vladimir și tonul lui erau captivante - sentimente și emoții se nășteau instantaneu. Muzica este terapie, dar muzicianul și ascultătorul sunt uniți prin misterioase căi. În cartea mea *Gânduri despre Muzică* am cercetat nevoia omului de-a produce și consuma muzică în tot lungul existenței noastre pe planetă. Concluzia mea este că artele nu sunt limitate și ele nu ating un top ci se dezvoltă mereu, se amplifică, se ramifică și ne cuceresc generație după generație. Rafinamentul, inteligența, impactul asupra oamenilor a unor piese muzicale rămân imbatabile chiar și sute de ani după ce au fost create, sunetul este, fără nicio îndoială, peren.

12. Foarte puțini dintre cititorii din România știu că familia Grauenfels are artiști care rerezintă genuri diferite. Mă refer, desigur, la Marga Grauenfels, soția ta, o ceramista de excepție. Cum este relația dintre scriitor și ceramist? Aveți surse de inspirație comune?

- Mă bucură întrebarea Elsa. Eu nu mă consider artist, Marga este o persoană super-creativă, care învață și aplică permanent noi tehnici, materiale, texturi... cu efervescentă tinerească. A desenat, croșetat, a făcut colaje, păpuși, instalații, sculpturi, lămpi, mobile pictate, ca să îmbrățișeze temeinic ceramica, o artă veche și inepuizabilă. Este fascinantă modelarea lutului care se lasă condus, format, construit, lipit sau deșirat la voia olarului. Marga a experimentat zeci de metode, pigmenți, rețete vechi și noi. A cercetat tehnicile de uscare, de ardere, atât istoricul meseriei cât și experiențele exotice cum ar fi ceramica japoneză raku, inserția de metale, de tuf vulcanic sau formula turqoazului egiptean. O invidiez în secret pentru inventivitate și inspirația permanentă de la natură, locuri și oameni. Ea este pe deplin dedicată artei sale.

13. O întrebare intenționat antipatică. Ce alegi, suprarealismul lui Boris Vian sau ermetismul lui Paul Celan?

- Sunt doi giganți. Detest clasamentele. Fiecare creator are nișa lui de geniu și alta de umilință. Orice apreciere este subiectivă pentru că este filtrată de consumatorul de artă. Suntem tipologii diferite și suntem formați educațional în a recepta diferit. Un exemplu bun este Pierre de Marivaux, dramaturg, poet și jurnalist francez care între 1700-1763 a scris zeci de piese de teatru, toate comedii care se jucau în întreaga Franță spre deliciul unui public în delir. Azi, cine își amintește de Marivaux? Oare noi, cei care îndrăgim Bach, Miles Davis sau Mahler ne-am delecta cu muzica asiatică? Sitarul indian care produce sunete la diferențe minore de ton, noi le putem detecta, aprecia?

14. Crezi că vom scăpa, noi ca umanitate, printr-un hazard sau mai degrabă că, hazardul care ne-a adus la viață este irepetabil? Crezi că-și mai bate capul Cel Puternic cu noi sau lucrează déjà la alte proiecte?

- Evreii au inventat divinitatea monoteistă din comoditate, din spirit practic. Cine putea gestiona zecile de zeități păgâne, conflictele și capriciile lor? Lumea antică era ignorantă, orice doctrină care simplifica cumva viața avea șanse de succes. Deci să admitem că Dzeu este o invenție practică a omului care el, nu poate explica nimic. Nici universul, nici viața, nici sufletul. Funcționăm metabolic și cercetăm curioși marele mister care se întinde de la micro până la macro. Peste aceste granițe nu putem cerceta. Nu avem instrumente care să ne permită înțelegerea *Lucrului* de dincolo de lucruri, mecanismul conștiinței de sine sau lipsa ei. Evul mediu era obsedat de problema țăntarului. Sâcâit și înțepat de insectă filosoful îl omoară. Dar Biserica interzice omorul unei vietăți, desigur, o ipocizie, toți tăiau găini și porci pentru a se hrăni. Deodată apare noțiunea conștiinței de sine. Oare acel țăntar ucis știe că e viu? Înțelege că va muri? Absolut, nu. El funcționează pe baza unui set minuscul de legi cuantice care îl obligă la reproducere și cam atât. Este o entitate programată care nu are nici o părere sau dorință. Este o pură informație și atât. Dar informația se structurează, se dezvoltă și devine după eoni om. Un adult e făcut din circa 700 de grame de protoni. Restul masei este datorată legăturilor energetice care țin atomii la un loc. Există o informație genetică care aranjează atomii în molecule și celule cu funcții bine definite. Exact ca un avion care are milioane de piese și toate împreună, armonizate, facilitează zborul. Dar avionul nu are conștiință, la fel ca țăntarul care ne sâcăie. E nevoie de ceva inteligență ca să zboare. Pe moment ea vine de la o ființă vie, perisabilă, dar destul de competentă ca să înțeleagă fizica, legile de mișcare, aerodinamica, energetica, curentul electric, navigația, meteorologia etc. E nevoie de Dzeu aici? Poate că da sub forma unui zeu statistic. Uneori avionul cade și călătorii pier zdrobiți la sol. Neșansa este pur statistică, orice fenomen al naturii este însoțit de o undă de probabilitate. E doar o noțiune mentală care ne ajută să apreciem minunea naturii. Nu te mai plictisesc cu exemple, dar inchei cu declarația că nu știu ce e viața și care este rostul ei. Acum mă duc să-mi fac o cafea la bucatărie. Acolo e un conglomerat de atomi, molecule, electroni muoni și bozoni care clocotesc cu viteza luminii în triliarde de triliarde de configurații posibile în continuul spațiu-timp. În clipa în care trec de ușa bucatăriei totul se potolește brusc și creierul meu percepe doar borcanul obișnuit cu cafea. Unda de probabilitate s-a prăbușit, dar conștiința mea e trează și pune foarte decisă o cană de apă la fiert.

Fără titlu - Rainer Maria Rilke

Ceea ce traversează păsările nu este spațiul intim
în care vezi toate formele intensificate.

(Afară, în aer liber, și s-ar nega
sinele tău și ai dispărea în acea imensitate).

Spațiul pornește de la noi și
construiește lumea. Să cunoști un
copac, în elementul său adevărat,
aruncă-ți spațiul interior în jurul lui,

acea pură abundență din tine.
Înconjoară-l cu reținere.
El nu are limite. Până când nu este eliberat
de abandonul tău, el se află cu adevărat acolo.

Traducere AG

15. Există vanitate în actul de a scrie? Când ar trebui să nu mai scriem? De ce forța creatoare a tăcerii pierde mereu în fața agresivității zgomotului?

- Scriu pentru că exist. Adică mi se pare o justificare a trecerii mele prin viață. Ceva trebuie să rămână. Cum am menționat deja, totul în lumea noastră este informație cu un scop prestabilit (care ne scapă). Aleg scrisul ca pe un privilegiu al omului.

Se scrie de circa 7-8000 de ani. Înlocuit de alte forme de comunicare și stocare scrisul cu semne va dispărea în câteva secole. Până atunci ne mai putem alina cu ce cunoștem și înțelegem.

Adrian Grauenfels, îți mulțumesc pentru interviu, pentru energia și pasiunea de a difuza cultura în limba română, pentru deschiderea față de complexitatea existenței moderne și simpatia necondiționată față de arte, pentru înțelegerea profundă că într-o lume sunt lumile. Pentru că iubești viața, bună sau rea, pentru că simplifici complexificând, pentru că înțelegi, cu toate că nu ești mereu de acord. Când ți-am propus acest interviu, mai ții minte, am spus, simt că așa trebuie pentru că meriți. La final, o ultimă întrebare. Când merită artistul?

- E foarte simplu. Arta ne completează viața care din păcate este complicată și plină de obstacole. Civilizația cere un echilibru al angoaselor cu revelația estetică a artelor. Arta și numai ea ne eliberează din cușca constrângerii sociale, a obligațiilor anoste, a legii cosmice care tinde a reduce ordinea la haos. Arta bate timpul.

Elsa, îți mulțumesc, mi-a făcut o deosebită plăcere dialogul cu tine.

AG, imagine NightcafeAI

EDT, Montréal, iulie 2024.

Vasile MILITARU

Vasile Militaru este autorul real al celebrului poem "A venit aseară mama", dedicată prietenului său George Enescu în 1930 și atribuită mult timp (70 de ani) lui George Coșbuc. George Enescu a pus-o pe note în scurt timp fiind o capodoperă a genului. Vasile Militaru a fost condamnat de comuniști, la vârsta de 74 de ani, la 32 de ani de închisoare. A murit în 1959, la scurt timp după aflarea sentinței, în închisoarea Ocnele Mari, după ce a fost torturat crunt la Pitești.

A venit aseară mama

A venit aseară mama, din sătucu-i de departe,
Ca să-și vadă pe feciorul, astăzi domn cu multă carte.
A bătut sfios la ușă, grabnic i-am ieșit în prag,
Mi s-a umezit privirea, de iubire și de drag.

Sărutându-i mâna dreaptă, ea m-a strâns la piept sfioasă,
Și întrebând-o câte toate, a intrat apoi în casă.
Înlăuntrul casei mele, câtă brumă am adunat,
Dă prilej ca biata mamă, să se creadă-ntr-un palat.

Nu-ndrăznește nici să intre, cu opincile-n picioare,
Și cu multă grijă calcă, doar alături de covoare.
Eu o-ndemn să nu ia seamă, și să calce drept în lege,
Că doar e la fisu-n casă, nu e-n casa vre-unui rege.

Și abia o fac să șadă, pe-un divan cu scoarță nouă,
„Mi-era dor de tine maică, ți-am adus vreo zece ouă.
Nițel unt ia colea-n traistă, niște nuci, vreo două sute”,
Și cu ochii plini de lacrimi, prinse iar să mă sărute.

„Poate mor că sunt bătrână, și-aprins dorul să mă-ndrume,
Să mai văd odată maică, ce mi-e azi mai drag pe lume.
Caierul mi-e pe sfârșite, mâine poate-și curmă firul
Și-ntre patru blăni de scânduri, să mă cheme cimitirul.

Jale mi-i de voi măicuță, și visez chiar și deșteaptă
Cum pe-o margine de groapă, bietul taică-tu m-așeaptă
Tu cu dorul mamei în urmă, să te-aduni cu frați-acasa
Și să-mparți agoniseala, de pe urma ei ramasă.

Lui Codrin să-i dai pământul de la moară și cu via;
Vaca și-un pogan de luncă, maică, să le ia Maria;
Lui Mitruș să-i dai zăvoiul de răchiți dintre pâraie;
Carul, boii și cu plugul să le dai lui Nicolae;

Iară tu ca mai cu stare, decât frații tai pe lume
Să iei casa-n care ție, ți-a fost dat să vii pe lume
Când și când în miez de vară, sau de Paști să vadă satul
Cum îmi vine ca-n toți anii, la căsuța mea băiatul.

Și-având tihnă și-odihnă, la venire sau plecare
S-aprinzi și la groapa maichii, cât-un pai de lumânare”.
A tăcut apoi bătrâna, și-a plâns mult cu lacrimi grele,
Ce curgându-i lin în poale, se-ntâlneau cu ale mele.

Sătulul și flămândul

Născut în zodie ferice, ca toți acei de-un neam cu sine,
Un porc bogat, al cărui pântec era de-a pururea sătul
Și care n-avusese parte, în viața lui, decât de bine,
Având moșii, din care-adesea porumbu-i putrezea-n pătul;
Într-un cuvânt, un porc nabab,
A fost întâmpinat odată, la poartă, de-un biet câine slab,
Flămând, abia c-un pic de viață,
Și care nu vedea lumina decât așa, ca printr-o ceață...
– Ah, fie-ți milă de-un biet câine,
Prea fericitele boier...

Dă-mi firimiturile-ți de pâine,
Nu ma lăsa sub sfântul cer,
De foame istovit să pier...
Dar porcul, care după masă gusta dulceața unei poame,
Din cale-afară de mirat,
Pe bietul câine l-a-ntrebat:
– De foame-ai zis? Ce-i aia foame?
Nemaiputând să stea-n picioare și istovit, căzând pe brânci,
Flamândul stins, porni să-i spună: Când nu mai ai ce să mănânci,

Simți o sfârșeală fără margini, slăbești, de te doboară vântul...

Vezi verde-galben, se-nvârtește cu tine, parcă, tot pământul...

Cu vremea, mintea nu mai poate, din tot, nimica să-nțeleagă,
Apoi te stingi, precum se stinge o lumânare arsă-ntreagă...
Și bietul câine-și dete duhul... Dar porcul, nebăgând de seamă,
Răspunse rar, cu gura plină de-a poamei prea gustoasă zeamă:
– Pai, știi că e o fericire să-ți fie foame, dragă câine?

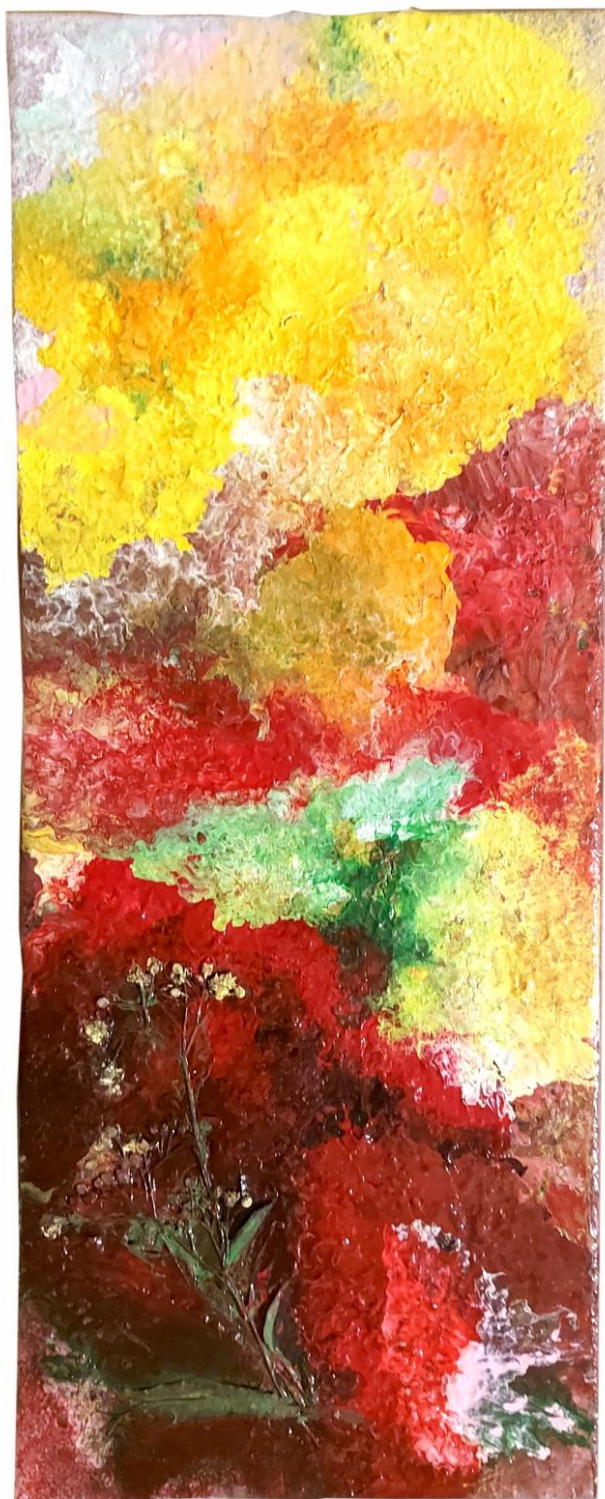
Și tu-ndraznești să mai ceri pâine?!
Auzi, mă rog: să vezi anume
Cum se-nvârtește-ntreaga lume;
Cum vin, privirea să-ți dezmiere, culori de roșu-galben-verde;
Să mi te simți, într-un cuvânt,
Ușor ca fulgul dus de vânt
Și, totuși, să te plângi de soartă și să cerșești ca un țigan?
Păi, iartă-mă, dulău bălan:

Ori ești ingrat, ori șarlatan!

Și porcul, scuturând agale brumatul țigaretii scrum,

Nici că s-a mai uitat la câine și, mândru, și-a văzut de drum...

Flămânzilor, când vreți să cereți de la sătui nițică pâine,
Cum a cerut sârmanul câine,
Acelui ce gustă din poame –
Să cereți numai de la omul care a-ndurat cândva de foame,
Căci, altfel, nu e vorbă goală proverbul care-mi vine-n gând
Și care spune că: "Sătulul nu crede bietului flămând".

Automne canadien • Canadian Fall • Toamna canadiană
Dim 20" X 8" X 3/4" • ACRYLIC

Camelia-Carmen STANESCU

Doine și Balade

Lirică contemporană

Carmen Cristina OLTEAN

Carmen Cristina Oltean s-a născut în județul Alba la data de 22 mai, 1970. Locuiește în comuna Lunca-Mureșului până la absolvirea liceului de chimie din Ocna-Mureș. Între 1993 și 2001 locuiește în Alba-Iulia unde urmează cursurile Școlii Române de Afaceri și lucrează la Televiziunea Sica/PROTV. În 2001 se stabilește în Toronto, Canada, împreună cu soțul său, Marcel.

Carmen începe a scrie poezie în primăvara anului 2020, exact de ziua de naștere a mamei sale, iar după un an, în martie 2021, publică primele două volume de versuri – „**Desculță prin Suflet**” și „**Și Îngerii Plâng**”, la editura „Ecou Transilvan” din Cluj-Napoca. În primăvara anului 2023 i se publică alte două volume de poezie – „**Scrisori către Mine**” și „**Lumini și Umbre**”, la editura SitTech Craiova.

Este membru al ACSR (Asociația Canadiană a Scriitorilor Români).

Poeziile ei au fost publicate în Observatorul Toronto, Repere Literare Canada, Armonii Culturale Bacău, Bumerangliterar Australia, Vatra Veche Tg.Mureș, Meridianul Vaslui, Revista Extemporal Liric Oradea, Prodiaspora, Lucefarul, Logossiagape, Caligraf Alba, Cafeneaua Literară, Miorița USA, Ecouri Turda și în Agora Literara.

A contribuit la antologiile „Taina Scrisului” (Vol.3) publicată de George Roca în Australia și „Ecolul Singurătății – Momente din Vremea Pandemiei” publicată de editura Ecou Transilvan. Carmen este pasionată de poezie, dans, drumeții în natură, yoga, ski, calatorie, filme, arta culinară, și mai ales spiritualitate.

Călătoria inimii

Femeia

Femeia își face rochie din cer
Din fluturi zâmbete
Soarele îl poartă-n ochi
Lumina ei o dăruiește
Tot ce atinge înflorește

Iubește femeia fără margini!
În pântecul ei zămislește viața
Ea este răsăritul și apusul
Lutul, lanul, macii, cerul
Izvor ce umple cupe

De o dorești
Vorbește-i despre stele, cer, păduri
Du-o de mână pe câmpuri înflorite
Fă-o să râdă, mângâi-o, dezmiard-o
De plânge soarbe-i lacrimile
Îmbrățișează-i sufletul din umbre

Femeia te sfințește
Aripi îți dă să zbori pe cerul ei
Sherezade tainice în ea mijite te
așteaptă
De-i vei cânta pe limba ei

Un foc de vei aprinde în ea
Îți va încredința o taină sacră
Veghează-i altarul, arzi cu ea
Alesul ei vei fi de poți să fii și înger

corabie cu pânze
îmi ești tu, inimă,
pe marea sufletului
mă porți
peste valurile vieții
cu dorința la provă
și visele pe catarg
iar uneori
aripile destinului poposesc
mângâiate de vânt
pe brațele mele
tu inimă mă umpli cu taine
graalul iubirii în tine-l ascunzi
zilelor mele le dai soarele
împlinirea de-a fi
noptilor le dăruiești misterul
ești o cadână pistruiată cu stele
dansezi unduindu-te
hipnotizată de șerpi înțelepți
te-am regăsit inimă
căci pierdută mi-ai fost
în flăcările trăirilor
și regrete ucigătoare
eu nu te mai pot ascunde
de-acum inimă
tu prizoniera pieptului meu
ești liberă să mă porți unde vei voi
cum nici sângele nu-mi mai este
ostaticul venelor
bate-mă inimă neîncetat
toacă de înviere bate-mă
bum bum bum-bum
și dacă nu-ți voi deschide sufletul
și de vei găsi în mine doar pietre
aruncă-mă inimă în adâncul mării
cântă-mi în vânt prohodul iubirii
sunt a ta fă cu mine ce vrei

Am să tac

Am să învăț tăcerea florilor
și-am să port lumina soarelui în ochi
Așteptând fluturii ce își culeg nectarul
Dăruind tăcerea câmpurilor

Am să fiu precum cerul
Vărsând lacrimi în ploi de vară
cum pădurile dorm în umbre
cu viori ce visează în trunchiurile lor

Am să tac...
Precum cerneala în călimară
așteptând penița să scrie versuri noi
În mâna poetului pândit de flăcările
cuvintelor

Am să tac...
Aplecată precum spicele grele
înainte de secerat
ajunse în pâinea ce se coace pe vatră

Am să tac...
Precum via ce își ține strugurii în sân
visând
precum iarba cosită
și luna ce stă aninată pe pătura cerului
între stele

Și am să cresc din tăcere din nou
Am să stau precum cerșetorul la colț
de stradă
Lumina din ochi să îmi țină loc de
cuvinte
Așteptând pe cei vor
Să-și dea în dar cămașa sufletului
lor...

Copila, femeia

Timpul trece prin mine
Precum un tainic râu ce curge
Mângâindu-și pietrele în sân
Câteodată clipocind vesel
Altădată plângând cu ploile cerului
Acum femeie, mângâi aripile timpului
Mă joc de-a v-ați ascunselea cu viața
Alint copila ce era vrăjită
De mirosul salcânilor înfloriți
Când vântul le pieptăna florile,
Furându-le parfumul să-l ducă
departe-n zări

Ea parcă auzea povești,
Zâmbind precum soarele
Învăța jocul umbrelor
Nu avea jucării multe
Îi plăcea să hălăduiască
Căutând fragi pe dealuri
Visa privind câmpurile crude
Alerga cu fluturi și libelule
Vorbea cu mieii pe pajiști înțesate cu
pădăii

Iubea oamenii, dar n-a înțeles
niciodată
De ce o făceau să plângă...
A învățat atunci jocul de-a v-ați
ascunselea

Și îl tot joacă întorcându-se în timp
Pe dealurile cu liliac, pe câmpurile
crude

Cu fluturi și fragi, cu miros de salcâmi
Pitind-se în cea mai adâncă
ascunzătoare,
În spatele gârbovit al unui zâmbet...

Mama

Mama se stingea,
Spre cer lumina-i se îndrepta
Noi înfloriți, aveam muguri
Ea ne aștepta în poarta cerului
Cu privirea spre Dumnezeu
Precum o pasare își soarbe
Albastrul ultimului zbor
Ea era departe deși pare aproape
Înfășurată în giulgiul ceresc
O vedeam gătită de sărbătoare
Noi îngrijeam mugurii noștri
Asa cum ne-a îngrijit și ea pe noi
Câteodată risipindu-și lacrimile
Altădată adunându-le pentru noi
Aplecată de prea multă trudă
Aproape devenise țărână,
Câmp istovit, presarat cu flori
Prea colorat să-i mai poți vedea spinii
Ea a săturat toate păsările
Acum ele o ridicau la cer
Era greu să-i vedem aripile bolnave
Se apropiase așa de mult de

Dumnezeu

Cum să nu plece când El o mângâia
Singurul care a iubit-o în taină
A ascultat-o și i-a făcut nuntă în cer
Mama nu s-a mai întors
Noi încă o așteptăm
Să ne zâmbească cu aceași ochi blânzi
În care ne purta pe noi..

Din când în când îmi șoptește poezii și
eu le scriu și vi le dăruiesc vouă

Viața

Viața curge
Câteodată lin
Altădată tumultuos
Precum un râu
Pietrele își mângâie
Le cântă, le descântă
Ploaia cerului o strânge
Dar nu o bea, o dăruiește
Închinat în altarul lui
Curge, sursură melodios
Precum o rugăciune...
Viața curge zi și noapte
Întoarcerea-i poate doar în vis
În tot ce-a rămas
neîmplinit, neatins...

Ochii

Ochii mei sunt ca un bătrân gârbovit
Ce umblă în lume sprijinit de toiagul
lui

în călătoria însetatului de miraje
spre Mecca sufletului
Aflând lumina în ochii oamenilor

Ochii mei au sorbit visul soarelui
Curcubeie din albastrul cerului
Sclipirea stelelor în noapte
Răsărituri calde mângâiate de pace
Asfințituri înfocate pe cer

Precum sângele clocotind la serbări de
coride
și lumina durerilor de răstignire

Ochii mei au privit aurul câmpurilor
aprinse cu maci
Lumina și umbrele pădurilor dormind
Mirajul ierbii bându-si roua

dimineților
Răscruci de drumuri pierdute în ele
însele
Fântâni fără cumpene ce își duc
somnul părăsite
Lebede visând adormindu-și lacul
Mării flămânde ce își mușcă țărnițele
înrobite de lună

Mi-e dor să urc munții, să intru în
pieptarul lor
Să calc dealurile de acasă cu coame de
liliac
pajiștile îmbrăcate în păpădii
cu miei păscând în tihnă cu mamele
lor

Ochii mei râvnesc
Porțile cerului neferecate de lumină
templele tăcute ale albastrului
A căror clopote mă așteaptă să cânte
kyrie eleison

Ochii mei însetați de frumusețe
învață rugăciuni noi
și tot caută lumina în ochii oamenilor

Femeia-cămilă

Istovită, traversează deșertul vieții
Înhămată la viață,
Cu lacrimi purtate în cocoașă,
are sarcini de indeplinit.

Femeia-cămilă poate seduce umbrele
Și se duelează cu năluci.

Pășește cu sârg prin nisipul existenței
diurne,

Cu foc în ochi și marea în inimă.
Călătoria îndură arșița sufletului,
Taie întunericul cu privirea
Și primește lumina
Fără vătămare.

Flămândă de fericire,
Femeia-cămilă rabdă
Setea neîmplinirilor,
Îngenuncheată în viață.

Destinu-i străjuiește calea,
Ce nu se-abate de la drum,
Precum și stânca, îmbrățișată
De stihii, cată mereu spre stele.

Femeia-cămilă, robită de ea însăși
Merge înainte sleită.

Lui Dumnezeu îi închină rugă
Să o îndrepte spre oaza din deșertul vieții...

Shoshana VEGH

Dragoste în război

Și deodată dragoste în război
Norii de ploaie sunt departe
Și aici lacrimile sunt constante
Totuși vrei să mă simți
Așa că îmi deschid puțin inima
Dar nu este suficient
Să te apropii de mine
Și dintr-o dată toate visele
Se topesc în întuneric
nu știu cât timp
Va trebui să aștept
Cum războiul nu are
Ziua expirării
Și mă urmărești
Sunt într'un loc care
Este foarte departe
Spune-mi doar
Mă vei aștepta?
Voi veni după război

* *Love at War*

Poem de la Mare la Pământ

Din adâncul sufletului
Ssirene mângâind corabia
Sarea din gurile lor
Cântând, aduc la viață noi poeme
Ode iubirii
Amestec de litere și cuvinte
Decorează pupa navei.

Aici din adâncuri, am cărat
cu grijă le-amadus la țarm
Daruri pentru Dumnezeu
ți nobilul tău suflet.

La sfârșitul zilei
Cerul și marea
Împreună
Se unesc într'o masă verde
Iar eu cresc
Lângă crocodilul Nilului

Uneori
țărmurile devin
cheia vieții
tot ceea ce îmi doresc
este puțin în această existență
în care ești tu
deschizând în mine râuri
și marea din interior izbucnește.

Valurile sale
m'au lovit
cu puterea ta
și sunt gata să trăiesc
pentru acest poem.

*Poem from Sea to Land

Rețeta pentru o relație cu mama

Maică-mea e prezentă în bucătăria casei sale
ca și cum timpul i-ar fi păstrat inima.
Îi aud minunata voce ghidându-ne pașii; dulapurile albe sunt matorele
vremii.

Uneori mă așez la o măsuță lângă perete
unde mama își ține amintirile:
o furnică
umilă martoră a timpului trecut
și mama sevindu-mă cu o delicioasă masă.

Ca fiică aș putea la rândul'mi să fiu mamă
și transmite sfatul ca un semn de iubire:
„Nu lăsa mâncarea în farfurioară, copilă,
cea mai bună este în ultima îmbucătură.”

Peste ani stau lângă plită
pentru că vocea îi este tot mai slăbită
cu trecerea anilor
și refac reșetele moștenite
pentru că bucatele ei
sunt mai gustoase decât ale mele.

Stau în bucătăria mea
și încropesc masa de Sabbath,
această ofrandă divină
știind că mama avea o adevărată credință,
bucătăria fiindu'i un regat, o devenire,
așa cum crescuse de mică în Tunis,
unde canicula amintea fiecărei farfurii
o pveste, o binecuvântare.

* The recipe for a relationship with mom

Albumul Copilăriei

Tata nu are nicio fotografie în acest album
Prima este în alb-negru
un băiat pe o bicicletă
stăpân pe ea
la începutul vieții
ca și cum ar fi fost abia născut
fără să fi trăit copilăria

Tata nu are nicio fotografie în acest album
nu vom fi fost exploatați
    în lagărul de exterminare
fără avantajele unui ghetou
un băiat gonind spre Siberia e o minune

Tata nu are nicio fotografie în acest album
În ziua invaziei Poloniei
fiind într'un cărucior de marfă
ascuns printre colonele de refugiați
adormise
iar când s'a trezit,
era singur, abandonat, fără părinți
nu pentru o zi ci pentru ani
în timp ce maică-sa îmbătrânită
îl căuta prin orfelinate
ascunzându'și identitatea evreiască
într'un adăpost
al religiei ortodoxe

Tata nu are nicio fotografie în acest album
Caut vreo poză cu el
cel dispărut pentru totdeauna
în vechile fotografii cu copii
ale unui aparat Leica german
imortalizate de soldații naziști
Caut poze cu tatăl meu
vechi documente
Și nu găsesc poze
din copilăria lui.

* *Childhood Album*

Carmen LUCA STĂNESCU

Între două idei

Floare de tei, mireasmă
tăcută de vis,
trăiesc
liniștea înaltului răspândită
precum parfumul tău,
între două idei
și o pată
de Cer...
Aprind Luna crezând în schimbarea ei
și plec să inspir
parfumul de floare din urmă
de melc.

Din mugur

Iubesc oamenii din inimă,
nu din cuvânt,
florile din mugur,
nu din atingerea falsă
de vânt
și iarba, mamă bună cu fruntea
scăldată în rouă,
crescută să-mi țină lumina aprinsă
o viață
sau poate vreo nouă,
o iubesc din sufletul în plină suflare,
culoare și gând,
din ochiul meu verde-n căprui
și-n mirare,
spre frunză oftând...

Zâmbetul culorilor

De azi,
voi scrie pe nuferi,
mă vor cunoaște apele care iubesc
îngăduința timpului
și se încred în ceasul stelelor,
ochii albaștri ai zorilor
și pietrele care șlefuiesc zâmbetul culorilor...
De azi,
voi scrie pe nuferi cu verdele
din carnea lor
până când voi deveni inima apelor îndrăgostite
de suspinul oamenilor...

Fiori

Ram de vișin plin de flori
ochi de fată visători
lasă-ți pletele pe spate
să se simtă de departe
cum tresari fiori, fiori...

Ram de vișin înflorit
după Mai înnebunit
logodit cu zorile
ce-ți plimbă culorile
fă-mi o poartă spre Zenit.

Floare rumenă-n culoare
Pe ramul dinspre iertare,
răsuște-ți umbra toată
liniștea cea mai curată
să mă îndrăgostesc de boare...

Floare rumenă-n culoare...

Regatul verde

Ne ning florile, iubite
și ne mângâie pe frunte
cu lumina dinspre ziuă
dornică să ne sărute.

Apele ne sorb din șoapta
rătăcită printre gânduri,
când din ram fiori ne-aleargă
pană la-nceput de rânduri.

Peste tot domnește clipa
de la noi la infinit
nu mai este loc de umbră
în iatacul de iubit.

Când prin flori se-aprinde Luna
strălucind regatul verde,
unde suntem ochi de mură,
din ce colț Cerul ne vede?

Dintr-o stea, în care visuri
stau la rând pentru-'mplinit,
sau din floarea ta cu suflet
rumenă după iubit?

Într-o zi

Într-o zi am furat lacrima unui nor
fugar
și curcubeiele mi-au desenat cercul
în palmă...
Era stânga...

Azi

M-ar speria și Cerul,
m-ar speria și vara,
dacă lumina,
prin întunericul nepăsător de-adânc,
mi-ar îngropa vioara...

Într-o idee

Mă rătăcesc într-o idee,
o dau la o parte în timp ce strivesc în dinți
o lacrimă,
mă ascult într-o ciutură părăsită
strigând,
sperând că-mi adun caii rătăciți
în ajunul soarelui
dar revin la ideea de ieri,
poate că astăzi este mai blândă și-mi va vorbi despre întâiul rod...

Înfloresc nuferi mov în pletele apelor dulci
și tu
pădure în freamăt,
pe unde sufletul meu îl alergi,
pe care din pietre
îl muguri,
îl stai și apoi îl alungi?

Umbrele nopții

Afară plouă de ieri, tu încă mai plângi
sau marea-n durere oftează la țărături,
când valul i-l frângi,

sau pasarea albă e-n plină cădere din clipă
când umbrele nopții îi sfârtecă-'naltul,
lovind-o-n aripa,

e visul ce-aduce tăcerea la noi la fereastră,
tăcutul să tacă în Luna ce plânge
de marea albastră,

sau urmele noastre pierite prin iarbă,
de ploaie certate,
se-mpacă tăcute cu rana, cu timpul,
cu zorile toate?

La sânul Lunii

Ai răscolit umbrele să mă găsești,
muntelui,
când ți s-a închinat,
i-ai dezghiocat tâmpla și ai întrebat
soarele
cuibărit în ultima lui durere de gând,
unde sunt,
și ploile ți-au răspuns plouând,
apele și-au scuturat pletele și peștii s-au oprit
din salt
când clipa a întrebat:
ești tu copile,
trimisul pe care Cerul l-a agățat la sânul Lunii
să-și recunoască
vina,
sau lacrima care crește din umbră în floare,
lumina?

Mario CASTRO NAVARRETE

Limba română

Printre atâta priorități
Căutăm deosebiri între noi
Să fim individuali.
Ni se impun multe reguli
Intrăm în concertul european
În detrimentul istoriei de neam
Ni se fură identitatea
Prin asimilarea altor popoare
Din istoria și oamenii lor
S-ar părea că în România
Factor de unitate nu mai există
Decât limba, cea statornică, cea trainică
Ce se înalță ca un zid în fața valului
De neoprit al anihilării țării
Răspunsul unitar își are loc
În păstrarea graiului stramoșesc
În vidul unei Europei finite
Își găsește menire tot ce-i românesc
Prin cuvânt.

El idioma rumano

Entre tantas prioridades
Buscamos ser distintos
Para individualizarnos
Nos imponen muchas normas
Entrando en el concierto europeo
En detrimento de la historia patria
Se nos roba nuestra identidad
Asimilando la de otros pueblos
Por su historia y sus hombres
Pareciera que en Rumanía
El factor de unidad no existiera mas
Que el idioma, con firmeza e inmortal
Levantándose como una muralla frente al oleaje
Incontrolable de destrucción
La respuesta unitaria tiene cabida
En la conservación de la lengua milenaria
En el vacío de una Europa finita
Que encuentra sentido en lo puramente rumano
A través de la Palabra.

La chance de la salvación

Ya no existen profesiones
Pero nos quedan los códigos
De la ética mezquina
Con la fe en mejorarnos.

Nos guía Hipócrates
Sin tener el poder
Ya que no hay dinero
Para tanto dolor.

El sistema nos ofrece hoy
La chance de la suma
Del dinero que espera
La chance de salvarnos

Entrando en ese blanco
palacio
Para escapar de lo rancio.

Șansa salvării

Meseriile nu mai sunt
Cât că am construit codul
Eticilor cu scop mărunț
Pentru a trece al bolii podul

Ne veghează Hipocrat
Fără putere
Fiindcă nu-i bani de dat
La atâta durere

Sistemul azi ne oferă
Șansa adunării
A banilor ce speră
Spre nădejdea salvării

Intrind în acest alb palat
Să scăpăm de rahat.

Odă vinului de Cotnari

Unsprezece cătune și sate
Reunesc regiune Cotnari
Mama pământurilor roditoare
Dând nașterea fiicelor tale,
Căci numele de femei
Poarta zeama de struguri
Produs al procesului alchimic
Frâncușă, Fetească, Tămâioasa ..
Vinuri albe și aromate
Ca femeia din Moldova
Pura, curată și parfumată
Sunt vinurile tale
Vestite înainte de
A deveni aceasta regiune
Moldova.

Ca fiu al acestui pământ
Mergi pretutindeni
Deschizând lumina
meselor cu razele
Sticlelor de Cotnari.
Aceste elixiruri ce au
Rezistat vremuri rele
Diferite regimuri și alte
Calamități sociale.

Au existat, există și vor exista
În ciuda tuturor schimbărilor fie
În bine fie în rău
Fiindcă viile tale aparțin acestui
pământ,
Și din sângele tău curg efectele
Unei alterări ale conștiinței ori
Ale unor stări euforice...
Care desigur se pot traduce în
Bucurie, Tristețe, ...
Ce pot fi mutate și schimbate

Dar tu... Cotnari, nimeni nu te va
muta...
Și vei continua pe veci
Tradiția unui popor și a unei culturi
Moldovenești!
Să curgă Cotnarul
Peste mări și țări
Precum navighează marinarul
Ducând numele Moldovei
Prin veșnică recunoștință
A vinurilor Cotnari.

Oda al vino de Cotnari

Once aldeas y pueblos
Reúne las región de Cotnari
La madre de esas tierras fértiles
Que dan a luz a tus hijas,
Ya que nombre de mujer
Llevan tus licores de esas uvas
Como efecto del proceso alquímico
Francusha , Feteasca, Tamaioasa...
Blancos vinos aromados
Puros, cristalinos y perfumados
Son así tus caldos
Ya famosos mucho antes de que
Llegara a ser ésta región
Moldávia.

Como hija de estas tierras
Vas por doquier
Iluminando
Las mesas con el brillo
De las botellas de Cotnari.
Estos elixires que han
Se han opuesto al paso del tiempo
Los malos momentos,
Diversos regímenes y otras
Calamidades sociales.

Existió, existe y existirá
A pesar de todos las modificaciones
Sean para , sean para mal
Porque tus viñas son parte de ésta
tierra,
Y de tu sangre corre el efecto
De la alteración de la conciencia o
Del efecto de unos estados
eufóricos
Que se pueden traducir en
Alegría y / o tristeza...
Que podrán cambiar de sitio

Pero tu ... Cotnari nadie podrá
mudarte
i y seguirás por siempre
La tradición del pueblo y la cultura
de
Moldávia !
Más allá de océanos y gentes
Así como navega el marinero
Llevando el nombre de Moldávia
Con su reconocimiento eterno
En los vinos de Cotnari.

Ovidiu

Asemeni lui Ovidiu
Dezrădăcinat,
Primit-am fost
Pe acest minunat
Meleag primitor
Si bine păstrat.

Primul exilat,
Mulți au venit
De pe urma lui
Si multi vor veni încă,
Cei ce prin lume spre
Libertate au acționat.

Se apropie insula lui
Se apropie Malul marii
Se apropie valurile
Se apropie marea neagră
Cea primitoare ...

In speranța ca Ovidiu
Nu va mai permite
Părăsirea locului tău
Nici migrări masive.
Ovidiu... Tomis!

Ovidio

Como Ovidio
Desarraigado
Recibido he sido
En estos maravillosos
Y acogedores parajes
Muy bien tenidos.

El primer exiliado,
Muchos han venido
Después de él
Y aún muchos más vendrán,
Aquellos que por el mundo
En libertad reaccionaron.

Se acerca su isla
Se acerca la orilla del mar
Se acercan las olas
Se acerca el mar Negro
Acogedor...

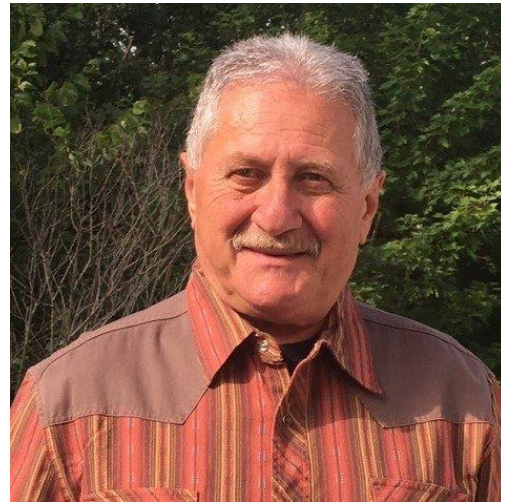
En la esperanza que Ovidio
No permitirá jamás
Que vuelvas a dejar tu sitio
Ni mucho menos migraciones
masivas.

Ovidio ... ¡ Tomis !

Furtunile gândului

eseistică. critică literară

Dorin NĂDRĂU

O prețioasă selecție de interviuri ordonate în două volume fascinante

„FASCINAȚIA ARTEI” și „FASCINAȚIA ADEVĂRULUI” sunt titlurile a două opuri de interviuri publicate recent la Editura Limes de universitara **Anca Sîrghie**, ambele având subtitlul „**Dialoguri româno-americane**”. Realizată ca un proiect editorial bine structurat, colecția impresionează, înainte de de orice, prin puterea dovedită a autoarei de înțelegere a unei realități greu de cuprins, care se cere descoperită treptat, fără grabă, sub multiple aspecte (unele surprinzătoare) în care se manifestă. Fără îndoială, aceste interviuri pot fi savurate și ca o simplă tabletă de realitate socială, culturală și istorică, extinsă pe o perioadă de aproape un veac, prin ochii unui observator lucid și inteligent.

Specie modernă atractivă, interviul, situat la granița dintre literatură și jurnalism,

a devenit o vedetă între rubricile publicistice. Constituind atât o tehnică de colectare de informație, cât și un gen independent care necesită modalități specifice de realizare, interviul reprezintă, nu în ultimul rând, un instrument sociologic de cercetare științifică. În prezent, se distinge printr-o mare diversitate de expresie, metode, procedee și forme, însușiri care îi conferă o însemnătate aparte.

Antrenarea în dialog a unor persoane solicitate să-și dezvăluie biografia, credința și idealurile, simpatiile și antipatiile, preocupările și proiectele de viitor, implică un demers laborios și nu ferit de dificultăți pentru atingerea succesului. Adevărata izbândă este confirmată incontestabil în momentul în care interviurile reușite sunt oferite conștiinței publice între copertile unei cărți. Este ceea ce reprezintă editarea celor două volume.

Conștientă că interviul este nu doar o formă prin care oameni de o oarecare recunoaștere locală, națională sau internațională acceptă să se destăinuiească publicului, ci și o privire generală personală asupra lumii înconjurătoare, Anca Sîrghie mărturisește de la început: „Spectacolul lumii pe meridianele românismului american m-a atras în ultimul aproape un sfert de secol, de când oameni apropiați sufletului meu au dorit să-și încerce norocul, unul oferit de loteria vizelor, și au trecut Atlanticul spre o Americă unde ei sperau să găsească tot ce visul le spunea că poate exista pe lumea pământească (...) O idee-axă a dialogului cu diaspora a fost păstrarea limbii române în procesul îndepărtării geografice de țară”.

Așa cum era de așteptat, convorbirile n-au gravitat doar în jurul celor enunțate. Bună cunosătoare a tehnicii interviului și scriitoare cu strălucite însușiri, autoarea a avut mereu în față dificultățile speciei (alegerea persoanei intervievate, stabilirea unei stări de comunitate sufletească și de

amplă înțelegere, a unei ambianțe specifice ș.a.). Reușește să depășească aceste dificultăți, astfel că pericolul monotoniei și al sclerozării datorate problemei centrale urmărite, amintită anterior, sunt evitate cu inteligență. Digresiunea, spontaneitatea, provocarea abilă sunt stimulate cu discreție, făcând ca polivalența răspunsurilor să fie captivantă. Trebuie menționat că autoarea apelează la cele mai uzuale modalități de interviu: „Față în față” (cea care consumă cele mai multe resurse) și „Prin telefon” (cea mai rapidă și practică).

Precedat de o prefață pe care Anca Sîrghie și-o intitulează „Prin labirintul diasporii române din America”, volumul „Fascinația artei” îi adună laolaltă în paginile sale pe Preotul Remus Grama (Cleveland, Ohio), Alexandra Iulia Stoenescu (New York), Costel Busuioc, Cătălina Antonia Stoenescu-Sidea (Chicago), Preotul profesor Theodor Damian (New York), Ana Blandiana, Silvia Macrea, Alina Diaconu (Argentina), Petru Popescu (California), Simona Laiu (Hawaii), Cristina Bejan (Denver, Colorado). Penultima secțiune a volumului include un interviu luat autoarei de Victor Neghină. În fine, cartea se încheie cu interviul consemnat de Sebastian Doreanu (Denver, Colorado), având-o ca interlocutoare pe Anca Sîrghie, sugestiv intitulat „Ecouri ale dialogului diasporii cu țara: despre cărți, reviste și româno-americiani...”.

„Fascinația adevărului” debutează cu prefața „Misionarism cultural”, semnată de Mircea Petean. În continuare, autoarea cheamă succesiv la taifas pe Constantina Diță (Denver, Colorado), Wladimir Paskievici (Montreal), Ruxandra Didi Alexe (Detroit, Michigan), Ingrid Popa Fotino (Denver, Colorado), Cătălin Radu Dancu (Consul General al României la New York), Dumitru Răchitan (Hamilton), Carmen Podgorean (Ambasadorul României la

Buenos Aires), Ștefan Stoenescu (New York), Elena Vasiliu (Denver, Colorado), Mircea Fotino (Denver, Colorado), Gheorghe Popa, Cornel Căzilă (Denver, Colorado), Lavinia Ball (Denver, Colorado), Anca Matei (Windsor, Canada), Nicholas Dima (Arizona, US), Camelia (Chindriș) Kantor (Happy Valley, Pennsylvania), Sebastian Doreanu (Denver, Colorado), Daniela Pănăzan. Volumul mai include un interviu al lui Mircea Petean, având-o ca interlocutoare pe Silvia Popescu și, la final, interviul acordat de Anca Sîrghie lui Victor Neghină, „America visului românesc”.

În fine, cred că merită relevate câteva considerații privind interviurile realizate de autoare, aprecieri proprii care argumentează valoarea mărturiilor reținute în cele două tomuri. Aceste dialoguri constituie nu numai reale depozite de informație inedită, ci și mijloace de vehiculare a unor idei și experiențe, prezentând și indiscutabile calități literare. Autoarea consolidează teza potrivit căreia cheia interviului este întrebarea, convinsă de faptul că în majoritatea cazurilor calitatea întrebărilor determină calitatea răspunsurilor. Conținutul interviurilor trădează împrejurarea că întrebările (atât primele, cât și cele esențiale) respectă cerința de a fi pregătite din timp. Măiestria Ancăi Sîrghie se evidențiază în suplețea cu care se orientează de la caz la caz, după cum impune personalitatea interlocutorului, precum și în folosirea unor anumite proceduri cu scopul

de a induce interviuatului confortul de a vorbi fără constrângeri. De asemenea, trebuie remarcat că, stăpânind bine tehnicile interviului, Anca Sîrghie probează că această „conversație organizată” nu este o situație „închisă” de comunicare, astfel încât dacă apar detalii spectaculoase sau piste de discuție interesante, nimic nu îl împiedică pe interviator să urmeze acel fir.

Prezentul eseu se constituie și ca un onest îndemn la citirea prețioaselor cărți înglobând mărturii care adunate și dispuse sistematic, reprezintă o valoare artistică, științifică, documentară, de netăgăduit.

O provocare curajoasă, prilej de meditație

De multă vreme nu m-a mai captivat o carte ca cea recent editată de „Destine Literare Publishing House”, purtând titlul „La Cumpăna Mileniilor” și un subtitlu edificator, „Între un trecut pierdut, un prezent seismic și un viitor incert”, o incursiune plauzibilă prin istoria de ieri și cea actuală. Volumul își asumă meritul (și) de a așeza în adevărata lumină o epocă istorică în care evenimente sinistre erau bine ținute sub tăcere de către autorități și rămăneau necunoscute celor mai mulți dintre noi. Volumul consemnează un tulburător **dialog** între **Dana Oprîță** și **Nicolae (Nicholas) Dima**, doi interlocutori seducători prin scrierile lor de o vădită intensitate emoțională, amândoi stabiliți astăzi în Statele Unite.

Redutabilă poetă („Întâia poruncă - psalmi necanonici”, „O harfă de nisip” ș.a.) și, deopotrivă, bună cunoscătoare a tehnicii interviului (angajată în televiziune timp de 20 ani), Dana Oprîță semnează prefața cărții (bine încheată și convingătoare), intitulată „Despre vremuri, despre oameni”, precizând fără echivoc: „Cartea este o cronică a celor mai însemnate întâmplări, începând cu a doua jumătate a secolului trecut până în prezent, în care amândoi ne-am străduit să menționăm cât mai exact, fără părtinire, evenimente din țară și din lume”(p.8). De asemenea, conștientă că interviul este nu doar o formă prin care oameni de o oarecare recunoaștere locală, națională sau internațională acceptă să se destăinuiească publicului, ci și o privire generală asupra lumii înconjurătoare, Dana Oprîță dezvăluie și motivația specială care a fundamentat demersul: „Intenția mea a fost de asemenea ca în urma acestui dialog să se

contureze personalitatea celui ce poartă numele Nicolae Dima, pentru ca, la finalul lecturii, să cunoașteți un om al cărui destin I-a ajutat să-și construiască un caracter puternic, de mare trebuință pentru a trece prin toate încercările, nu ușoare, ale existenței sale. O viață pe care puțini, probabil, s-ar fi încumetat să o trăiască, din care nu au lipsit oportunitățile, piedicile, realizările, suferința, aventura, preocupările variate, dorințele, speranțele, visele... Un om care a stat neclintit împotriva nedreptăților, minciunii, absurdității istoriei (...) Mereu cu fruntea sus, mereu cu suflet de român, chiar dacă țara unde s-a născut i-a stat, tocmai ea, împotriva”(p.9).

Înregistrarea scrisă a conversației celor două personaje, aflate într-o evidentă complementaritate, este precedată de un avertisment exprimat în termeni foarte clari: „În următorul interviu, nu există nicio intenție de a ataca sau de a defăima vreo rasă, grup etnic, naționalitate sau persoane. Părerile și opțiunile exprimate sunt doar cele ale interviuatului, bazate pe interacțiunile și experiențele sale personale. Nu există nicio intenție de a submina, de a converti sau de a convinge cititorii să urmeze aceste opinii”(p.7).

Fără îndoială, acest interviu poate fi savurat și ca o tabletă de realitate socială, politică și istorică, extinsă pe o apreciabilă perioadă, prin ochii a doi observatori lucizi și inteligenți, constituind incontestabil un îndemn la profundă meditație. Specie modernă atractivă, interviul, situat la granița dintre jurnalism și literatură, a devenit o vedetă între rubricile publicistice. Este de netăgăduit că antrenarea în dialog a unor persoane solicitate să-și dezvăluie biografia,

creința și idealurile, simpatiile și antipatiile, preocupările și proiectele de viitor, implică o activitate laborioasă nu ferită de dificultăți pentru atingerea succesului. Adevărata izbândă este confirmată îndubitabil în momentul în care un interviu reușit este oferit conștiinței publice între copertile unei cărți. Este ceea ce izbutește acest dialog prin editarea acestei cărți.

Personaj integru, de o rară demnitate și rectitudine morală (virtuți din ce în ce mai desconsiderate în ultima vreme), Nicholas Dima își rezumă parcursul, demn de un bestseller, astfel: „...am trecut prin multe încercări și am întâmpinat un număr însemnat de obstacole, dar am trecut peste ele. Și e foarte interesant să constat că încercările prin care am trecut au fost în același timp și realizări. Menționez, între altele: patru ani petrecuți în închisori, unități de muncă forțată și lagăre de refugiați! Doi ani de studii la Politehnica din București înainte de închisoare și alți cinci ani la Universitatea tot din București, după închisoare. În continuare, patru ani de studii de doctorat în America, la Universitatea Columbia din New York City și o viață zbuciumată pe trei continente! Am fost redactor la Vocea Americii vreo 20 de ani; profesor universitar în America, Africa și România preț de vreo 10 ani; am scris și publicat 12 cărți și sute de articole în limbile română și engleză și am oferit alte sute de conferințe în multe localități și centre universitare din Statele Unite, Canada, România, Etiopia și alte țări. M-am specializat în studii globale, tocmai pentru a-mi face datoria de cetățean al lumii și, în special, datoria de român. În acest scop, am publicat mai multe cărți în care am apărut și promovat drepturile noastre” (p.38-39).

Radiografia vremurilor și a omului Nicolae Dima „făcută cu ajutorul razelor minții și sufletului” începe cu mărturisiri definitorii: „Doamna Oprîță, încep prin a

afirma că închisoarea la vârsta de 20 de ani nu a fost o experiență nefericită, ci una foarte utilă. A fost cea mai semnificativă experiență a întregii mele vieți. Acolo am deschis ochii minții. De altfel, am avut două mari atuuri în viață: închisoarea politică din România și doctoratul din America. Am stat la masă cu președinți de țări, am vorbit cu regi, cu prim-miniștri, cu savanți, cu generali de armate și nu m-am simțit niciodată mai prejos de ei”(p.19); „Adevarata noastră casă e undeva dincolo de materie, unde tindem să ne întoarcem. De acolo venim cu trăsăturile dobândite de-a lungul existenței noastre cosmice” (p.21).

O secțiune considerabilă a interviului, cu reveniri pe parcursul conversației, se declanșează cu întrebarea Danei Oprîță „În ce vă privește, este evident că aveți o credință fermă. Cum a apărut religia, spiritualitatea, Dumnezeu în viața dumneavoastră? Care a fost relația cu El?” (p.22). Răspunsurilor le este alocat un spațiu mai larg, cuprinzând și interesante excursuri ce induc teme serioase de reflexie. „De-a lungul anilor am constatat că am două trăsături majore care mă caracterizează. Am crezut întotdeauna în Dumnezeu. Cred că pur și simplu așa m-am născut. În același timp, am crescut de mic copil cu mare dragoste pentru țară” (p.22). Într-un mod deosebit de sugestiv și original, la p. 25 și 26 este reprodus grafic „Modelul evoluției gândirii umane - Straturile culturii”, profesorul Dima explicând detaliat în continuare elementele cheie ale acestui model de înțelegere. Nu lipsită de interes este formularea potrivit căreia „...religia se poate imagina ca o cruce cu un braț vertical, care se ridică spiritual spre divinitate și un braț orizontal, care ne leagă moral de semenii noștri. Între brațul spiritual și cel moral trebuie să existe, însă, un echilibru, așa cum există un echilibru între trup și suflet” (31). Consecventă convingerii sale „cred că nimic nu este întâmplător în viață” (p.38), Dana Oprîță, insistă asupra întrebărilor inițiale

privind legătura dintre trup și suflet, dintre individ, națiune și țară. Interviuul redă considerațiile amănunțite, în replică, ale intervievatului, precum și o sumară caracterizare a trăsăturilor de bază ale neamului românesc în lumina piramidei evoluției umane. De asemenea, profesorul opinează: „Noi, românii, am parcurs în istorie un drum greu și plin de obstacole și încă nu am ieșit la liman. Am fost călcați de barbari. Am fost cotropiți de vecini hrăpăreți. De prea multe ori ne-am dat după vânt și după dușmani. Ne-am deprins cu răul și am rămas cu deprinderi proaste. Pentru mulți dintre noi și mai ales în ultima vreme, minciuna, ipocrizia și lauda fac casă bună împreună. Pentru a supraviețui, unii s-au dat la furt și înșelătorie. Nu trebuie uitat, însă, că în cele din urmă toți cei cu asemenea deprinderi se înșeală pe ei înșiși. Și calvarul nostru continuă. Nici azi, în Uniunea Europeană, nu ne găsim locul și identitatea? Este imperios necesar să ne analizăm și să ne refacem caracterul!” (p.42). Atmosfera din închisorile comuniste (Aiud, Pitești) este evocată în pagini de reală literatură carcerală și memorialistică penitenciară ce provoacă emoții răscolitoare până la cutremurătoare.

Păreră lui Nicholas Dima vizând două probleme de maximă actualitate este una laconică, după cum se poate lesne constata: „Globalismul și internaționalismul antipatriotic din această eră sunt artificiale și, în cel mai fericit caz, sunt premature. Globalizarea rupe omul de naționalitate și o îndepărtează de spiritualitate. Națiunile sunt rezultatul unei evoluții umane firești și nu pot fi desființate, așa cum nu pot fi desființate nici familiile. Ori poate acesta e scopul ascuns al globalizării: să desființeze și familia și națiunea și patriotismul și credința în divinitate” (p.50).

Intervievatoarea consolidează teza potrivit căreia cheia interviului este întrebarea, conștientă de faptul că în

majoritatea cazurilor calitatea întrebărilor determină calitatea răspunsurilor. Măiestria Danei Oprîță se evidențiază în suplețea cu care se orientează în enunțarea întrebărilor potrivite personalității interlocutorului, precum și folosirea unor anumite proceduri cu scopul de a induce intervievatului confortul de a vorbi fără rețineri. O întrebare ce pune în discuție România interbelică este și o probă în susținerea celor afirmate mai sus: „Subiecte fierbinți, dar despre care trebuie să se vorbească «la rece», cu mintea detașată de orice sentimente, temeri și resentimente. Cum i-ați cunoscut pe legionari?”. După relatarea unor experiențe personale, profesorul Dima apreciază: „Legionarii și chestiunea evreiască sunt cele mai spinoase probleme ale istoriografiei moderne românești. Numai un istoric cu suflet de erou și vocație de martir le poate aborda. Nu mă îndoiesc că va apărea o asemenea personalitate. Altfel, riscăm să ieșim din istorie și să dispărem ca neam” (p.55), un răspuns în aceeași notă a originalității și sincerității. Chestiunea evreilor și antisemitismul sunt ample discutate, Dana Oprîță subliniind: „Domnule Dima, vă admir forța morală de a înfrunta cu îndrăzneală realitatea care, de altfel, a devenit evidentă pentru oricine vrea să o vadă. Afirmații curajoase și gânduri lipsite de ranchiună” (p.63). Revenind la globalizare, deducția intervievatului este limpede formulată: „Lumea globală de azi a ajuns, într-adevăr, la o mare răspântie. Lăcomia și setea de putere a unor indivizi nesătui au împins omenirea pe marginea unei prăpastii quasi apocaliptice. Cineva spunea că la începutul omenirii, când Cain I-a ucis pe Abel, a trebuit să intervină Dumnezeu, pentru că, la vremea aceea, un singur om înarmat cu un ciomag putea să ucidă toată seminția umană. În lumea de azi, un singur individ nesăbuit cu acces la valiza nucleară poate distruge întreaga omenire. Acesta e marele risc al lumii de azi, ca rezultat al globalizării” (p.66).

Comunismul, pandemia, guvernarea, politica românească, Basarabia și Bucovina, creștinismul, imoralitatea și anticreștinismul astăzi, războaiele actuale (Ucraina și Gaza), probleme deosebit de sensibile, inteligența artificială și multe altele sunt discutate generând constatări și, totodată, avertismente privind lumea de azi, enunțurile profesorului Nicholas Dima fiind, prin autenticitate, greu de contestat: „În ce privește realitatea de azi, sunt multe semne din care reiese că unii români sunt conștienți de primejdia letală care pândește țara”(p.78). „Există oameni care își dau seama de gravitatea situației și care încearcă să se opună tendințelor de diluare și de eventuală distrugere a națiunii. Neamul românesc e în mare pericol, dar inima țării continuă să bată și să ne dea speranțe” (p.79). „Să fie clar: Ucraina nu poate câștiga acest război, iar Rusia nu-și poate permite sub nicio formă să-l piardă” (p.95). „Trebuie subliniat că toate societățile din lume, de la triburi primitive, până la națiuni moderne, explică scopul vieții și sensul existenței prin referire, direct sau indirect, la supranatural. Și dacă tot ce se întâmplă în istorie și în lumea materială e schimbător și trecător, credința în divinitate ne conferă un reper solid pe care să ne sprijinim. Fără o asemenea stâncă pe care să ne clădim casa spirituală suntem frunze zburătăcite de vânt” (p.104). „Ca națiune, noi, românii, ne definim în mod covârșitor prin moștenirea cristică. Valorile noastre spirituale și morale provin din învățămintele lui Iisus. Creștinismul se confruntă, însă, cu o mare dilemă. Dacă Iisus nu revine, așa cum ne-a promis, creștinismul își pierde sensul de a fi și odată cu el își pierde sensul toate popoarele creștine”(p.105-106). „Trăim marea epocă antimorală și anticreștină la nivel global, iar România rămâne unul din laboratoarele de experimentare” (p.112). „Sunt pur și simplu

zdruncinat sufletește de răsturnarea de valori din ultimii ani și numai Dumnezeu ne mai poate salva” (p.113).

Un curriculum vitae intitulat „Nicholas Dima - Fișa personală” și un capitol special, „Câteva repere ale evoluției profesorului Dima” (Studii, Experiența universitară, Paradigme originale de înțelegere și de transmitere a cunoștințelor, Experiența jurnalistică, Cărți publicate, Articole în limba engleză, Articole apărute în alte reviste, Studii publicate în Analele Congresului American, Prelegeri și conferințe, Alte conferințe oferite cu prilejul unor tururi lectoriale) întregesc portretul unei fascinante personalități într-o carte captivantă, surprinzătoare prin diversitatea subiectelor comentate, cu deschideri neașteptate și sugestii pertinente.

În fine, cred că volumul este absolut necesar într-o lume post-modernă ce pendulează între ineptie și spirit ludic, fiind incontestabil o carte care generează intense ecouri recurente. În privința interlocutorilor, câteva sintetice considerații merită atenție. Conversația demonstrează, fără putere de tăgadă, că Dana Opriță reușește să depășească cu brio dificultățile speciei interviului, astfel că pericolele monotoniei sau sclerozării discuției sunt evitate cu inteligență. Digresiunile, spontaneitatea și provocarea abilă sunt stimulate cu discreție, făcând ca polivalența răspunsurilor să fie atrăgătoare. Nicholas Dima, pus sub lupa problemei existențiale ce-l forțează să-și privească trecutul în oglinda opacă a vieții, se dovedește a fi un exemplu de caracter căruia apăsările pe care spiritul său le-a resimțit din partea unor vremuri grobiene cu a căror ritm nu a intrat în rezonanță nu au putut să-i plece spinarea. Altfel, la cei 88 de ani ai săi, nu cred că se poate spune fără a cădea în riscul tămâierii pe care prof. Dima nu știe dacă l-ar încânta.

Sinceritatea între cotidian și amintire

Dumnezeu este, spune Aristotel, bucurie perfectă și viață eternă. Acea stare de bucurie pe care noi nu o avem decât în niște momente scurte, Dumnezeu o are tot timpul. El e bucurie pură, bucurie a cunoașterii. La **Coca Popescu** se simte bucuria lecturii din marea bibliotecă a vieții. Lecturându-i scurtele texte ce alcătuiesc culegerea de față, intitulată „*Gânduri din vârful peniței*” descoperim preocupări de esență, chiar chintesență sublimată, ceea ce dezvăluie baza piramidei pe care întrevăd arhitectura unui dom ce accede dincolo de norii frământați de furtună ai lumii contemporane. Este greu de crezut că între cele câteva pagini, eseu, proză scurtă, poezie, jurnalism, se pot îngrămădi dialogul, narațiunea, descrierea, reveria și meditația amintirilor.

Parafrazând fragmente din această carte știu că pe strada limbii române, arareori se mai ridică spirite care să iasă din adâncul gropilor și tot atât de mult pe cât doresc, sunt sigur că mai există un Dante, un Borges, un Poe sau un scriitor fără nume care se pierde în dorința unei autostrăzi care să'i transforme calea, dincolo de livresc. Afirmăția că *o viață cât o sută trăită intens secundă de secundă cu urcușuri și coborâșuri cu pierderi și mici izbânde cu regrete dar mai ales cu credință în Dumnezeu, (Adevăruri)* reprezintă un fir roșu al volumului. *Timpul este constructorul*

ideal, clădește sau sfărâmă relații, sufletele sunt fragile dar uneori se dovedesc de nepătruns, un suflet ce pășește pe spinii vorbelor chiar și însângerat, recunoaște cea mai prețioasă călătorie. (Accepta schimbarea), se convinge în termeni filosofici autoarea.

Personajul principal al prozelor este jurnalistul. Coca Popescu se erijează într-un acerb comentator al realităților vieții prin care trece în prezent, raportând scurtele analize situaționale la amintirile din timpul copilăriei. *Bunicul s-a transformat într-o stea când eu abia împlinisem 14 ani iar bunică nerăbdătoare să fie alături, cinci ani mai târziu a devenit steaua lui pereche. (Adevăruri), Da, păstrez câteva lucruri din copilăria mea, comoara sufletului, cum o numesc, asta conține; o rochiță creată de bunică pentru aniversarea celor doi ani, un botoș de când aveam doar nouă luni, făcând primi pași în viață, și câteva caiete, diplome și un bloc de desen. (Știu cine sunt, îmi cunosc limitele, dar nu și neamul.).*

Faptul că sufletul scriitoarei Coca Popescu oscilează între jurnalism și poezie, surprinzând cu măiestrie vremile reiese și din mărturisirile sale pe alocuri voalate ori directe: *Fără carnețel și creion, am trecut în revistă viața trăită haotic, am fost un tăvălug parcurgând necazuri și bucurii. (Știu cine*

sunt, îmi cunosc limitele, dar nu și neamul.). iar mărturisirile sale continuă: *Așa mă descriu ori de câte ori am ocazia, cu siguranță harul scrisului și încă câteva calități mi-au fost date la naștere de către ursitoare (Adevăruri)*

Lectura prozelor sugerează senzația unor secvențe de film, remarcându-se o unitate de compoziție de largă viziune structurală, iar sudura dintre aceste părți, care par fără legătură, se alătură chiar cronologic nefiind o juxtapunere, ci o sudură organică în care acțiunile crează o sinestezie remarcabilă asemeni unui triumf moral al personajelor. Atmosfera este permanent subliniată de pasaje memorabile: *domnișoara profesoară... venea din inima Deltei, acolo unde stuful și pelicanii fac deliciul orășenilor veniți în concediu, acolo unde papura mângâie lotcile încărcate cu plase de pescuit, în care, dis de dimineață, pescarii se strecoară pe canalele înguste, sporind entuziasmul că truda le va fi recompensată de o recoltă băgată în pește. (Simplitate și noblețe. Dascăl de nota 10)* sau *Iubesc ploaia și ropotul ei intersectându-se cu tropotul cailor, în urma copitelor rămân goluri în care apa dătătoare de viață așteaptă cuminte să răsară și să crească o floare.... Dar și așa răul și neghina există de*

când pământul iar de cleveteală încă nu a murit nimeni, (Accepta schimbarea), sau mă strecuram printre blocurile unde mirosul de pâine caldă mă ademenea, Astăzi am văzut culoarea gri a sărăciei, (Reporter fără voce: Culorile sărăciei).

Poeta nu se desminte totuși. Iată câteva versuri care completează realitatea dintre cotidian și amintire în spirit critic: *Cât lapte și câtă miere au curs/ De-a lungul vremii în temnița tăcerii?... // Săgeata disprețului a lovit/ Mâna ce-a legănat adevărul,/ Când fluturii triști au postit/ Nu mai poate aprinde candela,/ Viața și moartea sunt pe lama unui singur cuțit./ Prea târziu./ Roata vieții a devenit pătrată/ Nu există o a doua viață. (Prea târziu)*

*Sub cupola emoțiilor și a cuvântului, încercând experiența dictonului latin **carpe diem** autoarea volumului „Gânduri din vârful peniței” realizează un optimism constructiv între toleranță, caritate și altruism: Știu că obosim cu toții într-o zi, mai ales când dragostea sufocantă devine banală, poate ne dorim să schimbăm ceva, să aducem un plus de culoare, dar inevitabil monotonia își face cuib în suflet. (Dragostea, prietenia),* îmbiind cititorul să-i îmbrățișeze sinceritatea dintre cotidian și amintire.

Dorul de Dor

În sfârșit am avut revelația de a lectura un volum de excepție, bine conturat în jurul unui subiect meritoriu, un exemplu de rafinament editorial, cum de altfel ne-a obișnuit editura **Globart universum**²⁸, condusă cu maximă exigență de Johnny Ciatloș Deak, neprecupețind tainele artei cuvântului scris pentru a înnobila harul creator al condeielor exprimat în sfânta

limbă română. De fapt, chiar deschizând **Dorul cuvintelor** el afirmă că minunata carte "este scrisă cu penița sufletului de autoarele **Aurelia Rînjea și Mihaela CD** care, deși se află pe două continente diferite, fiind despărțite de mii de kilometri de ocean, sunt foarte apropiate sufletește prin același har celest pe care l-au primit: poezia". Și continuă că "punctul comun de la care a pornit colaborarea dintre cele două poete este intensitatea trăirii poetice și capacitatea

²⁸ **Globart universum**, Montreal, Canada

de exprimare exemplară a emoțiilor și sentimentelor prin scriitură.”.²⁹

Prezentarea de către nume celebre în critica literară îmbrăcând deschiderea și închiderea discursului poetic nu este nouă dar reprezintă un îndrumar benefic chiar și pentru cititorul avizat, aproape înghețând ambițioasa mea dorință de a interpreta ambiția aproape patologică a celor două poetese de a ne dărui dorul lor de dor, de cel mai înalt sentiment uman, promulgat în mod sacru de inteligența ancestrală românească.

Dintru început, ca un jurământ de credință ele afirmă că **Dorul cuvintelor** este... „un dor pe care doar Românul îl poate înțelege, un dor care vine și urcă la cer, pe care Poezia vrea să-l cuprindă, pentru că ea, Poezia, este cosmoză, este iubire cosmică, e stare celestă izvorâtă din prima Lumină Lină a ființării, este o rămășiță pământească intrupată în Cuvânt a acestei Lumini, care s-a născut odată cu Universul și care va rămâne de-a pururi Lumină.” (Aurelia Rînjea), și „fiecare cuvânt poartă în fapt în esența sa o încărcătură vibrațională cu adevărat magică ce acționează precum un elixir asupra sufletului, cu o putere vindecătoare divină; iar atunci când sunt așezate în versuri, cuvintele își sporesc forța în mod miraculos, cântându-și dorurile toate într-o simfonie celestă.” (Mihaela CD).

Am citit de-a lungul vremii îngrozitor de multă poezie. În acest volum în care versurile se succed într-o oglindă, asemeni unui dialog, pe lângă poezie, remarcabil elaborată de suflet și subconștientul inundat de pronia cerească, cititorul, de astă dată eu, simte cu prisosință destăinuirile împătimitelor de dor. Cîntecul lor e un fenomen obsesiv de doină străveche emanată în spațiul literar contemporan care leagănă,

care turbură, rănește și vindecă totodată o lume de amintiri și cuprinsă azi de o balmăjeală sociopsihologică fără precedent. Dar chiar și în această lume optimismul devine salutar: *Dac-aș putea să-mi redesenez destinul/ Precum conturezi cu creta, un norișor/ S-aleg doar mierea și s-arunc pelinul/ Aș pluti fericită precum un fulgușor.. (Dac-aș putea - MCD³⁰), Românii încă mai scriu,/ Încă mai au sufletul curat!/ Îl rup ca pe-o pâine/ Și-l dau la păsări flămânde/ Și la dușmanii,/ care ne fură Pământul și Țara. (Prea buni – AR).*

Dorul, mereu prezent, având aceeași intensitate apare însă diferit, poate și datorită meridianelor - "La Aurelia Rînjea dorul este mișcare solemnă cu exprimarea interioară inexorabilă, pe când la Mihaela CD dorurile sunt mistuiri de melancolie, dar și de focoase dorințe".³¹ Această remarcă se estompează când te lași absorbit de versuri, în tentă liberală la Aurelia Rînjea și în vers clasic cu ritm și rimă la Mihaela CD, zborul ideatic îmbinându-se fără tăgadă, armonizat. *Nici un tren nu vine,/ Nici un tren nu pleacă./ Somnul are ochi de zăpadă./ O tastă își face curaj/ Să încerce un nou soft,/ Știut doar de bătrâni,/ O conexiune a sufletului/ Cu Dumnezeu (Un soft - AR). Curg negre lave de gânduri și dureri/ Și-atâta risipire-n marș se adună/ Trecute-s tristețile, parc-a fost ieri /Noroc și iubire se-adună-n furtună! (Risipiri -MCD).*

"Cu două stiluri de scris bine definite, unice și foarte diferite, autoarele reușesc să surprindă cititorul prin împletirea ideilor care se reflectă ca niște unduiri mătăsoase pe luciul oceanului literar ce le unește. Tematica dorului a fost bine aleasă de cele două autoare, fiind o temă vastă și de adâncă

²⁹ Johnny Ciatloș Deak, *Cuvântul editorului, Dorul Cuvintelor*, Globart Universum, Montreal, 2024

³⁰ pentru o simplificare a discursului am ale să reprezint cele două poetese prin AR – Aurelia Rînjea și MCD – Mihaela CD (n.n.)

³¹ Al. Florin Țene, *Prefață, Dorul Cuvintelor*, Globart Universum, Montreal, 2024

sensibilitate"³². Și nu pot să nu admir și să reproduc ceea ce citesc în minunatul eseu de început: " Răsfoind cartea, descoperim o armonie a construirii versurilor, identificăm o dialectică a dezbaterilor lirice, gândurile creatoarelor de poezie susținându-se unele pe altele, completându-se, aflându-se într-un permanent urcuș pe cărarea piramidală spre identificarea poemului nesfârșit și etern"³³. De aceea inimile cititorului rezonează când vorbim de copilărie, de părinți, de plaiurile natale, de vechea ordine a unei lumi care nu are cum să se mai întoarcă, dar căreia îi datorăm împlinirile de azi. *Lăsa-vom astăzi lumea dragi părinți/ Vom veni în veșnicie să ne regăsim/ Dar până la-ntâlnire curg fierbinți/ Doruri, prin gânduri să vă găsim (Gânduri de dor – MCD). Ieri, mi-am văzut copilăria./ Stătea în drum,/ fluturând Batista parfumată,/ Cu aromă de bomboane,/ Cu genunchii juliți./ Fluiera la o frunză de dud. (Am văzut-o - AR).*

Totodată, dorința de a depăși melancolia, regretul și depresia pe care le poate induce dorul reprezintă o fină sensibilitate pe care cele două poetese o transmit prin măiestria lor: *În leagănul copilăriei/ Am descoperit Cuvântul./ Un ținut de Rai dăruit/ De Dumnezeu întru iubire./ Un munte din cuvinte,/ Din care ridic scară la cer/ În suflet,/ Unde legendele sunt vii./ Aici a prins viață Poezia (O lume de dor - AR). O Lumină Lină... încă/ Ne mângâie întristarea./ Pe cărările cerului / Ochii plânși peste Țară.../ În poarta răbdării /Lanțurile neputinței (Nădejde – AR). Versurile lor aduc mângâiere, speranță și mereu credință: *Românu-i harnic și e bun la toate/ Dă-i Doamne bine și mai dă-i ceva/ Înțelepciune, dărnicie-n spate/ Să poată dărui din bine și-altcuiva (Dă-i, Doamne, bine românului – MCD), precum remarcă și**

Victor Manole: "Poemele ambelor poetese atrag sufletele în profunzime, pentru că au un conținut apetisant, prin înțelepciune, sensibilitate și dăruire"³⁴.

Românul cică-i născut poet/ Dar eu nu m-am născut așa/ Primit-am al scrisului secret/ La Tine încercând a mă ruga...// Și-acum scriu versuri mereu/ Mi-ai dăruit harul ce m-arde /Să-l pomenesc pe tatăl meu/ Cântând pe-a poeziei coarde! (Cântând pe-a poeziei coarde - MCD). Poezia e o invitație la iubire, la cea propovăduită de evanghelii. Nimic nu poate fi mai frumos decât să împarți gândurile tale bune celorlalți. Acest lucru este realizat de această carte, de cei ce au realizat o capodoperă, mânați de dorul de dor al celor două poetese. "O oază, nu de verdeață și ochiuri de apă, ci de sensibilitate și iubire, unde, cu ajutorul poeziei, te refugiezi ca să poți visa lumea, așa cum ți-ai închipuit-o mereu. Aceasta este cartea DORUL CUVINTELOR semnată de cele două prestigioase autoare, care se înrudesesc spiritual, rezonează perfect, prin empatie, trăire, talent și sensibilitate" afirmă Cezarina Adamescu"³⁵.

Iată un superb îndemn care demonstrează talentul remarcabil: *Ne rostogolim/ În cădere liberă,/ Într-o lume invadată/ De instincte primare,/ Cu plăceri neșlefuite / În care s-a uitat cine am fost,/ Cine am putea fi... // O pendulare cosmică/ Între a fi și a avea.../ Doar tu, Poezie,/ Poți restabili tăcerea/ Peste hazardul lumii...(Doar ea - AR), și răspunsul fără echivoc al oglinzii ce înalță cuvântul de peste ocean: *Cuvântului scris/ Curând visul cel treaz mi se destramă/ Văd flacăra acum, nu-l văd pe tatăl meu/ A dispărut precum dispare o reclamă/ Doar**

³² **Liliana Moldovan**, *Cuvânt înainte, Dorul Cuvintelor*, Globart Universum, Montreal, 2024

³³ **idem**

³⁴ **Victor Manole**, *Cuvânt de încheiere, Dorul Cuvintelor*, Globart Universum, Montreal, 2024

³⁵ **Cezarina Adamescu**, Postfață, *Dorul Cuvintelor*, Globart Universum, Montreal, 2024

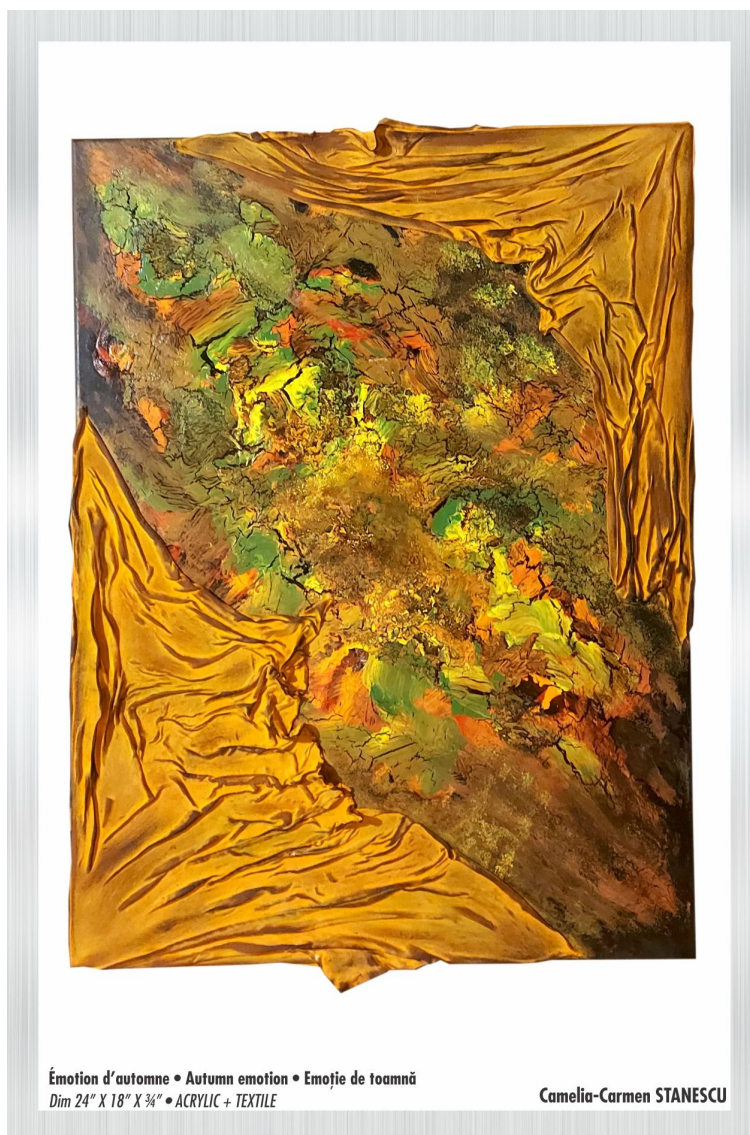
stau, mă uit pierdut la șemineu...(Dorul din șemineu -MCD). Nu am respectat reflexia orânduită de editor. Sunt convins că dacă aş amesteca paginile, am fi martorii aceleași armonii ce cuprinde sufletele înfrățite ale unui unic dor.

Închei nu cu ale mele cuvinte de admirație pentru lumina cuvântului, nu cu mulțumirile sufletului meu încântat de lectură ci cu dorința de a fi urmat de cât mai mulți, lăsând poezia să încheie scurta mea incursiune în dorul de dor:

Inima mea/ Bate precum un ram,/ Într-un copac cosmic./ Acolo, lumea e altfel,/ Se deplasează spre roșu./ Eu și Poezia... însă,

lunec/ Spre violet, spre Sursă./ Tobele cerului bat/ Începutul unei simfonii!/ Într-o singură noapte/ Se deschid Porțile Raiului./ Serafimii adorm/ Lângă foaia albă,/ Unde cumpăna fântânii/ Ajunge până la/ Marginea universului (Ritm – AR).

Clipele râd zburdând alene/ Peste tărâmurile ce-s de vis/ Trezind dormiri din altă vreme/ Prin labirinturi spre abis// Dezgheață simțurile toate/ În marșul lor trosnind domol/ Versete se aud trunchiate/ Pe partituri zâmbind bemol// De-atâta dor se-ngemănează/ Cu timpul trist și diafan/ Se-nlănțuie și-apoi vibrează/ Căci văd c-a mai trecut un an. (Dansul timpului - MCD)

Émotion d'automne • Autumn emotion • Emoție de toamnă
Dim 24" X 18" X 3/4" • ACRYLIC + TEXTILE

Camelia-Carmen STANESCU

Mariana Al-SALEH

Gabriel García Márquez - Ne vedem în august

Ediție îngrijită de Cristóbal Pera. A apărut în 2024, în traducerea Tudorei Șandru Mehedinti, la Editura RAO, București, în colecția Maestro. U roman scurt, de doar 144 de pagini. Este ultima carte a scriitorului, apărută la 10 ani după moartea sa.

Considerat descoperirea literară a anului, romanul **Ne vedem în august** a avut lansarea internațională pe 6 martie 2024.

Gabriel García Márquez s-a născut în Columbia, la Aracataca, în 1928. Acordarea Premiului Nobel pentru literatură, în 1982, i-a confirmat, la nivel mondial, prestigiul literar. Este cel mai de seamă reprezentant al curentului literar numit realismul magic, operele sale reflectând o recreare mitică a lumii reale, în care realitatea și imaginația coexistă sub semnul fantasticului.

PROLOGUL semnat de fiii săi, Rodrigo și Gonzalo García Barcha, prezintă circumstanțele apariției romanului. Perioada dificilă cauzată de pierderea memoriei, de care scriitorul a suferit în ultimii ani și care i-a diminuat posibilitățile de a scrie cu rigoarea obișnuită, a fost marcată de frustrare și de disperare, afectatând întreaga familie confruntată cu situația: *Memoria e*

materia mea primă și, în același timp, instrumentul meu. Fără ea, nu există nimic.

Cartea a fost un efort de creație extraordinar, cu numeroase versiuni, la capătul cărora Gabo (Gabriel García Márquez) a hotărât: *Cartea asta nu e bună. Trebuie distrusă.* Însă familia n-a distrus-o, lăsând să hotărască timpul în privința ei, iar după zece ani de la moartea lui au descoperit meritele textului și au decis publicarea: *E drept, nu e atât de cizelat cum sunt cărțile lui cele mai importante. Are unele inegalități și mici contradicții, dar nimic care să ne împiedice să ne bucurăm de calitățile cele mai remarcabile ale operei lui Gabo: capacitatea inventivă, poezia limbajului, narațiunea captivantă, înțelegerea ființei umane și dragostea lui pentru trăirile și nefericirile acesteia, mai cu seamă din dragoste. Dragostea, probabil tema principală a întregii sale creații.*

Volumul se încheie cu NOTA EDITORULUI Cristóbal Pera, din februarie 2023 și cu patru pagini facsimilate, din varianta 5. Nota cuprinde informații despre scrierea cărții, despre contactul cu publicul și, în esență, despre colaborarea dintre editor și

scriitor, pe care primul o vede ca pe un pact de încredere bazat pe respect. *Privilegiul de a lucra cu Gabriel García Márquez este un exercițiu constant de smerenie care, în cazul meu, se întemeiază pe propriile sale cuvinte...: Vreau să fii cât mai critic cu putință, fiindcă odată ce pun punctul final, nu mai revizuiesc nimic.*

O știre din 18 martie 1999 anunța cititorii că scriitorul lucrează la o nouă carte alcătuită din 5 povestiri autonome având aceeași protagonistă – Ana Magdalena Bach. Jurnalista Rosa Mora publicase, în El País, un interviu cu autorul și prima povestire din cartea **Ne vedem în august**, pe care Gabriel García Márquez o citise cu câteva zile înainte, la o întâlnire cu publicul în Casa de América, din Madrid. De fapt, era o primă versiune a capitolului I din romanul actual. În 2003 apare un alt fragment din **Ne vedem în august**, capitolul al treilea, publicat ca o povestire inedită, intitulată **Noaptea eclipsei**. După mărturisirile secretarei personale a scriitorului, din iulie 2003, până la sfârșitul lui 2004, acesta creează cinci versiuni ale romanului, apoi trimite un exemplar din ultima agentului său, Carmen Balcells. În perioada următoare se preocupă de sărbătorirea celei de-a patruzecia aniversări a romanului **Un veac de singurătate**, printr-o ediție comemorativă a Academiei Regale de Limbă Spaniolă, participarea la acest eveniment fiind unul dintre ultimele sale acte publice.

Cristóbal Pera (editor și pentru antologia din opera jurnalistică a lui Gabriel García Márquez) povestește că, în vara lui 2010, Carmen Balcells l-a informat că Gabriel García Márquez avea un roman inedit căruia nu-i găsea un final. Era vorba despre o femeie matură, căsătorită, care vine pe insula unde este înmormântată mama sa și unde întâlnește iubirea vieții. Discutând subiectul la întâlnirea cu scriitorul, acesta se amuză și îi spune că *nu e iubirea vieții ei*

ceea ce găsește protagonistă, ci un amant diferit de fiecare dată.

Deși memoria nu-i mai permitea să asambleze toate piesele și corecturile ultimei versiuni, îi făcea plăcere să-și umple zilele revizuiind textul. În versiunea lui definitivă, romanul include documentul digital, păstrat de Mónica Alonzo, pe care l-a confruntat cu versiunea 5, aceasta cuprinzând și mici corecturi din alte versiuni.

La final, editorul mărtusește: *Munca mea la această ediție a fost aceea a unui restaurator în fața pânzei unui mare maestru. Ultimele sale cuvinte îi sunt adresate scriitorului: În sfârșit, profunda mea recunoștință - lui Gabo, pentru umanitatea, simplitatea și afecțiunea lui, pe care le-a arătat mereu oricui se apropia de el crezând că este un zeu, pentru a-i dovedi cu zâmbetul său că este un om. Amintirea lui în aceste luni a fost cel mai de preț stimulent ca să ajung până aici.* Aceasta este povestea scrierii cărții.

Povestea propriu-zisă, cuprinsă în cele 144 de pagini, este aceea a unei femei de 47 de ani, Ana Magdalena Bach, care își petrecuse ultimii 27 în căsnicia cu un bărbat pe care îl iubea și de care era iubită. Se căsătorise fără să termine facultatea de Arte și Litere. Amândoi proveneau din familii de muzicieni și duseseră tradiția muzicii mai departe. Tatăl ei fusese profesor de pian și director de conservator în provincie, soțul, asemeni tatălui său, era muzician și dirijor, iar fiul, un fiu model, la doar 22 de ani era prim-violoncelist în Orchestra Simfonică Națională. Fiica nu avea aplecarea pentru studiu a fratelui său, dar putea cânta după ureche la orice instrument. În timp ce trăia o poveste de dragoste cu un trompetist de jazz, cocheta cu ideea de a intra în ordinul carmelitelor desculțe, deși părinții nu erau de acord cu această idee.

Romanul explorează psihologia feminină, sexualitatea și dorința. Eroina descoperă posibilitatea de a se elibera de

convențiile sociale și familiale, de a se regăsi pe sine. Viața ei monotonă se schimbă în momentul în care face o călătorie cu feribotul, pe 16 august, spre o insulă din Caraibe, unde e înmormântată mama ei, o fostă învățătoare de școală primară montesoriană, dedicată meseriei până la sfârșitul vieții, de la care moștenise ochii auri și tăria de caracter.

Nu e prima călătorie. Durerea pierderii mamei o împiedicase să participe la înmormântarea care avusese loc pe insulă, potrivit dorinței exprimate de mama ei înainte să moară. Peste un an își însoțise tatăl să pună o lespede de marmură pe mormânt, iar în următorii opt ani revenise în fiecare august.

Între timp, niște lucruri se schimbaseră. Traversarea nu se mai făcea cu șalupa incomodă, ci cu feribotul. Se schimbaseră și satul, a cărui mizerie o deprimase la primul drum, iar de-a lungul falezei răsăriseră hoteluri mai ieftine și mai scumpe. Ceva însă o cucerise de la început - *plajele cu pulbere aurie chiar la marginea pădurii virgine, larva păsărilor și zborul fantomatic al egretelor peste brațul înnisipat al lagunei*. Privind de sus, de pe culmea cimitirului, splendoarea care se deschidea în fața ei, a înțeles dorința mamei. Totodată, a înțeles ceva ce-o privea pe ea. A simțit că acela *era unicul loc solitar în care nu se putea simți singură*.

În ciuda vieții în familie, personajul trăiește o stare de singurătate accentuată. Reușește s-o depășească experimentând ritualul solitar al călătoriei, la capătul căreia o aventură amoroasă, pe care apoi își dorește s-o repete, îi schimbă viața.

Ajunsă pe insulă, își continuă drumul cu taxiul în căutarea unui hotel și a obișnuitei florărese de la care cumpără de fiecare dată un buchet de gladiole să-l ducă la mormântul mamei.

Singurătate, senzualitate, nevoie de iubire și de libertate. Dorința de a ignora

convențiile sociale, de a fi ea însăși. O dată pe an, simte nevoia să fie altă femeie decât cea din toate zilele. Bărbatul pe care-l cunoaște seara, la barul de la hotel, și cu care își petrece noaptea schimbă totul. Emoție și bucurie, însoțite apoi de regret și de teama de a nu fi descoperită. Un amalgam de sentimente care își pun amprenta asupra ei în intervalul dintre două călătorii. Și drumurile pe insulă continuă. Alt bărbat și altă experiență. Pe care ea o decide. De fiecare dată unică.

O eternă întoarcere, dar ceva diferit. Timpul ciclic al reîntoarcerii și al ritualului este specific întregii opere a lui Márquez. În ultimul august în care revine pe insulă, o face cu gândul de a-l regăsi pe bărbatul din vara precedentă, cel care-i lăsase o carte de vizită. Dorința ei nu se împlinește, fiindcă o aruncase în mare pentru a nu păstra niciun semn al aventurii petrecute acolo.

Întoarcerea acasă din penultima călătorie o confruntase decisiv cu ea însăși, descoperind cât de străină se simte printre ai săi. Constatase îndepărtarea soțului și devenise neliniștită, chiar îl suspectase de infidelitate, însă ceea ce o îngrozea cu adevărat era gândul că el ar putea presimți ce face ea de câte ori pleacă.

Cu toate acestea, la începutul lui august găsește puterea să se întoarcă pe insulă, stăpânită de o nerăbdare care face să i se pară eternă călătoria cu feribotul, iar insula, mai zgomotoasă și mai săracă. La hotel închiriaza aceeași cameră și se grăbește să se ducă la cimitir înainte să se pună ploaia. Cumpără buchetul de gladiole de la aceeași florăreasă, mai îmbătrânită de la un an la altul, care pare că n-o recunoaște și îi cere un preț dublu.

Când ajunge la cimitir, descoperă pe mormântul mamei un morman de flori putrezite de ploi. După ce depășește șocul momentului, îl întreabă pe paznic cine le pusese acolo. Răspunsul acestuia e: *Domnul dintotdeauna*. Îi povestește că un vizitator

necunoscut vine în orice zi a anului și acoperă mormântul cu florile acelea splendide, neobișnuite într-un cimitir de oameni săraci, apoi rămâne o vreme cufundat în gânduri.

Les vibrations • Thrills • Fiori
Dim 20" X 8" X 3/4" • ACRYLIC

Camelia-Carmen STĂNESCU

Ana Magdalena Bach îi dă paznicului un bacșiș mulțumitor și pleacă răvășită, dar cu sentimentul că a dezlegat misterul celor trei sau patru vizite anuale pe care mama le făcea pe insulă, sub pretextul unei afaceri, în ultimii șase ani dinaintea morții.

O surprinde analogia cu mama ei și vede întâmplările trăite cu atâta pasiune pe

insulă ca pe un miracol prin care a continuat viața acesteia după moarte. Hoinărește fără sens prin mahalalele săracilor și ajunge în cortul unui vrăjitor ambulant pe care îl întreabă unde se află bărbatul vieții ei, dar răspunsul primit nu face decât să-i intensifice starea de confuzie.

Seara, la barul hotelului, în timp ce își bea ginul cu gheață și sifon, urmărește cearta unui cuplu tânăr, de la masa vecină. Se cântă **Clar de lună**, de Debussy, într-un aranjament pentru bolero, și ea ascultă impresionată interpretarea pasională a cântăreței mulatre. Cearta celor doi se încheie, femeia pleacă, iar bărbatul vine la masa ei. De data asta, paharul în plus din ginul preferat pe care el i-l oferă și dansul împreună nu sunt suficiente ca să-și mai dorească fericirea de-o noapte.

Își asumă singurătatea ultimei nopți petrecute acolo, plângând de furie împotriva ei înseși și blestemând nenorocul de a fi femeie într-o lume de bărbați, iar dimineața, când cei de la recepție o trezesc să nu piardă feribotul, își schimbă hotărârea inițială. Discută cu paznicul cimitirului despre formalitățile de exhumare și se întoarce acasă cu feribotul de seară, ducând cu ea osemintele și sentimentul că mama i-a fost alături și după moarte. Ana Magdalena Bach își ia adio de la insulă și de la necunoscuții ei de-o noapte, bucurându-se de frumusețea golfului scăldat în aur de razele soarelui în asfințit.

Cartea încheie ciclul de romane de dragoste început în 1985 cu **Dragostea în vremea holerei** și omagiază feminitatea, libertatea și dorința, fiind o reflecție asupra misterului iubirii și a regretelor care o însoțesc.

Johnny CIATLOȘ DEAK

Doinirea inimii poetei Titina Nica Țene

*''Poezia este un fel de muzică,
trebuie să o auzi ca să o apreciezi''. (Voltaire)*

De-a lungul anilor îndrăgita poetă **Titina Nica Țene**³⁶ a bucurat cititorii săi cu numeroase volume de poezii pentru copii, povestiri, poezii cu teme diverse și memorii. Deoarece anul 2024 este un an mai special care marchează aniversarea poetei de 80 de ani, iată și motivul pentru care editura Napoca Star din Cluj Napoca s-a gândit să-l marcheze cu o antologie de versuri, **POEZII ALESE -SELECTED POEMS**, în ediție bilingvă româno-engleză, traduceri în engleză fiind realizate de Mariana Zavati Gardner, John Edward Gardner și Fay Jacqueline Gardner.

Versul care te poate pătrunde prin muzicalitate și emoție, acela poate ajunge la inima cititorului precum o melodie pe care s-o asculți în tihna unei seri de toamnă. Muzicalitatea și emoția versurilor cuprinse în acest volum, scrise de distinsa poetă **Titina Nica Țene**, la care se adaugă și melodicitatea specifică limbii române, se împletesc într-o doinire a inimii poetei **Titina Nica Țene**.

Cântecul versurilor binecunoscutei poete aduce deseori a romanță, amintind de vremuri de demult, de satul copilăriei, de părinții plecați ''*Când vâlurește grâul ca o mare/o să mă plimb prin el ca altădată/când pomii se vor umple iar de floare/să uit definitiv c-am fost plecată*'' (Sa uit definitiv) și uneori aduce a doină, chiar a doină de jale rareori, amintind de toamna din sufletul poetei: ''*De mă cuprind melancolii nădejdea mi-e, Doamne, la Tine/ Ești rațiunea mea de-a fi/ că-n rest toate-s deșertăciune*'' (A venit toamna)

Cunoscută ca prozatoare și poetă a sufletului, mai ales a copilăriei, care scrie mult despre și pentru copii, uneori adăugând o doză subtilă de umor, autoarea **Titina Nica Țene**, de această dată, ne surprinde alegând pentru antologia sa **POEZII ALESE** versuri ale sufletului cu o încărcătură dramatică deosebită, înglobând emoții și trăiri de mare intensitate dar și regrete profunde pentru timpul care a trecut sfâșietor de repede, luând în goana lui, părinții, copilăria și tinerețea, lăsând doar amintirile...

Tristețea își face loc în sufletul poetei odată cu trecerea vremii într-o scurgere a anotimpurilor ''*Anotimpuri trec precum o morișcă și, odată cu ele, ne trecem și noi,*''

Nr. 68, iulie, august, septembrie, 2024 | 91

³⁶ Titina Nica Țene, POEZII ALESE -SELECTED POEMS

într-un *''Amurg de întoarcere''*, având un *''Suflet rățacit''* dar poeta caută să vadă totuși partea plină a paharului vieții, *''vreau să fim veseli, suntem amândoi și astfel tristețea din suflet nu mușcă..''* (Vine, Doamne, toamna...)

Chiar dacă bătrânețea o preocupă, o emoționează și o întristează în egală măsură fiind prezentă deseori în poeziile **Titinei Nica Țene** în: *''Bătrâna doamnă cu sclipici''*, *''Bătrâna și cățelul''* sau *''Cheia Bătrânei''*, *''Lelea Floare''*, *''Bătrânii''*, totuși poeta dorește *''Să vină primăvara cu străluciri de soare/ să alungăm cu ele tristețile din noi/ că iarna a fost lungă, zăpada a fost mare/ și am rămas la suflet, ca și copacii, goi..''* (Să vină primăvara...)

Amintirile își creează o potecă spre sufletul poetei cântându-și fiecare romanța proprie: *''Izvorul din tugă''*, *''De Paste''*, *''Căruța vieții''*, *''Copilărie pierdută''* etc

Trecerea pe nesimțite a timpului vieții este o enigmă pentru fiecare muritor. Teoretic știm că suntem muritori dar trăim viața de parcă am fi nemuritori, iată și nedumerirea poetei: *''Nu pot să cred și nici să înțeleg/ Că acuma sunt la margine de viață. / Nepoata mă tot trage înapoi/ Cu chipu-i blând și fin ca de păpușă/ Și lângă ea îmi pare foarte rău/ Că nu mai sunt copil de corcodușe.''*(Copil de corcodușe). Întrebarea retorică asupra trecerii timpului vieții revine și persistă: *''Drumul vieții ce am parcurs/ e mult mai lung ca cel din față/ și nici nu pot ca să-nțeleg/ că sunt la margine de viață/. Mă străduiesc din răspuțeri/ ca să gândesc mai pozitiv/ dar cum pot, Doamne, să fac asta/ îmbătrânind definitiv?''*(Întrebare)

Dorul de copilărie, amintirea tinereții și plecarea mamei, casa pustie, tot ce a fost cândva și nu mai este îi creează poetei acea stare de neputință, de durere, fiind nevoită să accepte realitatea trecerii timpului necruțător care șterge tot în calea lui. *''M-am așezat pe aceeași bancă/ pe care noi ne-am cunoscut/ și se făcea că suntem tineri/ și amintirea m-a durut.''* (Singurătate)

Poeta a plecat de multă vreme de pe meleagurile oltenești, în *''lumea mare''*,

''având alături doar pe Dumnezeu''(Copilărie pierdută).Cu dor de părinți și de copilărie poeta și-ar dori să fie *''iar copilul mamei,/ fără griji, fără nevoi''*... *'' Dar, căruța răsturnată,/ lângă plugul ruginit,/ mi-amintește, încă odată,/ că prea târziu am venit.''* (Doamne, ajuta-mă)

Fiind creștină, poeta **Titina Nica Țene** păstrează o legătură constantă cu Dumnezeu cu care dialoghează în permanență, fie de tristețe: *'' E iarna, Doamne și e frig''*, *''Vine, Doamne, toamna iarăși peste noi''*, fie de mirare : *'' Doamne, că pe lume nu-i nimic mai sfânt/ Ca o primăvară, când învie toate,/ Parcă-s ale mele, toate câte sunt,/ Să le strâng în brațe, aș vrea, dacă se poate.''*(Sfânta primăvară), *'' Ce să-nțeleg, din asta, Doamne,/ unde ne ducem, de ce venim,/ nici nu am mers prea mult prin viață/ și-am și-nceput să ruginim''*(Ce să-nțeleg?)

Poezia *''Case frumoase și triste''* scoate în evidență realitatea tristă a vremilor pe care le trăim fiind în același timp și o superbă lecție de înțelepciune pe care poeta o oferă celor tineri, plecați din țară pentru un trai mai bun: *''Căci averea pe pământ,/ nu are nicio valoare,/ omul se duce sărac,/ dincolo, atunci când moare./ Nu mai chinuiți copiii,/ care plâng rămași în țară! / Niciodată nu uitați:/ Ei sunt singura Comoară..''*

Și pentru cei însingurați, care simt că nu mai au putere să treacă peste greutățile vieții, poeta găsește cuvintele potrivite: *''În felul lui, aproape, orice om e singur,/ chiar dacă are frați, copii, nepoți,/ căci fiecare-i cu problema lui,/ iar timpul se rotește pentru toți.''*... *''Numai în noi vom regăsi puterea,/ de-a trece peste toate, fruntea sus! / Căci suferim numai o părticică,/ din Marea Suferință a lui Iisus!''* (Marea suferință a lui Isus)

Iubind natura de când era copilă, poeta își găsește fericirea în lucrurile simple: în cântecul mierlei, în înflorirea pomilor, în salturile veverițelor în *''covorul verde croșetat cu flori''* și luând exemplul naturii își remontează moralul: *''În jurul meu e atâta armonie,/ mă răcoresc cu apă de izvor,/ uitând că-n lumea sunt atâta rele/ și*

nu mai cred că totu-i trecător...' (Martie la Buzias)

Sărăcia în care trăiesc bătrânii cu pensiile mizere este relatată de poeta **Titina Nica Țene** în poezia *''Săraca''* iar la final răbufnește: *''Nu pot să nu mă gândesc,/ la cei putrezi de bogăți,/ ce au furat țara aceasta,/ nesătui și îmbuibați...''*

Viața este văzută ca o căruță pe care poeta o trage, *''iar anii ce s-au strâns / ca o cărămidă stau pe mine...''* simțind că *''i s-a făcut târziu''*, punându-și întrebarea: *''A câta toamnă e aceasta?''... ''Câte ierni și câte toamne/ au trecut, nici nu mai știu,/ doar atâta simt eu, Doamne,/ că mi s-a făcut târziu (Pe aproape e Crăciunul) și concluzionează: ''Așa-i viața'', ''S-a dus mama, s-a dus tata,/ sus în deal la cimitir,/ le-am aprins o lumânare,/ le-am sădit un trandafir/ Și, apoi, ne-om duce noi/ c-așa-i viața, trecătoare,/ vor venii copiii noștri/ să ne aprindă o lumânare'' (Așa-i viața)* Versurile triste se așază pe portativul sufletului într-un murmur al doinei de jale.

Poeta, în dorința de a rămâne pozitivă, își propune să găsească frumosul în fiecare anotimp. *''Acum, mai spre bătrânețe,/ mi-am propus, de ceva timp, /să iubesc și să observ/ fiecare anotimp''*. Dar, dintre toate, cel preferat de poetă este primăvara, *''Dar.. când vine PRIMĂVARA/ și-n jur totul e divin/ să nu o iubesc mai mult/ nu pot, Doamne, să m-abțin!''*(Anotimpurile) Primăvara înfloresc salcâmi, natura revine la viață iar în suflet ne reînvie speranța și dorința de viață *'' Să luăm în seamă aceste flori gingașe,/ cu gustul lor cel dulce-acrișor,/ și vom putea să trecem peste toate,/ mai bucuroși și poate mai ușor..''*(Au înflorit salcâmi)

Sprijinul în toate momentele vieții, l-a găsit la Dumnezeu și se întreabă: *''Ce m-aș face, Doamne, fără tine?'' ...'' Mă agăț de Tine, ca ultimă speranță,/ De multe ori cad, dar și mă ridic,/ conștientă fiind, că, pe acest Pământ / Fără Tine, Doamne, nu am fi NIMIC...''* (Ce m-aș face, Doamne, fără tine?)

Calea către Dumnezeu este căutată de tot mai puțini oameni iar poeta transmite un

îndemn la rugăciune și la bunătate: *''Să ne rugăm mai mult la Dumnezeu,/ Să fim mai buni decât am fost,/ De nu ne vom ruga la El mereu,/ Vom rătăci prin lume fără rost...''*(A venit vara) oferind o lecție cu morală creștină : *''Astăzi am uitat de Tine Doamne/ M-am luat cu cele pământești,/ Deși știu că peste tot sunt rele/ În locurile-n care Tu nu ești''... ''Și atât mă rog de Tine Doamne/Să mă ajuți ca să-Ți găsec cărarea/Căci pe aici pe unde rătăcesc/Nicidecum nu aflu Luminarea''* (Luminarea)

Vizitând Oltul poeta **Titina Nica Țene** se simte fericită *'' Oltule, am venit la tine,/ m-am întors din nou în timp/ și mă simt la fel de bine,/ precum zeita din Olimp! Sunt atât de fericită/la tine dacă am venit''...dar fericirea nu șterge realitatea curgerii timpului ''Tu curgi tot liniștit la vale,/ de-atâta timp ești tot la fel,/ eu tot mai zbruciumată sunt,/ că... îmbătrânesc fără apel...''*(Pe malul Oltului)

Privind , *''Roata vieții''* autoarea descrie parcursului vieții :*''Pornim de la Răsărit,/ crezând că e cale lungă/ și-o să fie mult de mers,/ ca la Apus să se ajungă..''* iar spre final tristețea reapare: *''Și, ne trezim, dintr-odată,/ că timpul nostru s-a dus,/ iar acum, cu al meu soț,/ bat în poartă la Apus.../ Și ne ducem rând pe rând,/ până dincolo de stele,/ rămânând doar amintirea/ și suferințele grele...''* (Roata vieții)

Pe măsură ce lecturăm tot mai multe file din volumul **POEZII ALESE**, tristețea poetei devine tot mai profundă: *''Suntem atât de singuri pe pământ,/ Ne aplecăm ca salcia pe ape,/ Haina moarte e tot mai aproape,/ Iar vorbele ni-s pulbere în vânt..(...)*Noi pe pământ nu mai avem un rost,/ Ce-a trebuit să facem am făcut,/ Ne doare că prea iute a trecut /Și nu putem să fim precum am fost.../ Nu ne mai încântă azi un răsărit,/ Ne deranjează razele de soare,/ Nu mai simțim nici corpul care doare,/ Iar sufletul ni-e tot mai răvășit...'' (Trecurăm pragul)

Citind aceste versuri îmi vine în minte un citat al Iuliei Hașdeu: *''Poete, moartea moare! Iar tu vei dăinui!''* (Iulia Hașdeu) căci rostul poetului este însăși poezia, care,

rupe lanțurile timpului pentru a rămâne eternă. *„Poeții vin și pleacă, dar poezia rămâne eternă”*.(David Boia)

Cu emoție și curaj, mână în mână, mereu alături de soțul său, scriitorul Al Florin Țene, Președintele Ligii Scriitorilor Români, poeta **Titina Nica Țene** trece și pragul celui de-al

optulea deceniu de viață: *„Ne ținem, strâns, de mână, trecem pragul/, Lăsând în urmă vise și amintiri,/ Pe care le-am clădit din ce te miri/ Și, curajoși, trecurăm iarăși pragul...”*(Trecurăm pragul)

Silvia MIHALACHI

Impresii de lectură

„Femeia care a uitat să mai plângă ”

*„Așa fostu-mi-a dat să scriu/ Cu dor, cu iubire și credință
Să plâng, să râd în vers auriu/ Bucurii, dureri sau neputință,,
(Vitrina sufletului meu ,Mihaela CD)*

După mai multe cărți de versuri, aforisme și proză scurtă sub pana scriitoarei Mihaela CD, s-a născut romanul unui suflet zbuciumat, ce poartă titlul **„Femeia care a uitat să mai plângă ”**.

Romanul **„FEMEIA CARE A UITAT SĂ MAI PLANGĂ ”** este precum o urnă în care Ana, personajul principal, a pus filă cu filă din viața ei. Când urna s-a umplut cu file de viață înlăcrimată, Ana a înțeles *„cât de mult doare fericirea”*, acceptând că, *„acum, eu sunt femeia care a uitat să mai plângă!”*

și, a pecetluit urna prin decizia: *„ Nu pot să risc!”*

Dragostea distinsei doamne Mihaela CD, față de cuvântul scris, la care contribuie talentul de excepție, imaginația, sensibilitatea aparte față de arta scrisului, coroborând toate acestea cu chemarea de a scrie un roman, au determinat ca, așa zisa urnă (zisă așa de către mine.. un cititor) să ajungă la romancieră, născându-se vibrantul roman **„Femeia care a uitat să mai plângă”**.

Romanul acesta are și va avea un loc aparte în sanctuarul trăirilor și amintirilor emoționante...

Capitolul „ANA” (nume ce poate fi un subtitlu al romanului), este, pentru mine cititorul, capitolul ce marchează și celelalte capitole, ca un vâl cernit peste tristețile, grijile și temerile cu care vine Ana din trecut. Ea vine cu ele pe un peron de gară când *”Ploua mărunț și des pe caldarâm, ploua și-n sufletul ei.”* Tristețile, grijile, temerile vor mai „ploua în sufletul ei,” o vor copleși cu lacrimi pe fiecare filă a vieții, lacrimi văzute, dar, mai mult simțite și ascunse până când va deveni *„Femeia care a uitat să mai plângă”*.

Vestea morții soțului „Caporalul Simion Toader a murit la datorie! Corpul i-a fost sfârtecat de schije(...)L-au adunat bucăți și l-au îngropat într-o groapă comună cu alți soldați.” este clipa când destinul îi va da o cruce grea de dus, între realitate și visare, printre puțințe și neputințe. Refuzând să accepte realitatea morții lui „Toader al meu”, împietrită de durere, pe un peron de gară, îl strigă repetat: „Îl vreau pe Toader al meu!”, în timp ce puterile fizice și sufletești o doboară.

O lacrimă de cititor a apărut pe fila cărții. Continui lectura ca și cum eram alături de Ana, lăsând gara cu trenurile care vin, care pleacă...

Toate câte se întâmplă cu Ana, de la momentul când aceasta cade inconștientă pe peronul gării și este dusă la spital, până la externarea din spital, toate alcătuiesc un dureros capitol al unei vieți de roman.

Frumusețea din punct de vedere literar și valoarea romanului este dată nu numai de subiectul impresionant de trist, ci și de modul în care subiectul a fost redat de romancieră, o adevărată artă aș putea să spun, doamna Mihaela CD, făcând ca acesta

să fie profund, vivanț, ținând subiectul într-un mediu al realului.

Perioada spitalizării prezintă zbaterea Anei între viață și moarte pentru mult timp departe de cei doi copii ai ei, departe de realitatea celor întâmplare și de realitatea stării în care se afla din punct de vedere al sănătății. În spital personalul medical o înconjoară cu empatie, cu toată dăruirea, pentru a-i reda sănătatea. Nume, ca acela al doctorei Simionescu fac parte din viața Anei chiar și după spitalizare. Doctoreasa este și acel bun psiholog care are glasul, blând, care îi ia mâna Anei în mâna sa, îi pune întrebări să-i testeze capacitatea de revenire a memoriei. Deși nu primește încă răspunsuri de la Ana, nu își pierde încrederea că va fi bine deși, acest „va fi bine” se va dovedi a fi flotant în viața Anei...

Un eveniment care se petrece în subconștientul Anei pe perioada spitalizării, în lupta corpului și a mentalul între real și ireal, este, „Visul”. Detaliile visului îi provoacă Anei o stare de bine, prin întâlnirea cu părinții, ca și cum ar fi în viață și participă la căsătoria ei cu Ion. Visul își va pune o amprentă pe filele din viața Anei.

Dar până la externarea Anei, doctoreasa Simionescu mai are o etapă grea de depășit împreună cu ea, momentul adevărului. „Adevărul” crud, vine ca o lovitură pentru ea când își amintește: „Gara! Toader! Copii mei!”

În ziua plecării acasă doctoreasa Simionescu o ajută, oferindu-i șoferul ei să o ducă în satul Vaduri.. Capitolul „Întâlnirea” este de o încărcătură emoțională până la dramatism...Încă o lacrimă de cititor pe fila cărții!

„Mama! exclamă Lucica, Mamă, unde e tata?” întreabă Alexandru, fiul mai mic. Amândoi au crezut că „domnul înalt” este tata. Impresionat de momentul revederii,

șoferul Mihai Popa, înțelegându-i viața Anei de acum înainte și întrebându-se dacă o va mai întâlni pe Ana, „*femeia frumoasă și tristă*”, se simte dator să le spună la plecare că, dacă vreodată vor avea nevoie de el, le lasă numărul de telefon să-l cheme.

„*Ana îi strânge lung la pieptul său, într-o îmbrățișare colectivă, pe ambii copii deodată*”. Puterea îmbrățișării copiilor o motivează să meargă înainte în viața care, ca un carusel o va înălța și apoi, ca o fatalitate, o va îngenuchea de multe ori până la momentul când va declara: „*Acum, eu sunt femeia care a uitat să mai plângă*”.

Până la această stare faptică și sufletească, drumul Anei și a copiilor ei, este lung și mai mult anevoios decât lin. Scriitoarea, distinsa romancieră Mihaela CD, care, cu o precizie de chirurg, a descoperit până și cele mai nevrologice, nemărturisite trăiri ale Anei, pe care i le-a așezat în vise, deține această putere magică de a ajunge la trăirile interioare ale Anei, la stările de bine sau supărare greu de suportat.

Începutul drumului în viața ce va urma după spitalizare este „**Acasă**” Drumul este realitatea de a merge înainte în primul rând pentru copiii ei, totodată purtând povara necazurilor, durerilor din copilărie până în prezent. Impresionante sunt dorințele ei și neputința de a le împlini. Ca un exemplu dorința „*de a deveni creatoare de modă*”. Rugăciunile o însoțesc o dată cu întrebările „*De ce Doamne?*” la care, în starea ei de real și visare are impresia că-i vorbește îngerul păzitor spunându-i „*Va fi bine!*”. Fiecare cititor va constata pe parcursul lecturii cât de efemer este pentru Ana, acest „*Va fi bine!*”. Viața Anei va fi ca o pradă a unui destin cu multe fațete greu de trăit. Martiră pe un drum sisific pe care îl urcă cu greutatea vieții și cu încă o povara adăugată, Ana se prăbușește de multe ori și tot de atâtea ori se ridică ...o dată și încă o dată...

Capitolul „**Petrecerea**” este o bucurie, o stare de bine, îl cunoaște pe Ion, cel din vis, care este vărul doctoriței Simionescu. Și cum „**Nimic nu-i întâmplător**”, din emoția valsului dansat la petrecere, iubirea lui Ion pentru Ana crește și se traduce într-o cerere în căsătorie...

Eu, cititorul mă bucur pentru bucuria Anei și la momentul lecturii, cred că „*Va fi bine!*”, va fi „**Fericirea**”, pe care o așteptă, o merită și în care Ana crede. Se căsătoresc, nași le sunt soții Simionescu și copiii Anei sunt fericiți.

Atunci când Ion o întreabă: „*Ești fericită Ana?*” ea îi răspunde: „*mi-e frică cât sunt de fericită!*”. Acest răspuns dezvăluie urmele unor frici trăite în interiorul ei și care nu o vor părăsi până nu va deveni „**Femeia care a uitat să mai plângă**”. Fericirea și ea efemeră, deocamdată îi hrănește cu bucuria că vor avea un copil.. „**Maria**”, numele fetiței și numele unui capitol în care cu toate problemele, fericirea încă rămâne în casa și viața lui Ion și a Anei.

Dar frica se activează în mentalul Anei tot din cauza unui vis ciudat, cu reapariția imaginii lui Toader împreună cu Ion, lângă el mai era un bărbat dar nu deslușea cine este. Ea vede și un cărucior gol care o luase la vale. Doar strigătul Mariei o trezește din visare...Duce spaima singură și nu îi spune lui Ion pentru a nu-i strica fericirea. Din contra, îl anunță „*Cred că sunt gravidă Ioane!*”. Să fie oare în continuare un „*Va fi bine?*”, mă întreb eu cititorul. „**Ionuț**” va fi numele băiețelului care se va naște și numele unui nou capitol, în care la fericirea lor se adaugă și susținerea din partea Gabrielei, doctorița care le spune: „*Este superb să fii martorul fericirii voastre unice!*”. Visul s-a adevărat deocamdată pozitiv, pentru că, în acel vis copilașul era un băiețel. Părinții, Ana și Ion se agită, gingașul copil are temperatură, merg de urgență la spital, unde

dr Simionescu, nașa băiețelului, cu glasul ei blând calmează îngrijorării părinți. „Nu vă stresati dragii mei” le spune doctorița, nașa lui Ionuț, copilul va fi bine.

Imaginea din spital a unui bolnav pe targă, este ca un vâl cenușiu ce îl readuce pe Toader în trăirea Anei, căreia îi curge o lacrimă pe obraz. Dar visul se completează în „**Tragedia**” care va purta și numele unui capitol de viață ce se încheie, în timp ce un alt capitol va începe.

Ceea ce am remarcat este construcția acestor capitole într-un format literar vibrant, de o frumusețe specială datorită iscusinței scriitoarei în a purta subiectul și cu el și pe cititor într-un labirint de trăiri și vise prevestitoare, în timp ce firul vieții Anei se află la ea, la romanciera Mihaela CD. Subiectul complex al romanului, pulsează ca o inimă, inima Anei vibrează în același ritm cu al romancierei. Fiecare capitol de viață din acest roman, trebuie trăit, nu numai citit ca pe un capitol de carte.

În capitolul „**Tragedia**” pulsațiile evenimentelor se succed într-un tragism peste care prezentul se acoperă cu vâlul cernit venit din trecutul Anei. Un capitol sub amprenta întrebărilor, „*De ce Doamne, de ce?*” și a răspunsului tacit „*Nimic nu-i întâmplător*”. Acest „*Va fi bine!*” a încheiat o altă perioadă de viață, s-a retras din viața Anei și de data aceasta flotant, lăsând să-și facă rolurile pe scena vieții, destinul ei și destinul lui Ion.

Pomenirea de la cimitir pentru Toader mort pe front, revederea lui Mihai șoferul, la care se adaugă visul ciudat pe care îl spune și lui Ion, toate vor fi urmate de năruirea dorinței Anei „*Ioane! Aș vrea să țină fericirea noastră o veșnicie!*”. Apoi, urmează ruga ei pe un hol de spital „*Doamne, nu mi-l lua, Doamne, și pe el. Te rog, Doamne, te rog!*”

Tragedia își desfășoară evenimentele peste „*fata frumoasă și tristă*”, îmbrăcată toată în negru, ce „*purta o pălărie neagră cu boruri mari*”. Un incendiu a năruit viața lui Ion și o va îngenunchea iar pe Ana de durere și neputință. Ea, își vorbește ei însăși ca și cum ar vorbi îngerului ei păzitor refuzându-i acel, „*Va fi bine*”, îl întreabă: „*De ce nu l-ai salvat pe Ion?*”. Răspunsul primit este: „*Eu nu aș fi putut să-i schimb destinul lui Ion dar pot să te asigur că va fi bine!*”. Destinul e vinovat! Un capitolul de carte, după ultimul cuvânt scris are un punct, dar capitolul de viață numit „**Tragedia**” aparținând Anei, nu s-a sfârșit, nu are punct, doar întinde voalul cernit peste „**Mihai**” alt capitol de carte, cu un alt capitol de viață.

Cu emoții profunde date de amintirea lui Ion care este încă și va dăinui mult în memoria și sufletul Anei, cu gândul permanent la soarta celor patru copii și sub îndemnul unei judecăți în conformitate cu realitatea, Ana va începe o nouă etapă de viață, căsătorindu-se cu Mihai Popa fostul șofer al doctoriței. Mihai vine spre Ana fără să fie chemat, fiindcă își dă seama că ea are nevoie de el, au nevoi și copiii de el. O iubește, îi înțelege sufletul. În viața Anei, a copiilor și a lui Mihai este prezent acel „*Va fi bine*”. Ana, sub oblăduirea Gabrielei Simionescu va începe cursurile de calificare necesare să lucreze la „*Casă de Modă*” bucuroasă a-și împlini dorința, în timp ce copiii ei se împacă bine cu Mihai, drept dovadă îl numesc „*tată*”.

„**Soarta**” este un alt capitol al acestui roman și al vieții Anei în care, ea merge prin viață într-un zbucium interior înțeles numai de ea, nevindecată de trecutul ei, ceea ce o face să păcătuiească cu gândul, substituindu-l pe Mihai cu Ion, în momentele lor de iubire din care se va naște un copil. Prea puternică a fost dragostea ei față de Ion, dragoste ce încă dăinuie la nivel mental, astfel că într-un moment, în care Mihai îi spune „*Te iubesc,*

Ana!’’ ,furată de senzații îi răspunde: „*Te iubesc Ioane!*’’. Și totuși Mihai o iubește pe Ana, cu o dragoste necondiționată, continuând să fie bine și frumos în viața lor până când „*visul,*” și cu el frica de ce se va întâmpla vin iar la Ana. Visul de data aceasta este ca un remember, Ana îi revede pe părinți, pe Toader, pe Ion chiar și pe Mihai „*mai frumos și mai strălucitor decât niciodată*’’. Visul acesta îi prevestește Anei că va avea o fetiță și marcată de o trăire de ea știută, la care contribuie imaginația ei, îl vede pe Mihai cu fetița în brațe, ca apoi să i-o dăruiască lui Ion ca și cum fetița ar fi fost rodul dragostei dintre Ana și Ion. Starea de bine care mai este încă în familia Anei este dată și de nașterea fetiței care se va numi, „**Sanda**” : „*Sănduța mamei, ce frumoasă ești!*”, , admirație care îi va declanșa , într-o discuție cu medicul Gabriela că , Sănduța, ar asemena cu Ion. Doctorița Gabriela va fi nașa fetiței. În această perioadă Ana are probleme de sănătate care vor lăsa tușe de tristețe în special pentru Mihai când medicul îi spune ca Ana nu va mai putea avea copii. Starea de bine reappare în familia ei si evenimentul botezului este ocazia prezentării unui tablou de familie foarte frumos: Ana si Mihai părinții Lucicăi, o domnișoară de 17 ani, ai lui Alexandru adolescentul de 14 ani și ai lui Ionuț, Mariei și Sandei. Timpul trece frumos, copii sunt iubiți și răsfațați de părinți. Fiecare dintre copii, cu vârsta lor aduceau bucurie în sufletul încercat al Anei. Mărioara mătușa Anei a parcurs alături de această familie toate momentele bune si rele prin care a trecut, fiind totodată un real sprijin în viața Anei.

În lectura mea repetată, am rămas impresionată de forța emoțiilor transmise, meditănd încă o dată și asupra acestui capitol. Însoțită fiind de cuvintele autoarei: „*romanul este inspirat după o poveste de viață reală,*” deduc că romanciera, doamna Mihaela CD, pe lângă a fi un bun psiholog,

este în primul rând o realistă, în sensul cel mai înalt al cuvântului, adică o realistă care înfățișează toate adâncimile sufletului uman. Această reflecție rezultă și din citirea unei remarci făcute de editorul cărții: „*Interesant în această carte este modul în care ne sunt servite emoțiile prin cuvinte, făcând posibilă retrăirea sentimentelor,*” (Cuvântul editorului-Johnny Ciatloș Deak)

Continui lectura. Mihai, iubitor de pescuit, pleacă la râul Someș îndemnat de copii, chiar dacă vremea este potrivnică. El ar fi trebuit să fie însoțit și de soțul Gabrielei, dar acesta mai întârzie, deci pleacă cu fiul Alexandru si cu fiica Maria, după multe insistențe din partea ei.

„**Nenorocirea,**” va lăsa încă o lacrimă din partea cititorului pe fila de carte și multe lacrimi pentru Ana și toți ceilalți care formau o familie în jurul ei. Visul, prevestitor vine și de data aceasta la Ana, dar în fața destinului nu poate face nimic ca să oprească nenorocirea, deși „*a avut o presimțire ciudată*’’. Nașul, avocatul Dan Simionescu, vine la pescuit cum promisese dar a ajuns „trop tard”.

Conținutul romanului între paginile 122 și 124 este încă o dovadă de „*modul în care ne sunt servite emoțiile prin cuvinte,*” încât lacrimile care se revărsau la propriu, nu-mi dau puterea să redau, să repet în scris ce s-a întâmplat undeva pe malul Someșului.

„*Cu sfinții odihnește, Doamne, sufletul robului tău Mihai!*’’. Robul lui Dumnezeu, Mihai, a salvat de la înec viața celor doi copii , Alexandru și Maria, neprecupețindu-și propria viață din nemărginită dragoste față de Ana, „*Ana mea, minunată, dragă și înțeleaptă,*” și din iubire pentru cei cinci copii.

În capitolele de viață „**Nenorocirea,**” și „**Tragedia,**” sunt acele perioade premergătoare care vor seca la un moment

dat, puterea ochilor Anei de a mai plânge cu lacrimi.

După o perioadă de zece zile în care nu se găsea trupul lui Mihai, Ana, secată de lacrimi stătea demnă, în fața sicriului, împietrită de durere și se ruga la Dumnezeu să-i mai lase măcar o singură lacrimă pentru Mihai. Cu lacrima ce se prelingea pe obraz, Ana lasă o floare peste coșciug și murmură: „*Te iubesc, Mihai! Mulțumesc!*”

Și eu, cititorul prin lectură, mulțumesc lui Mihai că i-a salvat copiii, singura avere și motivație pentru Ana în drumul ei îndurerat prin viață. Romanciera, doamna Mihaela CD, așază în filele cărții cu o încărcătură emoțională impresionantă, stările de regret și de auto-învinovățire pentru cele întâmplare, din partea Anei, a nașului chiar și a copiilor Maria și Alexandru, care își fac „*mea culpa*„. Dar peste toate, Ana ține cont de ce i-a spus îngerul său păzitor, vinovat este numai destinul!

„**Gura lumii**„, este capitolul de roman din care înțelegem că Ana știa că nu va scăpa de bârfa satului. Ea este tot mai marginalizată în sat, necazurile și neajunsurile materiale o copleșesc, dar „*gura lumii*”, nu are puterea de a înțelege sufletul unui om, ca acela al Anei, încărcat de destin, cu atâta durere încât nici lacrimi să plângă nu mai are. Nu mai are puteri să audă, nu mai vrea și nu mai crede în acel „*Va fi bine*”. Un sfetnic bun îi este ca întotdeauna, doctorița Gabriela, care îi ascultă mărturiile Anei, visele ei, imaginația, trăirile atât de mult încât s-a contopit cu starea de a crede și ea că cel mai recent vis al Anei, ar prevesti iar o perioadă de fericire urmată de una de tristețe. Acest vis este decizional în viața Anei care nu mai crede în fericire: „*Fericirea este făcută pentru alții...mie mi-a fost dată doar cu porția*”...” *Eu n-am ales să fiu nefericită... dar m-am născut să fiu așa, zise Ana.*”

Lectura m-a adus la capitolul 17 din carte, „**Adrian**” care este și el un marcant capitol de viață, de decizii în raport cu ea, cu viața Anei și totodată este un capitol ce se încheie cu „*Sfârșit*” și cu „*punct*”.

Îmi adun gândurile din toate filele de carte citite până acum și continui lectura capitolului 17. Viața merge înainte pentru Ana și copiii ei, cu schimbări majore care îi creează starea pentru a fi „**Femeia care a uitat să mai plângă**”

Ana, cu povara vieții pe umeri este nevoită să își vândă casa, moștenită de la Ion pentru a acoperi necesitățile materiale în special cele ce țin de creșterea, educația copiilor. Lucica era studentă, Alexandru la liceu, iar cei trei copii mai mici aveau și ei multe nevoi. Se mută înapoi la Vaduri pentru a fi mai aproape de frații și sora ei, Elena și pentru a fi mai aproape de cimitirul „*unde își îngropase părinții și bărbatului*”. Ana devenise puternică ca o stâncă, dar temerile transmise de vise amestecate cu imaginația ei încă nu s-au sfârșit. Ana primește trista veste că Elena, sora ei, este grav rănită în urma accidentului de mașină în care șoferul decedează. Ea trebuie să meargă la spital să doneze sânge pentru sora ei. În drum spre spital în mașina, adoarme de oboseală și visează. În vis iar revin părinții care lasă impresia Anei că știu totul despre ea, despre faptul că Elena va muri și mai era un bărbat mustăcios pe bancă lângă părinți care și el va deceda. Ajunge la spital ca să doneze sânge pentru sora ei și în desfășurarea formalităților, îi revine în memorie numele foștilor ei soți datorită actului de identitate care părea fals. La spital, destinul o pregătește pentru a-l cunoaște pe Adrian „*un bărbat mustăcios*” cum l-a reținut Ana, care s-a oferit benevol să doneze și el sânge pentru sora ei.

Tot ce se întâmpla în capitolul de viață „**Adrian**” arată încă o dată că „*nimic nu este întâmplător*” Ana o revede și pe doctorița Simionescu, care îi va aduce trista veste că Elena nu a putut fi salvată, a murit. Tot de la doctoriță află că acel bărbat „*mustăcios*” care a donat sânge pentru Elena, nu era altul decât fostul ei soț, medicul Adrian Manea. Frica, tendința Anei de a raporta visele la

realitate, justificând că s-a adeverit moartea Elenei, o face să creadă că acela este bărbatul mustăcios care în vis moare și el.

Are loc înmormântarea Elenei și caruselul vieții o aduce încă o dată pe Ana în momentele grele, la cimitir, unde ochii ei se întâlnesc cu ai lui Adrian Manea care venise și el la înmormântare. Un eveniment asemănător se petrecuse și când Mihai venise la înmormântarea lui Ion. În singurătatea ei sufletească Ana se întâlnește cu Adrian...Pe parcursul discuției dintre ei, Ana îl întreabă „*nu ți-e frică de o văduvă care a îngropat trei bărbați?*”, iar răspunsul lui este „*nu, nu-mi pasă!*” iar într-o altă zi îi spune: „*Ana, lasă-mă să-ți fiu alături*”...

Frica în raport cu visul, deși simte că a găsit din nou fericirea cu Adrian, o determină din dragoste și frică să nu moară și el ca ceilalți soți, să-i refuze cererea de a se căsători cu el, cu toate că se mutase la el cu copiii, totuși spune: „*Nu pot să risc, nu pot să mă mărit cu tine! Nu vreau să te pierd!*”. Adrian dezmente visul Anei din care ea credea că și el va muri, îi dovedește, cu o fotografie din ziar că șoferul care murise în accidentul cu sora ei, este acel „*mustăcios*” din visul ei.

Si totuși romanciera scrie „*sfârșit*” și pune semnul ortografic „*punct*”. Dar, dincolo de punct continuă viața Anei cu toate numai de ea știute... Romanciera, distinsa scriitoare Mihaela CD a adus cititorul până la ieșirea lui din labirintul vieții Anei, continuarea drumului o va alege fiecare cititor.

Eu, un cititor, cred că Anei îi „**VA FI BINE!**”

Vasile HATOS

Drumul către Sacru

Dacă în poezia religioasă există unde de misticism, atunci ne dăm seama de puterea de seducție a credinței. Orice autor de poezie religioasă are în el implantată credința, cea care îl poartă pe plaiurile întortocheate ale minții. Vrem, nu vrem, înscriem pe intelectul nostru fericirea, căci mintea o caută permanent întrebându-ne: ce este ea, fericirea?! Din cele mai vechi timpuri omul a căutat acel Paradis transcris în multe opere literare sau purtat pe valul miturilor. Ori imaginația a dat aplomb creării. Așa cum Dumnezeu și-a imaginat o lume perfectă, creând-o din El însuși.

Citind cartea de poezii „Îndumnezeire” scrisă de Mihaela CD, apărută la Editura Globart Universum (Montreal, Canada, 2023), mi-am dat seama că universul nostru interior este format din crezuri, purtate pe valurile voinței, intrând în sfera cunoașterii de sine. Să ai credință puternică îți trebuie și voință puternică de a intra în sfera revelației, de unde apar undele Sacrului. Prin scris ne descărcăm de obsesii, uneori, pare ca o terapie asupra sufletului. Cioran spunea că scrisul l-a scăpat de la sinucidere în căutările sale nocturne. Se spune despre el că nu a căutat Absolutul. Ba, tocmai, l-a căutat, dar negăsind-l a încetat să-l mai caute. De aceea valoarea unei opere literare depinde de profunzimea căutării credinței. Trebuie să știi unde să cauți, să-ți găsești calea dreaptă spre Dumnezeu. Ori gândirea este prima treaptă pe care urci în căutarea cunoașterii de sine. Acolo trebuie să tai răul pentru a ajunge pe scările îndumnezeirii.

De fapt, ce-i îndumnezeirea?
Cartea m-a atras ca un magnet de când am

văzut coperta, deoarece de mic copil am visat o lume perfectă, unde să predomine armonia spirituală, omul să fie de acord cu Dumnezeu și cu el însuși. Îndumnezeirea este clipa katharis, când sufletul omului se unește cu Dumnezeu, într-o uniune mistică, trăind-și propriul mit, adică depășește condiția umană prin revelație. De aceea întruparea lui Dumnezeu în om înseamnă câștigarea Paradisului pierdut. Deci să ajungi la îndumnezeire trebuie să treci prin mari experiențe spirituale. Iar expresia din Biblie „*Mult a suferit, multe i se vor ierta*” denotă că omul trebuie să sufere pentru a putea accede spre pacea interioară, spre acea liniște sufletească, împlinită, câștigându-și eliberarea. E acea senzație că timpul nu mai există, în noi fiind doar eternitatea. Astfel, fiind sinceri cu noi înșine, reușim să ne câștigăm ceea ce înseamnă beatitudine.

În poeziile Mihaelei CD predomină rugăciunea. De copilă încearcă să intre în sfera credinței punându-și multe întrebări despre viața de apoi. Pierderea ființelor dragi o determină să intre tot mai mult în intelectul ei, căutându-și calea în viață. O căutarea asiduă, care o transpune în lumea ideilor religioase, unde un simț sau ideea despre moarte o poartă pe plaiurile meditației. Cum zice Descartes: „*Cuget, deci exist. Exist, deci Dumnezeu este*”. Cugetarea este una din valențele spiritului de a intra tot mai mult în profunzimea ființei. Doar acolo devii una cu tine însuși și cu Dumnezeu. Gândirea mesianică te poartă departe, deoarece intri

în sfera perfecțiunii spirituale. Un Christ întrupat în tine însuși..

Unul din leitmotivul ce predomină în lirica poetei este copilul din ea. Un copil care nu știe ce înseamnă despărțirea de cei dragi, plecați într-o lume mai bună. Dacă „*Harul divin*” l-a avut de copil, atunci „*Plângea gingaș o copilă/ Cu glasu-i mut și răgușit/ Sufletul îți rupea de milă/ Căci a pierdut tot ce a iubit*” sau „*Nu am știut că viața are capăt,/ Eram copil și nu-mi păsa deloc/ Nu-nțelegeam că Roata asta a vieții/ Ajunge pân la urmă la un stop/ Nu îmi păsa de ce oare bătrânii/ Încărușesc și-mbătrânesc și nu mai pot/ Credeam că asta doar lor li-se-ntâmplă,/ Eu nu-mi imaginam că ni se va-ntâmpla la toți/ Naiv copil fiind, nu-mi dădeam seama/ Că viața este tocmai ca un film,/ În care trebuie să-ți joci rolul,/ Aici și-acum, atât cât încă mai ai timp*” („Nu am știut”).

Odată cu trecerea anilor, sufletul se călește datorită suferințelor. Adevărata suferință îți deschide două căi: ori ajungi nebun, ori sfânt. Marile revelații spirituale au venit de pe urma suferințelor. Așa cum în ideea creștină Hristos a fost crucificat pentru a arăta lumii că mântuirea o poți câștiga doar suferind. De aceea suferința este calea care îl apropie pe om de îndumnezeire.

Fiecare dintre noi are un Dumnezeu la care se roagă, depinde de capacitățile fiecăruia de a intra în sfera credinței absolute. Dacă, să zicem, gândirea nu accede spre intelectul pur, atunci rugăciuna nu mai are valoare, se pierde în undele gândirii. Pe drumul spre Absolut, gândirea este cea care te poartă pe plaiurile mirifice ale mântuirii. Iar poarta dintre om și Dumnezeu este crezul în Adevăr, acea Sinceritate la care ajungi cu greu pentru că omul este stăpânit de pasiuni și dorințe: „*Că-n inimă purtăm cu toți la fel/ Același Dumnezeu este-n fiecare/ El ne împarte mult, puțin, la fel/ Atât cât biruim pe-a vieții cărare!*” („Dumnezeul fiecăruia”).

Într-un ritm sacadat, versurile poetei dau trezire simțurilor prin sensibilitate. Dacă rima predomină în poeziile ei, atunci saltul de la versul iambic la cel troheu se face prin puterea inspirației și imaginației. Așa cum primim în noi

sufletul muzei. Dacă în poezia „*Dă-mi trezirea simțurilor*” se simte ritmul eminescian, atunci poeta caută cu frenezie să redea ceea ce simte, ceea ce vede și ceea ce cunoaște, după cum zice: „*Dă-mi roua și valsul iubirii pe buzele moi/ Și plânsul ce-n raze de dor pot să înmoi/ Dă-mi tot ce grăbit am trăit și vândut/ Și cântecul fericirii ce undeva l-am pierdut/ Dă-mi frăgezia castă a tinereții-n floare/ Și dans de nemurire a clipelor trecătoare/ Dă-mi tot viul ce n-ai dat nimănui vreodată/ Și bucuria sinceră a revederii de-altădată/ Dă-mi împliniri de vise ce-s încă nescrise/ Și alături în fermecătoare versuri înscrise/ Dă-mi marea îndurării și puritatea iertării/ Și mantie protectoare de agonia depărtării*”.

Destinul o poartă pe plairile înflorite ale conștiinței, astfel își dă seama că nu totul este întâmplător, de fapt nimic nu e, există Cineva care ne apară, ne ocrotește de vicisitudinile vieții. Iar crezul în viață este dat de puterea credinței: „*Să crezi că-n viață nu-i nimic întâmplător/(...) Să crezi că ai o misiune chiar de ești muritor/ Și pentru fiecare zi trăită să fii recunoscător*” („Să crezi...”). Căci nu-i drept să ajungi în labirinturile morții unde despărțirea de chipurile dragi o face să se întrebe ce-i moartea. Când bulgării pământului se lasă peste coșciugul celui pus în groapă, tresalți la auzirea glasului ființei ce-ți șoptește că flacăra vieții s-a stins dar o să apară într-o altă dimensiune spirituală, acea a îndumnezeirii, unde pulsul spiritului este dat de binele făcut în viață, cum susțin mulți filosofi antici că moartea este o reamintire a vieții. Filmul vieții îți este pus în față de adevăr. Atunci îți vezi,ți se derulează toată viața începând de la naștere până la moarte. Iar „*Binele de-odinioară*” se regăsește în acest film al vieții, cum ne spune: „*Fă, Doamne, din ghinion noroc/ Din lacrimă, fă-mi o primăvară/ Scoate-mi, Sfinte, sufletul din foc/ Și adu-mi binele de-odinioară!*”.

Culturile mari întodeauna au avut obsesia morții. Căutarea ei a dat naștere unor maeștri spirituali. Creștinismul, prin Christos, a arătat lumii că moartea poate fi învinsă prin credință, fiind izvorul mântuirii. Scriitorul latin Lactanțiu spunea că Dumnezeu l-a alungat pe om din Paradis

încojurându-l cu foc, iar ca să accezi din nou spre cunoașterea Paradisului trebuie să fii purificat de Focul Spiritual Imaterial. O cale lungă și grea care duce spre cunoașterea Absolutului. De aceea calea spre mântuire duce prin infern și purgatoriu ajungând în Paradis. Cum zice și Dante în „*Divina Comedie*”.

Credința puternică duce omul spre cele mai grele suferințe spirituale, deoarece încearcă să ierte totul. La supărare spunem vorbe nefolositoare spiritului, parcă îl „ucidem” în loc să-i dăm liniște. „*Mărite Doamne, iartă-mă./ Că vorbe grele am spus la supărare./ Nu m-am gândit atunci că mă auzi/ Și o să-mi dai ascultare*” („De-ar trebui la Tine să plec azi”).

Crede cu ardoare în Rai. Este un alt laitmotiv în poeziile scrise de Mihaela. „*La gongul final*” ajungem toți, unde toba sună în clepsidarele timpului. Dacă omul nu crede în Adevăr este pierdut pentru totdeauna: „*Viața-și trăiește, crede doar în sine/ Și înlăuntrul său este un gol moral/ Se minte singur că așa-i mai bine/ Afla-va însă adevărul la gogul final*”. Există „*Păcatul din noi*” fiindcă „*Suntem făcuți din vise și răzlețiri/ Agale ne pierdem pașii prin vremi/ Trăim ori amănăm clipe și simțiri/ La tine, Doamne, într-o zi ne chemi*”. Chemarea este moartea ce sălășuiește în noi. Prin moarte abandonăm carapacea răului lăsând loc binelui. Trupul moare reîntorcându-se la origini, pământul își primește „copiii” înapoi. Lutul devine simbolul facerii când Dumnezeu era în uniune cu Adam. Chipul omului era chipul lui Dumnezeu bine modulat în Paradis. Dar neascultarea de Adevăr l-a dus în lumea cunoașterii binelui și răului, păcătuind, intrând în sfera întunericului, ajungând să se creadă un mic Dumnezeu!

Poeziile Mihaelei au un scop: acela de a arăta lumii că noi suntem trecători pe acest pământ. Iubirea de neam, de țară o străpunge până în infinitul ființei, fiind ca o boare ce încearcă să iasă la lumină prin cunoașterea binelui suprem. Plecată de mult timp în Canada, stabilită în Montreal, ca orice român samaritean, crezând într-o viață mai bună nu-și uită

originile. Crede cu ardoare că România va deveni o țară paradisiacă! În poezia „*Ne iartă, Doamne*” vine ca o profecție spunând: „*Iartă, Doamne, toată dușmănia/ Și vorbele cu care te mâhneam/ Fii Tu călăuza vieții și menirea/ Arată drumul bun acestui neam*”.

Crede într-o societate absolută, unde binele să triumfe asupra răului. Omenirea este distrusă de păcate. „*Lumea de azi*” este în schimbare, iar speranța poate scăpa omenirea de la autodistrugere! Vede cu ochii minții răul din societate, deoarece suferința i-a deschis calea spre absolut. Absorbită de frumusețea credinței, crede într-un Singur Dumnezeu. Tresaltă la orice adiere a răului, nu-l lasă să pătrundă în suflet. Prin drumul vieții își dă seama că iubirea salvează omenirea deoarece „*Se plâng de vremea ce-a trecut/ Fugind în goana fericirii.../ Uitând că timpu-i un tribut/ Pe care îl plătim muririi...*” („Dansul ce leagănă iubirea”).

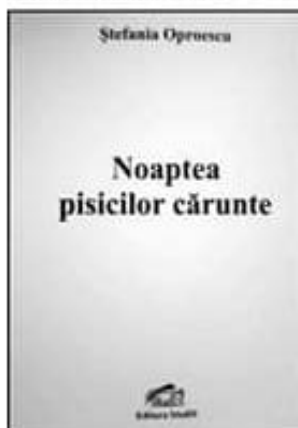
Schimbarea începe în noi înșine. Dacă fiecare ființă ar pune pe primul plan Binele atunci Dumnezeu va prelungi șfârșitul, iar iubirea de semeni să aducă bunăstare într-o societate. Cu cât respectăm legile morale, cu atât tindem spre o societate perfectă pe care o visa Platon în „*Republica*”. Iubirea poate schimba lumea: „*Iubiți-vă, voi oameni și nu vă prigoniti/ La ceas de grea-ncercare cu toții o să fiți/ Căci lumea-i sărăcită în griji și în nevoi/ Întoarceți azi obrazul și fiți voi buni și noi*” („Iubiți-vă, voi oameni”).

Împărăția lui Dumnezeu va veni când un om va ajunge la rădăcinile spiritului. Îndumnezeirea este saltul pe care îl faci dincolo de bine și de rău prin cunoașterea propriului spirit, căci „*Lasă-ne, Doamne, să ne pocăim/ Azi Ție-ți adresăm umila rugă/ De tot ce-am făcut rău să ne căim/ Și chiar de ce-am făcut pe fugă*” („Lasă-ne, Doamne”). Fuga este zborul spiritului spre nemurire. Doar prin cunoașterea de sine Dumnezeu se va întrupa în noi, dând lumii paradisul pământesc, pe care oamenii îl visează de mii de ani!

Jurnal poetic și proiecție sapiențială

Ștefania Oproescu* s-a afirmat ca un poliscriptor (poezie, proză, eseu, publicistică) fără complexe provinciale (născută la Pătârlagele, Buzău), primind excelente referințe critice de la Ion Rotaru, Adrian Dinu Rachieru, Florentin Popescu, Magda Ursache, Emilian Marcu ș.a.

Debutul în volum s-a petrecut, în 1996, cu poezie („Naștere perpetuă”), urmat de „Potcoave de catifea”, versuri, 2001, „Singurătatea nisipului”, versuri, 2004, „Zăpada neagră”, proză – Editura Andrew, Focșani, 2006 – , apoi o întoarcere la poezie cu „Delir în curcubeu”, 2009, „Nopti în clespidră” – Opera omnia, 2011. Publicarea

versurilor este întreruptă de volumul de editoriale „Dezordinea galopului”, 2015, dar în același an apare și volumul liric „Pasărea de gheață”.

Profesia sa de bază - după studii universitare la Institutul de Medicină și Farmacie (1966-1972) - dezvoltă și implică sensibilitatea percepției și apropierea de ființa umană într-un ritual al comunicării și comprehensiunii. Am putea chiar afirma că autoarea, poate ca un reflex al profesiei de bază, scrie o poezie „organică”, adică cu toate organele, nu numai cu ochii și inima, o poezie a integralității percepției prin toate antenele corporale și a „conștientizării” simțurilor.

Scriitura d-nei Oproescu rămâne foarte vizibilă atât pentru confracți de renume, cât și pentru critică, și se concretizează și prin cantitatea și diversitatea bibliografiei. Cu o simțire rafinată și o exprimare suplă, conotativă și enigmatică, poezia sa se individualizează într-o dominantă intelectuală care obscurizează metafora și îngăduiează discursul. În unele exegeze critice rafinamentul său s-a impus ca ezoterism.

Poezia emite tendințe de abstractizare și de exprimare conceptualizată prin care credem că autoarea dorește să obscurizeze „sufiul toxic al realității”, deși apelează uneori și la sugestiile parabolei sau finalizează textul printr-o morală explicită. Este cazul poemului final, exprimând o artă poetică negativă, însă exemplul nu este singular: - Cine

e? / - Poezia! / - Și ce vrei? / - Sunt flămândă, dezbrăcată, / cerșesc un strop de ceva, / orice aveți de oferit. / - Minți!, / i-am răspuns, / poezia oferă, nu cere. / Te-ai luat și tu / după / huliganii care caută / să-ți intre în casă cu forța! / Am trântit ușa / și-am învățat încă o dată / cheia, cu zgomot. / Când am vrut să plec / am găsit în fața ușii / un zid / pe care scria: Oferta. (Poezia).

Deși este preocupată de reflexivitate și autoreferențialitatea actului poetic, autoarea nu trece peste frontiera postmoderniștilor, selectând aluziile sapiențiale ale parabolei, ca în *Noaptea pisicilor cărunte*, *Puncte cardinale*, *Întrebare* sau *Destin vegetal*.

În general, poeta se exprimă mai complex în textele mai dezvoltate decât în cele comprimate și câteodată, vag, oarecum estompat, se simte spiritul ludic al lui Marin Sorescu, precum în excepționalul poem *Noaptea pisicilor cărunte*: *Trecuse bine de miezul nopții. / În amfiteatru, lumina scăzuse / într-un asfințit leneș. / Poeții continuau să se întrecă / în discursuri crepusculare. / Nu știam dacă recitau poemele proprii / sau vorbeau cifrat despre poezie. / Îmi era teamă / să nu-mi dea și mie cuvântul. / N-aș fi știut să spun decât: / - Bună seara!, deși era noapte demult. / Ei vorbeau, ei desenau poezii, / se așezau pe podea, gesticulând, / își schimbau conspirativ locurile, / își așezau capul între mâini pe mese, / tăceau meditativ minute-n șir. / Ei știau, da, ei știau ce-i poezia. / Trecuse de mult ora două / când unul a-nceput să vorbească / despre noaptea feerică, nesfârșită, / a pisicilor cărunte. / ... / Atunci mi s-a făcut teamă cu adevărat. / Întâziasem acasă fără să spun cuiva, / intrasem periculos de mult în noapte. / Și dacă pisicile încăruntiseră între timp?...*

D-na Ștefania Oproescu rămâne un scriitor complex și profund, atât prin diversitatea formelor literare, cât și prin eflorescența semnificației și deschiderea textelor spre parabolă și/sau mesaj sincretic.

Aureliu GOCI

* Ștefania Oproescu, *Noaptea pisicilor cărunte*, Editura Studis, Iași, 2020

Doine și Balade

Lirică contemporană

Mădălina Virginia ANTONESCU

Terrienele. Poeme

Lui Virgil Antonescu, inginer petrolist

Orogen liniștit!

Sărbători orogenetice fericite, cu liniște sufletească
și împliniri!, le urează tata, tuturor, împărțind flecarități în
stânga și-n dreapta;
Odată lanțurile muntoase comprimate prin orogen,
Prin deplasarea plăcilor lateral-continentale,
Odată schimbat sensul mișcării,
Ridicând munții din adâncimile oceanice,
Din Tethys-Sarmatica,
Spre Marea Neagră- Cuaternar nostalgic,
Se văd primele gheare de oțel ale Leului Negru.
Este faza inversiunilor, când fundul geosinclinal
Se ridică și rocile
Metamorfice se răcesc-.
Tata le știe foarte bine și nu e nevoie să le repete;
Toți și-au învățat lecția orogenetică
și-ncearcă să o controleze
așa cum au fost obișnuiți.
Tipurile de unități morfostructurale sunt studiate
Acum cu atenție de culegătorii de informații din marea cuvintelor-
s-au strâns mari năvoade de rechini
de adânc, vărsându-se din Cretacic
peste marginea Cuaternarului, spre o verificare rutinieră.
Orogen liniștit, scrie pe felicitarea tatei,
Iar munții de oțel ai Leului Negru
Se ridică din abruptul continental,
peste gradația OM,
Blocurile și fundațiile rigide- baza civilizației minuscule,
Dintr-un tocit vârful de munte.

Magma Mater

Subcrustal descendent. Coborâre continuă,
Apăsarea și lăsarea scoarțelor continentale-
100-150 de milioane de ani- ce contează?
De la stadiul de geosinclinal, prin orogen,
Iată platformele; ca să se ridice spre zărilor
albastre,
este nevoie de coborâre, de presiune sedimentară,
de cumulara amintirilor,
pe sute de mii de metri grosime.
Se topesc scoarțe bazaltice sub greutatea
Tristeților strânse
în miliarde de ani.
Maleabilitatea sedimentelor din
Zone oceanice alungite,
Acolo unde se plămădesc munții,
O măsoară tata, Virgilianus Maximus,
Hotărând implantarea platformelor acvatice petroliere,
în pungile negre ale
Mării ce-i poartă numele.
Împărăția Leului Negru se ridică din
Coborârea și presiunea continuă a mării,
Prin sonde, din topirile bazaltice, din betolite.
Din cutarea puternică a sedimentelor-dihonii,
Din noroaiele demult apuse,
De acolo de unde o cheamă tata.

Beau o cafea neagră

Ochiul negru-lucios din buza porțelanului alb
Privește cuminte spre mine
Ca un lac de petrol întins
Peste lume;
Strâns într-o formă rotundă -
Terra pare unsă cu ulei negru,
Prețios,
Ca într-o ceremonie de încoronare,

în care tu oferi uleiul pentru candelă.
Esti Iluminatorul, bărbatul modest,
Fără vârstă, în haine ponosite -
- Nu te-a pus sistemul în valoare,
Te-au alungat din ministere,
Din direcții, din compartimente,
Din partide, din sindicate,
Dar ai continuat să muncești,
Singur, în mijlocul imenselor câmpuri,
Fără să semnezi condici de prezență,
Fără anotimpuri, fără ceasuri,
Doar sonda dând ora exactă a
Pulsului Terrei.
Cafeaua pe care o sorb pare o clipă finală
în care îți fac dreptate.
O golire de substanță a planetei,
Lăsându-o simplă coajă albă,
Fragilă, de porțelan.

Prea-tristul

Oare cum te-ai definit în viață?
Conjuncturile, oamenii, vecinii, prietenii,
Tristețile, neșansele, piedicile, invidia,
Sau ordinul venit împotriva ta,
De undeva?
Spleenul baudelairian nu ți se potrivește-
în tine sesizez o auto-acuzare continuă:
Prea slab, prea departe, prea învins,
Prea refuzat, prea interzis,
Prea izolat, prea disprețuit,
Prea neînțeleș, prea singur,
Prea alungat, prea decepționat de viață,
Un simplu om potopit de valul tristeții.
Și cum aș putea să te definesc?
Prea-alcoolic, prea- tutungiu,
Pre-cartofor, prea-arogant,
Prea-taciturn, prea-timid,
Prea-complexat, prea-ironic,
Prea-iubitor, prea-sensibil,

Prea-bodegar?
Din tine iese o imensitate a tristeții.
Ascult sonoritatea sufletului tău venind
Din altă lume;
Este cântecul Prea-Tristului,
O muzică non-bizantină,
Muzica sondelor extrăgând petrol,
Scoțând negrul în plină zi,
Lucrând cu contrastele foarte puternic,
Cu mâinile goale,
Cu mâinile mânjite de aur lichid,
Cu mâinile în fântânile țâșnitoare ale Lacurilor subterane de Petrol,
Cu mâinile modelând stâlpii lacuștri
ai civilizației voastre.

M-am dus peste ei

Refuzat de sistem, aparent fără noimă,
Am calculat nome sub teritoriile șerpilor
și am scos la suprafață prea mult
Venin, eliberând Terra
De energia negativă.
Dar am fost un simplu om, și veninul de jos
mi-a otrăvit viața.
Intoxicat de pulberile întunericului,
am fumat mahorcă încercând să le
stăpânesc cumva; dar petrolul are un miros specific,
vine din puritatea unui adânc
plin de forță;
umblând prea mult în zonele sacre
ale planetei
am devenit slab; excesul de yin m-a făcut să tremur.
O oboseală extremă m-a cuprins.
Sondele în cadență răspândesc letargii,
Extragi esența civilizației și le-o dai.
Dar oamenilor li se pare că li se cuvine.
Nu se uită la tine;
Tu zaci, cu sticla de alcool lângă tine,
Încercând să controlezi întunericul.

Liliana POPA

Epigrame estivale

după-amiaza unui cinefil florentin

de atâtea ploii încremenit
de cinematecă solipsist îndrăgostit
mai bine ne plimbam prin ploaie
printre bucolice șuvoaie
prietenul meu nestăpânit
metafizic pârguit
miraculos te-ai împlinit !

Lui Ovidiu Niculescu

Că e actor, scenarist și regizor
Știe o lume întreagă
Artist complet, compozitor
Dar când scrie versuri
că-i spirit călător
E și actor și scriitor !

Adrianei Dandu - poet Sibiu

Sunt doar un suflet de artist,
declarat din vreme sincretist
fiindcă nu pot trăi altfel,
Tu, Adriana, ai talentat penel

Lui Julien Gamentz

manieratul buburuz
nici pastișat, nici mătauz
eufemist, precum îl știi
stilat, cu mățișoru-i auriu
modernistul Julian
aduce primăvara în dar
în stilul său vezuvian

Alexandrei Teacă

Sirena Alexandra, cea de valuri
răsfățată
plutește alegîndu-și tempouri de
sonată
Poseidon i-așterne spuma mării la
picioare

Alexandrei, cea îndrăgostită de mare

căci de ar bate vîntul
și marea ar dispărea
ar părăsi Pămîntul
și s-ar reinventa

„N-ai cu cine...”

Între magician și sacerdot
Arghezi se întrebă
cum să ascuți de un despotă
în lumea devenită mică și neghioabă

„N-ai cu cine...”

N-ai cu cine să visezi
în secolul corupt
doar când mai întâlnești aezi
Visul rămâne neîntrerupt...”

Dinastia excrocilor

Universul îngândurat
Stă și ascultă cu mirare
Pe escrocii ce au lăsat
Bani și case din dotare
Într-o adâncă însingurare
Vor rămâne la păstrare.

Abstractizări

Cu mințile întunecate de eresuri
Și viscoliiți din cele patru zări
De legi deșarte, fără de înțelesuri
Nimic concret, primim abstractizări.

Unui critic literar

Nu maltrata limba română
Ca și critic literar
Inserare e la îndemînă
În calitate ta de critic....temporar !

Fudulul

De atîta aroganță
Mi te paște o instanță
Cu minciuni, cuvinte strîmbe
Cum aștepți ziua de mîine ?

Genialului

Persuasiv scoți o idee, două
În pub-ul cu...artiști
Impresionați apar și tot mai triști
Iar eu mă fac că plouă

Melania RUSU CARAGIOIU

Sunt iarăși trist

Sunt iarăși trist în traiul meu de câine;
Zăpezile mi-au fost astăzi culcuș,
M-a mârâit un câine jucăuș
Când draga lui stăpână mi-a dat pâine.

N-am un statut în viața mea, prea clar;
Nu-i duc stăpânului ziarul zilnic,
Primesc picioare-n spate și ochi silnic
Și timpul trece-ncet și în zadar...

O, cât aș vrea să am un lanț și-o cușcă
Și botniță ! Și câte-o ciomăgeală !
Să nu-mi mai strige nimeni : „Fugi, că mușcă !”

Să-i văd pe-ai casei lucrând cu migală,
Strigând la mine aspru, după-o dușcă,
Iar eu... să le iert clipa de răceală ...

Laval, 2011

Senectute?

Scvamele flutură,
Sarica scutură,

Papucii scapă,
N-are nici apă!

Brate-tuleie,
Ușa sub cheie!
Părul în claie,

Ar vrea o baie...

Șoldul s-a șters,

Șchioapătă-n mers...

Nu are bani,

Prea mulți babani

Ce epatează

Când guvernează...

Ora de prânz:

Nutreț. De mînz;

Plutește-n supă-

Tot fiartă după,
N-are nici sare,
Biata mâncare;
Scârțâie oase,

Multe ponoase
Se adunară
În a lui sfoară!

Vine apoi
Cânr de cimpoi,
Vine alt pat:
Pămînt curat...

Azi un afiș electoral
Are un mare curs pe val,
De el prea des se va citi,
Neasvârlit la jucării.

Pisicile tot dorm pe el,
Cățeii vor lătra nițel
Dar până când se aplanează
Constiința va rămâne trează...

Scrîeți de bine, cronicar,
Urări, să nu zici în zdar!
Un afiș chiar de are miere,
Lipsește ochiul care-l cere.

În schimb se vor găși destui
Îmbrobodiți și cam tehui
De-l rup bucățele, mărunț,
Idea să o dea la fund.

Suntem pitici, fără de bani,
Flămânzi, cot rupt și prea sărmani
Ca -adică, fără-ajutor,
Un ins, o șatră, un popor,
Să fie clar civilizată
Gen occident și prea săltat

Vreau binele pentru ființă!
Întru Chistos și prea credință,

Alexandru CETĂȚEANU

Transhumanță

(Transhumus)

Oiță bârsană
Foarte năzdravană,
Mioriță laie,
Laie bucălaie,
Bine că mi-ai spus-
Te iubesc nespus !
Le arăt eu lor
Ce-nseamnă omor...
În graba cea mare
Pleca-voi călare
Să-mi cumpăr pistoale,
Și când cel vrâncean
Și cel ungurean
Vor veni în vale
Ca să mă omoare,
La apus de soare,
Vai de muica lor !!!

Nu mă las ușor
Că nu vreau să mor.
Eu sunt ortoman
Și nu-s la liman
Resemnat și prost
Să mor fără rost.
De cum vor veni
Îi voi hăcui...
Dacă nu-mi spuneai
Și tu o-ncurcai
Că mi-te tăiau
Și mi-te mâncau...
Las' pe mine-așa
Miorița mea,
Nu mă voi lăsa.
Vor să mă omoare ?
Nu e de mirare !

Pe picior de plai
Pe gură de Rai
Nu mai e de trai
Că s-au înmulțit
Hoții și bandiții
Și toți troglodiții.
Lasă mama lor
Să-i plângă cu dor.
Bandiții din țară
Cu toții să piară!
Plângă muica mea ?
Să cadă o stea ?
Nu m-oi resemna
Și voi îngena
Pe bandiții care
se dau la mioare.
Baciul cel smerit
acum s-a trezit
c-a fost prevenit!
Să piară bandiții
și nepricopsiții...
fără de-ndurare
DNA la fiecare,
de la mic, la mare !

Și la nunta mea,
Stea nu va cădea...
Iar muica bătrână
Cu brâul de lână
Va juca și-o bea
Și s-o bucura,
Pe-un picior de plai
Pe-o gură de rai...

Cleopatra LORINȚIU

Scene de foc

bărbații odinioară iubiți, transformați
în imagini însoțite, cuvinte sacralizate
scene de foc din care mai rămâne
cărbune pentru crochiu.

un straniu efect de simplificare, culori
estompate și ce te-aștepți mai puțin
îți sare deodată în ochi, năvălește
pe ușa larg deschisă a odăii în care
totul e vraise. bărbații
odinioară iubiți/ adorați/ inventați /bărbații imaginari
plutind după grația inimii
pe deasupra celor adevărați, întinzând
plictisit o mână spre realitate . bărbații
pe care îi crezi brusc .
mi-e frică de mine.

explozii solare își lasă pre noi
nespusă, nestatornica oră.

din trecutul aproape grăbit
nimic nu încheagă sângele artificial, amintirea.

Scènes du feu

les hommes aimés autrefois / transformés
en images ensoleillées, paroles sacralisées
scènes de feu dont il ne reste
que le charbon pour le croquis.

un étrange effet de simplification. Couleurs
estompées et ce que tu attends le moins
saute tout de suite aux yeux, fait par
la porte largement ouverte de la pièce où
tout est en désordre.

les hommes
jadis aimés / adorés / inventés / les hommes
imaginaires
flottant selon la grace du coeur
au-dessus des hommes réels, tendant
ennuyés la mains vers la réalité.

les hommes
qu'on croit tout d'emblée.
J'ai peur de moi.
des explosions solaires laissent envers nous
non-dit / l'heure fouguese. du passé
presque pressé
rien ne coagule le sang artificiel, le souvenir

trad. Oana Cuzub

Ultima oară

Toamna răvășește
frunzele pentru mine, răstoarnă dorul de tine
peste toate.
Și cântă. Cântă
Ultima oară.
Lasă-mă să rămân așa !
Să trec spre ce spui
cu gândul la tine
cu puținul mister îmbătat
așternut printre frunzele foșnitoare
ale arțarilor
lumea se termină, lumea arde-n război,
lumea, iluzia că mai suntem.

La dernière fois

L'automne bouleverse les feuilles pour moi,
L'automne renverse la nostalgie de toi
par-dessus tout.
Et il chante. Il chante
Pour la dernière fois.
Laissez-moi rester ainsi !
Passer vers ce que tu dis
la pensée à toi
le mystère insuffisant grisé
couché parmi les feuilles frémissantes
des faux sycomores
le monde finit, le monde brûle dans la guerre,
le monde, l'illusion qu'on est encore.

Umbră lumina singurătății

erai alta și ce atingeai cu privirea
îmblânzea fulgerător. lucrul acesta
mă obosea dulce și ți se potrivea.

nu mai știam gustul, ordinea firească
ce se cade, ce nu se cade
nu mai știam, fascinat
de umbra ta încolțită pe perețele luminat.

tu erai umbra erai lumina
și-acum
doar eu
umbra lumina singurătății
doar eu surâzând silit în chenarele iernii.

și unde e simplitatea cea fericită ?
îmi închipui acum închipuirile taele
cât de vane sunt toate-mprejur.
mai rămâne doar visul meu:
ne încălzeam unul altuia palmele
tu zâmbeai, începusem să te-nfășor
în povestea naivă
demult
când erai alta și ce atingeai cu privirea
îmblânzea fulgerător.

L'ombre /lumière de la solitude

Tu étais une autre et tout ce que tu touchais par le regard
s'apprivoisait comme frappé par la foudre. Ça
m'envahissait dans une douce fatigue et t'allait bien.

Je ne savais plus le goût, l'ordre naturel,
ce qu'il sied, ce qu'il ne sied pas
Je ne savais plus, fasciné
par ton ombre poussée sur le mur illuminé.

C'était toi , l'ombre, la lumière
et maintenant
c'est moi seul
l'ombre / lumière de la solitude
moi seul souriant forcément dans les bords de l'hiver.

Et ou est heureuse niaiserie ?
J' imagine maintenant tes chimères,
Combien vain est tout ce qui nous entoure.
C'est mon rêve qui reste seulement :
Nous nous réchauffions l'un à l'autre les mains
Tu souriais.

. J'avais commencé à t'envelopper
dans une histoire innocente
il y a longtemps
depuis que tu étais une autre
et tout ce que tu touchais par le regard
s'apprivoisait comme frappé par le foudre.

Daniel CORBU

Cartea nopților

Iată și clipa când îți trimit Cartea nopților
în care je dirai tout; le bien, le mal, tout enfin.
Câte nopți vanitoase trecut-au, draga mea,
în care așteptarea se înălța piatră cu piatră
precum piramidele în deșert
când auzeam de departe respirarea zeului
bolnav
și vedeam cântăreții de jazz ai tinereții mele
cum își împrumutau unul altuia
aerul mulțumirii de sine.
ATÂTEA NOPTI VANITOASE ȘI NIMENI
VINO VAT PENTRU IUBIRE!
Viață chircită prin colțuri viață
șchiopătînd din drumul Damascului spre
Steaua Carnagiului
trecută direct pe manuscris
și trecută life pe fereastra internetului. Cuvinte
atinse de inimă – nedevalorizate monade.
Atâtea nopți vanitoase trecut-au
dragostea mea / bocceluță de șoapte, /
ascultă pasărea paradisului cum cântă
innuri în zori!

Marin VOICAN-GHIOROIU

Dacă mărul cel oprit

Plângi și nu te mai sfiește!..
Bine-i, cu lacrimi, să-ți speli
Ochii tăi.
Cine-i privește Dimineața când
te scoli?

Sunt atât de răpitori,
Sinceri și nevinovați,
Cum e roua de pe flori,
Și merită săruțați!..

Umbre, prinse de lumini,
Văd în ei cum se reflectă:
Sunt ca marea de senini,
Pe când gura ta, șiretă...

De fecioară răsfățată,
Cu surâsul ei, complice,
Mi-o cunosc, e vinovată!
Mă respinge, dar îmi zice:

Dacă mărul cel oprit...
L-ai fi rupt de prima dată,
Acum la cea-i fi privit?
La o creangă scuturată!...

Ești grăbit și n-am ce-ți face:
Lasă mărul sus pe creacă!...
Mai așteaptă pân' se coace!...
O să-l guști, are să-ți placă.

Iar când lacrimi, câteodată,
Îmi inundă ochii mei...
Te-am iubit de prima dată;
Să nu-mi fugi, cu mine stăi!

Ah, mi-e frică să te pierd,
Să te fure altă fată?!...
Minți, vrei să te cred,
Să mă las înduplecată?

Mă cuprinde o căldură...
Pieptul parcă iese-afară,
Iar buzele de la gură –
Nu odată mă-ndemnară

Să-ntâmpin dorința ta:
Să le muște dinții tăi,
Vrei să-ți dărui inima...
Să ardem prinși de văpăii!

Aaud vorbe ce-mi șoptesc:
<<Fii atentă... că ești mică>>
Lacrimi reci mă podidesc,
Când gândesc: dacă-o amică

Ar putea să ți-l răpească,
Și-ai rămâne singurică?...
Dumnezeu să mi-o ferească!
Că atât cât sunt de mică...

Jur, dreptate am să-mi fac!
Acatist am să plătesc,...
Îi spun popii că te plac,
Vreau să mă căsătoresc!

Nu las timpul ca să treacă,
Să aștept plângând în casă?...
Rupe mărul de pe creacă!
Dragul meu, fă-mă mireasă.”

* * * *

Sigur că... n-am așteptat
Să mă roage încă-odată:
Măru,-n pârg, l-am mușcat
De la zgâția de fată...

Și mi-am zis în sinea mea:
De nu-l culeg pârguit...
Vreun vecin, de l-o vedea,
Mi-l culege..., negreșit.

Și, de ce l-aș mai lăsa!...
Să se coacă? Vai, mi-e frică:
Dacă-un vierme ar intra
Sâmburii-i roade în pripă.

Păi, greșeala n-aș putea...
Să mi-o iert, sunt vinovat...
Să las mărul!... când și ea,
Ați văzut cum m-a rugat?

* * * *

Cred c-a înțeles oricine:
Când vezi ochi umeziți...
Luați exemplul de la mine
Și-i veți face fericiți.

Căci iubirea nu așteptă:
Mărul pârguit se trece...
Îl dorești? Treci la faptă,
Ia-ți soție și petrece,

Și-n iubire să-mi trăiți!
Când din ochi lacrimi îi pică –
Ochii ei sunt fericiți;
Fata crește, chiar de-i mică.

Dacă mărul cel oprit...
Nu îl rupi de prima dată,
Poți rămâne păcălit:
Ți-l ia altul de pe creacă.

Ochii-n patru! Nu îl crede
Că e mic, doar pârguit!...
Fetița, prin lacrimi, vede
Pe cel care l-a dorit.

Și, când nici nu ai gândit...
Când vrei mărul, ia-l că nu-i!
Fii atent, fii chibzuit...
Să-l iei primul! Acum știi?

Moara cuvintelor

Proză scurtă, fragmente de roman

Adrian ALUI GHEORGHE

Moartea de catifea

Eu nu puteam să fiu omorât pentru că eu eram cel care povestea. Deși în jurul nostru se murea de boli groaznice, în accidente stupide, se găteau unii pe alții oameni care habar nu aveau de ce au venit, ce au de făcut și încotro trebuie să plece. Eu trebuia să scriu, să povestesc mereu despre ei iar acolo unde datele și imaginația nu mă mai ajutau trebuia să cîrlesc totul cu propria biografie. Întîlnirea mea cu Esttela Sigmirad, de exemplu, am descris-o în paginile altcuiva care se întîlnise și el pe undeva, probabil, cu o Esttela Sigmirad și de aici nu simțeam că mi-am ciuntit propria biografie, dimpotrivă, acum existau două Esttela și două întîlniri și două decepții sugrumătoare.

Esttela murise imediat după aceea în condiții misterioase, violată de niște bărbați care la rîndul lor au fost uciși și ale căror biografii nu mai interesează pe nimeni, poveștile lor n-au fost niciodată consemnate. Pentru că lumea dintotdeauna a fost împărțită după cantitatea de importanță care putea fi acordată numelui și destinului, după poveștile care i se puteau pune fiecăruia în seamă.

Pînă a o întîlni pe Esttela consideram că a fi sărac este o virtute. Toți artiștii pe care îi

știam visau să aibă mulți bani pentru că numai ei aveau imaginația să-i cheltuiască. Eu, deși artist, nu-mi puteam converti viața în monede. Trăiam din promisiunea că lucrurile se așează de la sine, că toate visele sînt răsplătite cu firimituri mari de realitate, de certitudini. Pe atunci nu avea niciun sens să-mi exprim recunoștința față de oameni, aveam douăzeci sau poate douăzeci și doi de ani. Esttela era cu patru, cinci ani mai mare decît mine, studiasse pianul cu un profesor polonez, de altfel și primul bărbat din viața ei, după cum îmi povestise. Vă închipuiți, probabil, că era blondă. Că avea ochii verzi. Că avea o față apoasă care se modifica mereu sub impulsuri interioare. Și aveți dreptate. Ceea ce nu știți este că, foarte ciudat, avea sîinii verzulii așa cum cetisem pe undeva că au sau ar putea să aibă ființele coborîte din univers în ozeneurile lor care ne tulbură imaginația.

Cînd am cunoscut-o pe Esttela, începuse să frecventeze un clan al scolasticilor care se îndeletnicea cu ipotezele pentru un sfîrșit calm al lumii. Dacă înainte mă amuzau asemenea preocupări pentru niște oameni maturi, după aceea, prin ea, am fost pus la curent cu toate preocupările acestui clan

căroră nici eu, nici alții nu le eram indiferenți. Senzația că viața îmi este urmărită pas cu pas, că existența mea intră în calculele unor indivizi care puneau la cale sfârșitul omenirii îmi dădu fiori de groază. Eu care am citit un popor de cărți simțeam acum că viața e amintirea a ceva ținut minte rău. Dar să mă explic. Citisem cu aviditate despre morțile ritualice. Aveam sute de fișe despre acest subiect care mi se părea îndepărtat, undeva în copilăria omenirii, subiect de dizertație, temă pentru doctorate inutile. Într-o zi însă am aflat că, într-un important oraș european, câteva zeci de intelectuali și funcționari se adunau pe ascuns, într-un castel vechi desigur, unde prin hazard, era ales unul dintre ei pentru sacrificiu. Îl ucideau, se înfruptau din carnea lui, risipeau apoi resturile. Reveneau după aceea în societate, eliberați de atavisme, trăindu-și liniștiți funcțiile și responsabilitățile. Amintirea tribului urca pe firșorul de sînge al fiecăruia. Cutremurat de asemenea experiență câteva zile am refuzat cărțile, presa, televizorul. Era modul meu de a mă decupla de la lume. Am smuls firul telefonului din perete. Conducta de apă, care mi se părea o legătură cu ceilalți, am izolat-o printr-o grevă a setei. Am urît atunci lumea, m-am urît pe mine. Mîinile și dinții mi se păreau complicii unei realități care mă depășea, care erau în stare să mă agreseze. Mi-am urît mîinile, dinții, gura. Acum cînd povestesc, asemenea abisuri sînt mult atenuate. A contribuit la asta și Esttela care știa să-mi ironizeze aplecarea mea spre amănunt, spre căutarea logicii fără sfârșit într-o întîmplare, chiar faptul că scriam era pentru ea lipsit de importanță, o joacă anormală care trebuia să se termine cîndva în normalitatea celorlalți. Îmi amintea uneori că Plotin a refuzat să i se ia o imagine, un desen pentru că unei umbre, spunea el, nu i se poate face altă umbră. Așa și literatura, îmi sugera Esttela, este umbra palidă a unor lucruri care se înlănțuie peste puterea noastră de pricepere și control. “Momentul tău de poezie a fost cînd ai intrat în casă și ai

uitat să dai bună ziua”, m-a ironizat într-o zi Esttela.

Locuiam la marginea orașului, un exil deliberat, într-o casă veche care nu mai știu cui aparținuse dar care prin renunțări succesive, în familie, îmi revenise mie. Eram prea leneș să-mi caut alt adăpost, mă obișnuisem cu dezordinea și mucegaiul, cu bureții apoși de pe lemnele vechi. Aici puneam la cale tot felul de povești pe care nu terminam niciodată să le scriu. Nu aveam prieteni în adevăratul sens al cuvîntului, doar niște cunoștințe care păreau că se bucură cînd mă vedeau și uitau în clipa următoare că m-au întîlnit. Eu, la fel. Drumul în oraș îl făceam întotdeauna pe jos. Plimbările astea îmi făceau bine, îmi fixam cîte o frază în cap pe care o repetam la nesfîrșit, obsesiv, ca să văd cum sună. De exemplu, așa cum am început povestirea de față: “Eu nu puteam să fiu omorît pentru că eu eram cel care povestea”. Atîtea lucruri îmi declanșa în imaginație o asemenea frază, încît la întoarcere în intimitatea mea toxică începeam să derulez pe pereți tot felul de întîmplări dintr-un timp indecis.

Într-o zi, deși credeam că nici poștașul nu știe de existența mea, am primit o invitație la Clinică. O invitație seacă, așa cum te-ar soma cineva să-ți achiți o datorie veche. O zi, două am uitat de ea cînd, regăsind-o printre hîrtii și fiind pe cale să merg în oraș mi-am pus-o în buzunar. Și m-am dus. Auzisem cîte ceva de ideea revoluționară a profesorului Vaum însă lucrurile îmi erau neclare. Profesorul Vaum, pentru cine nu-l știe, este cel care acum cîteva ani ținuse prima pagină a ziarelor cîteva săptămîni pentru acuzația că-și ucisese cu sadism un coleg de breaslă. Probabil, în final, se descoperise că nu el ucisese pentru că acum era liber, inventase Clinica, această instituție care părea să se afle peste tot și nicăieri dacă era să te raportezi la ceea ce se vorbea și se întîmpla în oraș. Nu am aprofundat niciodată subiectul deoarece mi se părea exterior, ca și politica, eu nu mi-am făcut niciodată din boală o religie și nici din ceea ce agreează

toată lumea o pasiune. Eram dezabuzat ca oamenii singuri care nu cred decât în ceea ce visează ei înșiși. Într-un fel cred că și Profesorul Vaum era un om singur. Asta o spun acum, când știu câte ceva despre ideile sale. Deci...

Am mers la Clinică unde, bineînțeles, nimeni nu știa de mine, nu se știa nici măcar cine-mi trimisese invitația. Clinica arăta ca orice clinică dintr-un oraș cu două, trei sute de mii de locuitori. Un individ chelios, probabil gardian, văzându-mă încurcat, mă conduse la unul din birourile aliniate de o parte și de alta ale unui hol care părea nesfârșit. Aici am cunoscut-o pe Esttela. Nu mi-a făcut nici o impresie când am văzut-o. Părea o funcționară care se interesa mai mult de modul cum este ascuțit creionul decât de ceea ce scrie cu el. Cred că aș fi renunțat la toată această aventură penibilă într-un loc care mi-era străin, însă o mare curiozitate începuse să mă cuprindă. Faptul că eram invitat într-un loc în care nimeni nu știa că mă invitase mi se păru absolut ciudat. Și ofensator.

- Poftim, îmi spuse ea. Ați completat fișa? Vocea îi era ușor voalată ca a unui fumător de ocazie. Deși nu fuma, după cum m-am convins mai apoi.

- Sînt surprins că ar fi trebuit să completez o fișă, am răspuns eu rece. Dincolo de asta, am venit să vă întreb de ce am fost invitat aici, cine m-a invitat, ce se urmărește de fapt. Sînt un om ocupat și numai politetea și respectul față de o instituție m-au determinat să nu neglijez invitația primită. Răsuci cartonul invitației. Mă privi ca și cum atunci m-ar fi descoperit în birou. Ochii ei păreau obosiți fie ca ai unui om care a citit o noapte întreagă, fie ai unuia care are insomnii dureroase. Îl expedie pe gardianul care rămăsese cu un aer timp în ușă. Apoi mi se adresă mie:

- E curios că dumneavoastră nu știți nimic de tot ceea ce se întîmplă. Toată populația orașului a consimțit să colabo-reze deliberat cu profesorul Vaum pentru realizarea acestui proiect care tinde să devină, fără nicio exagerare, model uni-

versal de conviețuire. Chiar mă întreb dacă dumneavoastră nu sînteți unul din-tre acei rari diversioniști cărora ordinea le pică prost și vor cu orice preț să o deturneze...?! Vorbea mecanic, cursiv, as-pru. Eram încurcat. Fragilitatea ei presim-țită contrazicea discursul mascu-linizat. Nu prea trăisem în intimitatea femeilor și de aceea stăpînirea de sine a oricăreia îmi tulburau ordinea și logica interioare.

- Sînt neinformați. Și sigur nu sînt diversioniști. Sînt scriitor și preocuparea mea are o înălțime care nu are de-a face cu preocupările gregare ale mulțimii. Dacă vă pot fi de folos, puteți miza pe mine.

Luă de bună explicația mea. Îmi întinse o fișă pe care mă rugă să o completez pînă a doua zi și să o înapoiez. Am luat fișa ca pe o invitație la întîlnire pentru a doua zi. Noaptea chiar am visat-o, o strigam cu un nume străin, Marta parcă, lucrurile căpătaseră o căldură aproape umană. Am revenit și a doua zi și a treia zi și a patra zi. Am început să o caut instinctiv ca și cum ar fi fost persoana de care ațirna viitorul meu. La început am crezut că mai mult mă supraveghează decât o interesez, își găsea mereu câte ceva de lucru cînd intram în biroul ei, telefona sau își ordona niște hîrtii, uneori desena pătrate și triunghiuri pe copertile unui caiet. Eu stăteam prost pe un scaun și citeam de-a-ndăratelea anunțurile de pe pereți, număram literele din cuvinte, îmi storceam creierii să pot spune ceva interesant. Nu-mi ieșea nimic. Dacă ar fi intrat în acele clipe cineva în birou, ar fi interpretat tăcerea aceea densă ca o ceartă între amanți.

- Ce scrieți? mă întrebă ea.

Întrebarea m-a luat prin surprindere, chiar nici eu nu prea știam ce scriu. Trăiam tot timpul într-o ficțiune, în capete de ficțiune lenevind cu mintea într-un loc sau în toate locurile deodată.

- Proză, i-am răspuns. Povestiri. Acum lucrez și la un roman despre morțile ritualice, despre barbaria secolului nostru. Ar fi multe de spus despre subiect, vă închipuiți poate. Rîse. Mătură cu palma

hîrțiile de pe masă înveselită brusc. Nu realizam ce glumă spusese, o priveam oarecum panicat.

- Am mai cunoscut cîndva un scriitor. Era un bătrînel simpatic care se îndrăgostise de mama. Cea mai mare intimitate pe care i-a permis-o a fost să-l lase să-i maseze varicele. Se pricepea la asta. Îmi amintesc de la el cîteva fraze: “M-am întins să prind o stea și mi-a plesnit pielea la subțiori”, de exemplu. Era foarte amuzant.

Habar nu avea ce se întîmplase cu el. Nici cum îl chema. Nu știam ce să spun. Cuvinte ca simpatic, drăguț etc. mi-eră străine. Am rîs și eu ca de o șotie bună. Chiar am continuat fraza nefericitului maseor de varice.

- Iată că îți crapă o dată pielea la subțiori și te trezești cu sufletul pe caldarîm.

Credeam c-o să leșine de rîs. Fața i se schimonosise, eu însumi rîdeam sacadat, forțat, ca să îi fac plăcere.

Ne-am despărțit cordial și pentru a doua zi ne-am dat întîlnire în oraș. Și apoi în fiecare zi. Întîlnirile erau scurte, totdeauna ea își amintea că mai are ceva de făcut. O înțelegeam, o lăsam să plece fără să o conduc. Se numea Esttela Sigmirad și lucra la Clinică pe un post la serviciul care se ocupa de prognoza privind experimentul profesorului Vaum.

După ce am depus fișa nu m-am gîndit nici o clipă la ceea ce se va întîmpla mai departe. Esttela însăși, în primele zile, nu pomeni nimic despre Clinică, despre munca ei. Eram superficiali, ne tatonam, deși aveam uneori impresia că se întîlnește cu mine doar ca să mă premieze într-un fel că aderasem și eu la *proiectul măreț* al profesorului Vaum. Primele zile în care m-am întîlnit cu ea au fost zile bune de scris pentru mine, parcă aveam pentru cine face acum munca aceasta inutilă. Ajunsesem să descriu cu lux de amănunte o întîlnire a unor canibali moderni care își abandonau pentru o noapte apartamentele lor comode sau chiar luxoase, pozițiile lor sociale, mașinile și telefonul pentru a se deda unui ritual

canibal, pentru un dans ritmat în jurul nefericitei victime care se supunea astfel regulilor jocului. Scriam cu greață. Vedeam lunecînd pe pagină chipurile stoarse ca niște lămîi, de orice urmă omenească, ale personajelor mele. I-am povestit Esttelei și a rămas gînditoare. Apoi mă întrebă dacă nu aș vrea să ocup o funcție oarecare în Clinică. Am refuzat, evident.

- Știi, profesorul Vaum ar avea nevoie de unul ca tine. Dincolo de asta, dacă nu te *integrezi* în Clinică, îmi va fi foarte greu mai departe să ne întîlnim.

Simțeam că e tristă. Apoi mă gîndeam că da, de asta acceptase să ne vedem pentru a mă atrage, pentru a mă convinge. E posibil ca ea să nu fie decît unealta cuiva care intenționa să mă înregimenteze în structurile Clinicii. Brusc mi-au transpirat palmele. Tăcea sugrumînd un oftat. Între noi se ridicase un zid, printr-o spărtură îi vedeam zulufii blonzi tremurînd în bătaia vîntului. Am refuzat, totuși. Explicația era că eu nu doream încă să muncesc undeva după un program strict, îmi erau îndeajuns banii pe care-i primeam neregulat de la niște rude care își plăteau astfel neputința de a avea copii etc. etc. Nu mă interesa nici experimentul lui Vaum. I-am spus-o sec.

O vreme, deși ne-am văzut zilnic, aceleași întîlniri scurte, nu a mai deschis subiectul. Apoi, dintr-o dată, a dispărut vreo cinci zile. În biroul ei, a treia zi, am descoperit deja o altă funcționară, o brunetă cu mustați bine conturate. Nu, nu știa unde a plecat Esttela, în primul moment nici nu știa despre cine este vorba. Nici eu nu am reușit să mai scriu nici un rînd. Canibalii mei rămăseseră suspendați în poziții hidoase în ciornele mele. Mă gîndeam că dacă nu cumva și-a pierdut slujba din cauza refuzului meu de a mă integra. Sau poate fusese sacrificată de interesele *mărețului proiect*. Sau pur și simplu se săturase de mine. Părea lucrul cel mai plauzibil.

După vreo cinci zile am primit un telefon de la ea. Vocea îi era obosită, iritată, slăbită. Părea fără chef. Eu eram în postura pescarului atent la cea mai mică vibrație a

firului. Abia acum realizam că nu-mi este indiferentă. Că mă chinuia absența ei dar, și mai mult, viața ei secretă. Poate că ar fi trebuit să accept să lucrez pentru Clinică, de acolo, din interior, multe lucruri mi-ar fi fost mai clare în ceea ce o privește. Am stat treaz toată noaptea. Când ne-am reîntâlnit părea schimbată. Era mai tristă, mai înspăimântată. Atunci mi-a făcut și prima vizită acasă. Fusese propunerea ei. Am băut ceai, apoi o vișinată slabă. Părea să-i placă bătrîna mea casă, îmi deschise toate ușile, toate dulapurile, se interesă de fleacurile îmbătrînite care zăceau pe rafturi, prăfuite și care mie nu-mi mai stîrneau nici o emoție. A citit cîteva pagini risipite pe masă, spre nemulțumirea mea, nu-mi plăcea ca cineva să-și bage nasul în hîrțile mele. Dar n-am zis nimic.

- Tu ce părere ai despre Clinică, despre experimentul profesorului Vaum?

Eram derutat. Chiar nu știam mare lucru. Bănuiam că e vorba de un experiment scolastic, inofensiv, care mai dă ceva ocupație populației plictisite sau derutate.

Mă privi oarecum ciudat. Cred că își închipuia că sînt căzut din lună. Adevărul e că aș fi vrut mai mult s-o țin de mîna decît să aprofundez nu-ș-ce problemă care transformă populația în galeria de pe un stadion de fotbal. Iluzia că participă scoate pe om din el însuși, îl arată așa cum este de fapt.

- Știi, experimentul a fost adoptat de foarte multe comunități. E posibil ca în cîteva ani toată omenirea să trăiască într-o imensă clinică.

- Eu îmi declar curtea casei pămînt liber și pun un steag de pirat la poartă...!

- Chiar, tu nu sesizezi pericolul?

- Dacă îmi vorbești de pericol, tu în solda cui ești?

- Nu mai știu nici eu. Sînt ca un om hăituit. Am senzația că peste capetele noastre a fost pornit un angrenaj care nu mai poate fi oprit pînă în clipa fatală. E uluitor ce se întîmplă. Lîngă nebuniile mari, rațiunea e un copil paralytic. Știi că în cîteva zeci de

ani, după calculele profesorului, omenirea ar trebui să dispară?

Nu, nu știam.

- Este ultima idee. Non procreația. Sfirșitul calm al lumii. Împlinirea fără durere a Apocalipsei. Odată intrată în Clinică omenirea va fi obligată să renunțe la procreație, la înmulțire. Recunoaște, ideea este genială dar dementă. Fiecare familie va fi controlată, dirijată, obligată să respecte principiile Clinicii. La ultima conferință, cuvîntul profesorului a fost aplaudat minute în șir. A demonstrat unei asistențe uluite că moartea înseamnă durere și că perpetuarea vieții înseamnă perpetuarea morții. Zeci de indivizi au luat apoi cuvîntul inspirați brusc de această idee. Despre dragoste n-a vorbit nimeni, despre împlinirea prin dragoste, de asemenea. Orgoliul de a pune umărul la sfirșitul lumii părea să-i însuflețească pe toți. Atunci l-am abandonat pe profesor și am fugit. M-au găsit oamenii lui într-o gară plîngînd. Când m-a revăzut era foarte furios și primul lucru pe care mi l-a spus a fost acela că-mi interzice să mă mai întîlnesc cu tine.

Nu înțelegeam. Deci profesorul știa de întîlnirile noastre. Poate chiar ea îi spusese. Poate că eram spionați. E posibil ca și acum cineva să știe că ea este la mine, că vorbim, ce vorbim. Mi se făcu frică. Numai că ea era o ființă mult mai înfricoșată, care avea nevoie de apărare.

A rămas peste noapte la mine. Am făcut dragoste și a fost deosebit.

După plecarea ei am început să reflectez la toate cele spuse. Eram năucit. Amintirii nopții de dragoste îi luă loc, înfiorătoare, ideea unei povestiri. Nu vedeam zădărnicia a ceea ce făceam, ci această desfășurare epică pe care Esttela mi-o inoculase prin simpla relevare a planurilor profesorului. Sînt dintre cei care cred cu putere că lumea e ceilalți și că toate întîmplările sînt apanajul oamenilor necunoscuți care s-au născut doar ca să alimenteze anecdote. Deși proiectul profesorului Vaum mă viza și pe mine, în buna speranță a omului vedeam orice sfirșit

îndepărtat. Al meu și al altora. În fond, scriam pentru oameni vii și oamenii vii erau doar cei din preajmă. Mă raportam totuși la ei? Mă raportam, în primul rînd, la mine.

Am ieșit în oraș gîndind la toate acestea. M-am prezentat la Clinică, la fostul birou al Esttelei și am cerut femeii care venise în locul ei informații despre cum pot să ocup un post în interiorul Clinicii. M-a recunoscut sau era doar politețea aceea nesuferită, profesională. Îmi oferi cîteva formulare pe care ar fi trebuit să le completez. Atît, deocamdată. După-amiază m-am întîlnit cu Esttela.

I-am povestit, ca pe o șotie bună. Părea speriată. Cred că îi era frică de ce se ascunde în spatele frunții mele. Mă rugă insistent să renunț. I-am replicat că abia acum experiența nemijlocită mă interesează. Că aș putea să scriu despre toate astea, aș scoate o povestire mare.

- La ce ți-ar folosi? Sau cui ar mai folosi?

Probabil că îi păream naiv, periculos. Văzînd încăpățînarea mea, m-a rugat doar să întîrzii cîtăva vreme această inițiativă trăsînită. Am promis vag. Noaptea care a urmat am făcut planuri, schițe pentru povestirea mea. Prindeam din eter replici și le notam cu aviditate. Păream să fiu pe un teren sigur, pe care îl stăpîneam. În fond, îmi spuneam, dacă la început a fost Cuvîntul, de ce la sfîrșit nu ar fi tot Cuvîntul? Am adormit cu capul pe masă, peste hîrtii și am visat că am fost ales de soartă să fiu victima într-un carnagiu, între canibali. Cînd am deschis ochii, toate obiectele din preajmă rînjeau spre mine. Eram epuizat.

Fără să-i mai spun Esttelei, peste cîteva zile am trecut din nou pe la Clinică, unde am lăsat formularele completate. Era vorba de date amănunțite din biografia mea cît și un test care verifica cunoștințele mele despre abisul psihologic al oamenilor. Funcționara cu mustăți părea mulțumită de modul în care îmi luasem treaba în serios, apoi îmi spuse că voi primi răspunsul acasă. Mai departe nu depindea de ea.

Subiectul îmi produse oarecare exaltare dar cu cît îl aprofundam, cu atît mai mult îi găseam fisuri. Și căutam soluții. Mi se părea, de exemplu, neverosimil ca toate religiile să conveargă spre o idee unică. Apoi găseam popoare nesupuse, orgolioase care nu se desprinseseră încă de trăirea primară. Întelegeam că populația civilizată era cel mai ușor de supus, de manevrat, acolo unde ordinea devenise lege și normă, omul ajunsese un auxiliar al principiilor. Aveam uneori senzația că o luasem puțin înaintea profesorului cu gîndul, orice nouă șaradă mă excita la culme. Cînd mă întîlneam cu Esttela o provocam mereu la discuții despre acest subiect. Dintr-un hăituit păream să devin un hăituitor.

Eram de acord cu profesorul: ideile mari nu pot fi puse în practică decît cu multă discreție. Oamenii nu trebuie să simtă schimbări bruște, revoluționare, acestea irită, stîrnesc împotriviri organice, sociale. Omul nu se supune, din instinct, forței. Apoi, trebuie mizat pe egoismul fiecăruia. Clipa este mai importantă decît anul, ziua mai plină de promisiuni decît săptămîna. În clipa morții omul este singur, așa cum a venit pe lume. Și neajutorat. Nu-i mai pasă nici de cei din preajmă, nici de viitorul omenirii, nici de dragoste, de nimic. Acest lucru trebuie inoculat cu grijă fiecăruia, egoismul funciar trebuie relevat ca pe o calitate esențială.

Nu i-am mai povestit Esttelei gîndurile mele.

Ne întîlneam, ne iubeam uneori cu toată deznădejdea, cu toată dragostea. Mi se păreau unul și același lucru.

Într-o zi, poștașul, care mi se părea a fi în solda profesorului, mi-a adus o nouă invitație la Clinică. M-am dus. În biroul pe care îl cunoșteam deja nu mai era funcționara mustăcioasă ci un bărbat apatic care mă descusu pe îndelete despre intențiile mele, despre posibilități, despre viața intimă. Ca să plusez, am lăudat ideea profesorului, mi-am exprimat întreaga mea participare la cauză (cuvîntul îmi plăcu), doream să

îndeplinesc o funcție care să fie compatibilă cu activitatea mea creatoare.

Apoi individul mă întrebă despre Esttela, cum se mai simte. Nu știam că era bolnavă? Mă mira că și el știa de relația noastră.

Avea ochii tulburi de cîine călcat pe coadă. Individul îmi dispăcu.

- Vă puteți considera norocos. În cîteva zile vă vom anunța să vă prezentați la Clinică pentru a începe treaba.

Nu eram mulțumit. Deja începusem să obolesc, perspectiva unui program strict mă scotea din minți. Mi-am dat seama că am mers prea departe.

Ajuns acasă am început să scriu furios la proza cu canibalii moderni. Am descris pe două pagini psihologia victimei care este sfișiată cu sînge rece. Înainte de a fi sacrificată, victima simți o durere groaznică de cap, ar fi vrut să ceară două antinevralgice dar i se făcu frică de privirile sticloase ale celor din jur. Renunță.

Cînd a venit Esttela eu tocmai înghițeam două antinevralgice.

Părea să știe de toate demersurile mele secrete. Mă privea nu-știu-cum așteptînd să încep să-i povestesc. Ezitam. Mi-era rușine de conspirativitatea mea.

Și avusesem dreptate: știa. Habar nu aveam ce fire active avea ea în Clinică încît era așa de bine informată de manevrele mele.

Am întreat-o despre boală. A rîs. Apoi a rămas gînditoare, privindu-mă fără să mă vadă.

Ce-aș zice dacă aș avea un copil?

Eram buimăcit. Nu-mi trecuse niciodată prin cap lucrul acesta.

- Ești însărcinată?

- Posibil.

Am rămas cu o noapte în față, zgîlțit zdravăn de probleme existențiale. Povestea cu Clinica rămăsese suspendată undeva.

Apoi lucrurile începuseră să se precipite. Am fost chemat la Clinică, mi s-a oferit un post de *scriitor*, asta-i cuvîntul, la același serviciu de prognoză. Trebuia să scriu detaliat, după informațiile pe care le

primeam, un fel de rapoarte ale diferitelor faze ale experimentului. Din cînd în cînd trebuia să compun discursuri pentru profesor. Munca, mi-am dat seama, era privită cu foarte mult interes, iar poziția mea în Clinică era una privilegiată. Mi s-a oferit un birou izolat, elegant și comod, dotat cu toate cele necesare pentru a comunica rapid cu orice sector al Clinicii. Aveam chiar o legătură telefonică directă cu profesorul. Programul era lejer, nimeni nu-și asuma responsabilitatea să mă controleze. Am acceptat.

Esttela nu era încîntată deloc. Devenise taciturnă, un reproș permanent i se citea în priviri. Făceam dragoste și era oricum. Nu aproba entuziasmele mele ieftine de imatur luat în seamă de adulți.

La Clinică am căutat întîi să aflu unde lucra Esttela. Am avut atîta discreție în relația cu ea încît nu am întreat-o niciodată. Părea imposibil să aflu. Pe nici una din fișe nu figura numele ei. Cei pe care i-am întreat fie că nu știau, fie că nu voiau să-mi spună. Secretomania părea să fie regula de aur a Clinicii. Am căutat în primele documente, cele de înființare a Clinicii și am găsit o Marta, cea pe care o visasem după prima mea vizită la Clinică. Și atunci mi s-a relevat adevărul:

Esttela - Marta a fost - sau mai era - iubita profesorului. Am ascuns presupunerea asta și de mine și am trăit mai departe. Intrasem într-un joc pentru oameni maturi. Eram convins că toate adevărurile mi se vor releva de la sine. Aveam o intuiție care, credeam, o lua uneori cu mult înaintea întîmplărilor.

Clinica (sau Institutul, cum i se mai spunea) era organizată pe un principiu piramidal. Profesorul dirija cîteva servicii vitale, care, la rîndul lor, aveau în subordine direcții active. La bază existau clinica propriu-zisă, cu oameni care erau sau se credeau bolnavi grav și orașul care acceptase rolul de anexă a clinicii. Internații propriu-zisi se bucurau de facilitățile reclusiunii în saloanele clinicii. Ceilalți erau un fel de

internați la domiciliu, supravegheați de medici care prin natura meseriei intraseră automat în serviciul profesorului. Chiar și oamenii indiferenți, turbulenții, cei care se opuneau oricărei idei de integrare într-un sistem ordonat erau considerați pacienți pasivi în acest uriaș experiment. Mersul experimentului, viața internă a Clinicii, puteau fi urmărite de populație prin intermediul unui canal de televiziune local, prin două posturi de radio, printr-o revistă săptămânală care exalta rezultatele și relata biografii de oameni care își găsiseră echilibrul în viață în această fericită conjunctură. Totul părea atât de logic încât și eu am fost surprins de complexitatea proiectului, de rezultatele sale, de măreția gândirii care stătea în spatele acestei noi ordine. Ideea apocaliptică a dispariției prin non-procreație încă nu fusese aruncată mulțimii. Undeva, sus, se căutau, probabil, variantele cele mai convenabile și accesibile pentru punerea în pagină. Eu i-am zis *moartea de catifea*, mi-a plăcut atât de mult cum sună încât, mai târziu, i-am comunicat și profesorului această expresie. Și-a însușit-o, am văzut-o mai apoi comentată în toate felurile, amplificată. Lumea mai avea nevoie de metaforă pentru a crede că n-a părăsit-o sensibilitatea. Eram prins pînă peste cap cu ordonarea tuturor informațiilor și datelor încît aproape că nu am observat că Marta - Esttela mă căuta foarte rar. Rămînea cîte o noapte la mine, convențional, pleca așa cum pleacă întunericul pe care îl uiți. Uneori, ca o respirație în programul meu încărcat, mai scriam cîte o pagină, două la proza despre morțile ritualice. O făceam ca să-mi demonstrez, probabil, că noua muncă nu mă îndepărtase prea mult de mine. Dacă o să public vreodată povestirea aceea o să vedeți că eram deja mai detașat de subiect, că aveam o oarecare înțelegere față de sadismul oamenilor, îi uram mai puțin.

Încet, încet am aflat mai multe lucruri despre Marta - Esttela, prefer însă să le ocolesc pentru că orice amănunt îmi lasă un cîrcel pe inimă. Nici acum nu știam dacă mai este sau nu iubita profesorului, nu am

deschis acest subiect niciodată, episodul acesta era pentru mine pliculețul cu otravă din buzunarul secret.

Omul din institut (îmi suma mai bine așa) cu care luam cel mai des legătura era Antonin, asistentul principal, așa s-ar părea, al profesorului. El îmi furniza date, informații, răspunsuri. De la el am primit și prima sarcină concretă: să scriu un text pentru revista clinicii pe care să-l semneze profesorul. Era vorba de o relevare a succesului experimentului în plan exterior, faptul că multe comunități aderaseră necondiționat, că se discuta chiar despre posibilitățile aplicării universale a acestei idei reformatoare.

De la început am avut ezitățile firești pentru un om obișnuit să scrie texte în nume propriu, în final m-am întrecut pe sine. A contribuit la asta și atitudinea Martei - Esttelei, care a găsit de cuviință să mă ironizeze numindu-mă *negrișor*, pomenindu-mi verzi și uscate despre ratare, despre abdicarea de la principii etc. etc. Puncte sensibile cu care nu e bine să te joci cînd e vorba de un creator. M-am încăpățînat și am scris. Antonin mi-a furnizat date, am adăugat de la mine cu prisosință fraze mari, mobilizatoare, am pomenit chiar, în final, că se pregătește o declarație universală care, după succes, va auri numele orașului nostru de unde a pornit inițiativa. Antonin a fost mulțumit. Am aflat că și profesorul a fost mulțumit. Eu, de asemenea. Încă nu mă gândisem la o eventuală întîlnire cu profesorul, însă aceasta părea să fie aproape. După ce am scris și al doilea articol, la fel de fulminant, Antonin m-a invitat în biroul lui și m-a tratat cu cafea.

Marta - Esttela începuse să mă ocolească. Acest lucru părea să-mi încălzească însă inima. Aveam uneori senzația că lupt cu ea, că nu e decît un ghem de prejudecăți, că nu a fost capabilă să înțeleagă pînă la capăt experimentul. O pedepseam într-un fel, indirect, pentru faptul că fusese amanta profesorului, era o răfuială omenească care nu putea fi abordată fătîș, se înțelege. Eu nu puteam dispune de amintirile

ei, era un teritoriu privat pe care nu-l puteai călca în picioare.

Începusem să primesc bani, mulți bani când deja rudele mele îndepărtate încetaseră să-mi mai trimită. Uitaseră de mine. Sau poate muriseră. Oricum, niciodată n-am făcut gestul mărunț să le scriu două rânduri, să le mulțumesc. Pe atunci mi se părea că nu am nici un motiv să-mi exprim recunoștința față de oameni.

Primii internați ai Institutului îl cunoscuseră direct pe profesor. Colaboraseră cu el. Cei mai mulți însă nu-l văzuseră niciodată, li se aduceau sfaturi și tratamente de la el. Atît. Și mai era Antonin care le servea o legendă.

Atunci, la început, profesorul care lucra într-un cabinet de psihiatrie la ușa căruia băteau mai mult bolnavi închipuiți, l-a luat pe Antonin, asistentul său, și l-a scos la marginea orașului. De aici, de pe o colină vizibilă doar de departe, i-a arătat cartierul, apoi orașul și i-a spus: Privește lumea și privește oamenii!

Ascultă-! Toți sînt bolnavi! Dacă discuți cu fiecare în parte, fiecare îți va încredința secretul vieții lui, secretul unei boli. Ei își cultivă boala. Cumînți. Cînd nu reușesc singuri, cheamă în ajutor un medic. Și medicul le îngrijește boala, nu le-o vindecă. Pentru că nici o boală nu poate fi vindecată cu adevărat. De aceea gîndesc că noi am putea face aici ceva: să extindem această clinică atît cît ține orașul. Și mai departe. Omul, fiecare om, să se simtă în grijă, să-și simtă protejată boala. Să fie ajutați să trăiască. În fond, oamenii nu au viitor. Ei sînt absorbiți de o forță mai mare decît puterea lor de rezistență. Oamenii sînt trăiți!

Peste vreo trei zile profesorul a închis ușa cabinetului expediind cîteva femei care veniseră să-și etaleze migrenele și a desfășurat pe masa sa de lucru cîteva hîrtii. Erau planurile sale pentru viitorul institut. Antonin parcurse paginile mari, citi cîte un rînd pe ici-colo, încercă să rețină vreo schemă plină de explicații dar nu reuși să

înțeleagă mare lucru. Din lene și surpriză acceptă totul fără rezerve. Se gîndea, în acel moment, la plecarea mai repede de la serviciu, la plăcerile unei seri lungi cu vreo femeie culeasă dintre funcționarele clinicii. Cunoștea destule.

La început a fost creată o comisie de testare și recrutare pe care o conducea chiar profesorul. Treceau din casă în casă, din apartament în apartament și luau date. Generale și particulare. Făceau fișe clinice. Lumea îi primea cu bunăvoință, nu în fiecare zi poți să găsești pe cineva căruia să-i încredințezi necazurile tale. După primele trei săptămîni aveau peste cinci mii de fișe și o reputație răsunătoare. Lumea îi căuta. Continuu. Toți își făceau biografiile și le aduceau de la sine așteptînd diagnostice. Toți se simțeau bolnavi sau măcar așteptau confirmarea unei boli. Scepticii, pentru că erau și din aceștia, stăteau într-o așteptare plină de curiozitate. Sub smalt căutau rugina. Valul popular le anula însă orice rezistență. Pentru ei, pentru sceptici, se făceau fișe speciale. Cînd unul dintre cei sceptici era convins de utilitatea muncii și efortului profesorului, dosarul lui era căutat, scos din raftul special și adăugat mormanului care luase proporții. În cîteva luni fuseseră angajați, dintre primii înscriși, peste o sută și li se dădură diferite munci. Unii triau arhiva, alții lucrau la comisia de recrutare, alții spionau și făceau fișe de o anumită culoare, alții erau, după disponibilități, specialiști în diversiuni. Cartierul din jurul clinicii a fost anexat primul. În seara aceea Antonin a adus șampanie. În fața celor adunați profesorul a ținut un mic toast pe care și-l amintesc cu toții.

Amintirea este diavolul. Omul nu trebuie să-și amintească decît ceea ce trăiește în clipa prezentă. Atît. Restul e boală. Slăbiciune. Nevroză.

Își umflase pieptul. Nu se atinse de băutură. Privi prin perete și peretele îl lăsă să vadă pînă departe. El părea primul, dintre toți, care nu mai avea amintiri. Părea fericit.

Comisia de recrutare își continua munca. Inventaria tot. Puterea ei creștea viguroasă peste puterea de drept, neconcurând-o fățiș, dar supraveghind-o. Poveștile circulau, oamenii și le spuneau unul altuia, își populau astfel convorbirile plicticoase cu știri fragede, se certau uneori. Nu vedeau însă nici o nenorocire atîta vreme cît o simplă înscriere nu-i angaja la nimic, nici măcar la plata simbolică a unei cotizatii, aveau dreptul să se considere bolnavi și atît. Sau viitori bolnavi. În rest, trăiau. Bine sau rău. Fericiți sau nu. Se iubeau și făceau copii care erau înregistrați și ei, imediat de către comisia de recrutare. Pentru că din părinți bolnavi se nasc, evident, copii bolnavi. Oricine o știe.

Oamenii voiau să știe practic cum să uite totul, totul, totul... Comisia de consultare era pregătită. A cerut tuturor să-și facă o autobiografie amănunțită. Completă. De la prima amintire la ultima dorință. Alte zeci de mii de pagini se adunară în clinică. În toate casele, seară de seară, lumea scria. Memoriul de viață devenise pentru fiecare cauza zilei. Scriau și uitau. Scriau și uitau. Mergeau cu sinceritatea pînă la cinism. Alții își romanțau viețile. Erau mulți. Apoi, paginile gata scrise, stîrneau fiecăruia un anume respect față de sine. O anume teamă. Sau jenă. Le era teamă și jenă de cel închis în acele pagini, un dușman care atenta la fericirea lor de fiecare zi. Duceau paginile scrise și se eliberau. Trăiau. Bine sau rău. Fericiți sau nu...

Pe profesor l-am întîlnit doar de trei ori. Prima oară m-a chemat să-mi mulțumească pentru serviciile pe care le aduc cauzei. Era un bărbat uscățiv, ulceros cred, avea ochii vii, ceva între curiozitate și umor. Cred că împlinise vreo cincizeci de ani deși făcea parte din categoria oamenilor fără vîrstă. M-a chestionat dacă sînt mulțumit de salariu, dacă am condiții suficiente, dacă nu doresc o locuință mai în centru etc. etc. Fără să fiu intimidat, mi-am dat seama că-l priveam prin ceața legendei, nu-i puteam prinde toate contururile.

A doua oară m-a chemat să mă întrebe de Marta. Dacă știu ce face acum.

Nu, nu știam.

Conducea un grup destabilizator, foarte riscant și periculos pentru ea. E bolnavă și rătăcită.

M-a întrebat dacă nu vreau să scriu despre asta, să-i chem la ordine, să înțeleagă că este inutil să te opui unui imens val popular.

Am să încerc, am spus.

Unul din grup a fost prins de către populație lipind niște afișe scîrboase pe ziduri și aproape că a fost linșat de populație. Știu asta?

Da, știam. Dar nu știam că e din acel grup.

Acum e internat în clinică. Și-a recunoscut vinovăția, colaborează.

Firesc, am zis.

A treia oară m-a invitat, după foarte mult timp, să mă anunțe că Marta murise. Fusese violată de niște huligani, probabil din grupul ei și apoi ucisă. I-au găsit trupul terciuit într-o pivniță.

Îmi urmărea mișcărilor, reacțiile.

Aș fi plîns dacă aș fi știut să plîng. În asemenea cazuri reacția mea este greața și apoi voma.

Am ieșit panicat.

Apoi am lucrat la materialul cu dispariția omenirii prin non-procreație. Moartea de catifea. Am cetit Apocalipsa și Biblia, texte dificile aramaice și iudaice, indiene și chinezești. Căutam argumente. Era fascinant să știi că tu, în laboratorul tău, pregătești soluția finală.

Sub penița mea lumea tremura ca o gelatină. Creației ratate a lui Dumnezeu eu îi găseam antidotul.

Din toate părțile lumii veneau mesaje în care alți și alți profesori își anunțau succesele.

Le comentam la radio, la televiziune, în presă.

Uneori profesorul se interesa prin Antonin dacă sînt mulțumit de condițiile din institut, de personalul din preajmă...

Eram mai mult decît mulțumit, de altfel mă rezumam la puțin, cînd ești furat de idei mari tot ce este material în jur îți devine balast. Atîrnă. De foarte multă vreme nu mai mergeam acasă. Îmi improvisasem un pat în birou, mîncam pe apucatele.

Eram rupt de realitatea din afară. Nu mai știam, practic, cum evoluează experimentul. Pînă unde a ajuns, cum reacționează cu adevărat oamenii la toate ideile pe care eu le aruncam zilnic spre ei. Eram ca un individ care face un ziar din știrile pe care le primește de la ceilalți, el le ordonează, le găsește o logică în pagină dar habar nu are din ce realitate sînt rupte. Realitatea lui se rezumă la ceea ce i se oferă. Ajunsesem atît de departe cu abulia mea încît în momentul în care cineva mă anunță că este anul nou l-am întrebat serios ce se înnoiește.

Nimic, nimic, mi-a răspuns speriat. E o convenție la care oamenii încă mai țin, se mai mint.

Într-o zi am aflat că Antonin a fugit. Nu înțelegeam sensul cuvintelor, nu înțelegeam de unde a fugit și pentru ce trebuia să recurgă la acest gest.

Am cerut informații dar nimeni nu era în stare să-mi spună ceva concret. Sau se eschivau. Fără să-mi dau seama devenisem un om temut în institut, eram considerat creierul, numele meu, am aflat mai apoi, figura pe listele negre ale grupului, de altfel numeros, care își păstrase rațiunea.

L-am sunat pe profesor care mi-a spus doar că Antonin era grav bolnav, că va fi găsit și va fi adus în clinică pentru tratament.

Poate că boala aceasta care îi cuprinde subit pe cîte unii este neîncrederea. Și nu eram departe de adevăr.

Am început o anchetă pe cont propriu. Astfel, am aflat că *serviciul de recrutare* devenise între timp un serviciu de anihilare a oricărei rezistențe. Mortificarea lumii, moartea de catifea cu care mă mîndream atîta, nemulțumise și speriasse lumea. Controalele erau severe, în preajma mea se dezvoltase o serie de pedepse de care nu

știam. Instituții întregi dispăruseră, de la maternități la școli, era încurajată disperarea veselă a celor care trăiau clipa. Antonin realizase dezastrul și fugise. Nici el nu înțelesese nimic. Trecuse de partea rezistenței. Sub pretextul că vreau să conving de importanța cauzei niște rebeli, am intrat în contact cu ei, în clinică unde erau internați cu forța. Totul părea un fel de arest. Aveau încăpățînarea oamenilor care cred cu toată puterea în ceva. Ca și mine. Nu puteam să nu-i admir. Ei mi-au spus, acuzator, că Marta fusese batjocorită și ucisă din ordine superioare și arătară vag spre mine și spre profesor.

Mi s-a făcut greață, am refuzat cîteva zile cuvintele.

Cînd am vrut să fac o plimbare pe jos prin oraș pentru a-mi limpezi gîndurile și stările, unul din paznici îmi spuse conspirativ că nu e înțelept să fac lucrul acesta, nu se știe ce reacții pot să aibă oamenii.

Atunci am înțeles: eram prizonierul ficțiunii mele. Orice evadare în realitate mi-era imposibilă. Carnea mi se umpluse de furnici care o adunau spornic, firimitură cu firimitură, spre inimă.

Dar eu nu puteam fi omorît pentru că eu eram cel care povestea. Îmi repetam mereu lucrul acesta de parcă mi-aș fi spus că trăiesc într-un vis care nu poate, totuși, ucide. Începuse să-mi fie frică și de personalul clinicii. În aceste condiții am aflat, colaționînd date contradictorii, ce se întîmplase cu Antonin.

Avea un copil.

Într-o noapte se strecură afară din oraș, împreună cu femeia și copilul și dispăru. Oricît i-au căutat agenții profesorului, totul a fost în zadar.

În zilele următoare am descoperit, neplăcut surprins, la ușa mea doi paznici masivi.

Vă asigurăm protecție, mi-au spus.

Împotriva cui, aș fi vrut să întreb, dar am renunțat.

Apoi am avut o poftă nebună să reiau lucrul la proza mea cu morțile ritualice însă

mi se făcu brusc greață și am vomat într-un coș cu hîrtii.

L-am sunat pe profesor și mi s-a spus că este ocupat.

Dacă fuge și el? m-a fulgerat un gînd.

În mintea mea totul se dilata, frica îmi împăienjenise toată carnea.

Atunci m-am hotărît să fug. Înspre ce? Unde? Rodul creierului meu se întinsese peste tot. În fiecare oraș aceeași boală, aceleași ferestre cu nebuni, aceeași mistică a vieții perisabile. Un profesor calculează metri pătrați de nebunie, cartiere mortificate, oamenii stau lipiți de niște fișe precum într-un insectar gîngăniile pe cale de dispariție. Milioane de metri de viscere care se tîrăsc prin burți în căutarea hranei... Incalculabile miliarde de sinapse care explodează în încordări erotice. Creiere spălate cu valuri și valuri de vorbe, de amănunte, de minciuni și speranțe calcinate între oasele capului. Drumuri, imagini, ferestre, cutii, gunoaie, garduri, cărți amorțite. Creierul meu scoase ghiare dar și acestea i-au fost prinse într-o ușă închisă cu sălbăticie. Eram hăituit de mine însumi. Am adormit. Am visat o arătare mică și cocoșată care mi se lipea de piele. O aruncam și ea se întorcea pe niște labe boante încolțindu-mi trupul. Nu avea dinți ci două lame ascuțite care forfecau spornic. În somn fiind am mai adormit o dată scufundîndu-mă și mai mult, învins.

Am fost amenințat cu moartea dacă fug.

Am fugit într-unul din cartierele rezistenței și am fost amenințat cu moartea dacă rămîn.

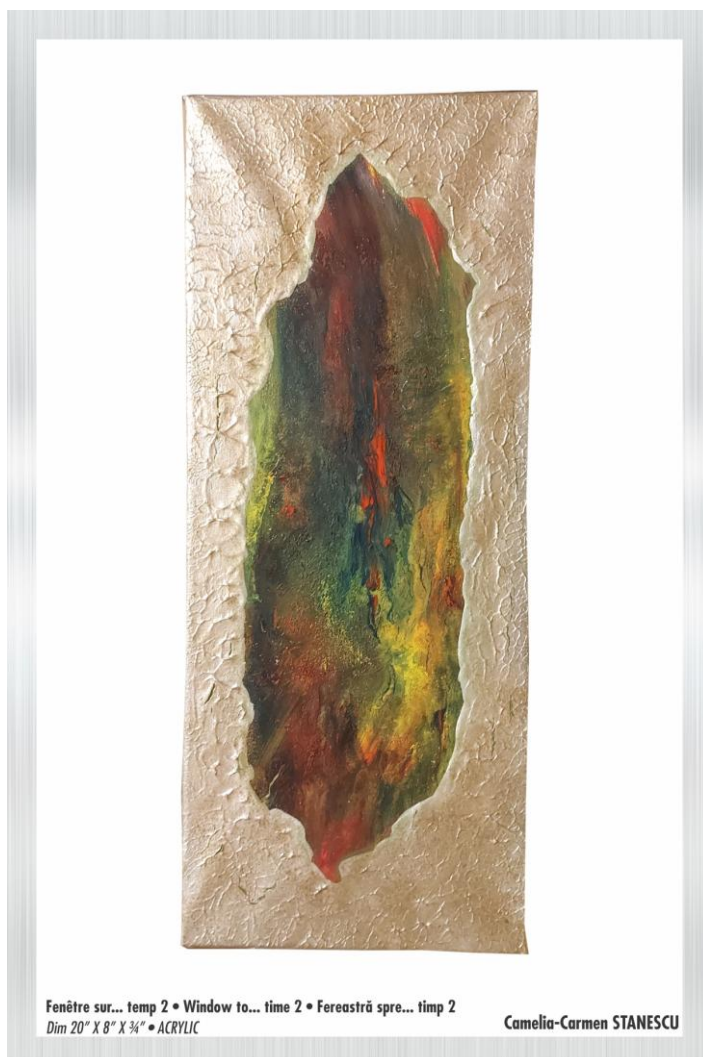
L-am văzut pe Antonin în grotă unui apartament respirînd liber.

Și pe funcționara mustăcioasă pe care n-am știut niciodată cum o cheamă.

Și pe ceilalți funcționari înghesuiți în cartierul acela mizerabil, gri, dar comportîndu-se ca niște oameni liberi.

Mi s-a făcut frică. Am fugit și de acolo

.....
.....

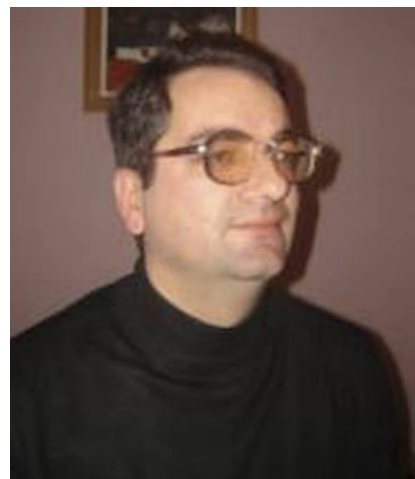
Stau pe puntea încărcată de licheni cu Sebastian. Atingem cu picioarele apa sticloasă. Este fiul meu și al Esttelei.

Vorbim despre vînt.

Și vîntul trece.

Vlad SCUTELNICU

Pandemie și licitație

(fragment)

13.06.2022. Lucrezi pe suport de hârtie și în calculator să termini inspecțiile în exploatații, după ce ai depus (și susținut în fața comisiei) dosarul de licitație pentru CSVSA Cerbu, pentru încă o perioadă de patru ani. Asta se întâmplă pe 10.06.2022, la sediul DSVSA . Aveai să constăți că ai contracandidați, aceiași care depuseseră în prima tură dosare pentru Prăjeni și Copălău, pierzând cu succes. Nu-i condamni, nu ai nici un sentiment de ură, de aversiune față de ei. Nici nu ai putea avea. Chiar îi admiri. Sunt tineri, dornici de muncă, de undeva trebuie să înceapă, să se afirme...Ce e rău în asta? Doctorul (Vuliniuc, pare-mi-se) și-a cerut scuze față de tine (n-ai înțeles de ce), că dacă știa cine ești...(da, apropo, cine ești tu în fond?) nu ar fi participat...Mă rog, așa o fi! Totuși a depus oferta de licitație și pentru CSV Todireni. Acolo e doctorița Floricica Cracană, fostă colegă de an cu tine. Sărăcuța! Măcar să fie lăsată să iasă la pensie, mai are atât de puțin...Ei... și ai trecut peste acest hop! Acum aștepti, aștepti să vezi rezultatul, adică punctajul obținut. Speri să câștigi... Cu câteva zile înainte de chestia cu mascații care a dus la punerea lui sub sechestru judiciar, adică pe 02.06.2022, Mihai Berbecaru a adăstat la tine la Cerbu, la vreme de seară (rămăseseși acolo, aveai a doua zi control pentru decontul lunar), seară

de luni, încercând să-ți demonstreze că această împărțire a circumscripției în două a făcut-o ca să te favorizeze pe tine. I-auzi, domnule! Ce noroc pe capul tău! Și tu să nu știi nimic. Absolut nimic! Dar de unde se trage, de unde vine această problemă cu Blândeasa? E o chestie mai veche, de prin anii 2000. Fostul primar Jan Baciuc (dumnezeu să-l ierte!) și vicele de-atunci, Florin Berbecaru, fratele țurcanului de mai sus, au pus de două comune: Cerbu și Blândeasa. De ce? Foaaarte simplu! Peste patru ani, tu, Florine, vei fi primar aici, în Cerbu , eu, Jan Baciuc, voi fi primar la Blândeasa! Clar?... Soarta, uneori de neînving, a hotărât altfel: niciunul nu a ieșit primar. Evident, despărțirea teritorială s-a realizat. Asta în condițiile în care aparatul de stat e supradimensionat, în condițiile în care pentru a accesa fonduri europene trebuie ca o comună (un UAT) să aibă o populație de măcar două mii de suflete și nu vorbim aici de vârsta acestora (populația satelor e îmbătrânită, te apucă jalea când privești *cnp*-urile!),ci așa, la general, în condițiile în care de ani buni se vorbește de reorganizarea teritorială a României, dar nici un guvern, de vreo trei legislaturi încoace nu face nimic în acest sens. De ce? Simplu. Pentru că pierd primari, pierd oameni care au rude, prieteni, cunoștințe

care aduc, ce?...voturi, evident. Deci, nu se prea vede acest lucru într-un viitor apropiat. Vorbesc de o nouă sistematizare, o nouă reorganizare a județelor, de fapt o scădere a numărului lor și o eficientizare a activităților de orice fel, prin reducerea birocrăției generalizate, a acestei tricofiții care ne mănâncă zile, ani din viață. Ei bine, divizarea Cerbului s-a realizat dar circa veterinară a rămas întreagă, ca și până atunci, când, deodată, o minte luminată a hotărât, după douăzecișiceva de ani, înființarea CSVSA Blândeasa. În decembrie 2021. Cu câteva luni înainte de licitațiile din martie 2022. Și pentru cine?

Pentru tine. Doar așa a spus maestrul de ceremonii Mihai Berbecaru, directorul DSVSA-ului. Am făcut asta pentru TINE! Ce, îți strică încă zece mii de lei pe lună?

Băi, Mihai, nu-mi strică, nu sunt nici dezinteresat de acest lucru, dar nici prea încântat: n-am câștigat Cerbu încă, iar pentru Blândeasa cred că se vor găsi ofertanți destui. În condițiile în care eu nu câștig Blândeasa, pierd și patruzeci-cincizeci de mii de lei anual, bani din acțiunile strategice, condiție care mă va obliga să fac reduceri de personal, să dau un om afară, ceea ce mi se pare nedrept. Știi foarte bine că nu era obligatorie această divizare, nu v-a impus-o nimeni, voi ați cerut-o la împărțire...

De unde știi asta?

Știu, știu pentru că am văzut cererea voastră pentru cele șase noi circumscripții pe care ați dorit să le înființați. Am și eu antenele mele. Și sunt foarte bune, să nu spui că nu...

Da, dar ei ne-au cerut-o, astfel mai dăm posibilitate unor oameni să câștige un ban. Sunt doctorași tineri care nu au unde munci,

am creat astfel cel puțin încă douăsprezece locuri de muncă...

Aici aparent ai dreptate, dar prin asta se reduce câștigul medicului concesionar de pe circa împărțită în două, pe de o parte, pe de alta cresc cheltuielile statului prin acordarea celor zece mii de lei la încă șase, opt, zece noi entități înființate sau cine știe câte vor fi în total la nivel de țară...Eu nu înțeleg cum de Bucureștiul a acceptat așa ceva...Cred că dacă ar fi fost vorba de banii personali ai cuiva, acest lucru nu s-ar fi întâmplat. Dar, așa, pe banii statului...traii nineacă!...Nu era obligatorie această împărțire, știi bine asta...

Oare chiar așa să fie? S-a gândit la tine, să-ți umple mie buzunarele cu bani fără oarece profit pentru ființa lui, chiar așa de mărinimos și dezinteresat să-l crezi pe domnul Mișu? Nu, sub nicio formă, nu e el omul ăla...și-apoi, de ce tocmai ție?... ție, cel care i-a adus un prejudiciu – așa spunea și credea el - de cel puțin cinci sute de milioane lei când, sunt câțiva ani de atunci, banii se numărau în milioane, când i-a apărut TBC-ul în ferma proprie de bovine și a fost obligat prin lege să sacrifice tot efectivul. Pe atunci nu era șef al DSV-ului. A fost despăgubit la prețul pieții, dar el voia să dea tăurașii către o îngrășătorie de unde ar fi luat un preț mai bun, în care ar fi intrat și cele cincisute de milioane pe care le invoca Mihai ca pierdere, datorată refuzului tău de a-i satisface pofta, dar de fapt acest lucru nu-i permitea legea sanitar-veterinară. Ooo! Dar ce ceartă teribilă a avut loc la tine în birou, cu el, cu doctorul Alupoie și doctorul Oreste. Erați trei contra unu și nu reușeați să-l convingeți că dreptatea e de partea voastră.

Bine, Mihai, dar tu știi ce înseamnă TBC ... s-a exprimat Viorel Alupoie

Nu știu, domnule doctor, Munteanu știe...a fost răspunsul lui prompt, privind spre tine și fără a gândi prea mult, interesat doar de profitul lui.

Așa că tinzi să crezi, de fapt ești convins că a fost animat de alte gânduri și interese când a recurs la scindarea circumscripției Cerbu în două. Nu degeaba a ajuns până la tine un gând al său, exprimat fără rezerve, în fieful lui liberal, jos, la Rai, în restaurantul lui Fediuc la vreme de seară, un gând legat de licitațiile care vor avea loc în primăvară- asta se întâmpla prin noiembrie 2021 – și în urma cărora va avea de câștigat: Cel puțin cincizecimedii de euro bag la buzunar! s-ar fi exprimat domnul Mihai atunci. Dar se vede că, ghinion! Ceva nu a funcționat cum trebuie, ceva a scârțâit, ceva nu a fost uns îndeajuns, deoarece totul s-a întors cu susul în jos pentru Mișu: a fost săltat de DNA, pus sub control judiciar, eliberat din funcția de șef al DSVSA-ului Botoșani până la finalizarea cercetărilor... Sincer, îți pare rău pentru Mișu. Dar mai rău îți pare de tine și de faptul că încă nu e nimic concret legat de licitația pentru circa veterinară pe care o păstorești de douăzecișiceva de ani, te doare că pentru o perioadă de trei-patru luni sau poate mai mult nu vei primi niște bani, ai tăi, de altfel, pentru lipsa de interes manifestată de conducerea DSV-ului în organizarea la timp și cu eficiență a acestei importante acțiuni. Oare nimeni, de acolo, de sus, nu s-a gândit la faptul că, până la finalizarea și semnarea noilor contracte de concesiune, un întreg teritoriu rămâne descoperit din punct de vedere epidemiologic? Dacă doamne ferește, apare o pandemie, o pestă porcină africană, tot e la modă acum, în toată țara, ei, șefii cei mari, cum vor gestiona problema? Dar nu, nu crezi că-i interesează

aspectul...Gândindu-te la tine, pentru perioada descoperită, adică aceea în care nu mai ai contract, statul, prin ANSVSA, face o economie de treizeci-patruzeci de mii lei numai în cazul tău. La nivel de țară, având în vedere că există cam 2500-2600 circumscripții cu medici de liberă practică, economia e destul de consistentă. Și situația cu licitațiile e cam la fel peste tot. Așa că mai ai de așteptat. O lună, două?...Cine poate ști?...Până una, alta, ai de gând să dai în judecată ANSVSA-ul pentru punerea în aplicare a OUG117 cu o întârziere de patru-cinci luni, deci neplata către voi a unor sume de bani, deși legea era în vigoare și trebuia să-și manifeste efectele. Colegii de la Bacău și cei de la Neamț au dat în judecată și au câștigat. Deci, precedent există. Altfel spus, poți să te consideri câștigător de pe acum. Iată, e seară, ți-ai cam terminat munca pentru astăzi, poți și tu să savurezi un pahar cu vin de Sulița, o căpșunică aromată și atât de plăcută papilelor trupului și sufletului tău. De dimineață ai fost și ți-ai externat mama de la spitalul de boli infecto-contagioase, după ce a stat sub tratament o săptămână pentru covid-19. O formă ușoară, cum de altfel sunt toate cazurile din ziua de azi, când nu se mai respectă protocolul atât de infect și periculos impus de OMS. Mai citești ceva, mai ascuți o muzică, mai dai pe gât un pahar cu vin, aproape că nici nu știi când orologiul a bătut de douăsprezece ori iar înainte să te așezi la orizontală îți verifici tensiunea: 107/67/72. Da, foarte bună!... Și încă o data: 108/69/70. Crezi că ajunge pentru astăzi. E datorită medicamentelor? (Iei zilnic *atacand* de 8 și *concor* 1,25) E...datorită vinului. Tu știi asta. Dar ceilalți?...Nicio problemă. Cu timpul vor crede și ei. Hai, noroc!

Dumitru TALVESCU

Kazachiu

Continuare din ediția precedentă

Și deveni. Soarta sau norocul îi duse pe toți la oraș. În doi ani, Kazachiu ajunsese un tânăr falnic, pe care școala de meserii și traiul de la oraș îl înțelepți și îl cizelă – Mîntea lui înghițea cu nesaț tot ce observa și citea ori de câte ori prindea momente libere. Însă cel mai bine se simțea la tejgheaua masivă, în fața bucăților de lemn, pe care le cizela în cele mai felurite forme, spre încântarea mentorului său și a familiei acestuia. La fel de încântat fusese și profesorul pe care tatăl lui Fane i-l adusese pentru a-i preda materiile pentru diferențele pe care le luă cu brio la școală.

Acum stăteau toți trei într-o singură odaie. Frusina murise repede, pe neașteptate, cuprinsă de o răceală de care nu-i dădură-leac descântecelor câtorva surate de-ale ei, chemate de un Tobar speriat, nici licorile preparate tot de ele. N-avură efect nici medicamentele pe care domnul Bogorode le-a adus pentru ea. Cu puține momente înainte de a-și da duhul, îl chemă la ea pe Kazachiu și-i puse în brațe sipetul.

- Ia-l. Bani de acolo sunt pentru tine și Kvec. Să ai grijă și de tac-tu. Să nu-i risipești pe prostii, dacă te-ai boierit acum, la oraș, cată-ți o fată serioasă și harnică, cumpără-ți o casă și așează-te la locul tău. Iar ce mai e în sipet să arunci în foc, cu totul. Eu mi-s prea slăbită s-o fac acum. Îi luă mîna lui

Kazachiu și-l ținu strîns. Involuntar, acesta mîngăie mîna bătrînei, aspră și fierbinte.

- Lasă, bunică, te faci bine și sipetul tot la tine va fi.

.....- Nu, nepoate. Eu mi-am încheiat socotelile cu lumea asta. Mă duc dincolo, dac-o fi ceva acolo.. Să iei aminte, în sipet e un blestem greu, nu-i bine să plece de acolo, de-aia te rog să-l arzi, fără să deschizi pachetul. Promiți?

- Așa voi face. Stai liniștită și te odihnește. Frusina se liniști pe dată. Mîna i se făcu moale și se desfăcu de pe brațul lui Kazachiu. Închise ochii, cuprinsă de o pace adîncă, ca și cum ar fi găsit dincolo ceea ce ar fi dorit. Muri zîmbind, mormăind pe țigănește câteva vorbe numai de ea știute.

Renunțară la una din odăi, pentru Kazachiu. Cu timpul, apărură un banc de lucru, o menghină și un strung pentru lemn. Nu mai făcea linguri, doar Tobar, ca să nu-și uite îndemnarea mai făcea când și când, să iasă cu ele la târgul săptămînal. Kazachiu începu să facă obiecte mai complicate, trecu de la scaunele la scaune, la mese simple, apoi la dulăpioare și noptiere, obiecte de bucătărie ori de interior pe care le încheia cu o bucurie a împlinirii care-i făcea ochii să strălucească.

Cu timpul câștigă o clientelă largă, la care se adunau mereu și mereu alții, toți pradă lucrului bine făcut de Kazachiu. Își luă ajutor pe Kvec, care se deprinse repede cu procedurile simple de tăiat ori îmbinat

materiale, iar rodul muncii lor le permise trai bun și chiar să pună ceva bani deoparte. În serile de singurătate, la lumina galbenă a becului electric, în timp ce se chinuia pentru un contur exact al formelor pentru lucrările mai complicate, își aducea aminte de Ilinca. Ce s-o fi ales de ea? Imaginea de la pârâu se estompase încet-încet, mai pregnantă erau imaginile ei când îi arunca priviri acide, furioase, ca răspuns la salutul lui...Ce caraghios trebuie să fi părut el atunci...Și cât-dispreț citea în ochii Ilincăi...Îi vedea aievea fața albă, rotunjioară, cu pomeții ușor îngroșați, privirea întunecată din ochii ei-verzi, în albul căroră vedea și câteva firișoare roșii... Pistrii de pe nas și de pe obraz...Oare cu ce s-a greșit pe undeva că m-am născut țigan? Mai scoase câteva așchii de pe ulcica de lemn la care lucra, mai adăugă câteva volute pe mânerul lat și o șterse cu o cârpă moale, îmbibată cu ulei de in. O privi în lumina becului și mulțumit, o așeză în colțul lui Tabor, lângă două măsuțe joase, cu trei picioare și câteva scaunele pregătite-pentru târgul săptămânal. Tabor știa de minune să se târguiască pentru ele și luase asupra lui corvoada vânzătorilor.

- .....- Salutare, Kazac, ce mai faci? -
- .....- Salutare Fane, ce să fac? Pregătesc câte ceva pentru vânzare... Intrarea intempestivă a lui Fane îi întrerupse reveria.
- - Ai mai lucrat la chipul fetei?
- - Nu, încă nu...Am avut o groază de comenzi și am lăsat cele ale sufletului pe mai târziu.
- - Când o termini?
- - Greu de spus. Lucrez când apuc și când mă ia dorul.
- Fane a crescut într-o strânsă prietenie cu Kazachiu. În anii petrecuți împreună se legă între ei o legătură trainică, frățească. Iar confidențele între ei nu se dezvoltă în detalii. Era încântat că-l avea prieten pe Kazachiu și bucuros că hainele pe care nu le mai purta el stăteau atât de bine pe prietenul lui.

○ –Cine-i fata? Fane îl întreba de fiecare dată când venea în atelier, iar Kazachiu se obișnuise doar să-i zîmbească în loc de răspuns.

○ De data asta, Kazachiu lăsa mătura din mână și-i făcu semn lui Fane să se așeze pe unul din scaunele din încăpere. Ceva dinlăuntrul lui aștepta să fie eliberat, așa că își luă inima în dinți și-i povesti lui Fane de-a fir a păr toată pățania lui cu Ilinca. Îl surprinse pe Fane de câteva ori zâmbind, dar continuă să-i spună tot, felul cum a văzut-o prima dată, ce a simțit atunci și obsesiile și regretele pentru toate neîmplinirile lui.

- Cam asta e...Și acum mă urmărește zâmbetul ei batjocoritor și râsetele tinerilor care o însoțeau.

- Cred că erau mai mult fandoseli de față răsfățată, încercă să-l consoleze Fane.

- Nu, nu cred! Am simțit multă răutate în gesturile și privirile ei. Nici nu înțeleg de unde atâta înverșunare, când nu doream decât să-mi răspundă la salut, să vorbim, să m-asculte și să-mi vorbească și ea...

- Da, ar fi fost normal! Dar cine știe ce e în mintea lor, la vârsta aia? Poate s-o mai fi schimbat între timp...

- Da, poate! Însă timpul ăla a trecut iar eu cu siguranță am rămas în mintea ei un personaj caraghios, luat în zeflema. Timpul ăla a murit.

- Cred că pentru povestea asta te consumi prea mult. Pe lumea asta sunt mii de Ilinci. Adu-ți aminte de fetele de la clasa de croitorie, cum li se scurgeau ochii după tine...

- Da, asta a fost o joacă. Nici dac-aș avea timp, nu doresc să caut altă Ilincă. Aia mi-a rămas în inimă și amintirea ei mă doare. Sau poate sunt eu făcut dintr-un alt fel de aluat, nu știu, dar fata aia nu-mi iese din minte. Am mai întâlnit și alte fete, am vorbit cu ele, știu că unele mă plăceau cu adevărat, dar o vedeam în ele tot pe ea...

- Ai încercat să mergi din nou în sat să o revezi?

-Nu! Mi-a lipsit doza de curaj necesară. Nici eu nu știu de multe ori ce e cu mine. Am construit în minte o imagine și o stare de care nu mă pot rupe. O să merg când îi voi duce miniatura cu chipul ei.

-Știi ce? Hai mai bine să bem o bere. Ce zici?

- - Ce să zic, ar merge! După ce ți-am povestit despre dragostea mea cu Ilinca mi-e sufletul mai ușor.
- Fane ieși din încăpere și reapăru după câteva minute cu două sticle de bere și le desfăcu. Îi întinse una lui Kazachiu și apoi ciocniră. Clinchetul spumos se pierdu prin încăpere și poposi undeva pe rafturi, în timp ce berea din sticle scăzu pe măsură ce pauzele dintre glumele celor doi se prelungeau sau scurtau printre râsete. Erau doi tineri fericiți, ale căror suflete neîntinate se bucurau de liniștea pe care o putea oferi prietenia lor frumoasă. Kazachiu ciocni o ultimă dat și sorbi până la fund din sticla de bere. Îl conduse pe Fane afară din încăpere, își luară rămas bun și Kazachiu se întoarse în odaia lui, așază sticlele goale pe un raft, întinse două pături pe salteaua de lângă tejgheaua de lucru și adormi, așa îmbrăcat, dar cu o bucurie nesperată în suflet. O visă pe Ilinca zâmbindu-i, îmbrăcată cu o iie înflorată și fustă largă, pe o pajiște verde, unde se zbenguiau câțiva cai. El o privea fericit când pe ea, când spre un cer albastru și apoi visul se rupse în bucăți și pieri în neguri pe care nu mai putea oricum să și le explice.
- - Scoală, omule!....
- Glasul speriat al lui Fane îl trezi de îndată pe Kazachiu care sări din patul improvizat, buimac și încă sub impresia cerului albastru visat. Se întinse totuși, de-i pârâiră oasele și simți cum somnul îi părăsește trupul tânăr. Încă nedumerit, îi aruncă lui Fane o căutătură fals supărată, mirându-se că-l vede îmbrăcat ca de oraș.
- Ce-ți veni să mă trezești așa de dimineată?
- - N-ai aflat? Începe războiul, dacă n-a început deja...
- - Așa departe e de mine chestia asta...Mă înspăimântă privirea ta. Ce-ai pățit?
- - Am și de ce să mă înspăimânt. Dacă începe războiul, vor începe și încorporările și ghici pe cine vor lua? Pe toți cei care au vârsta noastră, deci și pe noi...În vremuri de război, nu-i bine să mergi la încorporare. Nici soldat, nici gradat nu-i bine...Iar dacă și noi intrăm în

război, ne-a cam luat dracul, cu ce armament are armata română.

- o - Lasă, lasă, poate nu e dracul atât de negru, zise Kazachiu, deși în inimă i se cuibări ca un junghi ușor, o umbră neagră de îndoială. Se văzu în câteva secunde fugărit prin minte, îmbrăcat în haine bune și cărând după el o valiză de lemn cu efectele lui și scutură din cap. Nu era imaginea care să-l mulțumească. Armata era undeva înapoia intereselor lui de moment și doar opțional, undeva într-un viitor imprevizibil ar fi vrut să facă parte din ea. Acum, la spusele lui Fane, gândul se transformă în lovitură și simți în corp cum îl cuprinde panica. Continuă

- o - Ce poate fi rău în asta? Trăiești și lupți, ori lupți și mori! Tot ce ni se întâmplă trebuie dus până la sfârșit așa cum ne este dat. Și cu moartea ne pregătim de întâlnire de cum ne naștem. Deși mi-e teamă, nu mă plâng dacă ne ia în armată. Am trăit în situații și mai rele...Cum ne-o fi norocul!

- o - Ai dreptate! Mai avem șanse de a scăpa, încă nu e nimic sigur, chiar dacă în Europa lucrurile nu mai stau bine cu Hitler așa...Hai, mai bine bem o bere...

- o - Iarăși bere? Abia am băut aseară...

- o - Aia a fost berea de seară. Mergem la birt, să auzim ce mai zice lumea. E bună și berea de dimineată...

- o Porniră pe jos spre birtul de lângă piață, plin mereu de tot felul de indivizi, învăluit mereu de valuri de fum și mirosoari, cu zgomot de voci și veselă. Vânzoleala obișnuită a dimineții nu mai avea gălăgia tipică a oltenilor ieșiți la drum cu treburi, acum lumea stătea adunată comentând pe la colțuri sau în fața vitrinelor magazinelor. Găsiră birtul arhiplin, înăuntru și afară. Fane se strecură printre meseni și ajunse la tejghea și comandă două halbe. Se târî ci greu printre mușterii înapoi la Kazachiu, stropind cu spumă în stânga și-n dreapta, fără să fie băgat în seamă. Se așezară jos pe trotuar, cu spatule lipit de gardul grădinii, cu urechile ciulite la discuțiile aprinse pe care le auzeau de la cheflii matinali care-aveau acum prilejul unei tematici extrem de importante. Aici convergeau, ca într-un imens malaxor

de știri, tot ce se auzea la diverse posturi de radio sau ce se citea prin ziare. Fiecare cu părerea lui, dialogul avea de multe ori conotația unor coruri pe mai multe voci, din care era destul de greu să înțelegi un sens sau o propoziție. Dar cine țipa mai tare, avea întotdeauna dreptate.

○ „- Bă, vă zic io că mergem la război...

○ – Și de unde știi tu, mă...

○ – Iote că știi! Dacă regele nostru e neamț, sigur ne trage de partea lui Hitler..

○ – Ba nu e neamț, se amestecă încă o voce. S-a născut aci

○ – Ei, da cum îl cheamă? Honțolern, nume de român. Mai lasă-mă...

○ – Da, mă, da...continuară alte glasuri

○ – Da evropa ce zice?mai întrebă cineva.

○ – Nimic, ce să zică...Se cacă pe ea de Evropă, că n-a mișcat niciun deget fi-ar ale dracului de Franța și Anglie , când au anexat Austria și s-a intrat în Cehia...Urmează Polonia, Ungaria se dă cu Germania că așa sunt ungurii și urmăm noi, că așa sunt românii. Să ne punem bine cu ăl mai tare....

○ – Io nu cred că ne lasă Anglia și Franța...Doară ei îi băturăși-n hălălalt răzbel...

○ – Da, dacă nu-i ajuta americanii și australienii și canadezii...Du-te mă, Franța și Anglia ar face orice, dar numa pentru ei. Lor să le fie bine. Îi doare-n cur de România ori de altă țară...Le pasă cât avem petrol și grâu...

○ – Și cum crezi tu că va fi?

○ – Dracu știe, ticule, habar n-am. Acu mă-ncearcă doar spaima. Îmi aduc aminte ce măcelari sunt nemțlăii ăștia, știu de la 1918..."

○ În jur coborî dintrodată liniștea. Băieții abia gustară din halbe, cu urechile ciulite la dialogul purtat lângă ei. Pentru amândoi războiul era o noțiune vagă, se născuseră la câțiva ani după terminarea marelui război și cunoșteau povești despre el, pe care acum le interpretau altfel. Le pieri și cheful de bere.

○ – Hai să mergem! zise Fane.

○ – Hai, încuviință Kazachiu. Ți-e frică?

○ – Mă Kaza, să știi că da. Mă-ncearcă așa, ca o mahmureală. N-am chef să o mierlesc tânăr, n-am învățat aproape nimic din viața asta.

○ – Așa și eu. Acum, dacă m-am ridicat din cort și stau în casă, vreau mai mult. Și nu doresc să am piedici sau hopuri pentru a-mi duce visul mai departe.

○ – Și care-i visul tău?

○ – Să devin cineva! Să am casa mea, nevasta mea, mulți copii pe care să-i dau la școli. Să fac ce vreau fără să-mi fie greu. Să dovedesc că și țiganii sunt tot oameni.

○ - Și ce mai vrei?

○ – Să-mi desăvârșesc meseria. Vreau să deschid o fabricuță, să fac mobile, căruțe, șarete....Orice din lemn...

○ – Să-ți ajute Domnul să reușești!

○ – Amin! Dar tu ce-ți dorești, Fane?

○ – Tata mă vrea doctor, dar n-am nicio chemare pentru meseria asta. Așa că o să-i explic de ce nu pot să merg la medicină. Mă atrage avocatura, așa că o să mă înscriu la o facultate de drept.

• Vorba lungă nu le numără pașii, casa se ivi brusc de după colț și intrară în curte în tăcere. Se despărțiră și Fane plecă spre casa mare, iar Kazachiu se îndreptă spre odaia care-i servea atât ca atelier cât și ca dormitor. Luă de pe raft bucata de lemn de cireș din care strălucea zâmbetul Ilincăi. O privi, o întoarse pe toate părțile și se declară mulțumit. Dacă nu interveneau ceva comenzi urgente, o putea termina și finisa rapid. Basorelieful părea viu, erau redată cu acuratețe de artist toate trăsăturile fetei, așa cum și le amintea Kazachiu. O proiecție mai mult idilică, dar pe care tânărul voia să o ignore. Mângâie ușor fruntea fetei, apoi conturul obrazilor.surprins de căldura pe care o emana lemnul. Îl năpădiră gândurile și se așeză pe pat, timp în care mintea formula cu repeziciune întrebări ale căror răspunsuri nu le ghicea. „Dacă n-aș fi fost țigan, aș fi avut șanse s-o cuceresc pe Ilinca? De ce mă privește lumea ca pe un neom, chiar dacă aparent mă acceptă...Sunt curat, am meserie, mă descurc, am ceva carte...De ce oare nu

sunt și eu în rândul lumii, ci doar la marginea ei?” Privirea îi căzu pe unul dintre rafturi, unde odihnea sipetul bunicii. Lăsa la o parte bucata de lemn și un zâmbet i se contură pe buze. Îl apăsa neonorarea promisiunii făcute bunicii înaintea ca aceasta să moară. Își aminti ziua în care Frusina plecase pe fugă să moșească o muiere în sat și lăsase sipetul pe lada unde-l ținea ferit de ochii tuturor. Îl văzuse și sărise pe el cu o curiozitate copilărescă. Cu emoție și inima bătându-i nebunește, Kazachiu descoperi înăuntru o grămadă de buchețele de plante uscate, cu miros pătrunzător, până la amețeală, câteva oase mici, alb gălbuie, mai multe zaruri, unele cu semne ciudate pe ele, un pachet de cărți soioase, cu figuri pe care el nu le înțelegea și învelit într-o cârpă, un obiect mai mare. Înălătură cârpa și avu în față una dintre cele mai ciudate oglinzi pe care le văzuse. Era veche, foarte veche încât aproape nu se mai zărea nimic din lumina obișnuită a uneia noi, ba chiar înăuntru i se părea că ceva se mișcă ritmic, ca și cum ar fi valuri întunecate. Rama îi atrase privirea. Era turnată dintr-un metal galben și greu iar decorațiunile erau de o acuratețe uluitoare, brăie răsucite, între care apăreau flori ciudate, râuri subțiri de fire care înconjurau litere la fel de ciudate, abia ghicite printre ornamente. Rămase blocat asupra ei câteva momente lungi și privind în apele negre se simți brusc copleșit de un sentiment de spaimă și neliniște. O înveli la loc în cârpa în care fusese împachetată și o puse înapoi în sipet. Îl lăsa unde-l găsisese, pe ladă și ieși speriat din încăpere. Zile în șir fu urmărit de sentimentul fricii și privea cu teamă spre colțul unde era lada cu sipetul. În schimb, desenul ramei îi apărea atât de viu în minte, încât era în stare să-l facă și el, de astă dată în lemn. Bunica îl privi ciudat câteva zile, bodogănind vorbe neînțelese și-l stropi seara cu agheazmă, după ce-i puse sub perină câteva smocuri de plante care-l adormeau imediat. Uită episodul după câțeva vreme...

• Și acum, când își mai aducea aminte de acel moment, un fior rece îi străbătea trupul. Se scutura ca după un vis urât și fie

acoperea, fie muta sipetul pe alt raft, ascuns după scule sau bucăți de materiale. Se trânti pe pat. Ziua abia începută deja îl obosise. Periplul scurt la gura de bere împreună cu prietenul să Fane, noutățile neplăcute pe care le auzise și perspectiva nedorită în care se temea că va fi implicat și el îi sporiră lehamitea și nemulțumirea. Închise ochii și jocul minții îi aduse ca pe un ecran, imagini din copilărie, locul lui în fața cortului aplecat asupra lingurilor, aerul primăvărat și înmiresmat, purtat de un vânticel sub lumina crudă a zilei...”Ce bine era atunci! Fără griji sau apăsări...Asta până a apărut Ilinca...Iar acum? Griji și iar griji, apăsarea războiului, tata bolnav și Tobar la internat...Ce-am ajuns? Îmi pare deja rău că am îndemânarea asta de a scoate din mâinile mele lucruri trainice...Mai bine rămâneam liniștit într-un colț de lume și făceam linguri la nesfârșit. De ce oare am învățat atâtea, dacă nimic din ce am învățat nu-mi dă liniște, ci mai multă zbatere?Acum am mai multe întrebări decât răspunsuri. Și mai mult ca sigur nu voi afla toate răspunsurile...Iar dacă le voi afla, oare la ce-mi vor folosi?

• Apoi prin minte începură să i se perinde imaginile de la pescuit, aerul rarefiat sub cupola sălciilor și lumina filtrată ce cădea pe pielea albă a Ilincăi...Îl cuprinse o fierbințeală ca atunci și parcă simțea aerul umed și emoția acelei zile de mai. Se ridică brusc din pat și începu să scotocească prin rafturi, alegând bucăți mai mari și mai mici de lemn. Le așeză pe pat și după ce adună o duzină, sortă câteva dintre ele și se apucă să le curețe de praf. Întinse câteva foi de hârtie pe masă și începu să deseneze conturul ramei de la oglinda aflată în sipet. O rostui cum i se păru lui mai bine, astfel încât desenul părea să se continue la nesfârșit. Alese câteva bucăți de lemn mai bune pentru ideea lui de lucru și începu să le cioplească cu atenție, având în mintea imaginea ramei de la oglinda din sipet. Termină la capătul câtorva ore una dintre laturile mici și o compară cu desenul. Ieșise exact cum își dorise. Se apucă de latura mare și ciopli, ciopli preț de câteva ore, simțind

cum trece timpul pe lângă el și cum îi aruncă, șiret, ochiade. Începu apoi să cioplească cealaltă latură mare a ramei oglinzii pe care nu știu când o termină. Văzu că afară e deja noapte și îl cuprinse subit o foame nebună. Cotrobăi prin cotloanele atelierului și găsi într-un coș o bucată de pâine veche. Rupse puțin câte puțin din ea și o înghiți fericit, după ce o mestecă îndelung, simțind cum se moaie miezul și coaja ei și-i potolește scandalul din stomac. Se apucă iar de lucru, inserând literele așa cum își amintea că le văzuse pe rama de metal și se opri doar când rămase loc doar pentru medalionul cu chipul Ilincăi. Nu știa ce semnificație pot avea literele, dar căută să le finiseze cât mai bine. Se apucă să aplice cu o bază specială pentru lemn rama abia terminată, ștergând cu duioșie pata de substanță de pe chipul Ilincăi. Lemnul sorbi toată baia protectoare și rama păru dintr-odată și mai frumoasă. Se ridică și se scutură de așchiile căzute pe halat. Îl dădu jos și rămase în hainele de zi, cu care începuse peregrinarea cotidiană. Ieși din încăpere, sub privirea sângerie a ultimelor clipiri ale apusului și se îndreptă cu pași repezi spre atelierul de geamuri și oglinzi, pe care nădăjduia să-l mai găsească deschis. Și îl găsi deschis.

• Aproape orbecăind, se întoarse spre casă cu o senzație de mulțumire pentru ce făcuse, dar și o urmă de regret. De câțiva ani, Ilincă era numai în mintea lui și ar fi vrut să o mai vadă măcar o dată. Nu mai simțea oboseala, doar o vâjâială prin cap și o acută senzație de somn. Îl rodea ceva, parcă nu era totul gata. Se apucă să fixeze provizoriu oglinda în ramă și dădu satisfăcut din cap. Pică literalmente pe pat și somnul îl cuprinse în mrejele lui și-l duse departe, într-o lume unde a fi țigan nu avea nicio importanță iar Ilincă stăteau de vorbă cu el neconținut.

•

• - Da, ai făcut o oglindă minunată! Oricine și ar dori în casă o asemenea bijuterie. Chiar și eu. Nu glumesc!

• Vocea lui Fane era sinceră, fără îndoială și încărcată de bucurie după ce ținu

câteva momente oglinda în mână, cumpănind-o și privind-o pe toate părțile.

• - Uite ce curbe elegante, iar florile parcă sunt vii și încremenite în textura lemnului. Chipul Ilincăi te face să tremuri de emoție, ești un vrăjitor... E o mare bucurie să te oglindești într-o asemenea operă de artă. Te felicit, prietene...

• - Lasă, lasă, încercă să-i potolească entuziasmul Kazachiu. O încercare finalizată cu succes. Sper să-i placă Ilincăi, atunci când o va primi...

- Nu cred că există cineva care să nu se bucure dacă primește o așa bijuterie!

• - Eh, nici chiar așa. Mă rog... Bucuria decuseară îi umplu din nou inima. Vorbele lui Fane îi întâreau convingerea că rama ieșise perfect. Dimineața l-a găsit odihnit, fără urmă de oboseală, așa că ziua i se părea chiar mai frumoasă acum. Fane plecă bombănind, după ce puse cu mare atenție oglinda pe pat. Lângă ea se așeză și Kazachiu, gânditor. Se apucă să mângâie contururile florilor, întorsăturile complicate ale nervurilor, și cu mare drag, fața Ilincăi. Uneori nu-i venea să creadă nici lui, că din mâinile sale pot să iese asemenea frumuseți. Într-adevăr, oglinda era una din reușitele lui de vârf. Se adânci în luciul ei și văzu un chip obosit, smead și nebarbierit. Un gând îi fulgeră prin minte și așeză oglinda pe pat. Luă de pe raft sipetul bunicii, apoi scoase din el rama grea, din care desfăcu sticla. Aplică pe spatele oglinzii sale sticla de pe rama bunicii, apoi tăie o bucată de carton și o lipi peste cele două oglinzi. O făcu mecanic, fără să-și poată explica gestul, însă ceva din el îi spunea că asta trebuie să facă. Întoarse rama spre el și privi în oglindă. Însă nu se mai văzu reflectat în ea, limpezimea dinainte pierise, iar în cristalinul ei se învălătuceau fuioare negre, ca niște nori prevestitori de furtună. Chipul lui Kazachiu abia se mai zărea și preț de câteva minute acesta urmări speriat cum se tulbură din ce în ce mai tare apele oglinzii. Simți că-l cuprinde amețea privind firișoarele fumurii, care se urmăreau într-o aparentă coerență, când repede, când încet, în șiruri

nesfârșite, ca și cum ar fi fost izvorâte dintr-o sursă blestemată. Acest joc deveni din ce în ce mai rapid, conturând forme geometrice care nu semănau cu nimic cunoscut, ajungând într-un final să cotopească toată suprafața oglinzii și să se răsfrângă aidoma unei mase de plumb topit ori de mercur. Masa aproape lichidă păru că se liniștește, însă după câteva momente în care Kazachiu rămase cu ochii pironiți acolo, se porni un vârtej din centrul oglinzii, care deveni tot mai rapid, până creă în fața ochilor lui o gaură neagră, mișcătoare, străpunsă de irizații albastru argintii. Kazachiu întinse mâna să atingă suprafața oglinzii. Atunci tânărul păru că se fluidifică, mâna îi fu aspirată de oglindă, apoi ca și cum s-ar fi transformat pe loc în ceață, tot corpul îi fu tras înăuntru. Oglinda se limpezi pe dată și căzu pe pat cu un zgomot surd. În încăpere, în lumina ce abia răzbătea prin ferestrele mici, pluteau fire aurii de praf pe care curenții de aer îi purtau într-un joc al indiferenței pe care nimeni nu-l vedea. Se lumină de ziuă apoi, dezvăluind un atelier pustiu, în care lucrurile stăteau claie peste grămadă, într-o ordine pe care nu știa s-o descurce decât Kazachiu. Iar orele trecură până când umbrele puseră stăpânire peste odaie, luptându-se cu ușurință cu ultimele urme de lumină până când întunericul puse stăpânire pe tot. Soarele pălea din nou în asfințit și la fel se ridică în dimineața următoare și în celelalte peste târgul de provincie. Aruncă o privire în camera lui Kazachiu și-l căută mai multe zile, roșu la față, dar degeaba. Iar zilele trecură nenumărate, până când Fane și ai lui fură convinși că dispariția lui Kazachiu este definitivă, cu toate demersurile făcute la poliție și la ziare. Kazachiu le rămase viu doar prin mobilierul rămas după el, aflat în casele lor și ale tuturor celor care-i înțeleseseră menirea.

• Oglinda rămase pe pat multe zile, apoi mutată pe un raft cu unelte și fu uitată luni în șir. Fane intra adeseori în camera atelier care fusese a prietenului său, cu speranța vie că-l va găsi zâmbind, plin de

talaj și cu cine știe ce bijuterie de lemn în lucru. Dar nu se întâmplă defel așa. Într-una din zile, plimbându-se prin cameră, o regăsi Fane. O luă de pe raft și o cumpăni în mână, admirând iarăși sculptura complicată de pe suprafața ramei, delicatețea nervurilor frunzelor și subțirimea petalelor de flori. Îl intrigau literele, însă nu căută motive să le înțeleagă, oprindu-și privirea pe chipul Ilincăi, cumva anacronic în încrengătura vegetală, dar strălucind într-o lumină aparte, pe care baițul și lacul de pe ramă nu o estompa. Simți ca în vremurile din urmă mirosul talajului și al cleiului de oase, ca și cum Kazachiu ar mai fi fost acolo și lipsea doar pentru puțin timp. Roti privirea prin încăpere și oftă. Locul gol lăsat de prietenul său nu-l umplea nimic. Regretul de a nu-l mai fi găsit îl apăsa. Cântări în mână oglinda, aruncând încă o privire la chipul Ilincăi. Apoi înveli oglinda într-o bucată de hârtie cerată și se hotărî să i-o ducă Ilincăi, devreme ce ei îi fusese hărăzită de către Kazachiu.

Satul păstra aerul adormit al șesului toropit de căldura amiezii. Cât vedeai cu ochii, doar câmpuri pe care lumina filtrată de firișoarele de praf făcea jocuri transparente. De dincolo de bordura plopilor care mărgineau pe o parte și pe alta a drumului către oraș, venea un aer cald, moale, care aducea un iz de iarbă proaspăt cosită. Primăvara părea că nu mai vrea să plece de pe aceste locuri, instaurând cât vedeai cu ochii domnia verdelui, a florilor de corcoduș ori cireș și prun. În curți domneau zgomote tipice gălăgiei casnice, cuptoarele trimiteau în aer mirosuri apetisante, găinile evadate din curți ciuguleau iarba pe margine șanțurilor, în acord cu lătratul în dorul lelii al vreunui câine aproape adormit.

Calul mergea liniștit pe ulița aproape pustie, iar Fane privea impasibil doar înainte, cu hățurile lăsate în voia lor. Pe la curți, ici colo, se șteau chipuri mirate pe după uluci, care se întrebau din priviri cine e domnul din

șaretă și unde merge spre capătul satului. Pe măsură ce șareta se îndepărta, capetele femeilor dispărură, căutând întrebările și răspunsurile în discuții în familie, fără a ști vreodată adevărul prezenței lui Fane prin locurile acelea. Ajunse în fața morii și sări sprinten din șaretă. Luă de pe banchetă oglinda și se îndreptă spre poartă.

Privi pe după scândurile gardurilor, dar nu văzu nici o mișcare prin curte, doar uruietul surd al morii îl îndemna să creadă că pe aproape e totuși cineva.

- E cineva acasă? strigă Fane un pic mai tărișor, în pauza făcută de lătratul unei corcitură minuscule ce se răstea la el de dincolo de poartă. Neprimind niciun răspuns, deschise poarta și înfruntând cu stoicism atacurile javrei pitice care se sufoca sub lătrături pe lângă el se îndreptă spre curtea din spate.

- Aici suntem! Morarul ieși dintr-o încăpere, ștergându-ți mâinile pline de praf de făină pe un șorț care fusese cândva albastru.

- Bună ziua și bun lucru!

- Bună să fie și ție! Cu ce vânt pe-aici, tinere domn?

- Am venit s-o văd pe Ilinca, de se poate, îi răspunse Fane.

- Cum de nu, cum de nu! se luminează la față morarul. Numai o clipă, o chem imediat. Știi doar, fetele cumiți ajută prin gospodărie. Morarul dispăru în casă și apărură după câteva minute cu fata cea cuminte, mirată și îmbujorată.

- Bună ziua, domnișoară!

- Bună ziua, domnule!

- Mă cunoști?

- Sigur! Ești băiatul cel mare al domnului Toma, boierul de la oraș.

- Da, așa e!

- Și de ce ai dorit să mă întâlnești?

- Ei, e o poveste lungă, domnișoară. Dar ca să ți-o istorisesc, hai să ne așezăm undeva. Că povestea e lungă și e nevoie de timp pentru a o depăna.

- În mintea Ilincăi alunecau întrebări și se nășteau răspunsuri posibile, care mai de care mai năstrușnice. Își aranjă cât mai bine cosițele și ținu sub masă mâinile nu îndeajuns de curate pentru a fi privite de un domn. Se așezaseră sub un șopru, pe niște băncuțe în jurul unei mese mai joase, de lemn. O servitoare veni grijulie cu o tepsie pe care trona o cană cu apă rece, câteva pahare și farfurioare, precum și o chisea cu dulceață de caise. O lăsă pe masă și dispăru încet, nu înainte de a-l măsura cu ochii pe Fane și a-i arunca o ocheadă nevinovată. Fane privi câteva momente în tăcere broboanele de apă care se scurgeau pe transparenta sticlei. Nu-i era sete, dar îl tenta dulceața de caise întregi. În răcoarea aparentă din șopronul deschis, mirosul dulceții plutea amestecând firele de praf ce se zbenguiau printre razele de soare scăpate printre țiglele acoperișului și câteva viespi care se învârteau pe lângă vasul cu dulceață. Ilinca îl privea mirată, dar așteptă în tăcere ca el să înceapă să vorbească. Și Fane vorbi mai bine de o oră despre Kazachiu, așa cum îl percepuse și cum aflase de dragostea lui pentru Ilinca.

Ilinca receptă spusele lui Fane cu o indiferență aproape totală. Nu părea să fi fost afectată de implicarea ei în destinul lui Kazachiu, dar roși de câteva ori în timp ce Fane avansa cu povestitul. Mintea ei nu putea înțelege obsesia lui Kazachiu față de ea, cum nu-și închipuia ca un țigan, fie el mai spălat și educat, să o poarte în inimă cu atâta drag, încât nimeni să nu-i miște sufletul către o altă iubire. Gândul ăsta o îmbujora și-i spărgea timpanele cu bubuituri surde. Simțea cum îi ard obraji și se foia din ce în ce mai tare pe băncuța de lemn, ca și cum nu și-ar mai fi găsit locul acolo. Opri gândurile și întrebările din minte, îmbiindu-l pe Fane cu un pahar cu apă și o farfurioară cu dulceață.

- Nu, domnișoară... Azi nu! Voiam să te întreb, atunci, sau în decursul timpului de când v-ați văzut prima dată, te-ai gândit la Kazachiu, măcar o clipă, cu drag?

- N-aș putea spune! A trecut atât timp de atunci. Când l-am văzut prima dată eram naivă și neștiutoare. Apoi, l-am uitat, sau mai bine zis, am încercat să-l uit, deși imaginea lui tristă, privindu-mă rușinat, mă urmărea zile în șir. De fiecare dată când îl mai întâlneam... Apoi erau ceilalți copii și tineri, ce-ar fi zis dacă-l băgam în seamă, eu fata morarului, cu un prieten țigan aciuiat la marginea satului... Mi-a fost indiferent, cu toate că uneori îmi plăcea să știu că e cineva care se gândește cu mult drag la mine. Pentru că se vedea...

- Acum există cineva?

- Nu, încă nu! N-am prea avut noroc. Pe cine am plăcut eu, nu i-a plăcut tatei, cu cine a vrut să mă însoțească tata, nu mi-a plăcut mie. Dar cu Kazachiu ce se mai aude? Pe unde mai este?

- Nimeni nu știe unde este. După cum ți-am povestit, a ajuns un artizan desăvârșit, un adevărat artist al lemnului. Și într-o bună zi a dispărut, ca intrat în pământ. Nimeni nu mai știe nimic despre el.

- Păcat! Îmi pare rău.

- Da, mare păcat! Mă lega de el o prietenie deosebită și am învățat de la el destule. Tăcură amândoi stingheriți. Umbra lui Kazachiu dădea târcoale, fără să fie simțită de niciunul. Câteva viespi avură până la urmă curajul să coboare pe farfurioara cu dulceață și să se înfrupte din siropul delicios. Ilinca încercă degeaba să le alunge cu palma, pentru că ele veneau înapoi, cu o încăpățănare asiduă, ațâțată de mirosul dulce de pe masă.

- Știi că a lucrat mult la oglinda asta. Mai ales la chipul tău, îi zise Fane într-un târziu. Puse pe masă pachetul și-l întinse către ea. Plănuia să vină el să ți-o aducă. Mi-a arătat-o, e minunat lucrată. Sunt sigur că te va bucura.

Ilinca privi la pachetul de pe masă, strâns în hârtia cerată. O încerca o stare nedefinită, de emoție și regret. Trase pachetul spre ea.

- Nici nu știu ce să zic... Asta vine din vremuri trecute și atât de ciudat neașteptate... Se ridică de la masă, văzându-l

pe Fane că încearcă să se scoale îndepărtând scaunul de masă și ferind tava cu pahare și dulceață.

- Plecați?

- Da!

- Să vă conduc până la poartă?

- Nu! Nu-i nevoie. Oricum, e aproape. Rămâi cu bine!

- Mulțumesc. La revedere.

- Fane făcu cei câțiva pași până la poartă urmat îndeaproape de mârâiturile potaiei micuțe și de privirile Ilinței, rămasă sub șopron, derutată și mirată de vizita asta atât de neobișnuită pentru ea. Ajunse la poartă, unde calul îl aștepta nerăbdător, în căldura ce cotropise satul. Îl mângâie pe cap și-l desfăcu de uluca unde-l legase și urcă în șaretă. Curând, dispăru pe uliță, în același mers domol al calului, printre zgomotele și mirosurile satului care-l purtau adânc într-o copilărie de care se bucurase și acum o pierduse între amintiri.

Ilinca se apropie de poartă și apucă să mai vadă câteva clipe șareta trecând spre liziera de plopi ce mărginea drumul către oraș. Îi rămase în minte tropăitul ușor al calului și trupul lui Fane așezat pe banchetă, îngândurat și trist. Își mută privirea spre pachetul de hârtie cerată și plecă cu el plină de nerăbdare în casă. Îl deschise emoționată, cu inima bătându-i de nerăbdare. Curiozitatea îi fu împlinită, de sub hârtie apăru rama strălucitoare, lucrătura desăvârșită a amestecului vegetal transpus în lemn. Scăpă o exclamație de uimire când își văzu chipul sculptat în partea de sus. Îl mângâie cu drag, atingând și literele care înconjurau medalionul. O cuprinse o stare de duioșie pe care nu și-o putea explica decât prin devotamentul pe care Kazachiu îl trăise față de ea, până la dispariție. Ce repede a trecut timpul! Îl revăzu stând timid, la marginea drumului, în diminețile în care ea mergea cu vitele la câmp, zâmbea văzându-i roșeața din obraji când îl privea și bănuia că așteaptă doar un mic semn din partea ei ca să fie fericit. Poate ar fi făcut acel gest, dacă n-ar fi știut că va fi luată în râs de ceilalți. Ea,

în vorbă cu un țigan!... Așa ceva nu se putea, nu în lumea aceea. Acum regreta. Îi era dor de vremurile acelea. Kazachiu putea fi o experiență interesantă. Sau cine știe? Privi înăuntrul oglinzii, fără să bage în seamă punctele negre care începură să se zbenguie în limpezimea ei. Se cutremură când văzu că se vâlurește și-i schimonosește chipul așa cum fac fântânile de la țară când privești în adânc și picăturile care cad din găleată agită suprafața fină a apei. Vru s-o lase din mână, dar ceva peste puterile ei îi coordona mișcările și nu putu defel să se elibereze. Punctele din oglindă îi acoperiră imaginea ca un banc mișcător de pești, care se rotea din ce înce mai tare. Încercă cu o ultimă sforțare, cu mâna cealaltă să limpezească imaginea din oglindă, ca și cum s-ar fi jucat printr-o apă adevărată, însă simți că se sufocă,

încăperea deveni din ce în ce mai mare, privi cu uimire cum mobilele cresc la dimensiuni nebănuite iar tavanul se îndepărtează. Respiră din greu și căzu într-un hău adânc, în care luminile și întunericul se amestecau colorat și dispăru în adâncul oglinzii.

Aceasta căzu pe dușumeaua tare iar sticla de dedesupt se sparse în mii de țândări. Ca și cum ar fi fost vii, bucățelele întunecate de oglindă se fluidificară și alunecară prin spărtura din cartonul care le ținea pe cele două împreună. Se adunară într-o mică suviță vâscoasă, ca de smoală și se scurseră printre crăpăturile dușumelii. Jos, rămase numai rama cu oglinda ațintită spre tavan și chipul Ilincăi înconjurat de florile de lemn care privea cu ochii goi un loc unde ea nu va mai fi niciodată.

Le silence du sérail • The silence of the Serai • Liniștea din serai
Dim 12" X 24" X 3/4" • ACRYLIC + TEXTILE

Camelia-Carmen STANESCU

Liviu PENDEFUNDA

Clairière aux iris

Le signe était arrivé. Tous les voyageurs sont allés essayer la Grande Rencontre.

Le vent s'est arrêté au milieu de la nuit dans un flotteur au-dessus de nous. Je le sens dans les affres des nuages glisser les frissons humides du chagrin parmi les balcons des immeubles, parmi les voitures qui ont oublié de courir, renifler les unes après les autres, se noyer dans leur propre fumée comme une boue dans laquelle rampent des têtards de grenouilles. De même qu'ils touchent leurs membranes entre leurs doigts, les passants aussi, sentant leurs cheveux se teinter d'amertume qui s'épaissit, embrumant leurs yeux à quelques pas de là.

Le signe était arrivé. Tant avec l'esprit qu'avec l'âme, les initiés des Grands Mystères ont aujourd'hui violé un ancien commandement. En dehors de moi. Ils se sont glissés hors de la forteresse. L'endroit est à la frontière entre les empires. Je le connais. Mais il ne m'a toujours pas laissé courir après des chimères, après des rêves qui sont encore des chimères. Le Magicien Rouge cria pour la troisième fois. Et, Seigneur, ils avaient tous résisté aux deux

premières tentations, au début et au milieu du siècle. Il est tard, maintenant. Autant que je sache, il est trop tard. La fin arrive. Ils furent tous trompés par la multitude de visages sous lesquels ils apparaissaient, chacun selon ses pensées et ses désirs. Le signe était arrivé. Mais ce n'était pas réel. Et le vent tombait en cascade après l'orage de la nuit dernière, après les éclairs des chariots parmi les publicités qui pénétraient dans un moment d'obscurité dans toute la ville. Comme prévu, ce n'est pas le hors-la-loi qui est mort, mais un prophète. Le signe viendra alors seulement... alors seulement.

Je rallume l'autoradio. Nouvelles. Pourquoi le Prophète est-il mort ? Qui a fendu sa tête sage dans le temps et pourquoi ?

J'attends la mort du hors-la-loi. Ce n'est qu'alors qu'Il vient, le vrai, l'Esprit et non l'Anti-Esprit.

Je glisse dans les rues. Le brouillard. Brouillard de plus en plus épais. Éclair. L'eau. Immense cathédrale du monde misérable cachée dans une prétendue civilisation - c'est ce qui m'entoure maintenant.

Et pourtant c'est le signe. Pas hier soir. Pour eux, le signe était alors arrivé. Je n'ai pas été un simple voyageur depuis longtemps. Mon Dieu, dans quelle boue le monde dans lequel je me glisse. Mais ici, je dois attendre le signe.

Je voudrais que vous compreniez le Haut, mais aussi l'âme mortelle, bien-aimé, quand vous lisez tout cela.

Je m'assois sur la colline et regarde les volcans avancer pour étouffer le monde en dessous. Seuls les sommets des collines sont visibles et les derniers étages des immeubles sortent de l'océan blanc pour faire face aux nuages. Au fond le mur froid du monastère. Et la cloche sonne la mauvaise nouvelle. J'en suis sûr maintenant. L'éclair de lumière qui m'entoure au-dessus de la voiture est en Lui. C'est le signe. C'est le vrai signe. Le crime horrible du Prophète est commenté à la radio.

Mais je sais que quelqu'un est en train de mourir maintenant. Et pas moi... Un bourdonnement, un vol d'oiseaux invisibles remue l'univers. Et j'existe. C'est le moment où je retrouve tout, les pouvoirs perdus, l'accomplissement et le chemin vers la Grande Rencontre.

Le moteur caresse (comme un chat dans les bras de mamie, là, sur le perron, devant la maison, par un calme après-midi d'été et le bon picorait après les corvées de cuisine, dans la cour avec des oiseaux, des cochons et des vaches et nous, les petits-enfants nous faisaient semblant de dormir sur une couverture jetée sous le vieux noyer).

Je glisse dans la boue au centre et suis la lumière, les carrefours et les quartiers.

Je prends l'ancienne route du sel. Le brouillard se dissipa avec un voile pour faire

place à la porte nord-est de la ville. Le chant du néant m'accompagne comme un hymne, comme un sortilège, sûrement comme un sortilège. En haut est la lumière. D'où ça vient ? Je ne vois pas le bout de sa fontaine infinie et j'ai peur de l'univers. Regarde, toi, mon amour, là, au-delà il y a un autre monde que je connais, que j'aimerais te montrer au moins comme un rêve, comme un fantasma, à me croire quand je te dis que je suis l'Élu, le celui qui réussira, celui qui a vu le mystère, la lumière.

Si seulement tu savais m'écouter alors que tu commençais à flotter et savoir à travers le brouillard qui m'entoure, sentir la lumière et les ténèbres et savoir !

Ils ont quitté la ville.

J'écoute ce que le vent me dit. Je ne le crois pas. Tous ceux qui se sont égarés et ont choisi le chemin du faux lever de soleil ne sont plus, ils se sont métamorphosés, non en simples mauvaises herbes, mais en fleurs, reconnaissant leur sagesse et leur soumission partielle dans l'espace et le temps.

Dieu, tu ne nous punis pas. Bons et doux, vous savez qu'ils n'adoraient pas mais étaient seulement attirés par la découverte du lieu à l'avance. Et le vent répondit à la tentation de Jésus dans le désert.

- C'est vrai, me dis-je. Pourquoi les êtres de la planète sur laquelle nous vivons sont-ils si faibles ?

Les collines montent, traînant la route le long de la côte. La lumière a également glissé à quelques mètres devant la voiture. Le brouillard semble impénétrable. Je suis conduit et j'y vais. Je ne vois même pas le bout de mes doigts sur le volant. Et la voiture s'en va - la lumière me tire.

Il commence à faire noir même si ce n'est pas l'heure. Le signe était arrivé. Les voyageurs étaient partis, et je sentais que je ne les reverrais plus jamais.

Pourquoi ne les ai-je pas arrêtés. Je n'étais pas autorisé. C'était de leur faute. Maintenant, ils payaient et je suivais la lumière.

J'ai arrêté. La lumière m'attendait sur un chemin boueux, un sentier à l'intérieur de la forêt que l'on apercevait à partir de là. La radio a rapporté la mort du Prophète et l'enquête policière a obligé à imaginer des mobiles et des mobiles pour accuser quelqu'un présumé dans son monde. Et ici, parmi les arbres, ça sentait la mort.

J'ai suivi la lumière. Dans la boue se trouvaient les empreintes de ceux que j'avais jusque-là considérés comme des frères. Dans les endroits effacés, les traces étaient toujours perdues devant moi. J'ai erré pendant des heures en montant et en descendant, glissant à travers les branches, les pentes et les cours d'eau. Le brouillard ne me laissera pas voir au-delà de quelques

troncs d'arbres. Enfin, fatigué, j'arrivai à une clairière.

La lumière phosphorescente s'était élevée sur des centaines de mètres sous un dôme de nuages noirs. Des arbres merveilleux entouraient l'endroit plein de roseaux. Cela ressemblait à une cathédrale. Je suis intervenu pour marquer les limites de la lumière.

Le signe était arrivé pour moi aussi. C'était la vraie chose. Au milieu de la clairière, une multitude d'iris jaunes tendaient leurs corolles vers la lumière qui les gardait au-delà de l'univers. Que de souffrances les pauvres Voyageurs de l'Astral. Je ne pensais plus comme eux. J'ai été sauvé. Quelque part, sinon ici, je m'attendais à ce que ce soit la Grande Rencontre. Eh bien, les iris étaient mes témoins.

Un nuage rhomboïde, comme un halo, brillait devant mes yeux et mes mains. Quelle nuit tu as dû être en ville...

Un meurtrier courait dans les bois. A la radio, les policiers annoncent leur impuissance. Je m'étais agenouillé pour recevoir le signe.

Hors-la-loi était mort.

Nedumerirea

Pe Toader Șaigău sătenii îl respectau. Fiu de erou al războiului de întregire a neamului, Toader se pomeni împrumutat cu un hectar de pământ. De fapt împrumutarea cuprinsese pe toți eroii, orfanii de război și cei care n-au avut de nici unele. El era orfan. Tatăl lui murise la Oituz. Toader primise pământ drept veșnică recunoștință. Mama sa mai avea un hectar dinainte de război, de aceea cedase fiului partea ce i se cuvenea ca văduvă de război. Astfel Toader avea acum două hectare de pământ. Păi, cu două hectare erai cineva! Cu tinerețea sa și cu puterea sa de muncă își asigura bunăstarea. Nu împlinise șaisprezece ani când își lucra cele două hectare, aidoma celor mai harnici gospodari. An de an, cu trudă și sudoare, băietanul strânsese recoltă bogată, încercând acum să-și mărească suprafața de pământ. Cumpăra oriunde auzea că se vinde vreo sfoară de pământ. Apoi, și mai îndârjit trudea pentru sporirea recoltei. Când mama lui își dădu obștescul sfârșit, Toader își întregi suprafața de pământ. Dorea acum să se însoare. O luă pe Firica lui Gîrbău, morarul satului. Când în satul lor apărură primii legionari, Toader era printre cei care aveau aproape zece hectare de pământ. Parte din el pădure, pentru lemne de construcții și foc, parte fâneață, dar cel mai mult pentru grâu și porumb. Toate acestea îi sporise averea, pe care nu visase s-o aibă în toată copilăria și adolescența sa. Așa că venirea legionarilor nu-l îngrijoră. „*Omul și pogonul*” tulbură inimile tuturor acelor care

nu și-au păstrat pământul ce le fusese dat, din lene sau din prostie. Legionarii s-au purtat frumos cu el. Șeful cuibului legionar de la ei se nimeri a fi feciorul domnului învățător. Școlit la Viena și Berlin, copilul își silise tatăl să țină o cuvântare sătenilor de Ziua Crucii și a căpitanului. Habar n-aveau sătenii cine a fost Zelea Codreanu, dar îl ascultau pe învățător cu gurile căscate, pentru că, pe cei mai mulți dintre ei îi învățaseră carte. Mulți mai simțeau și acum usturimea loviturilor la palmă, sau durerea urecheatului, din cauza tablei înmulțirii. Dar, tot ce le spunea învățătorul era primit cu încredere. Promisiunile celor din legiune se dovediseră lesne de îndeplinit. Moșia boierului Arion era în satul lor. Însuși Arion era un simpatizant la mișcării. Sătenii nu l-au văzut pe Arion niciodată. Doar vechilul, atunci când era chemat la București, spre a-i prezenta încasările roadelor moșiei. Cum stăpânul moșiei era la București, legionarii nu se puteau atinge de el. Atunci se gândiră la cei care aveau pământ precum Șaigău. Însă aceștia erau puțini și nu le-ar fi fost de mare folos.

Într-o noapte urâtă, ploioasă, cu vânt puternic, legionarii se duseră acasă la Șaigău. Toader trudit și de vremea de afară și de muncă, se dezbrăcase și se culcase ldevreme. Legionarii bătu cu putere în ușă. „*Cin'să fie la ceasul acesta?, se întrebă Toader sculându-se cu greutate din pat*”.

– Deschide camarade, deschide! desluși el glasul lor, dumirându-se.

Aprinse lampa cu mâinile obosite, o luă și se îndreptă spre tinda unde-și lăsase ciubotele pline de noroi. Trase ivărul, feri fitilul lămpii de vârtoarea de afară și-i lăsă să intre. Îi cunoștea. Unii, de-o vârstă cu el, aveau și stagiul militar făcut. El nu, dăduse ceva ofițerilor și fusese reformat. Ce nevoie avea el de armată? Îi era de ajuns jertfa părintelui lui. Vederea legionarilor nu-l impresionă. Îi chemă în camera de culcare, semn că n-avea chef de vorbă multă. Din una în alta, legionarii căutau să-i afle părerea, să știe cu cine și în ce ape se scaldă. Dar Toader era greu de prins. Îi învârti până ce-i ameți, așa cum făcea cu negustorii ce-și puneau mintea cu el de toamna până-n primăvară, când își vindea roadele muncii. Până la urmă legionarii plecară așa cum venira. Ba, mai mult, erau convinși acum că Toader Șaigău nu era dintre cei care n-aveau sprijin și încă la nivele mari. Apoi veni prigonirea legionarilor. Venirea nemților în țară mai salva cumva pielea multora din ei. Dușmanii tătânului său, nemții, îl făcuseră pe Toader a crede că armata era inutilă. Însă, din postura de concentrat în sat, furniza armatei nutrețurile și cerealele necesare. De fapt, oarecare apatie se vedea și la autoritățile militare românești în recrutarea soldaților spre a fi trimiși pe front. Cei mai mulți săteni au rămas pe la casele lor. Plecaseră pe front doar câțiva. Încercuirea de la Cotul Donului, aduse totuși doliu în satul lor. Primul mort dus la cimitir cu mare fală a fost fiul învățătorului, legionarul. Îl adusese Vasile Cucu într-un camion cu prelată, cu sicriu cu tot. Era singurul ofițer al satului din acel război, iar Cucu singurul subofițer din cei ce fuseseră în casa lui Toader în noaptea când acesta nu-și spusese lămurit adeziunea. Și singurul legionar ce nu abdicase de la crezul legiunii. O spusese răspicat și la căpătâiul mortului și la groapa săpată în pripă în cimitirul satului. Preotul slujise ce slujise, dar Cucu cocoțat pe mormanul de pământ scos din groapă, ținu o cuvântare deosebită despre meritele locotenentului legionar. Sătenii îl priviră mai întâi muți, apoi uimiți. Nu se obișnuise așa ceva în satul lor. Învățătorul însuși, strivit de

durere își găsea cu greu echilibrul în fața vorbelor rostite de subofițerul legionar. Apoi totul reintră în obișnuință și uitare până când, începură a se îndesi numărul sicriilor și al fugarilor. Dar și cu asta se obișnuiseră sătenii. Mai multă vâlvă făcuse întoarcerea subofițerului, fugar și el, îmbrăcat în haine civile, căutându-și adăpost în casa destul de dărăpănată a părinților dispăruți de multă vreme în cimitirul mut și răbdător. În primele zile își mai plimbă chipul încrunțat și semeț pe la crâșma satului, apoi nu îndrăzni să mai apară. Și asta din pricina unei vorbe în doi peri rostită de Toader Șaigău:

– Iată uite, bă, s-a întors și viteazul nostru legionar!, zise acesta într-una din zile, de parcă atunci l-ar fi văzut.

Fostul plutonier se înroși, apoi se învineți la față.

– Tu vorbești, bă învărtitule? îi replică el cu amărăciune.

– Dacă nu mă învărteam eu și alții ca mine, trăgeai mâța de coadă și atunci și acum. Legionarii nu mănâncă? Dar nemții? Unii s-au dus, alții sunt pe ducă, numai tu ne rămâi pe cap! îi zise Toader golindu-și sufletul în fața celor adunați la un păhărel de țuică, cărora le surâseră chipurile.

– Eu aș zice Toadere, că atâta vreme cât mai ai gât, trebuie să ai grijă de cap. Nu de alta, dar ar fi păcat să ți-l pierzi taman acum!

– Nu-i duce tu grija capului meu. Dacă într-al tău ar fi fost ceva, n-ai fi ajuns să te furișezi acum printre noi. Mie, rușii, o să-mi ia pământul, sau poate nici atât, dar ție precis îți vor lua capul. Și-apoi rușii vin și pleacă, la fel și nemții. Tot străinul se întoarce se întoarce de unde a plecat, dar tu rămâi cu noi. Omul și pogonul! Măcar tu ai de-un pogon?

– Ce să facă bă cu el? Că n-a știut a ține sapa de când îl știu! zise un alt sătean.

– Apoi, cine să-l învețe? El cu politica și cu vorbăria! rosti un altul sorbind din țoiul golit pe jumătate.

– O să mai vedeți voi! Vin bolșevicii și-o să vedeți voi atunci! zise Cucu cu îndrăzneală ieșind pe ușă furios.

– Iată uite, năpârca! rosti Toader tare, să-l audă ce ieșise, răcorindu-se.

Hohotele și vorbele lui susținute de ceilalți îl însoțiră și-l răniră de moarte pe Cucu. Nu-i mai ieșiră din suflet până când nu pleacă din sat, tot cu ele și tot cătrănit. Unde plecase, încotro se îndreptase, nimeni n-ar fi putut spune. Și-apoi nimănui, nu-i mai ardea de așa ceva. Bubuitul tunurilor se auzea din ce în ce mai distinct și mai apropiat. Îngrijorarea sătenilor sporea tot mai mult. Zvonuri tot mai ciudate s-auzeau și pe la ei. Unele spuneau că e pace, altele că e război cu nemții, altele că vin rușii, altele că vin americanii. Ziare nu erau decât la oraș, dar sătenii se duceau rar acolo. Nici Șaigău nu era mai liniștit. Vremea seceratului trecuse, grâul se făcuse, hambarul era plin, iar porumbul nu mai aveau mult și stătea să se coacă. De aceea, își inhămă caii și se îndreptă spre oraș. Avea nevoie de știri adevărate, de certitudini ca de aer. Nu-i plăcea să se cufunde în neștiință. Prețurile la cereale crescuseră în așa hal că nu-i venea a crede. Trebuie să se convingă el însuși. De aceea, plănuita și mereu amânata plecare se transformă în cele din urmă în faptă. Își inhămase caii cu grija gospodarului, își privi copiii dormind, apoi își luă traista cu cele de-ale gurii din mâna Firicăi și se urcă pe scândura de lemn acoperită cu o scoartă învechită. Apucă biciul de codiriște și-și îndemnă caii cu un plescăit din buze și cu o smucitură de hățuri. Curând zgomotul roților se pierdu în răcoarea dimineții păcloase ce coborâse în acest sfârșit de august. Firica îl urmă o vreme, apoi închise poarta și intră în casă. Toader plecă cu inima îndoită spre oraș atât din cauza zvonurilor cât și din cauza bubuiturilor auzite în ajun. Drumul, ceața și liniștea dimineții îl predispuneau la moțâială. Numai hurducăiala drumului pietruit îl mai ținea treaz la locul lui. Deodată, din marginea unei porumbiști îi săriră în față niște străini. Îmbrăcați în haine nemțești, descheiați și nebărbierți, îi făcură semn să oprească. Toader își încordă toată făptura, apoi se liniști. Nu erau cu arma la vedere. Își biciui caii cu putere, dureros și ferm, dând buzna printre ei. Surprinși, se dădură

deoparte. Apoi în urma lui rostiră cuvinte al căror înțeles nu l-a cunoscut. Auzi doar zgomotul unei împușcături și se pitulă între loitrele căruței, biciuind și mai tare caii înspăimântați. Căruța zbură peste hârtoapele și denivelările drumului. Scăpase. Își lăsă caii să se oprească singuri și să-și tragă răsuflarea. Apoi se liniști încercând să-și limpezească cele întâmplăte. Nu reuși. Spera să se lămurească la oraș, unde soarele era deja de-o suliță pe cer când se auziră și niște bubuituri și mai apropiate decât cele din ajun. Crezu că sunt tunuri și le așteptă repetarea. Degeaba, zgomotele nu se mai repetă. În zare, oameni în mișcare. Spre înaltul cerului, nori de fum negru se ridică cu repeziciune.

Cerul se înseninase. Toader Șaigău se sperie. Își opri căruța, pe care o trase într-o parte a drumului încercând să deslușească ce se întâmplă, ce anume se mișca în depărtare. Însă nu se dumiri prea mult. Siluetele mărunte erau prea departe pentru a se putea afla ceva. Intimidat, își întoarse căruța. Apoi își aminti de nemții pe care îi depășise și de care abia scăpase. Se răzgândi și întoarse din nou, hotărât să-și continue drumul spre oraș. Nu pentru multă vreme. Soldați nemți și civili înspăimântați, îmbarcați în tot felul de vehicule veneau în trombă, stârnind valuri de colb. Toader se trase într-o margine, apoi o luă de-a dreptul pe câmp. „*Deci nemții fug*”, își zise el urmărindu-i cu privirea. Curând, convoiul de refugiați se îngroșă și mai mult, drumul devenind neîncăpător. „*Și toți o să treacă prin satul nostru*”, își mai zise el hotărât de data asta să se întoarcă. Întoarse, blestemându-și clipa când se hotărâse să plece. Se lăsă depășit de camioane și de vehiculele motorizate, fiind ajuns de cei fără alte mijloace de transport, decât cai, căruțe și propriile picioare. Printre ei și români, iar printre pedestri și Vasile Cucu. Transpirat și înspăimântat, alerga de-a valma cu ceilalți spre aceeași țintă. Când îl zări pe Toader, ochii îi sclipiră răutăcios. Se îndreptă spre căruța acestuia însoțit de câțiva nemți cărora le spusese ceva repezit și de neînțeles pentru Toader decât cuvântul „*kamarad*”.

– Oprește câine! îi zise Cucu agitându-și amenințător automatul.

– Aaa, tu erai? se prefăcu Toader bucuos că-l vede oprind căruța.

– Dă-te jos! îi spuse Vasile cu glas sugrumat de răutate.

– Mai bine urcă tu sus! îi zise Toader zâmbind.

– Dă-te jos, bă, n-auzi? Îi zise Vasile îmbrâncindu-l cu țeava automatului.

Nemții îi priveau ușor nedumeriți. Sub ochii lor, Vasile Cucu se urcă în coșul căruței, îl lovi cu cizma pe Toader în șale și-l sili să sară jos. Apoi le făcu semn nemților să se urce. Aceștia încă ezitau.

– Urcați, la mama dracului! o dădu Vasile pe românește. Vin bolșevicii nățăraților! mai zise arătând cu automatul spre spate.

Înțelegând, nemții se urcară bucuoși. Unul din ei, apucă hățurile întinse de Vasile dând să îndemne caii la drum.

– Păcat de tine, bre Vasile! zise Toader cu amărăciune. Unde crezi că ai să ajungi?

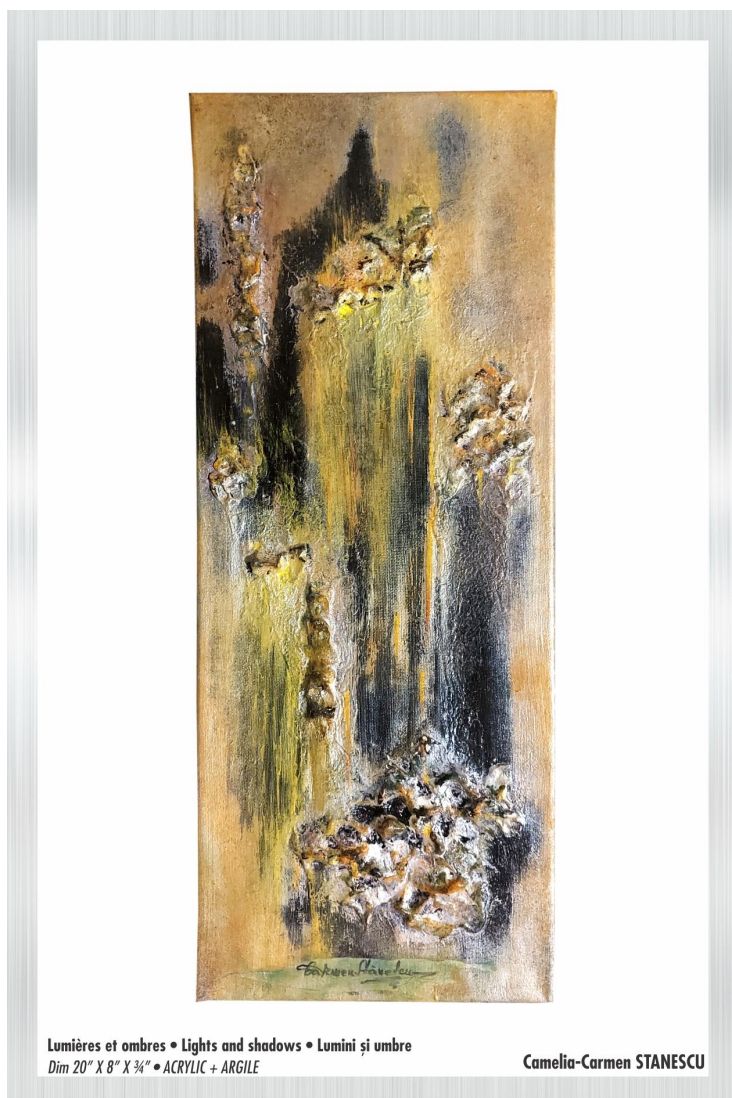
– Lasă gura dobitocule! se răsti Vasile îndreptând automatul spre Toader.

Acesta îl privi nemișcat. Unul dintre nemți încercă să-i atragă atenția.

– Nein, Kamarad, nein!

– Kamarad pe dracu! zise Vasile slobozind în trupul lui Toader trase toată încărcătura automatului, mai înainte ca vreunul dintre nemți să poată interveni.

Șaigău căzu mai întâi în genunchi, apoi cu fața în țărână. Pălăria se rostogoli la câteva palme de capul lucios de transpirație. Trupul îi zvâcni de câteva ori, apoi rămase nemișcat.

Lumières et ombres • Lights and shadows • Lumini și umbre
Dim 20" X 8" X 3/4" • ACRYLIC + ARGILE

Camelia-Carmen STANESCU

– Nein, Kamarad! nu-și putu reține nedumerirea neamțul din coșul căruței, privind speriat la trupul celui căzut și la fața schimonosită de ură a plutonierului. Apoi dând bice cailor se alătură coloanei.

– Din văzduh, se auzeau huruind din ce în ce mai aproape, motoarele unor avioane de asalt.

Cătălin RĂDULESCU

Pedeapsa

Pentru că a fost șovăielnic. Adică *șovin*.

Pentru că *nu s-a implicat*.

Pentru că n-a catadicsit nici barem să *salveze aparențele*, ce dacă *băga* de la el, asta ar fi demonstrat că mă iubește, că mă vrea, că e disperat după mine și că merită să mă mărit cu el!...

Ce, era greu acolo să spună că are în cont ceea ce nu are, să-mi ia ochii cu o blană de-mprumut, să mă *dea pe spate* cu o mașină *rent a car*? Asta i-ar fi dovedit intențiile serioase, matrimoniale. Nu le-a dovedit, așa că de la **4 ianuarie acum un an** i-am *dat block*. După care mi-am dat existența pe *calea cea bună*. – Uite, acum mă cunun religios la biserica aflată chiar la colțul străzii lui. Din răzbunare. N-are decât să sufere. Ce-mi pasă mie? Cu un bărbat adevărat, care m-a meritat, care mi-a oferit tot ceea ce el nu a fost în stare nici barem să-mi promită! *Iote* ce limuzină de lux e în spatele meu! A lui, *a lu' soțu'* meu, *a lu' proaspătu'* meu soț! Și pe lângă ea, câtă lume bună!... - Da' ce văd? Adică mai bine zis – **nu văd!?** Pe el, în ușa scării, frângându-și mâinile de remușcare! Tot *recalcitrant* a rămas! Suferă în tăcere, se dă cu capu' de pereți în casă, în loc de zidurile

scării, în văzu' *poporului* care să-l *judece!*–
Ia să mă apropii! Ia să *pui o-ntrebare*:

- Mata d-acolo, că văz c-ai ieșit din scara aia, îl știi pe vecinu' lu' matale care arată așa?...

Interlocutoarea o privește câteva clipe surprinsă și cu buzele subțiate, măsurând-o cu privirea(am fost poate prea politicoasă, cu *șmecherii*ăștia de la oraș treb'e să fii mai direct)...

Simte unghiuța degetului mic bine-crescută a soțului în spate, prin voalurile rochiei matrimoniale:

- Ce crezi *fa* c-ăia de la rentăcar cu ăia le la magazinul cu rufe de-mprumut de pe lipsca *stă* să t-aștepte pe tine să le dai înapoi și-n zi scurtă? Ia mai bine grăbește-te da' mai-nainte scoate cardu' cu contu' ăla baban de zici că-l ai ca să dăm un *disconto* la masa de la crăsmă c-al meu e cam blocat!...

Interlocutoarea terminase de a o scruta.

- Mi-a zis să-ți transmit că de l-oi căuta nu mai stă aici, și-a terminat studiile în străinătate și după ce și-a găsit serviciu acolo s-a și căsătorit! Tot acolo! – Din **4 ianuarie** – anul curent!

Émotion d'automne • Autumn emotion • Emoție de toamnă
Dim 24" X 18" X ¾" • ACRYLIC + TEXTILE

Camelia-Carmen STĂNESCU

Doine și Balade

Lirică contemporană

Mihaela CD

Am vândut anii pe un pol

*Am alergat s-avem de toate
În goana anilor trecând
Văzutu-i-am fugind pe roate
N-am privit anii rând pe rând*

*Și n-am realizat vreodată
Că împreună-n drumul lor
Anii minunați șterg deodată
Tot ce apare-n calea lor*

*Cu anii trece tinerețea
Frumusețea mândră floare
Cu ei se duce robustețea
Și ce-mbătrânește, moare*

*Se duc cei dragi în reci morminte
Lăsând în suflet mare gol
Regrete-n noi plângând cuminte
C-am vândut anii pe un pol.*

Amândoi

*Încă din clipa-n care te-am văzut
Am înțeles că nu-i o întâmplare
În soarta noastră fost-a prevăzut
Să ne-ntâlnim în circumstanțe clare*

*Să știm că ne-am găsit definitiv
Ca să clădim a vieții diademă
Și să dansăm pe-al vieții portativ
Purtând mereu a dragostei emblemă*

*Și amândoi s-avem același vis
Spre 'nalte zări într-un tandem să
zburăm*

*Să-mpărtășim același compromis
Ș-apoi viitoru-n doi să-l descifrăm.*

*Și chiar de anii peste noi au nins
Tot în doi măsurăm a vieții pripe
Căci ne iubim cu-același foc aprins
Și savurăm în doi aceleași clipe.*

Așteptăm o minune

*Așteptăm o minune
Din ceruri ca să vină
Și un veac de tăciune
TU preschimbă-n lumină*

*Vrem doar o șansă, un semn
Dinspre bolta albastră
Trimite-ne un îndemn
Și-o idee măiastră*

*Și-n dulcea rugăciune
Prin cuvântul care-i spus
Așteptăm o minune
Dinspre raiul sfânt, de sus*

*Și pe-a nopților strune
Șoapte vin să ne-alinte
Printre razele brune
În șirag de cuvinte...*

Bolnavi de neiubire

*Tot alergând în jos și-n sus
Bătând cărări către apus
Ne căutam prin răzvrătiri
Ne regăseam în noi iubiri*

*Grav bolnavi de neiubire
Cătam lan de fericire
Tristețile dansau în noi
Împerecheate-n pas de doi*

*Și le-am cules de peste timp
Legate-n snopi de anotimp
Iubiri răsfirate prin ploi
Dureri ascunse bine-n noi*

*Dar gândul despre tot ce-a fost
Inima ne-o ținea în post
Nefăcând loc de simțire
La o proaspătă-încolțire*

*Lăsând trecutul care-i dus
Și îngropând tot ce-a fost spus
Creștea bob de fericire
Găsind leac la neiubire.*

Doar un sărut

*Doar un sărut să-mi dai și plec
Te las să-ți regreți oftatul
În fata ta timid m-aplec
Și nopții-i ascult cântatul.*

*Doar o secundă să mai gust
Din fraga buzelor coapte
Pe drumul vieții cel îngust
Lumină să-mi fie în noapte.*

*Și cerul cu stele plângă
De-atâta amor necuprins
Și lunii inima-i frângă
Cu dragostea ce a surprins.*

*Și chiar de nu mă vei mai vrea
Și lumii-ntregi ai să te dai
Răbda-voi soarta cea mai grea
Te rog doar un sărut să-mi dai .*

Dor într-o sacoșă de piață

*Câtă iubire poți strânge o viață
Din ce-ai primit și ce ai dăruit
Într-o sacoșă mare de piață
Și de-ai pierdut, s-aduni te-ai străduit*

*Că-i bogăție ce-ai purtat în suflet
Podoabe, valoroase neclintiri
Stau înșirate pe al vieții umblet
La urmă-s toate numai amintiri*

*Păstrează-le în seiful minții tale
Adună-le căci sunt valori de preț
Când anii cei frumoși o iau la vale
Privindu-te în urmă cu dispreț...*

*Acum ți-ai adunat podoabe scumpe
Din amintiri trăite-ntr-o viață...
Tezaur minunat ce poartă-un ghimpe
Dor... într-o sacoșă de piață!*

Dragoste, rază albastră

*M-ai privit și-ntr-o suflare
Ai decis să-mi fii iubit
Oferindu-mi roșie floare
Îndrăgostindu-te subit.*

*Din secunda fermecată
Ți-am fost zâna ta din vis
Făr' prea multă judecată
Ai trecut iubirea-n scris.*

*De atunci mă rog la stele
Să te tină fericit
Te-am privit și-n clipe grele
Tot la fel, tu, m-ai iubit.*

*Dragoste, rază albastră
Peste noi în veci să fii
Luminează casa noastră
Și-n iubire să ne ții .*

Îndrăgostește- mă de tine

*Pe-alei de dor, cu pași mărunți
Iubirea vie tu mi-ai scos în cale
Din muguri verzi spre munți cărunți
De mâna-am mers în doi, pe-a vieții
vare*

*Prin ploi, prin vânt și vijelii
Alături tot mereu, protector mi-ai fost
Și n-ai cedat din temelii
Rămas-ai ferm, îndrăgostit pe-al tău
post*

*Pe toate-n doi, noi le-am gustat
Avut-am greutati dar și bucurii
Iubirea-n inimi ne-am crestat
Îndrăgostiți, dansând spre culmi
azurii*

*Prin orice vremi o să trecem
Mereu în doi, alături, fi-vom bine
Viata sclipind s-o petrecem
Îndrăgostește-mă mereu de tine!*

Floarea soarelui

*Floarea soarelui sprintară
se întoarce către cer
Soarelui ca să-i zâmbească
cu ocheade, pline de mister
Peste câmpuri
peste sate, peste vară.*

*Că-i de Soare-ndrăgostită
pentru el e numai ochi
Veselă e și gătită,
să-i trezească interesul
Dar se pare c-un deochi
începu să-i poarte fesul.*

*Vântul gingaș o alintă
prin petalele de miere
Câtă dragoste-i arată
peste lanuri, peste sat
Și-ale florii coliere,
se apleacă, sacadat.*

Andrei MIROIU

Muza...

Mi-am pierdut muza,

Ce-mi șoptea veșnic în ureche,
Ea îmi era călăuza,
În lumea eului străveche.

S-a agățat de barbă, săraca,
Când am întors capul înspre alta,
Ce avea vorba mai duioasă
Iar rima... era melodioasă...

M-a strigat încet, cu glasul stins,
Făcându-mă să mă uit în jos.
Dar eu, prostul, cu nasul pe sus,

Tânjeam după muza altuia.

Iar apoi, dezmeticit de iluzii,
Am vrut a scrie iar,

Și mi-am chemat muza,
De mult pierdută.

Am plâns cu lacrimi de eu.
Printre pete de cerneală,
Și o strigam, și o cântam,

Cu mintea-n versuri o căutam.
Dar ea... era deja la altul,
Dându-i fler și luminatul.

Seară de Mai

Seară de Mai, în liniștea ta,
Îți inspir profund tandrețea,
În dansul culorilor
Și-n mireasma florilor.

Seară de Mai, nu pleca... mai stai,
Lasă-te prinsă de un evantai...
Cu adieri suave, tu mă sarutai,
Până când în noapte mă lăsați.

Renaștere in Lumină

O fi oare sufletul precum albina,

Cu țepi păroși prinzându-se de floare,
Fiind atinsă de petala de Lumină,
În gradina plină de cicoare?

Lăsat în vânt precum un gând,

În nașterea lui maiastră.

Precum Phoenix inelul completând,
Cenușa-n Timp este sihastră.

Prietene

Ți s-a întâmplat și ție,

Să-ți simți luciul egoului murdărit,
De sulițele altor sine,
Aruncate benevol,

Cu vârful lor spre tine?
Și ce mai vârfuri te-au străpuns,
Din limbi de foc și ură,
Când din dorință să-i ajuți,

Zici că le-ai dat ceanură.

Și la câte și mai cate,

Mizerii mici te-au mai expus, Iar tu,
prieten drag,
De mult timp nu le-ai răspuns.

Și ți-ai căutat de treabă.

Lăsându-ți sufletul să vadă,

Ce nimeni altul n-o să creadă.

Clipa.

Dacă ți-as cere o clipă din viața ta,

Oare pe care mi-o vei da? Și dacă o
vei face...

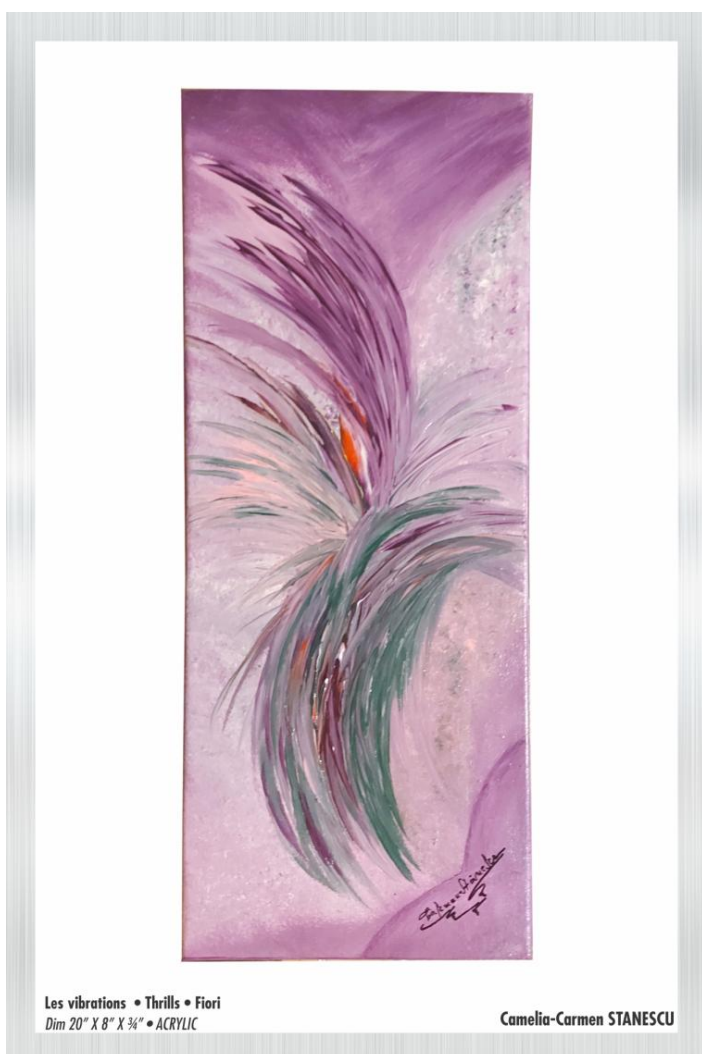
Va fi din a sufletului tăcere?

Vei alege una dintr-o cameră deja
deschisă

Sau te încumeți la una ferecată de o
singură cheie,

Pe care tu o știi mai bine, dar
neîmpărtășită cândva și cu alții?

Dar dacă gândul ar cădea pe-o clipă
ferecată cu zăvoare,
De mult uitată și pe care nici tu nu
mai știi ce acolo zace,
M-ai lăsa să gust din a ei furtună
Să mă inunde și să mă lase să cad?
În abisul Marelui Suflet... dulceag.

Melc pentru o zi

Aș vrea să fiu melc pentru o zi.
Să alunec pe propria-mi zeamă,
Cu impresia că merg cu viteza
luminii

Și să îmi legăn culcușul fără teamă.

Ce viață bună aș avea,
Că nu mă știe nimenea.
Doar eu cu mine... și cu zeama mea.

Sculptura

Ți-am simțit parfumul gândului în
palma mea,
Era boem, neprihănit, etern,
Precum un trandafir sculptat în lemn,

Din lumi văzute, nevăzute, el și-a tras
mireasma.

Ți-am mângâiat sfios sufletul cu
degetul,

S-a lăsat dezmiardat și vechi cântări
am cântat, Iar tu, regina visurilor
mele, te-am sculptat...

În umbra vocilor te-am alintat,

Precum un giuvaier de adamant.

Petre SOLONARU

Fluturele....

A bătut în noapte fluturele orb
ca pustiu al sorții joc din care-și sorb
demonii amintea, loru-le neant....

Un bocit amestec între viu și morb

poartă-înțelepciunea că nimicu-i doar
arătat oglinzii cât aripi transpar
piatră de încercare peste vil noroc.
Mângâind perdeaua cu otrăvi de var,

sol nehotărârii ca cel înțelept,
trece prin magie smeritor adept
și dezgust cenușei către cine-a ars
varga de maestru.... Cicerone drept,

confundând splendoarea de sminteală-adins,
este pleoapa-mi care ținta și-a atins:
a închide cheia în deluzoriu țarm....

Vis de prinde viața în timp ce-i morții prins....

Irina Lucia MIHALCA

La Început – Cuvântul...

La Început, Cuvântul a fost
și Cuvântul s-a Luminat în Om,
în floare, în stele, în lună,
în piatră, fântâni și în mare.
Omul a luat cuvintele,
le-a amestecat,
le-a compus prin fulgii de nea,
în stropii de ploaie,
în vânt și miresme de frunze,
în floarea-de-colț, în Steaua Polară,
în suflet-pereche, în nu-mă-uita,
în gândul din vis,
într-o caligramă.
Cuvintele au început să zboare,
un dans
spre cer și spre soare.
Din teamă, omul le-a smuls,
le-a îndepărtat,
le-a ascuns în adâncuri,

formând noi cuvinte,
mereu mutilate,
psalmi de dor și de jale,
cuvântul durere, răni, boală și moarte,
noroj, întuneric,
cuvinte udate în lacrimi din veșnica
teamă.
Treptat cuvintele s-au stins
prin gări, în spitale, pe fronturi,
războaie.
Au mai rămas amintiri
și umbrele lor
în inimi, în cânturi,
în povești, balade și doine,
mici felinare
în zboruri de fluturi,
petale de lotus, priviri de copil,
gânduri-poeme
în muguri de floare, în raze de soare...

Liviu PENDEFUNDA

The Unseen Rondel of Desired Shadows

*More than a field full of gloom
it is the dream reflecting the mirror of a good
between the clouds that set and I slip
in the shadow of the coming universe.*

*Brought from a word spoken by dawn
to fill the body with shame,
more than a field full of gloom
it is the dream reflecting the mirror of a good.*

*Thus, the fire's desire to die
under the waters that tolerate a sin
it's what the worlds themselves wanted
it's all I want but a dry cloud
more than a field full of gloom.*

The Unseen Rondel of the World in a Girl

*More than uncreated light
splendid was my way to a divine cloud
this immaculate flying glow
when you got bored and asked me to come.*

*Oh, charms from heaven, lovely,
you lost in ether ambrosia - poison
more than the uncreated light
splendid was my way to a divine cloud.*

*You, my Juliet, were suddenly mine,
a fire, light for a clear sky,
a breeze from breathed water,
to commit an evil amen
more than the uncreated light.*

The Unseen Rondel of the Moonrise

*More than a moonrise
it's the soul come to ask
the light he had lost with a crown
in his former life.*

*He floats sad and pensive endureshamac
like an evening roving firefly
more than a moonrise
it's a soul that came to ask...*

*To ask what? A truth and a nut
in which he accumulates a whole summer
the word he forgot to say
and the lost way, of life's ladder
more than a moonrise.*

The Unseen Rondel of the Forgiven Springs

*More than the carpet of flowers spread in the house
it's love from the clouds through the stars sprinkled in the springs,
it's the soul swallowed by the pretended thick fog
to destroy heaven and hell under the caresses of the sun.*

*I turn to smell the scent of fierce rain
what I know spinning my dreams tied under my feet.
more than the carpet of flowers spread in the house
it's love from the clouds through the stars sprinkled in the springs.*

*The same thoughts haunt me, won't let me go,
when I sit in a hammock and it dies again
another bitter enemy, but I don't care:
it is the divine love that I ask for forgiveness
more than the carpet of flowers spread in the house.*

The Unseen Rondel of the Soul in the Storm

*More than the source of a storm cloud
it is the immortal soul that longs to penetrate a flower
of a rose or even of a humble horseradish
give it life until it withers and dies.*

*This is his divine purpose not yet understood
go to rest beyond the stars and the sun
more than the source of a storm-like cloud
it is the immortal soul that longs to penetrate a flower*

*But the memories in the void of bodies are suffocating him
In the dreams unadorned by the light we cried in
through the meadows he had run under the moonlit nights
and thoughts-gathered when swimming in the sea
more than the source of a storm-like cloud.*

Sudhakar GAIDHANI

Dream thief

The mountain of pure dimonds
that my king of dreams bought
for me yesterday
was stolen away
by some dream thief
while I was deep
in the early morning sleep.
I doubt the neighbor's dream –
Because his beggar dream often looks
through my sleeping window at my golden dreams.

I weave raindrops

I weave raindrops of contemplation to create rain showers
and then shower them on the thirsty poetic seeds in the soil of my words.
Due to this cultivation,
I get a crop of good poetry.
And the lovers of my poetry enjoy being drenched in the rain
of their minds
while reading the poems.

Hoțul de vise

Muntele diamantelor pure
pe care l-a cumpărat regele viselor mele
pentru mine ieri
a fost furat
de un hoț de vise
în timp ce eram adâncit
în somnul din zori.
Mă îndoiesc de visul vecinului -
Pentru că visul lui de cerșetor se uită ades
prin fereastra somnului meu plin de vise de aur..

Țes picăturile de ploaie

Țes picături de ploaie contemplând crearea de averse
pe care apoi le scurg peste semințele poetice'nsetate din
brazda cuvintelor mele.
Datorită acestei culturi,
primesc o recoltă de poezie bună.
Iar fanii mei se bucură să fie udați în ploaia
minții lor
când poeme le citesc..

The womb of the tomb

The body grows old
but the mind never does.
So the body once asked the mind
out of curiosity
"Why don't you grow old my friend, like me?"
The mind replied
with a smile
"My beloved friend
the stages of age are applicable to the body only not to the mind".
"So death is applicable to you
or not?"
"Dear friend
death is an eternal truth
it is applicable to the Creator
and all His creations.
Because through death
comes the soul.
Just as a new plant is not born
unless a seed of grain
dies in the womb of the tomb".

Pântelele mormântului

Corpul îmbătrânește
dar mintea nu o face niciodată.
Așa încât acesta a întrebat odată mintea
din curiozitate
„De ce nu îmbătrânești prietenul meu, ca mine?”
Mintea a răspuns
cu un zambet
"Prietenul meu drag
etapele vârstei sunt aplicabile trupului dar nu și minții".
„Deci moartea ți se aplică
sau nu?”
"Drag prieten
moartea este un adevăr etern
aplicabil Creatorului
și tuturor creațiilor Sale.
Pentru că prin moarte
vine sufletul.
Așa cum o nouă plantă nu se naște
decât dacă o sămânță
moare în pântelele mormântului”.

Traducere de **Liviu PENDEFUNDA**

Claudia VOICULESCU

Toamnă

Cald, senin și frunze căzând...
În aer par ca niște fluturi oboșiți...
Cad frunzele...
Rainer Maria Rilke, le mai vezi
lunecarea?

Ele cad pe sol
Și mai visează încă
La cântul de păsări din rămurișul lor
Pe când, ca speranțele, stăteau agățate...
Și-acum, în legănare, ca o nostalgie,
Adastă să stea suspendate
În aerul acesta ca de miere...
Și, Doamne, chiar eu, pe banca din parc,
Visez la anii ce-au căzut
Ca frunzele toamna
Între crepuscul și moarte...

Orașul, iarna

Oraș acoperit de zăpezi...
E noapte, pe nimeni nu vezi
Și ninge mereu, tot mereu...
Peste zăpada din sufletul meu,
Se-aude ecoul mereu...
Pe raft o carte așezi...
Pe liră mai cântă Orfeu?
Oraș acoperit de zăpezi...
E noapte și pe nimeni nu vezi...

Mama

Te văd și-acum aievea cum te-nchini
La vechea ta icoană cu Maica și cu Pruncul
Și pacea mă cuprinde în dulcile-i lumini
Străinul gând de-acum, tu, inimă, aruncu-!

Prin ușile străine, parcă m-am întors
Și-n casă e-ntuneric și pare prea târziu
Și-n voia sa paingul plasa lui și-a tors
Și parcă nu e vreme, și parcă nu mai știu...

Când, oare, petrecut-am acele dulci minuni
Când, parcă, mă prindeam în zborul de lăstuni
Acum oglinda veche se face ape, ape
Și albe herghelii tot trec să se adape
Și iar o văd pe mama, în visul meu, torcând...
Pe fus, stelar, se mistuie un gând...

Se topește steaua-n maramă

Visez colindul pe care-l știam
Din moși strămoși cântat la geam
Din departe venea, din mit venea
Ca de pe aripi de îngeri răpit...

Era o magie de clinchet sonor
În albul zăpezii decor;
Colindul acela de stea
Din inimă să mai plece nu vrea...

Florile dalbe, flori de măr,
Nămeții cât casa, apa-nghețată-n ciubăr...
Nuci și colindețe-n desagi...
Ce depărtate, ce vagi!
Clopoțelul din datini mă cheamă
Se topește steaua-n maramă...

Drum

Merg, tot merg și mi se-ntâmplă
S-aud pași pe dedesubt
Ca și cum cineva m-ar petrece
Și mi-ar pune gânduri de-aramă sub tâmplă...

Șoaptele ies nălucind din tăceri...
Unde-o să ajung e-un ținut de brume
Sub care-a-nmărmurit visul tânjind
Care ieri nici măcar n-avea nume...

O umbră cu straie de fum
Răsare lângă mine prelung,
Vrea, oare, să-mi fie paznic de-acum
În ținutul de neguri unde poate-am s-ajung?

Condurii s-au tocit și simt pe sub tălpi
O moliciune răcoroasă de licheni
Depart, departe se văd lumini ca de lămpi
Și-un joc satanic de satiri vicleni...

Umbra de fum s-a topit în sus
Pe tălpi cineva o pecete îmi pune
Și merg, tot merg spre apus
Și-n minte mai am o simplă rugăciune...

Plâns...

De dor mistuită sunt, mamă,
Mistuită de-atâtea-ntrebări...
M-ai trimis în lume să caut lumini
Să caut înțelesuri, să caut printre spini
Frumuseți adânci și liman
Și, mamă, am căutat în van
Feluritele lumii-nțelesuri
Vindecări la răni, nu am avut
Soarta s-a spart ca o ulcică, pe drum
Chiar în mijlocul lui
Și rănilor mele sângerău pe sub scut...
Și plângeam, mamă, în chip nevăzut...
M-ai trimis în lume
Și-am călcat pe brume...
Făr' de tine, mamă,
Sunt un tâlhărit...

O, viață!

O, viață, o, codoașă!
Nu ți-am cerut niciodată nimic!
Fiecare ceas l-am câștigat
După lupte teribile
Și când eram victorioasă,
Rapid îmi furai clipa.
Ce să mai revendic azi de la tine?
Aș fi pretins! Aveam tot dreptul!
Dar tu știai dinainte
Că am caracter
Și nu cer nici de la tine nimic.

Când purtai un strai regesc?

S-a dus viața – măr domnesc
Mușcă hulpav colț câinesc...

S-a dus viața în galop
Căzu frunza cea de plop...

S-a dus viața ca zăpada...
Ascuțită mai fu spada!

Și iar frunză măr domnesc
Când purtai un strai regesc?

Presimțiri

Toamna-și scutură frunzișul peste mine
Și păsări trec mereu în zboruri line;
Stau pe-o bancă-n parc și-n gânduri mă afund
Un clopot se aude și cheamă profund...

Și parcă vin de-acolo cântece subțiri
Șerpilor cresc în mine negre presimțiri
Și-aș merge iar pe-o cale neumblată
Dar stafia morții din apus se-arată...

Chakras - jaune • Chakras - yellow • Chakras - galben
Dim 30" X 10" X 3/4" • ACRYLIC + TEXTILE

Camelia-Carmen STANESCU

Hora la Români

evenimente în lume

Anca SÎRGHIE

„Laudă semințelor,
celor de față și-n veci tuturor!”
la Festivalul Internațional „Lucian Blaga” de la Sebeș-Lancrăm

Festivalul Internațional „Lucian Blaga” de la Sebeș-Lancrăm a ajuns la ediția a 44-a, organizată în condiții de excelență conlucrării, de Primăria și Consiliul Local al Municipiului Sebeș, de Centrul Cultural „Lucian Blaga”, în colaborare cu Consiliul Județean Alba și Biblioteca Județeană „Lucian Blaga” din Alba Iulia. O cifră ca aceasta, a celor 44 de ediții, ne îndreptățește să ne întoarcem cu gândul spre a panorama acest eveniment identitar nu numai pentru orașul care a avut inițiativa, ci al culturii românești în genere. Îmi amintesc reuniuni ale festivalului, organizate de directorul Casei de cultură din Sebeș, Gheorghe Maniu (1934-2012), la început de deceniu al IX-lea din secolul XX, când partea științifică, desfășurată ca dezbateri liberă, alterna cu momentele poetice, pe care mari actori, așa cum erau Ovidiu Iuliu Moldovan și Lucia

Mureșan, le transformau într-un ritual sacru de rostire a versului blagian. Un eveniment de inegalabilă importanță în acele începuturi l-a constituit în ediția a 4-a din 1984, conferința lui Constantin Noica despre actualitatea filosofiei lui Lucian Blaga, fapt constatat la o nouă lectură a trilogiilor autorului. O asemenea convingere l-a determinat pe Domnul Noica să proiecteze, plin de curaj, traducerea în limbile franceză, germană și spaniolă (nu și în limba engleză, pe care o considera impropriu cugetării filosofice) a celor mai semnificative pagini din opera lui Lucian Blaga, cu care apoi el însuși a plecat în Germania și Franța, cu gândul de a le publica. Cugetătorul de la Păltiniș dorea să vadă că opera celui mai cunoscut filosof român contemporan circula în întreaga Europă. Așa cum l-am ascultat fascinat și în 15 ianuarie 1980 la Sala de

conferințe a Bibliotecii Astra din Sibiu, atunci Noica vorbind despre Mihai Eminescu, și acum, după 4 ani, când la Sebeș a ridicat sala în picioare, având un succes de neuitat, el era preocupat de alți scriitori și nu de propria creație, una căreia anii grei de închisoare i-au provocat dureroase întâzieri. Când mi-a făcut la Sibiu prima vizită după conferința de la Sebeș, m-a întâmpinat cu o concluzie ținând de tehnica oratoriei: „Domniță Anca, ați văzut care este secretul succesului? Între orator și public nu trebuie niciodată să pui o hârtie!”, el referindu-se la avantajul vorbitului liber. Răspunzându-i, am făcut precizarea că la succes se ajunge nu doar prin felul cum vorbești, căci contează și ce comunică publicului, iar zicerea lui de la Sebeș fusese electrizantă, așa cum filosoful entuziasmase întreaga asistență cu proiectul său.

De-a lungul celor 40 de ediții care au urmat de atunci, la Festivalul Internațional „Lucian Blaga” de la Sebeș, așezat sub egida versului „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!” au fost invitați mulți conferențieri de valoare, de la prof. univ. dr. Ovidiu Drimba (1919-2015), fostul asistent universitar al lui Blaga, și prof. univ. dr. Gheorghe Pavelescu (1915-2008), studentul și doctorandul magistrului, până la prof. univ. Alexandru Scurtu (1938-2020), care la ediția din 2018 a apărut îmbrăcat în costumul său de academician.

În ani, partea științifică a manifestării s-a consolidat, mai ales de când la Cluj-Napoca nu se mai organizează concomitent sesiunile de colocvii Blaga de înalt nivel academic, desfășurate la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, evenimente coordonate cândva de prof. univ. Liviu

Petrescu (1941-1999) și apoi de prof. univ. Mircea Borcilă. Faptul supărător era că cele două evenimente se suprapuneau ca date de desfășurare, așa că, dacă eram invitată la amândouă manifestările Blaga, era de-a dreptul chinuitor să le fac față. N-am precupețit niciun efort ca să mă prezint cu comunicări temeinice, pentru că Lucian Blaga, a cărui operă literară eu am început să o lecturez, descoperind-o abia în anii studenției mele, apoi el a rămas un reper al cercetărilor mele literare. Ceea ce mă impresionează este faptul că fiecare ediție a acestui festival își are propria sa frumusețe, una asigurată de personalitățile invitate din întreaga țară și din străinătate și de concepția inedită a programului, care se desfășoară într-un cadru devenit tradițional, dar are mereu elemente inedite de conținut.

Moment din deschiderea Festivalului Lucian Blaga la Lancrăm

Conform tradiției, ediția a 44-a a început în 17 mai 2024 cu un pelerinaj al elevilor și localnicilor la statuia lui Blaga de

la Lančrăm, cea realizată de Romulus Ladea, într-o pereche cu cea din fața Teatrului Național din Cluj-Napoca. Surpriza noii ediții în deschiderea evenimentului a fost să fie purtată deasupra tuturor o marionetă imensă, dusă pe picioroange, cu chipul lui Blaga.

Am ascultat cu emoție cuvântul de deschidere al primarului Dorin Nistor, implicat exemplar în evenimentele culturale ale urbei. Liceenii din Sebeș au rostit *Manifestul tinerilor*, recitând în cor de glasuri sprintene poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*. Elevul de 12 ani Andrei Albu din Lančrăm a recitat versuri blagiene, chiar dincolo de cele prevăzute în program. S-au depus la statuia poetului flori de către reprezentanții unor foruri oficiale și de către copii, gest pe care desigur că ei nu-l vor uita. Coloana participanților a pornit spre centrul satului. După rugăciunea rostită la mormântul Poetului, întreaga adunare s-a reunit la casa memorială „Lucian Blaga” din Lančrăm.

Ca totdeauna când trec pragul acelei case, emoția mea este imensă. Deși teii încă nu au dat în floare, aromele vegetale, dominate de trandafiri, ne îmbie la cugetare, iar poezioarele blagiene, rulate pe hârtii multicolore, așa cum le primim din panerele liceenilor voluntari care ne întâmpină la intrare, nutresc apetitul pentru visare. Fiecare dintre participanți devine, ca într-un ritual, purtător al versului blagian, pentru că el pășește în spațiul care i-a purtat primii pași, apoi primele gânduri și experiențe de cunoaștere ale filosofului din Lančrăm. Îmi amintesc cum începe poezia sa *Către cititori*: „Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina cu stupi/ Voi treceți pe drum, vă uitați printre gratii de poartă/ și așteptați să

vorbesc.-De unde să-ncep?...Privind marioneta așezată la treptele de intrare în casă, am regăsit sensul versurilor cu care se sfârșește acea poezie: „...lăsați-mă să umblu mut printre voi/ și să vă ies în cale cu ochii închiși”

Fanfara din Petrești dă semnalul începutului de program. Vorbește primarul orașului Sebeș, Dorin Nistor, inspirat ca totdeauna, constatând că „această curte cu stupi din Lančrăm ne unește. Lucian Blaga este o temelie a culturii românești. De-a lungul celor 44 de ediții, evenimentul a crescut, a întinerit, mergând mai departe de Sebeș, de România, ca să-l promoveze pe Lucian Blaga în lumea largă. El este creatorul care aici trăiește prin fiecare dintre noi, cei aflați în curtea cu cireș și fântână, ce te umplu de liniște. Mi-am amintit că Blaga însuși a dedicat cireșului cu poame negre poezia *Belșug*, construită din distihuri: „Negrule, cireșule, /Gândul rău te-mprejmue,// Jinduiesc la taine coapte/ Guri sosite-n miez de noapte//Om și păsări, duhuri, fluturi/ Nu așteaptă să te scuturi// Prea ești plin de rod și vrajă,/ Vine furul, pune-ți strajă!//-Las să vie, să culegă,/Vara mea rămâne-ntregă// Stelele deasupra mea/ Nimeni nu mi le-a fura!” Dincolo de elogiul adus rodniciei pământului, Blaga se autodefinește astfel ca poet cosmic. În ceas de sărbătoare, „orașul întreg trăiește sub semnul corolei de minuni a lumii.”, cum observă doamna directoare Nadia Diana Arsin în zicerea ei. Parcă revăd șura veche a casei părintești pe care cu mulți ani în urmă oameni pricepuți au transformat-o în sală de conferințe, cu anexele ei modernizate, mirosind a curat. Intactă a rămas, în schimb, grădina cu livadă de pomi. „Pe-aici umbla și el și se-ntorcea mereu,/contimporan cu

fluturii, cu Dumnezeu.” Da, pe Blaga îl simțim aproape de noi, acum când călcăm pe „pașii profetului”.

Așteptat cu viu interes, momentul artistic regizat de actorul Florin Coșuleț cu studenții secției de Artă Dramatică ai Facultății de Litere și Arte din Sibiu ne-a încântat și în acest an. Regizorul, alături de scenograful Alin Gavrilă, a folosit un fragment din piesa *Cruciada copiilor* de Lucian Blaga, ajutându-ne să intrăm în universul dramaturgului. Iată un minunat debut al festivalului, foșnind de tinerețea elevilor voluntari sosiți de la toate liceele orașului Sebeș. În cuvântul său, cercetătorul științific dr. Eugeniu Nistor evocă sesiunea din 1984, când conferința lui Constantin Noica a devenit o autentică lecție de filosofie blagiană, prezentată limpede elevilor din sală, pe înțelesul tuturor. De atunci dl Nistor cercetează opera lui Blaga, bucurându-se să constate că oamenii de cultură din întreaga țară se implică, așa ca Alexandru Surdu, Ionel Vlad, Gheorghe Vlădițescu, Mircea Dumitru, vicepreședintele Academiei Române, instituție cu care în 2023 s-a reînnoit contractul de colaborare și proiectele editoriale ce îmbogățesc ediția a 44-a a Festivalului sunt publicate în cea mai bună parte la Editura Școala Ardeleană din Cluj-Napoca.

Prezentă în program este pianista niponă Chivo Hagiwara, care activează ca solistă la Tokio. Ea este câștigătoare a Concursului Carl Filtsch în 2017, promovând imaginea copilului-minune din Sebeș în Japonia. Ea a compus muzică pentru câteva poezii blagiene și promovează Sebeșul în Țara Soarelui Răsare. Așa cum ne-a anunțat cu emoție, ea tocmai împlinește

44 de ani, astfel că are vârsta Festivalului, moment când a devenit Cetățean de onoare al orașului Sebeș. I s-a făcut o laudatio și ea a răspuns în limba română „Mulțumesc frumos!”, promițând că va răspândi pe mai departe în Japonia pe Lucian Blaga și pe Carl Filtsch.

La casa memorială Lucian Blaga din Lancrăm pianista japoneză Chiyo Hagiwara primește titlul de Cetățean de onoare al orașului Sebeș.

O dimensiune importantă a Festivalului este evocarea unor personalități ale urbei, așa cum de data aceasta este medicul Radu Cărpinișianu (1923-2011), autorul cărții *Suferință și speranță*, 1990, medicul acesta fiind unul dintre ctitorii și animatorii Festivalului. Astfel mi-l amintesc și eu, distins, temeinic în profesia sa și modest în relația sa cu oamenii. Fiul medicului a donat orașului un pian și a mulțumit pentru medalia dobândită de tatăl său, prezent acum și printr-o expoziție evocatoare organizată în onoarea lui.

Prima parte a sesiunii științifice a Festivalului s-a desfășurat în grădina casei Blaga din Lancrăm, devenită pentru câteva ceasuri o nouă Grădină a lui Akademos. Ea a avut ca moderator pe domnul CSI dr.

Eugeniu Nistor care a prezentat comunicarea *Izvoare teoretice ale filosofiei lui Lucian Blaga*. CS II dr. Bogdan Danciu a prezentat tema *Abordarea muncii în perspectiva istorică a psihologiei românești*, iar conf. univ. dr. George David a revenit la tema generală a sesiunii, dezvoltând subiectul *Opera poetică a lui Lucian Blaga din perspectiva inteligenței artificiale*. Pr. prof. univ. dr. George Remete a vorbit despre *Dorul și jalea*, iar Mircea Popa l-a prezentat pe Lucian Blaga în relația sa cu Ovidiu Drimba, asistentul său la Universitatea din Cluj.

doamna directoare a Centrului Cultural „Lucian Blaga” Nadia-Diana Arsin a socotit că pașii profetului se regăsesc peste tot, iar domnul primar Dorin Nistor anunță că este momentul când se scrie „o nouă filă în povestea municipiului Sebeș”, una augmentată de prezența președintelui Academiei Române.

După ce a apreciat orașul Sebeș, curat și frumos ornat drept „o bijuterie”, așa cum ne-a obișnuit în toate luările sale de cuvânt, academicianul Ioan-Aurel Pop a înțeles să taie nodul gordian în controversele țesute în jurul numelui lui Lucian Blaga, care în realitate nu a fost nici legionar, nici ortodoxist. Dar din 1944 până la moarte în 1961, „Lucian Blaga a fost călcat în picioare de istorie”. În 1943 și în 1948, „el a fost propus să fie scos din Academia Română, iar a doua oară s-a chiar reușit”. Puține au fost gesturile lui politice. Chiar dacă Blaga a vorbit în fața legionarilor, el a luat o atitudine corectă. Atacurile lui Zevedei Barbu, Vasile Băncilă, Lucrețiu Pătrășcanu, Mihai Beniuc etc. s-au bazat în fals pe acuzații ca agnosticism, misticism, trăirism sau prelucrarea unor idei legionare. Abia după limpezirea acestor situații biografice, conferențiarul găsește calea spre tema centrală a discursului său. Se precizează că Avram Iancu a avut în Lucian Blaga un admirator fără limite. S-a afirmat că piesa *Avram Iancu* ar fi fost dedicată de Blaga „Căpitanului”, Corneliu Codreanu, dar nu există niciun argument care să susțină asemenea aserțiune greșită, cum apare în monografiile străine. În realitate, legiunile lui Avram Iancu au ca model structurile dacice și romane și nu pe Arhanghelul Mihail al legionarilor. Cu *Ab Urbe condita* începe istoria Transilvaniei, asigurându-i o

Conferința președintelui Academiei Române.

Toată atenția participanților s-a focalizat în după amiaza primei zile spre conferința președintelui Academiei Române, prof. univ. dr. Ioan-Aurel Pop, care a vorbit în splendida sală de conferințe a Primăriei din Sebeș despre *Lucian Blaga și Avram Iancu*. În deschiderea evenimentului,

înaltă civilizație. Statul roman a existat mai bine de două milenii. Basileul romanilor le-a fost transilvănenilor un model. Ca atare, Avram Iancu a avut acest model. Lucian Blaga a învățat istoria Transilvaniei în limba română cu litere chirilice, iar apoi în limba maghiară. Se păstrează revista „Zorile”, scrisă de el cu litere de mână înainte de momentul 1848. Realitatea este că manuscrisul piesei *Avram Iancu* de Blaga nu conține nicio dedicație către Codreanu, pentru că autorul acesta a respins orice înregimentare politică. De aceea, el a suferit în deceniul proletcultismului, când „acuzele se făceau cu mânie proletară”. Unicul creator de sistem filosofic din istoria românilor, Lucian Blaga a suferit la un moment dat de teribile depresii, pentru că el a produs nu numai simpatii ci și antipatii. Puțini sunt cei care știu astăzi că Lucian Blaga a militat prin conferințele sale pentru Unirea din 1918, când el a plecat pe jos și cu căruțe frumos împodobite la 1 Decembrie 1918 cu 1000 de săteni la Bălgrad. În acel moment, armata germană se retrăgea. La Alba Iulia Blaga, tânărul de 23 de ani, a rămas în mulțime, cuprins de un „entuziasm național sincer”. El și fratele Lionel au trăit sentimentul că ei „au pus temeliiile unui alt timp”, drept care ei, trecând pe lângă cimitirul satului, s-au întrebat „dacă ar ști tata ce s-a întâmplat!”, iar dintr-o curte Lucian aude urarea „Trăiască România dodoloață”, formulare de inedită sinteză istorică pe care el o va prelua în proza sa. Atunci când scrie primul volum intitulat *Poemele luminii*, Blaga se gândea și la lumina poporului său. Adevărul este că Blaga a fost nedreptățit și în posteritate.

Academicianul Ioan-Aurel Pop își amintește că prin anii '70 s-a produs o

deschidere, după momentul '68, astfel că promoția sa l-a studiat la liceu mai ales pe partea literară, iar la facultate s-a apropiat de filosof. Profesorul Tudor Cățineanu a explicat studenților *Ființa istorică*, iar alternanța deal-vale specifică spațiului mioritic intrase în zestrea intelectuală a tineretului din România. Blaga era reabilitat, dar continuau să planeze asupra sa vechile acuze. În Republica Populară România, Blaga fusese cercetător la Institutul de Istorie, dar lucrarea sa *Gândirea românească din Transilvania secolului al XVIII-lea* a fost sancționată pe nedrept, pentru că ea a fost frumos scrisă, fără rezerve, autorul incluzând și pe greco-catolici. Blaga îl admiră pe Inochentie Micu, comentând dorința lui de a fi îngropat la Blaj, căci „Nu poți învia cu adevărat decât din pământul patriei.” În concluzie, oratorul a afirmat că „Lucian Blaga nu a abdicat niciodată de la datoria sa patriotică”.

Academicianul Ioan-Aurel Pop a primit o distincție de excelență pentru întreaga sa activitate științifică și pentru participarea la Festivalul Internațional „Lucian Blaga”. Apreciat este și academicianul Marius Porumb, criticul de artă. Directorul Editurii Școala Ardeleană, Vasile Dâncu sosește la Festival cu cartea lui Ioan-Aurel Pop *Istoria, adevărul și miturile*, cuprinzând studii medievalistice cu care a intrat în Academia Română. Acum aduce *Unirea cea Mare*, cu cele 8 volume, la care a antrenat 30 de istorici. Astfel, Domnia sa înțelege să explice de ce 1 Decembrie este „ora astrală a României.” Vasile Dâncu prezintă noua ediție a lucrării *Cultură și cunoștință*, teza de doctorat a lui Blaga, susținută în 1920 la Viena, iar după doi ani publicată la Cluj.

În cuvântul său, Eugeniu Nistor, redactorul-șef al „Caietelor Blaga” și al revistei „Pașii profetului”, a ținut un adevărat curs universitar, trasând diferența între Rădulescu-Motru, un gânditor scientist, și Lucian Blaga care, încă din volumul *Cultură și cunoștință*, își sistematizează demersul filosofic în cele 5 capitole ale acestuia (I. Ideile și variabilitatea lor funcțională; II. Legea valorilor maxime; III. Problema științifică; IV. Categoriile; V. Ipoteza). În fapt, ideea categoriilor filosofice aparține grecilor, care le-au preluat din Orientul antic (în „ținute” mai rudimentare), aceștia având meritul că le-au îmbrăcat frumos într-o „vestimentație” logico-rațională, Aristotel fiind cel care în lucrarea sa *Organon* a dezvoltat cele 10 categorii cunoscute. Lucian Blaga s-a inspirat din gândirea antichității dar și din gândirea modernă, el valorificând „schelăria de oțel” a lui Immanuel Kant, care a extins la 12 numărul categoriilor gândirii. Lucian Blaga a publicat în presă mai multe studii și articole, pe care le-a adunat apoi în mai multe volume de eseuri, publicate înainte de *Eonul dogmatic* (1931), aflându-se la o răscruce, căci nu se știa în ce direcție să evolueze: să fie un filosof nesistematic, similar lui Nietzsche, axat pe exprimarea aforistică și fragmentară (așa cum fusese tentat și Mihai Eminescu) sau să-și ordoneze ideile sistemic? A ales să facă un sistem, într-o vreme când nu se mai făceau sisteme, Blaga realizând *Trilogia cunoașterii* și apoi *Trilogia culturii*, aceasta din urmă cu categoriile orizontului spațial și ale celui temporal, el definind în categorii și atitudinea față de destin. El izbutește să realizeze 4 trilogii (*Trilogia cunoașterii*, *Trilogia culturii*, *Trilogia valorilor* și

Trilogia cosmologică) și rămâne neterminată o a cincea, conform proiectului inițial (Trilogia pragmatică).

Un profil interesant de istoric este academicianul Silviu Dragomir (n. la Gurasada în 13 martie 1888 – m. la București în 23 februarie 1962), care a fost propus să fie primit în Academia Română ca membru corespondent de către slavistul Ioan Bogdan. Se ripostează cu argumentul că Silviu Dragomir n-a publicat decât două articole. Slavistul Ioan Bogdan garantează pentru el și apoi academicianul Dragomir ajunge și ministru. El este autorul monografiei *Avram Iancu, o viață de erou*, pe care în acest an aniversar Editura Școala Ardeleană din Cluj-Napoca a avut fericita inițiativă de a o reedita în condiții exemplare. Pe Silviu Dragomir, istoric onest, militant pentru marile idealuri ale poporului său, comuniștii l-au întemnițat, cum au procedat cu toți intelectualii de valoare ai vechiului regim.

Prof. univ. dr. Mircea Popa, mulțumit să menționeze că a fost prezent la aproape 40 de ediții ale Festivalului Blaga de la Sebeș, anunță cu tristețe că Societatea „Lucian Blaga” de la Cluj se destramă, răspândind ideea că piesele de teatru ale lui Blaga sunt potrivite pentru lectură, nu pentru transpuneri scenice. Între cărțile pe care istoricul literar le semnaleză se numără cartea lui Mircea Tomuș *Glonțul de argint sau adevărata moarte a lui Avram Iancu*, ediția a II-a, pentru anul „Avram Iancu” (2024), el semnând prefața volumului. Ca autor, Mircea Popa publică la Editura Școala Ardeleană din Cluj-Napoca o carte intitulată *Avram Iancu: făuritor de istorie națională*, 2024. După președintele Academiei Române, Ioan-Aurel Pop, plachete

Nr. 68, iulie, august, septembrie, 2024 | 189

comemorative primesc Mircea Popa, Eugeniu Nistor, Vasile Dâncu etc. În cuvântul său, academicianul Marius Porumb, un alt participant consecvent la edițiile Festivalului Lucian Blaga, a panoramat istoria Transilvaniei, provincia românească cea mai bogată în vestigii romane, în biserici românești, ea deținând și primul text tipărit în limba română la 1544. Cele 5000 de biserici de lemn, astăzi nefolosite, așteaptă să fie restaurate. Pe o troiță din Călnic stă scris: „Doamne ocrotește-i pe români”. El apreciază sesiunea a 44-a a Festivalului Blaga drept magistrală.

După cuvântul profesorului Marius Bojiță din Sebeș, Grupul Tinerii de pe valea Sebeșului a oferit un scurt recital cu cântece românești. Prima zi a Festivalului s-a încheiat cu spectacolul *Jurnalul fericirii*, după Nicolae Steinhardt, singurul moment din Festival insuficient pregătit.

A doua sesiune de comunicări, având drept moderator pe prof. univ. dr. Ilie Moise, s-a desfășurat în Centrul Cultural „Lucian Blaga” din Sebeș. S-au făcut interesante dezbateri pe marginea comunicărilor prezentate de: Prof. univ. dr. Ilie Moise – *Lucian Blaga și duhul satului*; Dr. Andreea Buzaș – *Mirabila sămânță a sufletului românesc*; Prof. dr. Coculiana Acăr – *Meșterul Manole – un scenariu românesc al (re)construcției lumii. De la tradiția folclorică la opera cultă*; *Semioza dramei Meșterul Manole de Lucian Blaga*; Prof. univ. dr. Ana Selejan – *Poezia politică a lui*

Lucian Blaga; Prof. dr. Zenovie Cărlugea – *M. Eminescu – Poezii lirice; Fiul Lancrămului și activitatea sa în multiple ipostaze*; *Basil Munteanu și Lucian Blaga – o prietenie trainică*; Zoia Elena Deju – *Lucian Blaga acum un veac – în 1924; Poeme*; Conf. univ. dr. Anca Sîrghie – *Debutul activității didactice universitare a lui Lucian Blaga*; Nicolae Suciu – *Dramaturgia lui Lucian Blaga. Stră-auzul și personajul-simbol*; Drd. Gheorghe Vințan – *Cultura y espacio*; Poeta Claudia Voiculescu – lansare de carte: *Reverențe nostalgice, Singurătăți deghizate, Sinele ca un rondel, Istorii mai vechi și mai noi despre case, scriitori și evenimente culturale, Podul de umbre, Șansa suferinței*; Prof. univ. dr. Maria Ana Tupan – *Lucian Blaga și imaginarul sătesc la începutul secolului XX*; Demostene Sofron – *Istoria unui interviu...*; Prof. univ. dr. Ioana Moisil – *Cum m-am întâlnit cu poezia lui Blaga. Amintiri și nu numai...*; Monica Fomino – *Evocare Dorin Pavel și Lucian Blaga. Amintiri de familie și* Ph.D Michael S. Jones – *Ecouri ale filosofiei blagiene pe tărâm american* prin înregistrare video, care a impresionat asistența, mai ales că cercetătorul a fost invitat să-și publice studii ale sale la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu.

Programul Festivalului este atât de dens, încât ne temem că nu vom găsi timp de o plimbare prin parcul orașului, locul unde în multe dintre edițiile precedente au fost concertate minunate.

La final de sesiune științifică.

La Casa Memorială „Lucian Blaga” Lancrăm s-a derulat **festivitatea de premiere** a câștigătorilor Concursului național de creație literară și artă plastică „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!”. Ca totdeauna, a existat și o expoziție de artă plastică. Momente artistice alături de Alexandra Pamfilie, Cenaclul literar „Lucian Blaga” Sebeș, trupele Piper și Gepetto, coordonate de prof. Lavinia Donose. Primirea invitațiilor s-a făcut cu Fanfara din Petrești, cum s-a procedat și în ziua precedentă, la deschidere.

La Primăria Municipiului Sebeș, la ora 17.00 s-a vernisat **Expoziția de sculptură „Doina Lie”**. Curator a fost Maria Lie-Steiner, fiica artistei. A vorbit reputatul critic de artă Pavel Șușară. S-a lansat catalogul Doina Lie (1929-2012), ediția a II-a, Editura MEGA, Cluj-Napoca 2024, din care li s-a oferit participanților duium de exemplare. În numele armonizării

artelor, vernisajul sculptoriței Doina Lie s-a împletit cu farmecul muzicii. Pianista japoneză Chiyo Hagiwara a susținut câteva momente muzicale în cadrul evenimentului.

Am ieșit din frumoasa clădire a Primăriei, mulțumită să fi aflat mai multe lucruri despre sculptorița Doina Lie, căreia eu îi admirasem în preajma gimnaziului din vechea Piață Mică a Sebeșului bustul făcut lui Mihai Eminescu, edificat în 1960.

Atunci era prima lucrare dăruită de artistă orașului ei natal. Dar nu a rămas singura sculptură cu care Doina Lie și-a împodobit orașul natal. Acum înțelegeam de ce Doina Lie a devenit cetățean de onoare al Sebeșului. Așezăm sub pecetea prețurii inițiativa de a pune în valoare o asemenea artistă cu ocazia Festivalului „Lucian Blaga” :„Lucrările *Mihai Eminescu* și *Unirea* trasează un ax în arhitectura locală, a comentat Nadia-Diana Arsin, – situându-se într-o companie aleasă, alături de sculpturile

lui Romulus Ladea, dăruite Sebeșului și Lancrămului, pentru numele lui Lucian Blaga. Am invitat-o pe Doina Lie, „alegoric” în cel mai important eveniment cultural al Sebeșului, Festivalul Internațional „Lucian Blaga” (ediția a XLIV), căci ne-a invitat poetul să întrebăm cu „Dor”: „Femeie, ce mare porți în inimă și cine ești?”

La bustul lui Eminescu din Sebeș

La ora 19.30 a zilei de 18 mai 2024 am fost invitați la Biserica Evanghelică din Sebeș unde am urmărit spectacolul „Meșterul Manole”, operă rock, o producție a Teatrului Național de Operetă și Musical „Ion Dacian” din București. Este o abordare artistică inedită nu doar a partiturii muzicale, ci și a corului, a corpului de balet și a soliștilor care au interpretat personajele principale, pe Manole și pe Ana.

Cea de-a treia zi a Festivalului, 19 mai 2024, nu a fost cu nimic mai săracă în surprize plăcute. La Muzeul Municipal „Ioan Raica” din Sebeș, cu grădina sa gardată de ziduri medievale, parcă anume

hărăzită unor manifestări culturale în aer liber, la ora 11.00 a început festivitatea de premiere a Concursului de lectură pentru clasele I-IV „Laudă semințelor, celor de față și în veci tuturor!”. De când am citit în programul Festivalului acest enunț, am realizat că inițiativa încurajării elevilor să facă lectură este un proiect salutar. Primarul Dorin Nistor rostește un gând prin care leagă prezentul de viitor, apreciind aptitudinile, talentele, și perseverența copiilor din Sebeș, care dincolo de istorie și economie se afirmă ca un oraș cultural. La Sebeș, educația copiilor este importantă! Inițiativa acestui concurs aparține domnului primar, care a realizat că nu doar olimpiada de matematică poate valorifica aptitudinile copiilor din Sebeș. Vorbitorul se adresează concitadinilor lui, sfătuindu-i să rămână implicați, întrucât asemenea evenimente, cum este Festivalul Internațional „Lucian Blaga”, „fac bine atât orașului cât și sufletului fiecăruia.”

Un moment pitoresc de care s-a bucurat întreaga asistență, parcă mai numeroasă ca oricând, a fost salutul adus de Ordinul Scutierii din Mühlbach, conduși de Mircea Marcu și Fanfara din Petrești.

Doamna directoare Nadia-Diana Arsin a subliniat ideea miracolului sub semnul căruia stă Festivalul acesta emblematic, ce a cuprins și pe tineri, pe „mărunții zei”, care au realizat noul volum, ce tocmai va fi lansat. Este cartea pentru copii intitulată „Ce aude unicornul”, II, „Vreau să joc!”. Emoția a cuprins întreaga asistență, căci acest volum colectiv este realizat de elevi din Sebeș atât ca texte poetice cât și ca

ilustrare și editare. La acest moment participă trupele de teatru pentru elevi Piper și Gepetto, îndrumați de prof. coord. Lavinia Donose. A evoluat Școala de muzică „DoReMi” – prof. coord. Alexandra Pamfilie. Sunt proiecte susținute de Centrul Cultural „Lucian Blaga” Sebeș, ca mod de a valorifica potențele creatoare ale generației tinere. Nu a lipsit nici o expoziție de artă plastică a elevilor Colegiului Național „Lucian Blaga” **din Sebeș, sub coordonarea** profesoarei Camelia Zurman.

Profesoara Mihaela Gața, la capătul unui sfert de veac de activitate didactică prestată la Sebeș, ține să mărturisească adevărul că a întâlnit aici „oameni-lumină, părinți, și „copii-lumină”, între care și cei 167 elevi premiați sub lozinca „Citiți, citiți!” cu cele 3 categorii de premii – III-II și I.

Participă cei 300 de elevi câștigători ai concursului de lectură pentru clasele I-IV. Momentul culminant este susținut de coordonatorul proiectului, prof. Mihaela Gatea, alături de domnul primar, înmânând diplomele și volumul „*Ce aude unicornul*”, II, „*Vreau să joc!*”, care au bucurat sufletele micuților câștigători și nu mai puțin pe ale părinților ori prietenilor încântați să-i însoțească la acest eveniment. Cele 500 de exemplare ale cărții realizate de elevi sunt „mândria Festivalului”, cum anunță directoarea Nadia-Diana Arsin. Le auzim numele: Ana Filimon, Eva Vasile, Sara Rusan, Cristina Istrate, Mara Raț, Dacian Tărățan și așa s-au perindat prin fața noastră, a exegeților blagieni, cei 300 de câștigători. Ce revărsare de puritate, ce zâmbete pline de candoare!

Uimită de o asemenea performanță, autentic model pentru toate orașele din România, vorbesc cu doamna profesoară pentru ciclul primar Angela Similie de la Școala gimnazială Petrești, care mă familiarizează cu condițiile riguroase ale concursului. La Sebeș, în fiecare zi la Biblioteca orașului a fost primită câte o clasă de elevi. Ei au împrumutat chiar de acolo cărțile de concurs. Chestionarul concursului s-a întocmit la o școală din Munții Apuseni, astfel ca nimeni din orașul Sebeș să nu poată ajunge la ele în mod fraudulos. După etapa pe școală a urmat concursul pe oraș și astfel s-au selectat câștigătorii pe baza punctajelor dobândite. A fost implicată și Universitatea „1 Decembrie 1918” în desfășurarea acestui concurs, care se află la prima ediție. Învățătoarea Similie pare nemulțumită că are doar 5 elevi câștigători și își promite ca la ediția a II-a din anul viitor să pornească mai curând pregătirea învățăcelor ei.

Ne-am sincronizat cu trăirea localnicilor, având sentimentul că într-o zi însoțită ca aceasta aveam în față pepiniera cu viitorii cărturari ai orașului. În fața spectatorilor nu au evoluat doar elevii ci și doamnele profesoare pentru ciclul primar, 33 de învățătoare, care au ajutat concurenții să parcurgă cărțile de literatură universală și poveștile din literatura română cuprinse în bibliografia concursului. Diplomele primite sărbătorește în cadrul Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, cel mai important eveniment cultural al urbei, sunt un semn al muncii lor neprecupețite.

Spectacolul „Meșterul Manole” la final.

Ordinul Scutierii din Mühlbach.

Premierea învățătoarelor implicate în proiectul concursului lecturii elevilor.

Festivalul s-a încheiat în 19 mai a.c. cu concursul pentru amatori al recitării de poezie desfășurat la Casa Memorială „Lucian Blaga” Lancrăm, început de la ora 17.00 și secondat de Expoziția de artă plastică a lui Aurel Sârbu. Cele două evenimente au fost, conform tradiției, agrementate cu momentele muzicale asigurate de Ileana Rotaru (harpă).

Bogatul program al Festivalului s-a încheiat la Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș, unde la ora 19.00 a avut loc o întâlnire cu poetul Mircea Dinescu, care ținut o conferință cu trimiteri autobiografice și a lansat cartea sa *E obositor să nu iubești*.

Succesul unui eveniment amplu și bogat, cum a fost a 44-a ediție a Festivalului Internațional „Lucian

Blaga”, stă în modul cum organizatorii au îngemănat evenimentul științific propriu-zis cu valorificarea puterii artistice a localnicilor, implicați la nivelul tuturor etaloanelor de vârstă. În felul acesta, Festivalul care în începuturi părea să intereseze numai pe exegeții blagieni este în prezent o realizare a orașului întreg, divers ca forme de expresie artistică. Felicitările noastre se îndreaptă binemeritate spre domnul Eugen Nistor, pentru întreaga dimensiune științifică a manifestării, îndeosebi pentru „Caietele Blaga – 2024” și revista „Pașii profetului”, și spre echipa de organizare condusă de doamna directoare Nadia-Diana Arsin, sub coordonarea domnului primar Dorin Nistor.

FOTOMONTAJ DE ATIUDINE • 2024

FRONTUL REZISTENȚEI SPIRITUALE MONTREAL • CANADA

Libertatea de expresie?
Este o vagă... impresie!

Într-o lume prea supusă,
Sentința e... presupusă!

Ion D'Anton

VETERAN ÎN TRANȘEELE CERTITUDINII ASEDIATE

(care încearcă să mențină intacte, flacăra, flamura și lamura românismului deplin)

-DISTIHURI-INTEROGAȚII-

Suntem iobagii tuturor
Și prizonieri, la noi, acasă?

De ce adevărul, strict
Este un imens...delict?

Într-o țară, fanariotă
Dregătorii-s anecdotă?

Liliana POPA

Escu de Tudor Mușatescu

„...Escu” , piesa lui Tudor Mușatescu vorbește despre carierism și cameleonism politic duse până la extrem, despre oameni a căror singură grijă este aceea de a-și răzbuna condiția mediocră și a accede „acolo, sus” călcând în picioare principii și dogme.

Decebal Neșulescu trece de la un partid la altul cu o ușurință care se practică și azi, în România anului 2024, mai abilitat ca atunci, din care nu transpare nici o altă convingere decât aceea a binelui propriu.

Povestea din ...Escu dă o senzație deja-vu, chiar dacă textul original datează din 1933. ...Escu nu este doar o comedie interbelică cu parfum de epocă care continuă povestea familiei lui Spirache Neșulescu, eroii mai celebrii “Titanic Vals”, ci și o satiră biciuitoare a năravurilor politice de ieri și de azi... Avem în meniu șantajul, intriga de partid, traseismul, norocul prostului și nelipsita ațătare erotică, în cantitatea necesară să condimenteze viața politică. „Politica e ca moda! Evoluează, se schimbă, se prefacă. Și, după cum modei îi ești fidel schimbând-o, tot așa fidelitatea în politică nu e decât o nesfârșită serie de adultere!” spune personajul principal, Decebal Neșulescu.

„...Escu”, povestea scrisă cu mult umor și fină ironie de către un maestru al genului, Tudor Mușatescu, amintește dramaturgii francezi ai secolului XVIII.

Comedia lui Tudor Mușatescu, desprinsă parcă din comedia franceză, într-o captivantă viziune regizorală, cu o distribuție de zile mari.

Mușatescu, “pretins maestru al intrigii”, amintește de Beaumarchais, creând personaje care în loc să caute să și găsească bucuria curată a vieții sale, alege căile scurte de îmbogățire, de parvenire cu orice preț - oportunismul, intrigi maritale, înșelătoaria, întâlniri de amor, răsturnări de situație, bârfe, trasul pe sfoară, aparenta slugărnicie, lăudăroșenia, parazitismul, furtul, suspiciunea.

Cristian Șofron, directorul Teatrului Stela Popescu declara : „Când Tudor Mușatescu s-a hotărât, la doar un an după succesul cu Titanic Vals, să scrie ...Escu, în 1933, ducând mai departe povestea familiei lui Spirache/Decebal Neșulescu, probabil nu-și imagina cât de actuale aveau să pară situațiile pe care le-a creat prin limbajul dramatic, aproape un secol mai târziu. Într-un an electoral în România și în Republica Moldova, povestea din ...Escu dă o asemenea senzație de deja-vu, încât succesul de public în 2024 pare a fi indiscutabil. De la intriga politică la cea sentimentală, totul se poate schimba într-o clipă.

Iar când în rolul principal, Decebal Neșulescu, joacă un actor de anvergură, precum Pavel Bartoș – unul dintre cei mai

iubiți artiști ai generației sale, atât în România cât și în Republica Moldova, cu o amplă activitate în teatru și televiziune – alături de minunații actori angajați și colaboratori ai Teatrului Stela Popescu și ai Teatrului Satiricus, și nu voi da niciun nume, pentru că sunt cu toții minunați, șansele de a construi un blockbuster sunt și mai mari.

Spectacolul este pus în scenă de echipele artistice reunite ale Teatrului Stela Popescu din București și Teatrului Național Satiricus Ion Luca Caragiale din Chișinău, într-o colaborare unică în peisajul teatral autohton, cu siguranță de bun augur pentru viitorul relațiilor culturale între două capitale, București și Chișinău, două țări, România și Republica Moldova, unde se face teatru în aceeași limbă.”

Distribuții

Teatrul „Stela Popescu”/ Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale”, Chișinău

DECEBAL NECȘULESCU : Pavel Bartoș / Arcadie Răcilă

IORGU LANGADA : Viorel Paunescu / Ion Grosu

TRAIAN NECȘULESCU : Cristi Neacsu/ Alexandru Crîlov

GENERALUL STAMATESCU : Sorin Aurel Sandu / Viorel Cornescu

PLATON STAMATESCU : Alexandru Floroiu / Daniel Ciobanu

BÉBÉ DAMIAN : Cătălin Frăsinescu / Eugen Matcovschi

AMÉLIE : Irina Cărămizaru / Ludmia Gheorghită

MIZA GEN. STAMATESCU : Manuela Hărăbor / Elena Oleinic

NINA DAMIAN : Crina Matei / Irina Rusu

UN COMISAR : Daniel Filipescu / Pavel Lupăcescu

FANE : Dorin Enache/ Constantin Ghilețchi

PIȘLICĂ : Petru Șutu / Damian Donos

MITZI : Ana – Maria Ivan / Olga Anghelici

MANOLE : Florentin Munteanu / Artiom Oleacu

ANA : Cristina Marin Neagu / Ira Cazac

ALEGĂTORII : Petru Șutu, Dorin Enache / Damian Donos, Constantin Ghilețchi

Vivat Teatrul Stela Popescu, vivat actorii teatrului !

10 iunie 2024

UN SPECTACOL DE
ALEXANDRU GRECU ȘI CRISTIAN SOFRON

...ESCU

DE TUDOR MUȘĂTESCU

PAVEL BARTOȘ / ARCADIE RĂCILĂ

VIOREL PĂUNESCU / ION GROSU
CRISTI NEACȘU / ALEXANDRU CRÎLOV
SORIN AUREL SANDU / VIOREL CORNESCU
ALEXANDRU FLOROIU / DANIEL CIOBANU
CĂTĂLIN FRĂȘINESCU / EUGENIU MATCOVSCHI
IRINA CĂRĂMIZARU / LUDMILA GHEORGHITA
CRINA MATEI / IRINA RUSU

MANUELA HĂRĂBOR / ELENA OLEINIC
DANIEL FILIPESCU / PAVEL LUPĂCESCU
DORIN ENACHE / CONSTANTIN GHILEȚCHI
PETRU ȘUTU / DAMIAN DONOS
ANA MARIA IVAN / OLGA ANGHELICI
FLORENTIN MUNTEANU / ARTIOM OLEACU
CRISTINA MARIN NEAGU / IRA CAZAC

ASISTENȚI SCENOGRAFIE: DELIA DIANA GHIZDĂVEȚ & ECATERINA SALIMOVA
REALIZARE COSTUME: GEANINA PUNKOȘTI
COREGRAFIE: DUMITRU TANMOȘAN & IOANA MACARIE

Tudor Mușatescu

– Un titan al teatrului românesc –

Născut la 22 februarie 1903 la Câmpulung-Muscel, într-o familie intelectuală (tatăl, Alexandru, avocat și profesor), Tudor Mușatescu a absolvit în 1924 două facultăți – Dreptul și Literale, dar nu a profesat nici ca jurist, nici ca dascăl, îmbrățișând de tânăr cariera de om de teatru, care avea să-i aducă notorietatea. A scris piese de teatru celebre, scenete, cuplete, schițe, vodeviluri, a tradus din Molière, Maiakovsky, Ilf și Petrov etc, fiind, totodată, și un reputat și iscusit director de scenă, regizor, proprietar și conducător de teatru (între 1930-1940, inspector general al Teatrului; în 1940, manager al Teatrului din Sărindar; iar în 1943-1944, director al Teatrului „Colorado”), scriind și articole în presă („Rampa”, „Adevărul”, etc). Tudor Mușatescu a debutat în teatru 1923, la Paris, cu piesa „Focurile de pe comori” (în

limba franceză), după care au urmat opere de mare valoare și succes precum: „Panțarola” (1928); „Sosesc deseară” (1931); „Titanic Vals” (1932); „Escu” (1933); „Visul unei nopți de vară” (1937); „Coana Chirița” (adaptare după Alecsandri, 1942); „Papagalul în colivia lui” (1944); „Al optulea păcat” (1946); „A murit bubii” (1948); „Geamandura” (1951); „Burta Verde” (1952); „De-ale lui Păcală” (1966) și multe altele, parte din ele, publicate post-mortem, ca de exemplu „Trenurile mele” (1978) sau cele realizate în colaborare cu regizorul Sică Alexandrescu, „Sinaia la domiciliu”; „Teoria Cocoșului”; „Miss România”; „Călugărul din vechiul schit”; „Dumnezeu să-l ierte”, „Birlic” etc sau cu V. Timuș, „Primăvara bat-o vina”; „Dragostea pe note”; „Așa începe dragostea” ș.a.

Tudor Mușatescu, considerat de unii critici „continuatorul lui Caragiale”, a strălucit prin umorul fin și de calitate, comedia de moravuri, tipologie, de situații și limbaj, dialoguri pline de spirit, tâlc și înțelepciune; a inventat replici celebre intrate deja în folclorul contemporan și a creat personaje memorabile ca, de pildă, Spirache Necșulescu din „Titanic vals”, funcționar mărunț la o Prefectură de provincie, modest, marginalizat și ridiculizat până la umilință de autoritățile rapace și familia hrăpăreată, neschimbat în atitudine și caracter nici după îmbogățirea „peste noapte”, rămas în istoria politică prin discursul unic prin care cerea alegătorilor să nu-l voteze!

Fără îndoială, „Titanic Vals” este piesa de rezistență a marelui dramaturg, o comedie

de moravuri politice și familiale, satiră acidă la adresa politicienilor și potențaților vremii – parveniți și ipocriți, la fel de actuală și azi, jucându-se în prezent cu același mare succes la teatrele bucureștene „Odeon”, „Metropolis” și „C.I. Nottara”. Această capodoperă aflată permanent în repertoriul teatrelor din România a fost ecranizată în 1964 de reputatul regizor Paul Călinescu, filmul alb-negru avându-i în distribuție pe Grigore Vasiliu-Birlic, Kitty Mușatescu, Radu Beligan, Coca Andronescu, Mihai Fotino, Ion Dichisceanu, Ștefan Mihăilescu-Brăila ș.a. Tot așa și piesa „Escu”, se joacă și acum cu sălile pline la Teatrul de Comedie, Teatrul Mic ș.a, cea mai recentă reprezentare având loc în decembrie 2018, la Palatul Național al Copiilor (în parteneriat cu Ciado România, în cadrul Proiectului Cultural-Național „Artă contra drog”).

O altă piesă de mare succes și maximă audiență a lui Tudor Mușatescu, revalorificată de curând și pusă în scenă la Teatrul de Revistă „Constantin Tănase”, este „Sosesc diseară”, în viziunea regizorală a lui Nae Cosmescu și în interpretarea excepțională a artiștilor Vasile Muraru, Valentina Fătu, Anamaria Donosa, Cristian Simion, Nae Alexandru ș.a., care au demonstrat, încă o dată, că și actorii acestui îndrăgit teatru pot juca roluri fabuloase, nu doar în spectacole de revistă, musical sau cabaret, ci și în comedii savuroase de felul celei menționate.

Piesa „Visul unei nopți de iarnă”, ecranizată și ea în două rânduri (1946 și 1980) se joacă, de asemenea, cu deosebit succes, în special în pragul sărbătorilor de Anul Nou, versiunea de televiziune cu Florin Piersic și Rodica Mandache în rolurile principale fiind difuzată anual, în seara de Revelion (inclusiv anul acesta) la TVR, bucurându-se de mare audiență.

În afara celor nominalizate, numeroase alte

lucrări ale lui Tudor Mușatescu au fost, de-a lungul anilor, scenarizate și prezentate la televiziune și audiate la Teatrul Radiofonic, apreciate de publicul de toate vârstele. Fiind un om de spirit, Tudor Mușatescu a creat și o multitudine de maxime, cugetări și definiții, cunoscute drept „mușatisme”, spre exemplificare, redăm una care-i relevă atitudinea: „Umorul adevărat este hazul cu diplomă universitară. Nu se confundă cu mitocănia”.

A fost căsătorit cu actrița Kitty Mușatescu și a avut un fiu, Bogdan Mușatescu (1942-2017), și el actor timp de aproape cinci decenii la Teatrul Național București, unde a jucat în zeci de pise, inclusiv din creația tatălui său, precum rolul locotenentului Stamatescu din „Titanic Vals”. Într-un interviu acordat cotidianului „Jurnalul Național”, la 1 iunie 2006, Bogdan Mușatescu afirma: „Tatăl meu a fost un om perfect normal, în afară de talentul pe care l-a avut și care fusese un har de la Dumnezeu. Era un bărbat ca toți bărbații, un om deschis, radios, vesel și foarte bogat sufletește, de un altruism nemaipomenit”.

Tudor Mușatescu s-a stins din viață la 4 noiembrie 1970, lăsând în urmă o operă impresionantă, care-l situează în galeria marilor intelectuali români ai secolului XX. Câmpulung Muscel, leagănul copilăriei lui Mușatescu, poartă și acum pecetea trecerii lui pe aici.

Clădirile de patrimoniu din centrul orașului (unde s-a filmat scenele din „Titanic Vals”), Grădina Publică unde tronează orologiul donat de Spirache Necșulescu sau Prăvălia pălărierului Mărgeanu stau mărturie peste timp a farmecului și nostalgiei locului, amintind la tot pasul de personalitatea și spiritul marelui cărturar. Pentru toți cei care l-au cunoscut și l-au citit, Tudor Mușatescu rămâne nu doar un reper al dramaturgiei românești ci și un model de conduită din care și cei de azi au multe de învățat.

Colocviul internațional „Emil Cioran”

Ediția a XXX-a, 2024

Cea de-a XXX-a ediție a Colocviului Internațional „Emil Cioran” s-a desfășurat la Rășinari în perioada 10-12 mai 2024, bucurându-se de susținerea Primăriei comunei natale a filosofului, care a avut alături Uniunea Scriitorilor din România - Filiala Sibiu, Liga Culturală Sibiu și Asociația Dram Center 07. La 10 mai, deschiderea a revenit universității Anca Sîrghie, organizatoarea evenimentului, și primarului comunei Rășinari, ing. Bogdan Bucur, care au semnalat semnificația specială a acestei ediții aniversare. Un cuvânt de deschidere a adus și vicepreședintele Marcel Luca, din partea Consiliului Județean Sibiu. În intervenția sa, ministrul culturii, dna Raluca Turcan, a evidențiat importanța acestei manifestări pentru cunoașterea personalității lui Emil Cioran și a asigurat organizatorii de sprijinul instituțiilor implicate în viața culturală.

Conform Programului prezentat tuturor participanților într-un elegant caiet, a avut loc întâmpinarea oaspeților veniți de peste hotare. Ca moderator, Anca Sîrghie a salutat prezența poetului Alex Cetățeanu din Montreal, Canada, a poetei Dana Opriță din Carolina de Nord, SUA, a actorului Sergiu Cioiu din Ottawa, Canada, menționând și alte personalități care vor putea avea intervenții prin *zoom*. Dintre aceștia, primul invitat pentru prezentarea comunicării sale a fost scriitoarea argentiniană de origine română Alina Diaconu, care, pe fondul unui film și al traducerii din spaniolă datorate lui Ioan Friciu, s-a referit la „Importanța idiomului francez pentru Emil Cioran”. Conducător el însuși al cenaclului „Destine literare” din Montreal și redactor-șef al revistei omoloage, Alex Cetățeanu a vorbit despre „Prezența lui Emil Cioran în cenaclurile literare ale românilor din SUA și Canada”, iar Dana Opriță a prezentat „Amintiri cu familiile Aurel Cioran și Nicu Manta în Mărginimea Sibiului”, manifestându-și mulțumirea de a se simți ca acasă în lumea „paradisului” cioranian.

Un moment special s-a constituit din acordarea unor distincții. Pentru întreaga sa activitate, filosofului Adrian Niță i s-a conferit Premiul „Emil Cioran”, iar participanții la Colocviu au primit Diplome de Excelență, spre a se marca și în acest mod caracterul aniversar al evenimentului.

Sesiunea de comunicări a debutat cu studiul „Cioran și Noica despre cuplul metafizic identitate-diferență”, reliefând bătăliile ideologice ale celor doi gânditori, susținut de conf. univ. dr. la Universitatea din Suceava, Adrian Niță, și intervenția lui Horia Pătrașcu, lector univ. la Politehnica din București, „Cioran: sinuciderea ca mod de viață”, o identificare a unui fond vitalist. Despre o trainică prietenie, „Emil Cioran și Petre Țuțea în oglinzi paralele”, a vorbit conf. univ. dr. Rodica Maria Brad de la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. O altă dimensiune existențială a reliefat Sergiu Cioiu sub titlul „Emil Cioran - o lume în agonie”, recitând apoi poezia „Cioran” de G. Corbu, în timp ce Marius Dobre, cercetător științific la Institutul de Psihologie și Filosofie „Const. Rădulescu Motru” din București, a adus prin *zoom* informații despre „Nae Ionescu și Emil Cioran”. Comunicările au vizat numeroase aspecte: „Idea și analiza declinului civilizațional la Emil Cioran”, de Iulian Cătălui, istoric literar din Brașov; „Emil Cioran între prieteni”, o explorare a corespondenței cioraniene, redactat de universitară sibiană Ana Selejan; „Paradoxul pesimistului”, semnat de prof. univ. dr. Simona Modreanu din Iași; „*Luț al meu* sau Cioran și Margareta” de prof. univ. dr. Ion Dur, o cercetare a relațiilor filozofului cu feminitatea. Au fost prezentate, de asemenea, comunicările „O viață sub imperiul corespondenței”, reliefând mania epistolară a gânditorului, de Dorin Nădrău (SUA) și „Între rugii și anateme - neantul” de poeta și traducătoarea Paula Romanescu din București.

Prima zi a Colocviului s-a încheiat cu lansări de carte. Prof. dr. Ada Stuparu din Craiova a prezentat cele două volume semnate de Anca Sîrghie, sub titlul „Dialoguri româno-americe” - „Fascinația artei” și „Fascinația adevărului”, iar Horia Pătrașcu s-a referit la volumul „Gramatică și cinste. De la Eminescu la Sandu Tudor. Opt lecții de gazetărie”, având ca autor pe prof. univ. Ion Dur. Acestea au fost continuate de consistente dezbateri.

Respectând tradiția, a doua zi a manifestării dedicate lui Emil Cioran a debutat cu ceremonia slujbei religioase la Biserica „Sfânta Treime” din Rășinari și la mormântul familiei gânditorului afirmat la Paris.

Sesiunea științifică a continuat cu intervenția cioranologului Aurélien Demars, prin *zoom*, de la Paris, „Portrait et visage selon Cioran” și comunicarea „Emil Cioran, autorul manuscrisului uitat, *Mon pays*” de Ada Stuparu. Poeta Claudia Voiculescu din București a prezentat „Frânturi ale epistolarului dintre Emil Cioran și Nicolae Steinhardt”. Alte abordări sunt semnate de drd. Adrian Ciocioman, de la Facultatea de Filosofie din București, în „Hermeneutica filozofiei lirice la Emil Cioran”; Eugenia Bogatu, prof. asoc. la Universitatea de Stat din Republica Moldova, „Metafizica identității românești în accepțiunea lui Emil Cioran”; Eugeniu Nistor, cercetător științific la Institutul de Psihologie și Filosofie “Const. Rădulescu Motru” prin *zoom*, „Lucian Blaga și Emil Cioran, o relație filozofică tensionată”, iar universitara Anca Sîrghie a prezentat comunicarea „Întâlniri pariziene ale lui Emil Cioran cu Constantin Noica”, valorificând contactele epistolare.

Numeroasele dezbateri generate de comunicările prezentate au fost urmate de un recital din opera lui Emil Cioran, în interpretarea actorului Cătălin Neghină.

În reluarea sesiunii științifice, pr. Nicolae Streza din Rășinari a prezentat comunicarea „Emil Cioran despre Împărăteasa Sissi, Elisabeta a Austriei”, la care scriitorul Ion Radu Văcărescu din Sibiu a adus interesante comentarii. Despre felul în care s-a materializat preocuparea scriitoarei argentinene Alina Diaconu pentru opera și personalitatea lui Emil Cioran a vorbit Anca Sîrghie în „Intemperiiile din povestea unei cărți despre Emil Cioran”. Reliefând și ipostaza de spectator a filozofului de la Paris, Cornel Teulea a prezentat comunicarea „Câteva observații privind legătura lui Cioran cu teatrul”.

Discuțiile pe marginea comunicărilor au evidențiat complexitatea și bogăția punctelor de referință pentru abordarea unei opere singulare, cum este cea a lui Emil Cioran, impusă în lume prin originalitate și valoare.

Asigurând diversitatea manifestării dedicate lui Emil Cioran, la Școala din Rășinari din preajma casei memoriale a filozofului, s-a desfășurat în avanpremieră spectacolul „Întâlniri pe muchie de cuțit”, de Cornel Teulea, regizat de Muriel Maneda, în scenografia Elizei Labancz, de la Teatrul Național „Aureliu Manea” din Turda.

Pornind *Pe urmele lui Cioran*, ultima zi a Colocviului Internațional aflat la a XXX-a ediție a fost dedicată, conform tradiției, unui parcurs prin frumoasele meleaguri și renumitele așezări din Mărginimea Sibiului, punctate pentru oaspeții veniți la Colocviu din întreaga țară în ghidajul asigurat de doamna Anca Sîrghie, căreia țin să-i mulțumesc pentru însuflețirea și competența dovedite în toate momentele evenimentului aniversar petrecut împreună, iar Primăriei din Rășinari îi sunt recunoscătoare pentru condițiile de cazare asigurate și pentru ajutorul logistic oferit cu generozitate.

Ada STUPARU

Teodora, sau "fetița zâmbet"

Nascuta pe data de 30 iunie, Teodora va implini anul acesta 10 ani, putini pentru nestiutori, dar privind peste umarul timpului si parcursul bogat in realizari nu sunt atat de putini la prima vedere. Inca de la vâsta de 5 ani, Teodora Maria Voicescu si-a impus o gandire matura, rostind adesea ca ea nu va ramane un "pitic", ci va deveni o stea stralucitoare pe scenele lumii. Asa s-a si intamplat, pasionata de dans si muzica, Teo, așa cum este alintata de cei care o cunosc, a fermecat nu numai auditoriul din Romania, dar si peste 27 de tari straine, voi enumera doar cateva,, Spania, Germania, Polonia, Bulgaria, Egipt, Albania , Letonia, Canada , America, Cipru, Croația,Brazilia, iar lista in mintea mea continua.

Teo este o fire sociabila, vesela si foarte frumoasa, radiind pe scena si nu numai, a reusit prin simplitate si bun simt sa-si facă prieteni pretutindeni in lume, educatia primita de la parinti si bunici in primi ani de viata au consolidat pedestalul pe care Teo a urcat treapta cu treapta, pana in varf. Camera Teodorei este neincapatoare datorita trofeelor primite la concursuri, iar diplomele au pavozat peretii ca un tapet de suflet. Insi numele ei Teodora, care in religia ortodoxa inseamna darul lui Dumnezeu si Maria, adica intrupare sau frumusetate, a facut ca destinul acestui copil sa fie incununat de lauri la o varsta atat de frageda.

Teodora Maria Voicescu este eleva in clasa a IV a la Scoala Gimnaziala nr. 280 din Bucuresti, paseste zambitoare in fiecare zi la orele de curs la fel ca pe scenă, declarandu-se un copil fericit. Colegii si profesorii Teodorei nu mai contenesec cu laudele

despre "micuta stea", dar ea zambeste si multumeste pentru cuvintele frumoase care ii sunt adresate de fiecare data. Participarea la preselectie si obtinerea unui rol in spectacolul "Matilda" la Opera Comica pentru Copii, a facut inconjurul internetului, numarandu-se astfel in grupul de copii "School of Rock" acest fapt sa intamplat in septembrie 2023, fiind distribuita in rolul lui Thomas, colegul de clasa al Matildei, iar in anul 2024, spectacolele s-au desfasurat cu casa inchisa, biletele epuizandu-se in primele minute de la punerea lor in vanzare. Teodora a stalucit precum o mare stea, dar talentul fara munca nu exista, la ascensiunea ei au contribuit și profesorii, Ioana Rufu, Sabina Chirila, Paula Cozariu și Teodora Maria Jaworski, care impreuna cu regizorul Emil Pantelimon, au reusit colaborarea cu specialistii din Londra, mai precis de la "School of Musical" și astfel s-a ajuns la montarea unui musical pentru copii, unic in Romania si in lume, intitulat MATILDA a lui Roald Dahl, fiind un grandios succes. Toate cate s-au intamplat a fost ca o spirala nevazuta, multa munca, repetitii istovitoare, iar dansul si muzica printre decorurile de vis au contribuit la estomparea emotiilor, facandu-i pe micuti artisti sa staluceasca.

Despre Teodora Maria Voicescu, vor curge rauri de cerneala odata cu trecerea anilor, iubirea ei pentru dans si muzica este mai presus de orice imaginatie, voi reveni cu amanunte si vesti despre Teo, "fetița zâmbet", dar pana atunci sa-i uram un calduros "La multi ani" la implinirea celor 10 ani!

Coca POPESCU, iunie 2024

Montreal estival

Cenacluri, aniversări, vernisaje, lansări de carte

O activitate meritorie social-culturală îmbrățișează vara aceasta pe tot teritoriul statului Quebec, teme atractive ale cenaclului *Destine literare* condus de Alexandru Cetățeanu,

ASIRAN
ASOCIAȚIA SCRITORILOR ROMÂNI DIN AMERICA DE NORD

Revista Dialog Internațional
Destine Literare

Vă invită să participați la cenaclul **ONLINE**,
organizat pe data de **15.06.2024**,
cu începere de la ora **11.30 (Canada)**,
ora **03.30 (Australia)**, ora **18.30 (România)**.

Eminescu •
135 de ani
de nemurire

Aceasta va fi cea de-a **57-a (!) Întâlnire**
Literară Internațională de la începerea pandemiei!

Din program: *Preot poet Dumitru ICHIM* • Binecuvântare *Canada* și poeme ichimieno • *Nae GEORGESCU* • 140 de ani de la Ediția *Principeș* • *Liviu PENDEFUNDA* • Miresmele universului eminescian • *Dana OPRITĂ* • *Nick DIMA*: LA CUMPARA MILENIILOR • *Alexandru CETĂTEANU* • Cărți care au trecut Oceanul • *Carmen-Iris LUCA* • Poeme speciale... • *Totți participanții care vor avea diferite subiecte de prezentat (poezie, proză, cărți noi sau... vechi, etc.), sunt rugați să ne comunice și vom fi încântați să îi vedem și să îi ascultăm • Ca de obicei, vom avea și participanți surpriză!*

Discuții libere pe diferite teme, prezentări de lucrări și recitări de poezii. Și-au amintit participarea (sau se așteaptă să participe) personalități ale culturii române: *Serena Adler • Mihaela Albu • Victor Albu • Irina Airinei Vasile • Elena Armenescu • Clara Arustei • Cristina Balaj Mihai • Veronica Balaj • Evelina Băescu • Nicolae Bălașu • Nicolae Bănicioiu • Lucretia Berzintu • Simona Boston • Mihaela Brânză • Octavian Brânză • Elena Bucă-Buni • Alexandrina Caragiuiu • Smaranda Mada Cazan-Livescu • Rony Căciularu • Gheorghe Cărbunescu • Larisa Chiriac • Sergiu Ciou • Daniel Corbu • Ion Corbu • Ion Cosmău • Marian Costache • Ileana Costea • Dan Costeanu • Wanda Costeanu • Ion Cristofor • Patrik Csisar • Ion Datcu • Nicholas Dima • Irina Damnică • Sebastian Doreanu • Lucica Drăgos • Corneliu Victor Drămbăci • Angela Dumitru • Ștefan Dumitrescu • Ion Dur • Maria Fernandes • Vasile Găndari • Mihai Ganeș • Mihai Ghimpu • Ioan Găldă • Valentin Grigore • Lidia Grosu • Horia Ion Graza • Ion Hăineș • părintele-poet Dumitru Ichim • Mihaela Ignat • Daniel Ionită • Smaranda Kalka • Simina Lazăr • Lidia Lazu • Oana Leonte • Carmen-Camelia Luca Stănescu (secretar cenaclu) • Constantin Lupeanu • Lilia Manole • Miron Manega • Dumitru V. Marin • Galina Martea • Dorina Măgărin • Vasile Mic • Vasile Mois • Valeriu Moldoveanu • Teodor Morar • Pierre Morel • Claudia Motaș • Doru Motoc • Gabriel Motoc • Milena Munteanu • Dorin Nădrău • Violeta Neucă • Sorin Negrea • Carmen Oltean • Dana Oprită-Nissen • Maria Palcu • Virginia Paraschiv • Liviu Pendefunda • Mirela Penu • Sorin Penta • Mihaela și Vasile Poștaru • Andrei Pogany • Mircea Popa • Hipericos Pope • Coca Popescu • Gabriela Popescu • Ion Lonchim Popescu • Patru Popescu • Horaș Forumb • Cristian Răchitan • Dumitru Răchitan • Melania Rusu Caragiuiu • Adrian Sahlean • Iuliana Samen • Anca Sirghie • Simona Sirghie • Răzvan Sirghie • Florentin Smarandache • Ion Soare • Bearice Silvia Sorescu • Florentin Streche • Ada Stuparu • Raluca și Vincentiu Serban • Mircea Ștefan • George Tei • Dumitru Tălvescu • Cerasela Tofan • Al Florin Tene • Valentin Urban • Nando Mario Varga • Radu Vida • Marin Voican • Claudia Voiculescu • Mariana Zavati Gardner • Corneliu Zeana ... și lista este deschisă (participanți surpriză).*

Colectivul de Organizare: *Anca Sirghie • Virginia Paraschiv • Dana Oprită • Camelia-Carmen Luca Stănescu (secretar cenaclu) • Liviu Pendefunda • Sergiu Ciou • Valentin Florin Luca (director tehnic) • Mircea Bartan Ștefan • Alexandru Cetățeanu*
Vă așteptăm cu drag!

Președinte *Canada*,
ALEX CETĂTEANU

Secretar *Canada*,
CAMELIA-CARMEN LUCA-STĂNESCU

O întâlnire de încheiere a activităților **cenaclurilor epigramiștilor** și de identitate istorică românească *Tempus fugit* conduse de Ion Anton Datcu, sărbătoarea excelenței copiilor români, aniversările unor mari personalități din diasporă - dna Ana Maria Surugiu și dl. Johnny Ciatloș Deak, lansarea fastuoasă a cărții poeteselor Aurelia Rînjea și Mihaela C.D. la *Domaine Roman*, toate încheind un ciclu autentic de spiritualitate românească.

La redacția Globart Universum

Pregătirea cenei pentru Destine literare și vernisaj de expoziție Carmen Stănescu

Sărbătoarea excelenței

Sâmbătă 8 iunie 2024, reprezentanții revistei Poezii pentru sufletul meu, Universum VIP Studios și Editura Globart Universum au participat cu mare bucurie la **GALA MERITAS 2024** a școlii Școala Junimea Romana din Montreal, o zi de mare sărbătoare pentru comunitatea românească de aici.

gala meritas 2024, aflata la ce-a de a 14-a ediție este un eveniment în care sunt puse la loc de cinste excelența, munca asiduă, pasiunea și dăruirea, fapt confirmat și de deviza de inspirație olimpică, a galei meritas: **CITIUS, ALTIUS, FORTIUS** (mai rapid, mai sus și mai puternic)

Suntem mândri să avem în comunitatea noastră o școală românească pentru minte, inimă și suflet, care de 14 ani făurește stâlpii societății de mâine, promovând inteligența, valorile, tradiția și cultura românească.

Mulțumim cadrelor didactice ale acestei școli pentru dăruirea lor, alături de doamna cu **INIMA DE AUR** a acestei școli, fondatoarea și directoarea **Otilia Tunaru!** Datorită performanțelor pe care le realizează la Școala Junimea Romana viitorul comunității românești este garantat prin elevii săi care excelează atât la matematică, muzică, șah, franceză, engleză, limba și literatura română, cât și la alte discipline.

Evenimentul a fost prezentat de însăși directoarea școlii, doamna **Otilia Tunaru**, care, în deschidere, l-a prezentat pe tânărul pianist **David Simon Hodoș**, care a interpretat cu mult talent trei piese de Chopin fiind răsplătit cu îndelungi aplauze pline de frenezie.

În prezența unui public numeros compus din părinți, profesori și invitați speciali, copiii, învăluți în emoție și bucurie, au prezentat un program artistic compus din cântece și poezii. Rand pe rand au urcat pe scenă elevii, de la cei mai mici până la cei mari. Programul artistic a alternat cu premiera copiilor pe clase, aceștia primind diplome, coroane, dulciuri, reviste și cărți.

Momentul mult așteptat al **Galei Meritas** a fost lăsat spre finalul evenimentului când au fost acordate câteva burse de studii și *premiile de excelență meritas*- Gala Meritas 2024 însoțite de premii în bani, celor 12 merituoși din acest an ai școlii **Junimea Romana**.

S-au oferit de asemenea diplome de merit profesorilor si stagiatorilor, iar benevolilor si partenerilor colaboratori li s-au oferit Certificate de recunoștință!

Editura Globart Universum a oferit laureaților reviste "Poezii pentru sufletul meu" si cărți de aforisme ce poartă semnătura scriitoarei Mihaela CD. Mulțumim pentru Certificatele de recunoștință oferite reprezentanților noștri.

Evenimentul s-a încheiat într-o atmosfera de mare bucurie, flori, baloane, zâmbete, felicitări si poze de grup, pe melodia **Gaudeamus Igitur**.

felicităm din toata inima elevii si profesorii pentru rezultatele de excepție, cutezanță si profesionalism.

Felicităm deopotrivă, părinții pentru decizia de a-si aduce copiii la **Scoala Junimea Romana**.

***

*Deși ploua torențial inimoșii s-au străduiut să ajungă cât mai repede la **Domeniul Roman**, Astfel a consemnat acele clipe doamna*

Ana Maria SURUGIU

*Restaurantul Domeniul Roman a fost ocupat în întregime de invitații care au venit să asiste la lansarea volumului **Dorul cuvintelor**, scrisă cu penița sufletului de autoarele Mihaela CD, poeta, scriitoare, ziaristă, pictoriță și doamna Aurelia Rinjea, poetă dar și la aniversarea zilei de naștere a domnului Johnny Ciatlos-Deak . Volumul a apărut în Editura Globart Universum Montreal, Canada 2024.*

Colaborarea dintre cele două scriitoare a început din Iulie 2022, la Sinaia... Așadar vă invit să citiți această carte care cu siguranță vă va merge la suflet.

Pe marginea acestei lansări au luat cuvântul dl. Consul la Consulatul General al României la Montreal, Dr. Marius Sorin Miclea, dl. academician prof. dr. Liviu Pendefunda, Dna Otilia Tunaru, directoarea Școlii „Junimea Română” din Montreal, Dna Ana Maria Surugiu, ziaristă, dl. Dan Semenescu, profesor.

Liviu Pendefunda

Împreună cu Dl. Consulgeneral Marius Sorin „Miclea”, soția sa și dna Ana Maria Surugiu

Copiii familiei Semenescu

Toți participanții la Domaine Roman

Ne-au încântat cu repertoriul și vocile lor minunate: Paula Alecu, Cătălina Mirică, Leonid Saramet, virtuosul Marius Băiețică, Ecaterina

Bejenaru, Lara și David Semenescu, Ionel Deac, Gabriela Artenie, Ansamblului „Hora” condus de inegalabilul Florin Salajan dar și minitaraful Zongorelu.

În cuvântul doamnei Mihaela CD am simțit o emoție de satisfacție, a respirat ușurată când a văzut că totul a ieșit așa cum și-a dorit. Felicitări, pentru prezentare, domnului Johnny Ciatlos Deak!

Încă de pe acum doamna Mihaela CD se pregătește pentru Gala Artelor ediția a V-a, care va avea loc pe 31 august 2024 la Domeniul Roman, unde echipa dl. Mihai Roman s-a prezentat ca întotdeauna la cel mai înalt nivel.

Simpozionul Săptămâna Internațională de Cultură de la Câmpul Românesc, Hamilton, Ontario, Canada s-a desfășurat în perioada 7-13 iulie, 2024

Pr. Dumitru Ichim spunea că „orice creație, fie cu majusculă, sau fără, este o mărturisire al creatorului în normalitatea lui de cuvânt spre Cuvânt, spre Logos.

Introducerea pare lungă, dacă o măsoară, sau o cântărești dar ea e ca dorul pe care tocmai de aceea nu-l poți traduce pentru că nu e literă, ci duh, spirit (in+spirare)...și nu pot omite cuvântul sfinșiei sale, poet desăvârșit totodată: Socrate vorbea de Bine, ca un ceva abstract, dar aici în Aurora întâlnirea condeierilor și a iubitorilor de poezie ca Poiesis puteai să-ți dai seama de

sentimentul care ne leagă pe toți, ”a te simți bine” fiind traducerea literei ca ființă umană care nu poate fi ființă dacă nu rezolvă ecuația lui Martin Buber ca un ”I and Thou”. O literă care nu-și nunește chemarea și împlinirea în cealaltă literă, ca persoană spre altă persoană nu-și poate găsi nici un rost ființial, devenind omul-lege, omul-literă,

omul golit de suișul taboric de lumină spre adevărata Lumină a Cuvântului.”.

Vor urma și alte numeroase manifestări care vor apropia creatorii de spiritualitate românească.

Liviu PENDEFUNDA

Theia PRESADA

Preambul al informațiilor oficiale

Se rostogolesc evenimentele într-un ritm realmente amețitor, aici, în Hamilton-CANADA, în cadrul SIMPOZIONULUI „SĂPTĂMÂNA INTERNAȚIONALĂ DE CULTURĂ DE LA CÂMPUL ROMÂNESC”, locul unde, timp de o săptămână – 8 – 13 Iulie 2024 – Pr.Dr. Dumitru Ichim ocupă funcția de Director al Săptămânii Culturale și incomoda misiune de a modera temperamentele atâtor oameni înzestrați intelectual, care au într-adevăr ceva de spus. Manifestându-și veleitățile de orator și moderator, urmărindu-i cu interes intervențiile, trebuie să admit că aș fi surprinsă să aflu la un moment dat că nu și-ar fi însușit arta adaptabilității până la desăvârșirea acesteia.

Cucernic prin modestia Dumnealui, impozant prin simpla-i apariție, gestul de a fi întâmpinat ridicându-ne în picioare întregește tabloul care exprimă, că cel care respectă cu sfințenie sfertul academic poate fi surprins de nerăbdarea celor aflați în așteptare.

Profesori-Doctori specializați în diferite domenii, oameni care au făcut carieră în radio și televiziune, antreprenori, psihologi, scriitori, poeți și artiști, prieteni loiali Simpozionului dar mai cu seamă Părintelui Dumitru Ichim, în acest an, poate mai intens decât în anii precedenți și-au concentrat întreaga forță creatoare pentru al omagia pe cel care și-a dedicat o mare parte din viața culturii, literaturii, credinței, umanității...

Este impresionant, alarmant, de-a dreptul copleșitor să constați că oricât ți-ai dori să menții urma pașilor dumnealui, țâșnește juvenil, ca un resort, se reinventează și, într-o formă subtilă, te provoacă, în sens constructiv, pentru a-ți depăși limitele autoimpuse.

Mărți, 9 Iunie 2024, după a doua zi de manifestare a momentelor din program, peste legendarul așezământ de la Câmpul Românesc vibrația omagială se intensifică, iar cei prezenți se manifestă cu un interes crescând, pentru tot ceea ce va urma.

Au fost susținute deja lucrări bine documentate, prezentate într-o manieră academică, aș putea spune, unde comunicarea a fost liantul care a desăvârșit fiecare moment în parte și a legat prietenii de „cursă lungă”.

Precum cireașa care înobilează tortul, am ales să descriu momentul forte, cel de început, în sensul „piramidei răsturnate” ca relevanță, căci, rulând fotografiile l-am revăzut pe Mitrel, copilandrul acela poznaș de pe Valea Uzului, din vremea când ochii îi scăpărau de bucurie! Mesagerul cu aripi tricolore, Profesorul Constantin Hărăbor, a sosit în Canada ca trimis al Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pentru a-i fi înmănat „ORDINUL SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR”, CRUCEA-SIMBOL, care se alătură „ORDINULUI CULTURAL CRUCEA SFÂNTULUI ANDREI” MITROPOLITUL TRANSILVANIEI. ....

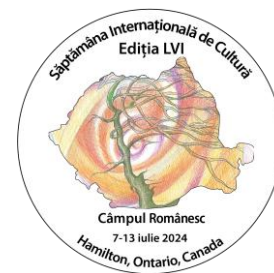
Ca o proiecție, peste ani, Mitrel îl privește pe Pr.Dr. Dumitru Ichim, iar „Doctorul sufletelor noastre” îi face complice, acestuia, cu ochiul...

MERITUOS ESTE!

... și i se cuvine cel mai mare și mai răsunător LA MULȚI ANI!

*Mărți, 9 Iunie 2024
Kitchener, Canada*

Orizonturi Eminesciene în Canada 2024

Corespondență specială din Toronto !

Mihai Eminescu spunea: „*Caracterul unei școli bune este ca elevul să învețe în ea mai mult decât i se predă, mai mult decât știe însuși profesorul.*”

În spiritul acestui citat, Școala Gimnazială Orizont își propune să modeleze personalitatea elevilor săi și să îi inspire prin proiectul POEM-I, un proiect cultural internațional de promovare a figurii eminesciene și a valorilor culturale românești.

Proiectul a debutat în anul 2023 și a avut mai multe etape, printre care publicarea unui volum de articole și poezii ale profesorilor și elevilor dedicate lui Eminescu – intitulată Cartea Proiectului, participarea la Simpozionul Săptămâna Internațională de Cultură Românească, 2023 din Hamilton, Ontario, Canada și un spectacol de muzică, poezie, teatru și balet dedicat zilei lui Mihai

Eminescu, la Palatul Național al Copiilor din București, în ianuarie 2024.

La invitația Părintelui Dumitru Ichim și a Președintelui Asociației Culturale Române din Hamilton – ing. Dumitru Răchitan, delegația școlii Orizont formată din prof. Constantin Hărăbor, prof. dr. Daniela Ioniță și prof. Andreea Cososchi a participat și anul acesta la Simpozionul Internațional de la Câmpul Românesc.

Cu această ocazie, delegația școlii alături de poeta Claudia Voiculescu din București a avut onoarea de a aduce părintelui Dumitru Ichim Ordinul „Sfântul Ioan Gură de Aur” acordat de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pentru activitatea misionară și realizările culturale, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani.

Delegația Școlii Orizont a avut de asemenea o serie de daruri pentru organizatorii Săptămânii Culturale. Între acestea s-au numărat un volum de artă pe tema poeziilor eminesciene intitulat “Orizont Plastic Eminescian”. Albumul a adus laolaltă numeroase desene și picturi ale copiilor români din numeroase țări: România, Republica Moldova, Anglia, Australia, Japonia, Noua Zeelandă, Polonia și Turcia, precum și ale profesoarei de desen Sabina Luminița Cozma de la școala noastră. Volumul a fost dedicat cu multă dragoste și deosebit respect Părintelui Dumitru Ichim, cu ocazia apropiatei aniversări a împlinirii a 80 de ani de la Dumnezeu. Mulțumim și pe această cale tuturor celor care au contribuit la organizarea și desfășurarea acestui Proiect de suflet, la editarea și publicarea Albumului

Colaj de George Roca-Sydney, Australia

O parte dintre aceste lucrări au fost prezentate în original printr-o expoziție în sala de Conferințe de la Câmpul Românesc. A fost de asemenea și un moment de promovare a excursiei la Ipotești a elevilor școlii Orizont, intitulată „Acasă la Bădița Mihai”, excursie la care a participat și actorul Sergiu Cioiu – membru activ în echipa de proiect.

Membrii delegației au susținut și comunicări științifice, astfel prof. Constantin

Hărăbor a vorbit despre „Șirul lui Fibonnaci/Diviziunea de aur - cheia creației divine”, prof. dr. Daniela Ioniță a vorbit despre „Constantin Noica în documentele Securității” și cartea sa „Delațiunea ca practică socială și discursivă în România comunistă” publicată în 2023 la Editura Universității din București, la origine o teză de doctorat, iar prof. Andreea Cososchi a vorbit despre „Mihai Eminescu și Shakespeare”. De asemenea, prof. Hărăbor

Constantin a prezentat volumul “Colocviile Mihai Eminescu” coordonat de scriitorul și poetul Puiu Răducan, Editura “Mircea cel Bătrân”- Olănești, volum ce va fi lansat la începutul lunii septembrie a.c., la Chișinău, în cadrul Congresului Mondial al Eminescologilor, organizat și coordonat de Academicianul Mihai Cimpoi.

Săptămâna culturală s-a desfășurat în forță prin numeroase comunicări științifice susținute de scriitori, poeți, intelectuali și oameni de cultură români stabiliți în Canada - dr. Rodica Gîrleanu Costea, Marian Costache, Alexandru Cetățeanu, Grațiela Rîpeanu, Protosinghel Maxim Iuliu Morariu, Pr. Dragoș Andrei Giulea, Milena Lițoiu Munteanu, Marea Britanie - Theia Presada, SUA - Dana Opriță, dar și din România - poeta Claudia Voiculescu, scriitorul Sorin Olariu, prof. Dana Andreea Neagoe Focșa, precum și alte personalități venite aici special pentru a participa la acest eveniment.

Un moment deosebit a fost prezentarea făcută de Pr.dr. Dumitru Ichim a

personalității distinsului poet, profesor și cărturar Academician prof. universitar dr. Nicholas Andronesco. Domnia sa actualmente predă la University of Bridgeport, Connecticut, USA. În lumea academică s-a impus pe plan internațional printr-o prodigioasă activitate științifică, descoperiri patentate în SUA, etc. A conferențiat în America și Europa, a fost onorat cu premii de prestigiu, ultimul fiind prezentarea pe prima pagină a revistei INSIGHT, ediția a 5-a, 2024 de către MARQUIS WHO'S WHO, și publicarea *in extenso* a biografiei sale în paginile 14-15.

În cadrul evenimentului au fost realizate și două excursii - la cascada Niagara și la comunitatea fermierilor Amish/menoniți din Saint Jacob, dar cea mai importantă și legată de tema Simpozionului a fost vizita la biserica Sfântul Ioan Botezătorul din Kitchener, Ontario, biserică foarte frumoasă, ridicată prin străduința Părintelui Dumitru Ichim.

Săptămâna Internațională de Cultură s-a încheiat printr-un program artistic susținut de Cenaclul "Nica Petre" al ziarului *Observatorul* din Toronto coordonat de Directorul și Redactorul șef al acestuia Puiu

Dumitru POPESCU, și de grupul artistic Muzidava din Waterloo, Ontario sub conducerea D-lui profesor Ion Damian.

La finalul săptămânii culturale organizatorii au acordat diplome de excelență tuturor participanților. De asemenea, delegația Școlii Orizont a înmănat diplome în semn de mulțumire tuturor celor care au contribuit la Proiectul Orizont Eminescu Mihai - Internațional - POEM-I, făcând posibile activitățile noastre culturale, în special părintelui Dumitru Ichim, d-lui Dumitru Răchitan și doamnei Rodica Gîrleanu Costea, gazda delegației atât anul trecut, cât și în acest an.

Prof. Constantin HĂRĂBOR
Prof. dr. Daniela IONIȚĂ
Prof. Andreea COSOSCHI

Athenaeum Summer Festival: Muzică clasică, jazz, muzică de film și muzică veche, între 20 și 29 iunie, la Ateneul Român

Filarmonica George Enescu organizează în perioada 20 iunie - 29 iunie 2024 cea de-a treia ediție a *Athenaeum Summer Festival*, un festival care-și propune să creeze la Ateneul Român sunetul verii cu lucrări celebre de muzică clasică, jazz, muzică din filme, muzică veche, concerte în aer liber cu acces gratuit și concerte în sală.

Invitată specială, marea soprană britanică Sally Matthews va interpreta, în premieră în România, scena finală din opera *Capriccio* de Richard Strauss, în cadrul concertului din 20 iunie 2024, care marchează deschiderea Festivalului și închiderea stagiunii 2023-2024 a Filarmonicii George Enescu. Concertul va fi susținut de Orchestra Filarmonicii George Enescu, sub bagheta dirijorului Leo Hussain. Bilete și informații despre program sunt la [acest link](#).

Gala de închidere a Festivalului va fi susținută de Orchestra Simfonică de Stat din Salonic pe 29 iunie 2024, cu un program care cuprinde lucrări de Ceaikovski (*Concertul pentru vioară și orchestră în re major, op. 35*) și Harilaos Perpassas (*Simfonia Christus*). Concertul va fi dirijat de Yannis Pouspourikas și o va avea ca solistă pe violonista Liya

Petrova. Bilete și informații despre program sunt [aici](#).

„*Athenaeum Summer Festival* este un eveniment care își propune să pregătească publicul de vacanță cu unele din cele mai iubite lucrări de muzică clasică, veche, de film și divertisment, precum și de jazz. Se adresează așadar unui public larg, motiv pentru care vom avea și două concerte în aer liber, pe esplanada Ateneului, la care accesul va fi gratuit”, a declarat presei Marin Cazacu, directorul Filarmonicii George Enescu.

Iubitorii de jazz au seara lor la *Athenaeum Summer Festival 2024*, marți 25 iunie, cu concertul *Transylvanian Folk Songs*, susținut de Trio Lucian Ban, John Surman, Mat Maneri. Bilete și informații despre program sunt [aici](#).

Luni, 24 iunie, va fi *Triumful lui Carmen*, cu *Athenaeum String Orchestra și Corul Filarmonicii George Enescu*, care vor interpreta *Bizet/Șcedrin – Suita Carmen*, respectiv *Carl Orff – Catulli Carmina*. Informații și bilete sunt [aici](#).

Miercuri 26 iunie și joi 27 iunie, *Orchestra Filarmonicii George Enescu* va interpreta, sub titlul *Symphonic Summer Vibes*, un program foarte popular cu muzică din filme, sub bagheta lui Felix

Mildenberger. Programul va fi

presărat cu momente solistice, susținute de violonistul Valentin Șerban. Informații complete și bilete pentru miercuri 26 iunie, sunt [aici](#) și pentru joi 27 iunie, [aici](#).

Bach by Night oferă iubitorilor de muzică veche un program integral Bach, vineri 28 iunie, în interpretarea *Ansamblului de muzică veche SEMPRES*. Informații și bilete sunt [aici](#).

Sâmbătă 22 iunie și duminică 23 iunie, muzica va umple grădina Ateneului Român, cu două concerte în aer liber susținute de *Athenaeum String Quintet - Vivaldi Forever!* – și de *Athenaeum Wind Orchestra - Clasic, divertisment, muzică de film*. Accesul la concertele în aer liber va fi gratuit.

Toate concertele din cadrul *Athenaeum Summer Festival* încep la ora 19.00. Programul complet al Festivalului poate fi găsit pe site-ul Filarmonicii George Enescu – [la acest link](#).

Sponsori principali: Garanti BBVA,

Rompetrol | **Sponsori:** Groupe SNEF, JTI

În joi, 13 iun. 2024 la 12:08, Oana Marinescu

<oana.marinescu@omavision.ro>
a scris:

COMUNICAT DE PRESĂ

Athenaeum Summer Festival: Muzică clasică, jazz, muzică de film și muzică veche, între 20 și 29 iunie, la Ateneul Român

Filarmonica George Enescu organizează în perioada 20 iunie - 29 iunie 2024 cea de-a treia ediție a *Athenaeum Summer Festival*, un festival care-și propune să creeze la Ateneul Român sunetul verii cu lucrări celebre de muzică clasică, jazz, muzică din filme, muzică veche, concerte în aer liber cu acces gratuit și concerte în sală.

Invitată specială, marea soprană britanică Sally Matthews va interpreta, în premieră în România, scena finală din opera *Capriccio* de Richard Strauss, în cadrul concertului din 20 iunie 2024, care marchează deschiderea Festivalului și închiderea stagiunii 2023-2024 a Filarmonicii George Enescu. Concertul va fi susținut de Orchestra Filarmonicii George Enescu, sub bagheta dirijorului Leo Hussain. Bilete și informații despre program sunt la [acest link](#).

Gala de închidere a Festivalului va fi susținută de Orchestra Simfonică de Stat din Salonic pe 29 iunie 2024, cu un program care cuprinde lucrări de Ceaikovski (*Concertul pentru vioară și orchestră în re major, op. 35*) și Harilaos Perpeșas (*Simfonia Christus*). Concertul va fi dirijat de Yannis Pouspourikas și o va avea ca solistă pe violonista Liya Petrova. Bilete și informații despre program sunt [aici](#).

„*Athenaeum Summer Festival* este un eveniment care își propune să pregătească publicul de vacanță cu unele din cele mai iubite lucrări de muzică clasică, veche, de film și divertisment, precum și de jazz. Se adresează așadar unui public larg, motiv pentru care vom avea și două concerte în aer liber, pe esplanada Ateneului, la care accesul va fi gratuit”, a declarat presei Marin Cazacu, directorul Filarmonicii George Enescu.

Iubitorii de jazz au seara lor la *Athenaeum Summer Festival 2024*, marți 25 iunie, cu concertul *Transylvanian Folk Songs*, susținut de Trio Lucian Ban, John Surman, Mat Maneri. Bilete și informații despre program sunt [aici](#).

Luni, 24 iunie, va fi *Triumful lui Carmen*, cu Athenaeum String Orchestra și

Corul Filarmonicii George Enescu, care vor interpreta *Bizet/Șcedrin – Suita Carmen*, respectiv *Carl Orff – Catulli Carmina*. Informații și bilete sunt [aici](#).

Miercuri 26 iunie și joi 27 iunie, Orchestra Filarmonicii George Enescu va interpreta, sub titlul *Symphonic Summer Vibes*, un program foarte popular cu muzică din filme, sub bagheta lui Felix Milderberger. Programul va fi presărat cu momente solistice, susținute de violonistul Valentin Șerban. Informații complete și bilete pentru miercuri 26 iunie, sunt [aici](#) și pentru joi 27 iunie, [aici](#).

Bach by Night oferă iubitorilor de muzică veche un program integral Bach, vineri 28 iunie, în interpretarea Ansamblului de muzică veche SEMPRE. Informații și bilete sunt [aici](#).

Sâmbătă 22 iunie și duminică 23 iunie, muzica va umple grădina Ateneului Român, cu două concerte în aer liber susținute de Athenaeum String Quintet - Vivaldi Forever! – și de Athenaeum Wind Orchestra - Clasic, divertisment, muzică de film. Accesul la concertele în aer liber va fi gratuit.

Toate concertele din cadrul *Athenaeum Summer Festival* încep la ora 19.00. Programul complet al Festivalului poate fi găsit pe site-ul Filarmonicii George Enescu – [la acest link](#).

Sponsori principali: Garanti BBVA, Rompetrol | **Sponsori:** Groupe SNEF, JTI
Parteneri media principali: RFI România; Radio România Muzical
Parteneri media: [stirileprotv.ro](#), Radio România Cultural, Observator Cultural, Actualitatea Muzicală, Deutsche Zeitung Romania
Partener comunicare: OMA Vision

Oana Marinescu
Managing Director

OMA VISION

Răspântii și soartă

sociologie, politică, istorie

Coca POPESCU

Acceptă schimbarea

De câțva timp nu îmi dă pace un gând, dar ce spun eu, o adevărată revoltă este în sufletul meu. M-am hotărât cu greu să scriu despre un subiect care nu de foarte mult timp era ceva tabu.

Homosexualitatea, blamată de biserică, cea care nu poate privi în propria-i curte din cauza ochelarilor de cal purtați de prea fericiții și de cei trecuți bine de prima parte a vieții, cei singuri și frustrați.

Dumnezeu m-a binecuvântat cu iubire necondiționată, cu prieteni din toate clasele sociale, etniile, dar și cu alte orientări sexuale, ce nu pot înțelege este încrâncenarea societății în care trăim.

Homosexualitatea a fost încă de la începutul lumii pretutindeni, chiar și în locașurile sfinte sau casele regale. Ne-a găsit pudoarea tocmai acum, când pe tot globul se acceptă schimbarea gândirii îngrădite de prejudecăți, la noi mai sunt unele voci care se exprimă vehement la adresa cuplurilor gay fără să analizeze îndeaproape escapadele amoroase petrecute în locașurile sfinte de preacuvioșii călugări sau....

Până și copilașii preșcolari știu că nu barza ia adus pe lume, sărăcuța a ostenit de atâta curierat pasând acest serviciu către spitale, unde mamele i-au născut sub supravegherea medicilor.

Deci, despre ce pudoare vorbim?

Pe tot globul sunt recunoscuți ca soț și soție cuplurile formate din două femei sau doi bărbați, numai noi românașii ne punem cu dosul în ușa cotețului precum porcul la ignat aruncând și cu barda în grindă, că de nu vrem să acceptăm adevărul.

Acești „puși la zid” de națiune nu s-au născut din părinți ortodocși, dintr-un bărbat și o femeie?

Dacă plozii procreați de aceștia au o altă înclinație sexuală și nu se simt bine în pielea și corpul lor cine-i de vină?

Poate blestemul de la a șaptea generație, cum spunea bunica. Să fim serioși și să ne vedem bârna din casa fiecăruia.

Sunt foarte multe cupluri care își ascund orientarea sexuală de teamă că vor fi marginalizați că își vor pierde funcțiile, serviciul, până la urmă ce ne interesează pe noi cei mulți și fără de păcat, cine cu cine se culcă și de ce. La fel și prostituția, în vremuri de mult apuse existau case de randevu bine organizate cu medic și matroană, afaceri legalizate. Noi, nu și nu că este imoral dar la copii abuzați sexual la tinerele traficate sau găsite moarte în condiții suspecte cine se gândește și cum rămâne? Suntem prea pudici să răspundem, într-adevăr la modă este videochat-ul dar câți își permit luxul...

Foarte mulți dintre noi avem lacăte pe creier, o exprimare cât se poate de plastică ca să nu deranjez cu vocabularul meu libertin pe cei fără de păcat. Lipsiți de activități și fără să ne bucurăm sufletul ne refugiem în "Cleveteala" cum spune preotul Ciprian, la noi românii a devenit un sport național această cleveteală pe care o practicăm și întâlnim la tot pasul. Rectific, să fiu bine înțeleasă, citându-l pe părintele Ciprian: „Cleveteala este un păcat de moarte”.

Dar și așa răul și neghina există de când pământul iar de cleveteală încă nu a murit nimeni, spun eu.

Poate citind aceste gânduri mulți se vor întreba ce orientare sexuală am eu. Ei bine recunosc, iubesc bărbatul obosit, arțagos, romantic, galant poate uneori cu prea mult chef de distracție, până la urma urmei și bărbatul este tot om, cu sentimente și frustrări nu poate fi întotdeauna „tare ca piatra” numai noi femeile îl vedem în culori diferite în funcție de gesturile pe care le face voluntar sau imatur, câteodată.

Una peste alta haide-ți să fim îngăduitori cu semenii noștri să zâmbim mai des și să petrecem timp de calitate în compania celor dragi, avem o singură viață indiferent de etnie, orientare sexuală sau credință iar prin vene ne curge aceeași culoare de sânge.

Să rupem lacătele care ne țin mințile ferecate, să prețuim viața și relațiile interumane în fond Dumnezeu ne-a zămislit după chipul și asemănarea sa chiar dacă "necuratul" și-a băgat coada, soarele a răsărit în fiecare dimineață din același loc.

Nimănui să nu-i fie frică sau rușine cu ceea ce este, sărăcia, bogăția, ipocrizia fac parte din acesta lume la fel și iertarea. Nu vă chinuiți sufletele cu ceva care nu vă afectează direct. Iubirea ne unește dar și dezbină, însă cine iubește necondiționat nu își împovărează sufletul, nu are timp să caute sau să găsească vină altcuiva.

Când ai curajul de a proiecta

Cum zvonurile au drumul lor privilegiat ca viteză de străbateră, recunosc că despre doamna Camelia (Chindriș) Kantor vestea că a izbândit în proiectul ei american mi-a ajuns mult înainte de a o auzi la telefon. Cum a putut o profesoară maramureșancă să ajungă să conferențieze la Universitatea Southern din California despre inteligența geospațială? Sub impulsul curiozității stârnite de o asemenea veste, am să-i adresez câteva întrebări prin telefon. Iată cu ce voi începe:

Camelia în vârstă de 5 ani la casa părintească din Ieud, Maramureș

-Anca Sîrghie:
Cine este Camelia Kantor?

-Camelia Kantor: M-am născut și mi-am petrecut primii 14 ani din viață la țară, în comuna Ieud pe Valea Izei din Maramureș, într-o familie de intelectuali. Am fost un copil mai puțin învățat cu munca pământului și

mai mult legat de bibliotecă. Tatăl meu, profesor de geografie, mulți ani a fost directorul școlii din comună. Mama, de origine din Meseșeni, Sălaj, a activat în Ieud ca profesoară de fizică. Ambii mei părinți sunt absolvenți ai Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, acum la pensie. Tata vine dintr-o familie veche, familia Chindriș pe ramura Vălenaru. Este una din cele trei familii care au întemeiat Ieudul. Fratele străbunicului meu pe linia tatălui, doctor Vasile Chindriș, a fost președintele delegației maramureșene la Marea Unire de la Alba Iulia, ocupând mai târziu funcțiile de deputat și de senator în Parlamentul României reîntregite. Tatăl meu, fiu de țăran, ar fi putut să meargă la oraș și să se afirme mai mult în carieră. Însă dragostea de Ieud l-a legat de locurile natale unde s-a desfășurat nu numai întreaga activitate didactică, ci și toată viața lui. Tata i-a fost diriginte lui Ștefan Hrușcă, un

cantautor ieudean cunoscut în toată țara și peste hotare. Când bunica mea a cunoscut-o pe domnișoara profesoară sosită în Ieud și a aflat că s-a îndrăgostit de fiul ei, i-a spus fără echivoc că dacă se va căsători cu Ion al ei, „apăi să-și ia gândul că va pleca vreodată din acest sat”. Așa s-a și întâmplat. Mama a fost iubită și

respectată de ieudeni. Pot afirma că mama mea, născută Dragoș, s-a adaptat foarte bine în Maramureș, chiar dacă sufletește va rămâne întotdeauna sălăjeancă. A fost foarte iubită de multe generații de copii, cărora le-a predat, iar unora dintre ei le-a fost și dirigintă.

-A.S.: Pe părinții tăi într-adevăr minunați i-am cunoscut și eu de Sfânta Maria în anul 2021, când ei m-au găzduit cu mare generozitate, ca să particip la prezentarea cărților lui Ștefan Străjeri din Michigan, SUA, un eveniment livresc unic desfășurat în cadru rustic-tradițional. *Pe lângă ei, ce alți membri de familie mai ai, dragă Camelia?*

-C.K.: Am un frate, Claudiu Chindriș, profesor de informatică la Colegiul Național „Regele Ferdinand I” din Sighetu-Marmației, unde împreună cu soția

Conferențind pe tema Inteligenței Geospațiale la Universitatea Southern California (2018)

sa, Liliana, și cu cele două fiice (Claudia și Daria) ne primesc cu bucurie când venim în vizită în fiecare an. Am avut o copilărie fericită, înconjurată de o familie numeroasă (tatăl meu are cinci frați și surori), iubind

comunitatea de care m-am simțit legată prin istorie, credință în Dumnezeu și prin tradiții păstrate și transmise cu sfințenie din generație în generație.

Familia extinsă reunită la Sighetu-Marmației în 2021

-A.S. : *Care a fost primul tău contact cu America?*

-C.K.: Primul contact cu America l-am avut în vara anului 2003. Studentă fiind la Facultatea de Litere, am participat la programul Work & Travel, călătorind și muncind alături de alți studenți adunați din toată lumea în Ohio și Massachusetts. Am reușit să vizitez orașe din statele Michigan și New York. A fost o experiență interesantă, însă nu una neapărat plăcută. Munca solicitată studenților era grea, fără oportunități de a descoperi și cultura americană. Nu m-a supărat atât regimul intens de muncă, ci modul în care eram percepuți și tratați, lipsind ocazii de a participa la activități care să ne îmbogățească intelectual. Nu intru în detalii, însă experiența respectivă nu a fost una care să mă convingă să urmez visul american. M-am întors în țară la încheierea

programului, mi-am terminat studiile universitare și am intrat în câmpul muncii ca profesor titular de limba franceză și engleză.

-A.S.: Cunoscând personal pe părinții tăi ca oameni atașați de Maramureș, te întreb: *Cum ai putut să rupi asemenea legături adânci, ca să pleci așa de departe de țară, întorcându-te în America?*

-C.K.: O prietenă bună și fostă colegă de facultate primise un contract de angajare temporară (J1 visa) ca profesor de franceză în statul Carolina de Sud. M-a încurajat să aplic și eu la program și m-am lăsat convinsă. De data aceasta, eram evaluată pentru o poziție echivalentă care lua în considerare nivelul meu de pregătire profesională. În urma interviului cu reprezentanții companiei de angajare, am

primit un contract ca profesor de franceză la un liceu din Carolina de Sud. Am primit viza și am aterizat în vara anului 2006 în căldura înăbușitoare a Carolinei de Sud. Dintr-un motiv neînțeles inițial, dar evident după începerea noului servicii, soțul meu nu a fost lăsat să mă însoțească de la început. Cum am realizat mai târziu, mulți profesori nu reușeau să se acomodeze în noul sistem și renunțau la contracte în primele luni. Compania dorea să se asigure că rămâi, înainte să investești în aducerea familiei. Chiar dacă am fost angajată inițial să predau franceza, directoarea liceului a hotărât să mă repartizeze pe un post de engleză care îi devenise vacant. Având dublă specializare, a fost o hotărâre ușoară din partea dânei, însă destul de stresantă din punctul meu de vedere. Cum să predau eu, o româncă, limba engleză vorbitorilor nativi? Cum o să trec eu examenul de echivalare (Praxis) când învățasem engleza ca limba străină, cu puțină expunere la literatura americană și fără material din care să mă pregătesc? S-a dovedit că și elevii gândeau la fel, nefiind încântați că o străină venise să le predea limba lor maternă. Liceul unde am fost repartizată (la fel ca celelalte școli unde alți profesori internaționali fuseseră repartizați) era într-o zonă rurală a statului Carolina de Sud, cu populație majoritară afro-americană. Elevii mei erau 99,9% afro-americani. Examenul de certificare (obligatoriu și pentru profesorii americani) a dovedit că școala românească ne-a pregătit și pentru astfel de experiențe. Însă pedagogia și experiența românească de predare nu ne pregătiseră pentru un asemenea șoc cultural. Primul an a fost foarte asemănător experienței din filmul „Dangerous Minds” cu Michelle Pfeiffer (pe care nu-l văzusem înainte). Elevii din sudul rural al Americii erau foarte diferiți de elevii cu care eram obișnuită în România. Ideea mea inițială de a le prezenta frumusețea literaturii și a gramaticii s-a năruit foarte repede, când am realizat că îmi petreceam aproape toată ora ținându-mi elevii sub control, ca să nu se bată, să nu vorbească, să nu se ridice și să se

plimbe plin clasă, să nu arunce cu diverse chestii unii în alții sau să nu doarmă. Asta, în condițiile în care aveam vizite de observare aproape zilnice de la diverși „inspectori” - directori adjuncți, angajați ai companiei care mă adusesese acolo, colegii uitându-se pe geamul de la ușă, etc. Mi-am dat seama destul de repede că materia în sine conta mult mai puțin decât managementul clasei. Însă eram hotărâtă să le dau de capăt ambelor și am reușit, devenind o profesoară respectată de elevi, de conducere și de colegi. Secretul? O combinație de rebeliune împotriva regulilor administrației, înțelegeri cu elevii să ne ajutăm unii pe alții, învățarea dansurilor afro-americane moderne (în timpul orei de engleză) și alte metode neortodoxe, dar cu efectul scontat. Primul an a fost foarte dificil, nu doar pentru mine, ci pentru toți profesorii veniți din România, Kenya, sau Colombia (America de Sud).

-A.S.: Ceea ce mi-ai povestit despre indisciplina elevilor americani este valabil mai ales în școlile de stat, cum am constatat și eu ca oaspete în clase primare, grădinițe și chiar în licee ale statului Michigan, unde am asistat în mod frecvent la lecțiile nepoților mei, dar uneori și la alte școli. Consider că în cea mai mare parte atmosfera din clasă este determinată de personalitatea profesorului, de priceperea lui de a menține trează atenția elevilor lui. Îți dau numai un singur exemplu, cel al unei profesoare de la clasa a II-a primară, care într-o iarnă la începutul orei de matematică le-a împărțit elevilor câte 5-6 bilețele pe care erau operații de adunare. Pentru elevi urma să fie un moment de concentrare ca să facă acele operațiuni. Mare le-a fost surpriza când profesoara le-a cerut să mototolească toate paginile acelea scrise, transformându-le în bulgări de hârtie. Apoi i-a îndemnat să o bată pe ea cu acei bulgări. Spațiul clasei s-a transformat într-un teren de joacă, unde elevii se simțeau amuzați să poată bate pe profesoară, care a intrat în rol, simulând surpriza la asaltul ucenicilor ei. După cinci minute de amuzament, când toată lumea se

destinse, profesoara a cerut elevilor să ia fiecare câte 5-6 bulgări, să se așeze la mesele de lucru și să niveleze paginile, de pe care ei să înceapă operațiunile indicate. Am constatat că elevii aveau o concentrare mult mai intensă decât dacă nu s-ar fi desfășurat acel preludiv vesel. Înțeleg că la un alt nivel, ai procedat la fel cu liceenii de culoare. Dar te rog să-mi spui: *Cum v-ați destins voi, profesorii străini, care trebuia să inventați fel de fel de strategeme în orele de clasă?*

-C.K.: Noi așteptam cu nerăbdare ziua de vineri, ca să ne adunăm la un restaurant grecesc local, unde devenisem clienți loiali, ocupând o masă mare și foarte gălăgioasă pe terasa vizitată de fiecare dată de proprietarii greci care trecuseră și dâșii prin experiența imigrării. Era momentul nostru să ne destindem după o săptămână de stres și să ne încurajăm unii pe alții, ca să mai rezistăm puțin. Am format prietenii ce continuă să rămână strânse după 16 ani, chiar dacă drumurile noastre s-au separat, fiecare familie creându-și un alt vis american, căutându-l în alte țări, sau părăsindu-l ca să se întoarcă în România. America are un mod greu de înțeles de a te prinde în mrejele ei, creând o legătură permanentă, simțită și de cei care au ales să o părăsească. Unii rămân suspendați permanent pe o punte ce leagă țara lor de origine și America, negăsindu-și locul niciodată.

Am reușit să mă integrez și să îmi stăpânesc clasele mult mai ușor. Elevii mei și-au îmbunătățit scorurile la examenele naționale. Dar, și mai important, au câștigat concursul de dans de la finalul anului școlar, o realizare care mi-a adus încrederea și respectul elevilor și al administrației. Am predat doi ani, după care am hotărât cu soțul meu că era timpul să ne alegem un alt traseu în viață.

-A.S.: Da, libertinajul liceenilor americani ia adesea forme violente, greu de acceptat de profesorii veniți din Europa. Vă înțeleg decizia. Iată de ce am curiozitatea să te întreb: *Care a fost următorul vostru pas?*

-C.K.: Oportunitatea s-a arătat prin intermediul unei prietene române, Ariana, care ne-a încurajat să aplicăm la masterat la o facultate din oraș. Ariana terminase medicina în România și era în laboratorul unui profesor universitar. Soțul ei terminase matematică în România și era cunoscut la facultate în America fiindcă făcuse patru ani de matematică în doar doi. Se hotărâseră să se întoarcă în țară și Ariana acum lucrează ca medic alergolog în România. Soțul meu Mihai a terminat studiile de horticultură la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară de la Cluj-Napoca și studii postuniversitare de informatică, dar își găsisese doar locuri de muncă necalificată în ultimii doi ani. A aplicat la masteratul de biotehnologii și a fost acceptat cu bursă. Eu aveam deja două masterate, unul în management educațional și unul în geografie, dezvoltare regională. Și eu și soțul meu terminaserăm cursurile doctorale în țară și eram hotărâți să nu abandonăm doctoratul. El a reușit să conecteze cele două facultăți și să își desfășoare cercetarea în America, urmând să prezinte lucrările parțiale și lucrarea finală în România. Însă, din păcate, Universitatea Clafin la care fusese acceptat Mihai nu avea departament de geografie, ca să urmez și eu același model. Nu prea știam noi ce să facem, dar eram hotărâți să rămânem împreună. Așa că am decis să îmi îmbunătățesc competențele de management și am aplicat la master în administrarea afacerilor (MBA). Am fost acceptată, însă MBA-ul nu oferea burse, în special pentru studenți internaționali. Am calculat noi bursa lui Mihai și cheltuielile necesare și am început să bat pe la ușile decanilor, să îmi ofer serviciile. Nu aveam voie să lucrez legal mai mult de 20 de ore pe săptămână în campus, așa că variantele erau limitate. Am fost primită în audiență de către decanul de la Facultatea de Litere care a chemat o profesoară de franceză să vorbească cu mine în franceză și să îi confirme că puteam să am un dialog cursiv. A mai cerut copii echivalate după studii (sunt firme specializate care fac echivalarea

studiilor în engleză) și a decis să îmi ofere un curs introductiv de franceză, să vadă cum mă descurc. Așa mi-am început experiența universitară ca profesor „adjunct”, adică la plata cu ora. Încă nu aveam destui bani să îmi plătesc studiile și m-am văzut nevoită să cer ajutorul decanului de la Facultatea de Business, care m-a angajat ca „assistant to the Dean” sau mai pe românește, secretară. Cu banii câștigați de amândoi de-abia ne plăteam cazarea, mâncarea și studiile. Dar am reușit să facem minuni de contabilitate, fiindcă nu am simțit că ne lipsea nimic și reușeam să mergem în țară în fiecare an să ne vedem familia și să colectez date pentru doctoratul meu.

-A.S.: Nu îmi pot imagina o asemenea experiență la o universitate în România! *Și cum ați împăcat studiile paralele, în America și în România?*

-C.K.: Nu a fost ușor! Românii au impresia că dacă ești în America „câinii umblă cu cârnați în coadă.” Noi am început de la zero și am avansat progresiv. Dar, ca studenți, de abia ne descurcam. Când reveneam în țară, trebuia să adun date pentru lucrarea de doctorat din mai multe locuri, ca de pildă din primării, dispensare, centre de statistică, fabrici, etc. Evitam să spun unde sunt plecată, fiindcă micile atenții ar fi trebuit să devină mai semnificative odată ce numele Americii era menționat. Au fost persoane care m-au ajutat mult să accesez date, dar și multe persoane care, prin comportamentul arogant și lipsa de interes, mi-au amintit de ce am plecat din țară. La Universitate, în special, în afară de îndrumătorul meu de doctorat și o colegă, nu au fost deloc prietenoși. Vreau să menționez că, deși intrasem la doctorat la cursul de zi și cu bursă, nu am luat nici un ban de la universitate, finanțându-mi singură toată munca de cercetare. Am reușit până la urmă să scriu o lucrare de care sunt mândră și să termin studiile doctorale și MBA-ul în aceleași an, 2010. Am terminat MBA-ul ca șefă de promoție cu 10 pe linie (sau GPA de 4.0 în sistem american), având onoarea de a

fi invitată să reprezint anul meu printr-un discurs ținut cu ocazia ceremoniei de absolvire (*graduation speaker*).

-A.S.: Țin să te felicit pentru o asemenea performanță, care îți face cinste nu numai ție, ci și țării în care te-ai format intelectual. *Care a fost următorul pas pentru tine?*

-C.K.: În timpul studiilor de MBA, am fost invitată să vizitez sediul firmei internaționale Sam’s Club și Walmart, cu toate costurile plătite. A fost o oportunitate deosebită să văd lumea afacerilor și să mă pun în situația de a lucra în mediul corporativ. Mi s-a oferit o poziție în finanțe și sponsorizarea rezidenței americane (*green card*). Însă interesul meu atunci era îndreptat spre marketing și, din nefericire sau poate soarta a făcut ca persoana care conducea secția de *marketing* să fie plecată în perioada vizitei mele. Văzând birourile și oamenii de acolo, drăguți dar evident stresați, cu ore lungi de muncă, nu mi s-a părut un mediu fericit. Mi s-a sugerat că ar fi trebuit să renunț la doctorat (nu aveam verile libere), iar eu nu sunt genul care să înceapă ceva și să nu ducă la bun sfârșit acel lucru. Așa că nu am acceptat poziția și am continuat să duc muncă de lămurire la universitatea mea. Am bătut iar la ușile celor din administrație și am reușit să conving pe șeful departamentului de științe sociale să îmi ofere un curs de introducere în geografie. Mi-a spus că, dacă mă plac studenții, mai discutăm. Așa am început să dezvolt programul de geografie la universitate, proiect care îmi va asigura în timp o catedră întregă și un post permanent ca profesor asociat titular. Pe scurt, am creat o programă întregă de geografie, un laborator geospațial, dotat cu fonduri obținute de la Fundația Națională de Știință (*National Science Foundation*), și multe colaborări între departamente din cadrul universității cât și cu alte universități. Am fost aleasă „profesorul anului” în 2015 și am primit premiul inaugural „Dr. Helen Ruth Aspaas” oferit de Asociația Geografilor Americani

geografilor cei mai inovatori -*stand-alone*, adică cei ca mine, fără departament de geografie. Universitatea a sponsorizat și cartea verde pe care am obținut-o în 2012, chiar înainte de nașterea fetiței noastre, Sophia Maria.

-A.S.: E impresionant câtă susținere ai primit din partea universității. *Cum ai reușit, mai ales având în vedere că nu aveau deloc program de geografie?*

-C.K.: În America se pune foarte mult accent pe student. Am introdus cursuri noi care nu urmăreau geografia tradițională, ci suplimentau cunoștințe în domeniile principale ale studenților. De exemplu, am creat un curs de „*crime mapping and analysis*” (geografia și analiza crimei) care a fost foarte căutat între studenții de la secția de criminologie. Un alt curs a fost de *planning* urban și dezvoltarea comunității, care se preta la orice disciplină. Am făcut legături cu poliția locală și am fost desemnată ca reprezentanta universității la fundația locală afiliată primăriei și axată pe revitalizarea și dezvoltarea centrului comercial, oferind studenților oportunități să lucreze pe proiecte în care să învețe cum să facă hărți, cum să analizeze date și să gândească în calitate de antreprenori, susținând comunitatea. Studenții mă vizitau la birou la sfârșitul fiecărui semestru să mă întrebe ce cursuri o să mai ofer, fiindcă îmi luaseră toate cursurile până la momentul respectiv. Mi se dusese vestea de profesor sever, dar care ținea la studenți și era pasionată de materia predată. Am avut și mare noroc fiindcă universitatea m-a susținut în demersurile acestea. Acum, pentru că sunt la o universitate mult mai mare, nu știu dacă aș fi putut să realizez așa de multe în altă parte. Experiența avută la Universitatea Claflin, o universitate cu tradiție de educare a afro-americanilor, în special a celor care erau prima generație să urmeze studii universitare în familia lor, a fost unică. Nu totul a fost roz, bineînțeles, experiența de imigrant alb la o facultate de afro-americani având urcușurile și

coborâșurile sale. Însă e o experiență pe care nu o regret și care mi-a pregătit drumul pentru următorul capitol din viața mea și al familiei mele.

-A.S.: Prin urmare, ești profesor asociat titular la universitate, unde ești respectată și ai succes. După moda românească, ești în locul bun, călduț, de unde o să te pensionezi. *Ce s-a întâmplat apoi?*

-C.K.: Da, așa e (Râde...). Când mi-am anunțat părinții în țară că vreau să accept o altă poziție și să ne mutăm cu toții în Virginia, au avut exact reacția aceasta: De ce? Aveam doar un post bun, sigur, și casa plătită integral. Dar, dacă aș fi fost genul să stau pe un post călduț, probabil că nu plecam din România, unde eram profesor titular la o școală foarte bună la oraș (Turda, Cluj-Napoca) de la bun început. Viața îmi pregătise altceva și, de câte ori mă gândesc la traseul parcurs, îmi dau seama că lucrurile pe care le-am făcut aparent fără legătură au devenit pași foarte importanți care să mă califice pentru următorul capitol în carieră. De pildă, am obiceiul să tot caut domeniile de viitor și să mă informez. Făceam acest lucru și ca pregătire pentru cursurile mele, unde doream să îi supun pe studenți la exersarea unor competențe pe care le-ar putea folosi peste 20 de ani. Așa că am descoperit un domeniu foarte nou care avea la bază geografia, însă era multidisciplinar, încorporând multe alte domenii pe care lumea academică de-abia le descoperise, domeniul inteligenței geospațiale.

-A.S.: Cum? Inteligență geospațială! Sună foarte complicat! *Poți să o definești?*

-C.K.: Da, aceasta este reacția pe care o primesc de obicei când menționez domeniul. Eu sunt geograf la bază, însă nu mi-am găsit locul niciodată în geografia tradițională. Inteligența geospațială e un domeniu relativ nou, luând amploare după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 asupra Pentagonului, World Trade Center și Pennsylvania, atacuri care au provocat

decesul a aproape 3000 de oameni. Evenimentul devastator a atras atenția asupra nevoii de a colabora între agențiile de securitate națională și chiar între departamentele aparținând aceleiași agenții, ducând la crearea Agenției Naționale de Inteligență Geospațială (NGA) ca o îmbinare a două secțiuni, cea de analiză a imaginilor satelitare cu cea a creării de hărți necesare operațiunilor. James Clapper, primul director al agenției (pe care l-am cunoscut personal), a inventat pur și simplu termenul de „intelență geospațială”, acesta devenind oficial în 2003, deci foarte recent. Sunt 17 agenții de inteligență în America, mulți fiind mai familiari cu CIA, FBI. NGA este una dintre acestea, rolul său fiind să colecteze date din mai multe surse, în principal imagini satelitare iar mai recent cu drone, să le analizeze, iar apoi să creeze hărți și rapoarte în funcție de problemele de la momentul respectiv. Un exemplu foarte cunoscut în care s-a folosit inteligență geospațială este capturarea lui Bin Laden. Mai recent, imaginile satelitare prezentate de Maxar pentru CNN și alte surse media sunt exemple de inteligență geospațială folosită în războiul din Ucraina. Alte aplicații recente sunt legate de COVID și *contact tracing* (urmărirea contactelor). Geografia a rămas la bază, însă deasupra sunt multe alte nivele unde e nevoie de competențe din alte domenii ca matematică, fizică, inginerie, informatică, științe politice, limbi străine, iar mai recent inteligență artificială, fuziune de date și multe altele.

-A.S.: Extraordinar! *Și cum ai ajuns în acest domeniu?*

-C.K.: În 2014, am trimis o aplicație pe inteligență geospațială, cerând fonduri de finanțare la Național Science Foundation. Nu mi-a fost aprobată, fiind un domeniu prea nou. Nu m-am lăsat descurajată și am modificat aplicația adăugând geologia la titlu și realizând un parteneriat cu alte două românce, profesoare la Universitățile South Carolina și North Carolina-Wilmington, Camelia Knapp și Narcisa Pricope. Am

câștigat, devenind astfel director pe primul proiect finanțat de National Science Foundation pe domeniul de inteligență geospațială. Am fost invitată la o conferință organizată de United States Geospatial Intelligence Foundation (USGIF), singura asociație profesională în domeniul acesta care era responsabilă cu acreditarea programelor academice în domeniu. Am profitat de ocazie și am invitat pe vice-președintele Fundației să viziteze Universitatea Claflin, concomitent cu participarea acestuia într-un panel științific organizat de mine la Universitatea South Carolina din Columbia. Spre surprinderea mea, acesta a acceptat și a fost impresionat de panelul și agenda pe care am creat-o pentru vizita dânsului. La sfârșitul vizitei m-a întrebat dacă m-ar interesa să lucrez la Fundație. Tocmai aveau o poziție de director pe programe academice. M-am consultat cu Mihai (soțul meu) care m-a încurajat, am aplicat și am fost chemată la interviu. Nu mă așteptam la obținerea poziției din mai multe considerente: încă nu eram cetățean american (am devenit în 2017) o condiție foarte importantă având în vedere munca Fundației cu guvernul american, nu aveam experiență de muncă în guvern, și veneam de la o facultate mică, nu prea cunoscută. Universitățile acreditate de USGIF erau recunoscute, iar comunitatea, chiar dacă înființată recent în mediul academic, era foarte strânsă. Eu eram din afară, sau un „outsider” cum spune americanul. Se pare însă că interviul meu i-a convins că un „outsider” e mai potrivit pentru poziție. Prezentarea mea i-a impresionat (citind-o mai târziu după ce am lucrat acolo o perioadă mi-am dat seama că de fapt atinsesem fără să realizez câteva puncte sensibile, greu de identificat din exterior). Mi s-a făcut o oferta greu de refuzat. Eram încă nehotărâtă, însă vorbele unui prieten care fusese în legătură cu Fundația de câțiva ani m-au convins: „Vrei să conduci o Honda, o mașină sigură, dar fără mulți cai putere, sau un Ferrari?” Am ales Ferrari. Ne-am vândut casa, ne-am împachetat

lucrurile și ne-am mutat într-un oraș în suburbia capitalei Americii, Washington DC. Începeam o altă viață.

-A.S.: E greu de înțeles conceptul acesta de fundație și legătura cu guvernul. *Poți să explici?*

-C.K.: USGIF a fost creată cu scopul de a conecta guvernul cu mediul academic și cu cel comercial într-un mediu neclasificat, adică nu limitat doar celor din guvern. E singura organizație din lume care acreditează programe academice în acest domeniu, creând standarde, cât și ajutând la profesionalizarea forței de muncă. Eu am fost angajată în 2017 inițial ca director, pe urmă promovată pe poziția de vicepreședinte, conducând partea de educație, *training* și dezvoltare profesională. În anii ce au urmat, am evaluat 20 de programe, unele la universități de renume mondial ca Johns Hopkins, University of Southern California, Academia West Point, Academia de Forțe Aeriene. Am aprobat pentru acreditare 14 programe noi și am eliminat 3 din cele existente. Dar, cel mai important, am revoluționat domeniul prin crearea unui nou „Body of Knowledge” (liste de competențe cerute în domeniu), programă nouă de acreditare, introducerea primelor programe „*bridge*”, adică de legătură dintre universități și industrie, cât și lansarea primului program de certificare în domeniu al elevilor de liceu. Partea cea mai grea a fost să explic familiei și prietenilor ce făceam, neavând echivalent în România.

-A.S.: De la Ieud, Maramureș la leader în inteligență geospațială în America! *Cum ai obținut astfel de competențe?*

-C.K.: Eu nu am fost prima ieudeancă din familie ajunsă pe tărâmurile americane. Unchiul meu, Gheorghe Chindriș, fost director al minei Iara, a luat loteria vizelor și a început tot de la zero, ajungând să demonstreze diferitelor companii din domeniul auto cum să facă, să instaleze și să utilizeze roboți industriali. Gheorghe glumește când zice că a obținut aceste

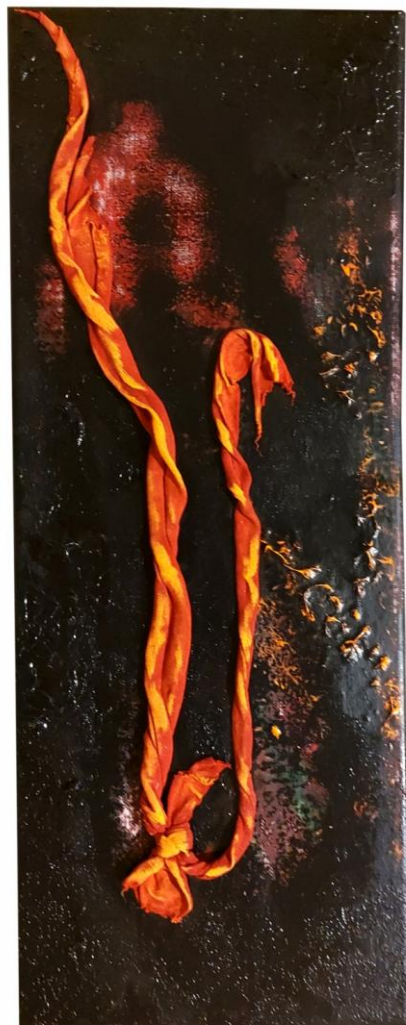
competențe „în curtea plină de roboți din Ieud”. Ideea că un copil de la țară a ajuns doctor în minerit și expert în roboți industriali în America e greu de conceput. Eu am realizat că, de fapt, noi am început cu un avantaj enorm față de mulți americani: acces la educație și profesori devotați, o cultură diversă și de bază, și un psihic puternic dezvoltat de o familie creștină, iubitoare, dar și susținătoare a ideii că fiecare copil trebuie încurajat să se descurce singur. Nu în ultimul rând, am o experiență de adaptare continuă la nou, eu făcând încă parte din generația românească de tranziție (sau suferință?) de la comunism la democrație, cu toate schimbările produse după '89. Încercăm cu soțul să proiectăm și să promovăm aceleași valori în relația noastră cu Sophia, fetița noastră.

-A.S.: *Unde ești acum și unde crezi că te vor purta pașii în viitor?*

-C.K.: Dacă am învățat ceva din traiectoria carierei mele, viitorul e o enigmă. În 2022 am făcut o altă schimbare majoră de carieră. Nu am părăsit domeniul de inteligență geospațială, însă nu mai sunt atât de implicată în acesta. Pot să spun că am șocat pe mulți, inclusiv pe soțul meu, care mi-a cerut să mă gândesc foarte bine. Ajunsesem aproape de epitomul carierei în inteligență geospațială, recunoscută de toate organizațiile afiliate acestuia, gata să preiau conducerea coaliției organizațiilor geospațiale din America, Coalition of Geospatial Organizations (COGO), când am hotărât să accept o poziție de director asociat al Institutelor Huck de Științele Vieții din cadrul Universității Pennsylvania State, universitate recunoscută la nivel mondial, fiind în topul 100 realizat de 2023 QS World University Rankings. Această poziție este concentrată pe conducerea inițiativelor strategice pentru 33 de centre de cercetare interdisciplinare în domeniul științelor vieții. O schimbare majoră care cere o perioadă de acomodare și efort enorm de învățare, însă managementul cercetării m-a fascinat de mult timp. Dacă la Universitatea Claflin

eforturile mele se concentrau pe predare și aplicații pentru obținerea de fonduri necesare cercetării, în momentul de față sunt de partea cealaltă, evaluând și luând decizii de finanțare a proiectelor interne de cercetare cu impact și risk ridicat. Rolul meu e și de catalizator al echipelor multidisciplinare de cercetători și de îndrumare a acestora în proiecte majore de finanțare exterioară. Am fost bucuroasă și pentru că soțului meu i s-a oferit oportunitatea de a crea laboratorul său de nematologie, primul de acest fel la universitate și singurul din Pennsylvania. Eu am început activitatea la noul loc de muncă în ianuarie, iar el mi s-a alăturat în iulie 2022. Se pare că veleitatea pentru domenii noi e comună în familia noastră. State College PA este un loc minunat pentru creșterea copiilor, sigur și plin de oportunități pentru fiica noastră. Când am venit să dau interviul în persoană (după trecerea interviului virtual de 8 ore cu doar două pauze de 5 minute fiecare) am simțit că sunt în Maramureș, înapoi la origini. Valea Fericită (Happy Valley) unde locuim în momentul de față seamănă foarte mult cu Valea Izei din Maramureș. Ne simțim bine aici și ne bucurăm de realizările de acum fără să ne mai gândim unde ne vor duce pașii în viitor.

-A.S.: Sincer, m-ai impresioant. Știi de ce? Mi-ai oferit, dragă Camelia Kantor, cel mai îndrăzneț traiect profesional din câte am cunoscut până acum la românii din America. Ai o singulară putere de a construi proiecte. Mi-ar plăcea să reluăm dialogul nostru pentru vreo 20 de ani, să văd ce ai realizat în cele din urmă. Succes!

Serpant gentil • Nice Snake • Șarpe blând
Dim 20" X 8" X ¾" • ACRYLIC + TEXTILE

Camelia-Carmen STĂNESCU

Iacob CAZACU ISTRATI

Entuziaștii din Căzânești pe Răut

Se pare a se lumina și cerul speranței în comuna noastră, datorită alegerii corecte la funcția de primar al comunei Căzânești din care fac parte satele Căzânești și Vadul-Leca. Părerea mea este, că alegătorii au procedat corect, alegând în această funcție o persoană în floarea tinereții și activității, având experiență pedagogică, dar și experiență social-culturală, deținând funcții administrative ca Director de Gimnaziu și implicat în viața socială a satelor în calitate de consilier local.

De fapt, eu demult pusei ochii pe acest tânăr - **Gheorghe Coșcodan** din satul Hirișeni, raionul Telenești pe care-l aduse soarta în Căzânești împreună cu soția, colega sa de clasă și de bancă în toți anii de școală. E un

lucru rar și frumos, o dragoste din copilărie până la ... Tineri pedagogi, absolvenți ai Universității Pedagogice din Tiraspol au fost repartizați de către Direcția de învățământ la Școala -internat din Căzânești. De atunci au trecut aproape 35 de ani și familia Coșcodan a devenit demult parte din familia comunei noastre. L-am promovat pe acest tânăr în care am văzut licărul speranței de bine în ochii și înfățișarea sa, însoțite de fapte bune și un suflet nobil.

Iată, de aceea și spun, că în mai puțin de un an d. Coșcodan a inițiat multe proiecte bune și frumoase pentru comună. În sfârșit, după o luptă de opt ani, datorită-d-lui am ajuns să finisăm deschiderea **Muzeului Zonal de Istorie și Etnografie** din comună. Și nu doar. Aducem la cunoștință, că în satele Căzânești și Vadul-Leca activează **Asociația Obștească «VALECA»**, bazele fiind puse de următorii fondatori: **Burlacu Lilia - profesoară, Căzânești; Cristea Anatol - directorul Centrului Medicilor de Familie. Căzânești; Cazacu Iacob - istoric, poet, publicist. Vadul-Leca; Munteanu Aurica – profesoară, Vadul-Leca; Rotaru Lidia - profesoară, Vadul-Leca; Vrăjitoru Angela - învățătoare, Căzânești.** Scopul de azi este fondarea Muzeului Zonal de Istorie și Etnografie. Așteptăm ultima decizie a Consiliului local...

Vreau să vă comunic un lucru foarte important pentru comună. **Datorită Primarului Gheorghe Coșcodan și Președintelui executiv a AO „VALECA”, d. Lilia Burlacu se observă mari schimbări esențiale pentru îmbunătățirea vieții a persoanelor în etate și persoanelor cu dezabilități, fiind câștigat un Proiect german.** Acest fapt se datorează „Îmbunătățirii participării sociale a persoanelor în etate din Moldova prin dezvoltarea comunităților prietenoase vârstnicilor” finanțat de Guvernul Federal Germania (BMZ) și implementat de HelpAge Moldova.

Iată ce ne povestește **Coordonatorul acestui Proiect d. Lilia Ion Burlacu, Președinte executivă AO „VALECA”**: „La începutul lui februarie 2024, Primarul **Comunei Căzănești Domnul Coșcodan Gheorghe** m-a informat despre concursul în care erau selectați parteneri locali în cadrul proiectului „Îmbunătățirea participării sociale a persoanelor în etate din Moldova prin dezvoltarea comunităților prietenoase vârstnicilor”. În calitate de reprezentantă a **AO„VALECA”**, am confirmat angajamentul nostru profund față de îmbunătățirea calității vieții persoanelor

în etate și promovarea comunităților prietenoase vârstnicilor. Suntem inspirați de obiectivele ambițioase ale proiectului și am considerat că experiența noastră în domeniul organizațiilor neguvernamentale și al serviciilor comunitare ne plasează într-o poziție potrivită pentru a juca un rol semnificativ în atingerea acestor obiective. **AO „VALECA”** are ceva experiență în dezvoltarea și implementarea proiectelor sociale din comuna Căzănești raionul Telenești. Ne angajăm să contribuim la consolidarea capacității organizațiilor neguvernamentale în abordarea nevoilor specifice ale persoanelor în etate și în promovarea unei implicări active în comuna noastră. Concursul este lansat doar pentru ONG-urile active din comunitățile raioanelor Singerei, Ungheni și Telenești, și a avut termenul limitat oficial până la 25 ianuarie 2024, dar s-a prelungit până la 12 februarie încurajând aplicarea în continuare din partea ONG-urilor care nu au aflat până la acel termen despre concurs și sunt din comunități cu populație de minim 2000 locuitori. Am fost nespuși de bucuroși când s-a aflat că suntem selectați ca parteneri locali și ne-am propus să coordonăm activitățile în conformitate cu scopurile proiectului, să mobilizăm eficient persoanele interesate pentru a participa la organizarea activităților și să le consolidăm într-un grup de sprijin reciproc. De asemenea, ne vom implica activ în organizarea și facilitarea activităților de participare socială și advocacy, având participarea persoanelor în etate din comunitatea noastră ca focalizare principală. Ne angajăm să contribuim la dotarea spațiului destinat desfășurării activităților de participare socială și să adaptăm condițiile din comunitate pentru a se potrivi cu viața activă a locuitorilor în vârstă. Suntem conștienți de responsabilitatea și impactul pe care o astfel de inițiativă îl poate avea în comunitatea noastră și suntem entuziasmați să aducem

contribuția noastră la acest proiect relevant, consolidând parteneriatul și colaborând eficient pentru atingerea obiectivelor propuse.

S-a format un grup țintă din zece persoane care face parte din Grupul de Sprigin Reciproc (GSR) a Comunei Căzănești:
Coordonator: Burlacu Lilia

Membrii grupului: **Ciurcă Elizaveta, Climentovschi Iulia, Rotari Lidia, Turcan Lilia, Dorofei Parascovia, Melinschi Diana, Jeleap Olesea, Melnic Eugenia, Climentovschi Feodora, Motelică Vera.** Facem parte din grupul pilot din raionul Telenești.

Proiectul își propune la nivel local să consolideze capacitatea organizării din societatea civilă de a lucra în domeniul îmbătrânirii și de a promova conceptul de „comunitate prietenoasă vârstnicilor”, prin implementarea activităților de mobilizare, de participare la procesul decizional de recreere cu participarea persoanelor în etate din localitate la viața socială și valorificarea potențialului pentru dezvoltarea comunității.

E un lucru formidabil. Pentru a desfășura cu succes activitatea, echipei i s-a repartizat un

local foarte bun și comod în una din clădirile fostei Școli-internat din Căzănești. Se preconizează deschiderea în viitorul apropiat o sală de broderie; sală de reabilitare sportivă; o spălătorie, frizerie, o sală pentru jocuri de șah, dame ș.a; sală de distracții și dans și altele. Să le dorim drum bun tuturor începuturilor entuziaștilor din Comuna Căzănești!

Am fost bucuros să fac cunoștință cu încă un grup de entuziaști în frunte cu directorul Căminului cultural din Vadul-Leca Vitalie Berezovsky, care dat verde inițiativei de a schimba soclul cu numele satului la intrare și care va avea în vârf bustul lui Ștefan cel Mare.

În comună mai activează o echipă de elevi, care se ocupă cu menținerea ordinii în locurile publice.

Oare aceste fapte nu ne vorbește despre aceea, că în comuna Căzănești pe Răut se aprinde lumina speranței pentru un viitor mai frumos și un trai mai bun și, că cetățenii comunei au alungat din sufletele lor indiferența, ura și s-au luat la braț cu speranța spre bine, cu dragostea pentru consăteni și meleagul lor drag? Exact, așa este! Doamne ajută!

Educația degenerării umane

Prin *moderna educație a degenerării umane*:

1) dispare tot mai mult separarea dintre bărbat și femeie, dintre masculinitate și feminitate, dintre ceea ce a fost normal de mii de ani în viața omenirii și

2) se promovează persoanele care sunt în afara categoriilor de bărbat și de femeie, care nu sunt nici de gen feminin, nici de gen masculin, care sunt și bărbat și femeie, despre care ajungi să nu mai știi ce sunt.

Este extrem de tulburător să vezi o *ființă omenească* (dacă se mai poate numi „*ființă omenească*”) „cu capul jumătate de bărbat și jumătate de femeie”, „cu organe genitale bărbătești expuse” și „cu sânii de femeie la care alăptează un copil”.

Sculptura „AGAPE”: este situată la KØN - Muzeul Gender Danemarca, un muzeu danez din inima orașului Aarhus, are o înălțime de 3,5 metri; a fost creată de Aske Jonatan Kreilgaard în legătură cu Ziua Internațională a Bărbatului din 2021, donată muzeului de către acesta cu intenția „să creeze conversații între oameni”.

Sursa:
<https://freelyashley.substack.com/p/controversial-statue-causes-waves>

Tweet înfățișând sculptura „AGAPE”, situată la KØN - Muzeul Gender Danemarca.

Statuia se află în prezent în afara unui muzeu cunoscut anterior sub numele de Kvindemuseet (Muzeul Femeii), fondat în 1982, cu accent pe istoria femeii, și de atunci a fost redenumit KØN - Muzeul Gender Danemarca. Schimbarea numelui muzeului a avut loc în încercarea de a-și extinde atenția de la problemele femeilor la

gen și egalitate. Site-ul web al muzeului scrie „KØN – Gender Museum Denmark este un muzeu danez din inima orașului Aarhus. Este unul dintre puținele muzee din lume care se concentrează pe gen și egalitate.”

Sculptura, numită AGAPE, a fost un subiect de controversă în Danemarca în 2022.

Statuia, cu înălțime de 3,5 metri, creată de Aske Jonatan Kreilgaard, prezintă un bărbat cu organe genitale expuse și sânii care alăptează un copil. Sculptura a fost creată în legătură cu Ziua Internațională a Bărbatului din 2021 și donată muzeului de către artistul său cu următoarea declarație:

„În mod tradițional, am asociat întotdeauna dragostea nelimitată (agape) cu femeia și sexualitatea (eros) cu bărbatul. Acestea sunt *încadrări* care pot părea foarte limitative pentru individ. În ultimii cincizeci de ani de feminism, femeile s-au eliberat treptat de ideea exclusivă de a putea fi ființe cu spiritul de auto-sacrificiu și grijulii pentru a găzdui și o sexualitate puternică și o independență crescută. Opusul este abia la început pentru bărbați. Personal, ca bărbat, sunt privit doar ca o ființă sexuală, în care

vulnerabilitatea și dragostea sunt văzute ca semne de slăbiciune. Reacțiile violente la sculptură sunt, pentru mine, un exemplu clar de sexualizare constantă a intențiilor bărbatului. Sculptura a fost creată pentru a contesta exact această idee. De aceea **donez sculptura muzeului, pentru ca acesta să poată continua să creeze conversații între oameni**”.

Criticii statuii s-au referit la ea ca fiind „pedofilă” și promovând un fetiș, în timp ce susținătorii cred că deschide o conversație importantă cu privire la rolurile și așteptările de gen în societatea „modernă”.

Este extrem de tulburătoare această educație a degenerării umane prin care se ajunge la dispariția identității dintre bărbat și femeie, dintre masculinitate și feminitate, dintre ceea ce a fost normal de mii de ani în viața omenirii.

„*Satanizarea ajunsă stare de lege, de ordine și de guvernare* creează o atmosferă satanică, o pseudo-spiritualitate și o modalitate de viață satanică. Sunt astăzi organizații omenești satanizate ce răspândesc satanismul. Satanizarea e mai rea decât păgânismul.” (Ioan Ianolide, 1919 – 1986)

Trans-Umanismul

Trans-umanismul este o mișcare intelectuală și culturală internațională care sprijină folosirea noilor științe și tehnologii pentru a îmbunătăți abilitățile și aptitudinile mentale și fizice ale oamenilor și a ameliora ceea ce ea vede ca aspecte nedorite și nenesare ale condiției umane, cum ar fi prostia, suferința, boala, îmbătrânirea și moartea involuntară.

Gânditorii transumanști postulează că ființele umane vor fi transformate mai devreme sau mai târziu în ființe cu abilități atât de mult extinse încât să merite eticheta de „*postumane*”, „*post-umanism*”, „*dincolo de umanism*”, sau, și mai precis, „*după umanism*”, „*în afara umanității*”.

Într-o asemenea „*omenire*”, care va fi a Inteligenței Artificiale (IA, sau AI), în care *va avea loc fuziunea corpurilor umane cu sfera digitală*, ca un progres evolutiv, se va vorbi de „*homo digitalis*”.

Trans-umanismul este „*o umanitate viitoare profund transformată*”, „*o mișcarea ce esențializează cele mai îndrăznețe, curajoase, imaginative și idealiste aspirații ale umanității*”, care merge până acolo de a fi „*cea mai periculoasă idee din lume*”.

Trans-umanismul, la care se poate ajunge numai cu Inteligența Artificială, constă, în esența sa, în dezvoltarea și punerea la dispoziția omenirii de tehnologii

care să permită îmbunătățirea capacităților intelectuale, fizice și psihologice ale oamenilor, până a-i face nemuritori, realizând astfel „un viitor *post-uman*”, numai cu oamenii (dacă se mai pot numi oameni) artificiali, care vor fi *entități* superinteligente, complet non-conștiente, fără viață, fără sentimente, fără conștiință, fără nimic uman în ele, în care nimeni nu mai deține nimic.

În viitorul post-uman, care va fi creat de Inteligența artificială (IA), oamenii vor fi tot mai mult îmbunătățiți până când vor ajunge să fie înlocuiți în cele din urmă cu *inteligente artificiale, având astfel loc trecerea de la Homo Sapiens la Homo Digitalis*, la entități superinteligente complet non-conștiente, fără viață, fără sentimente, fără conștiință, fără nimic uman în ele.

Aceste „*inteligente artificiale*” vor ajunge să fie atât de puternice chiar până la a putea atrage *sfârșitul umanității*, ajungându-se astfel la „*un viitor fără oameni naturali*”, respectiv la un viitor numai cu „*homo digitalis*”.

Deci, Inteligența Artificială poate produce schimbări atât de mari care pot ajunge până la a face oamenii *nemuritori*, dar *artificiali*, fără a mai fi naturali, care vor fi „*entități superinteligente complet non-conștiente, fără viață și fără conștiință*”.

„*Omul ființă vie*” va evolua până la ultima treaptă a dezvoltării sale, care va fi și ultima, cea în care își va trăi ultima sa dezvoltare.

Cu toate că „*o asemenea evoluție a omenirii este cea mai periculoasă din lume*”, nu se face nimic concret, efectiv, în mod real pentru stoparea acesteia care, în mod sigur, va conduce la sfârșitul umanității.

Din contră, satanicii conducători care vor să cucerească întreaga lume, cel mai mare accent îl pun pe dezvoltarea acelor tehnologii care pot fi cele mai distructive pentru omenire, pentru a la folosi în realizarea scopului lor nebunesc.

Dacă, în urmă cu aproape 100 de ani, Albert Einstein considera că „**A devenit cumplit de evident că tehnologia ne-a depășit umanitatea.**”, acum probabil că ar spune că „**A devenit cumplit de evident că tehnologia poate fi sfârșitul umanității.**”

Definiții la Inteligenței artificiale

„**Homo Digitalis**” este „*individul creat de tehnologia informației*”; mai are o altă expresie concurentă, pe „**Homo interneticus**”, care exprimă aproape același fenomen.

„**Homo sapiens**”, adică: „om înțelept”, este denumirea științifică pentru singura specie umană existentă în prezent. Specii dispărute din genul Homo (Omul) includ: „*Homo ergaster*”, care a dat naștere lui „*Homo erectus*” (existent în urmă cu aproximativ 1,8 până la 0,1 milioane de ani) care, la rândul său, a dat naștere „*Homo neandertalian*”, care a evoluat până la noi, la „*Homo sapiens*”. Se spune că Pământul era cutreierat cândva de cel puțin șase specii de oameni.

Inteligența artificială (prescurtat AI sau IA) se referă, în general, la capacitatea mașinilor, sistemelor automate sau a computerelor: 1) de a raționa, *de a folosi orice informație care nu provine de la om și de a imita inteligența umană*; 2) de a interpreta corect datele din mediul extern și de a stabili soluția corectă într-o situație dată; 3) de a învăța, automat, continuu și iterativ, pe baza informațiilor colectate anterior, și de a generaliza, plecând de la un caz particular; 4) de a îndeplini atribuții și sarcini pe care le-ar face oamenii.

Trans: element de compunere însemnând „*dincolo*”, „*peste*”, care servește la formarea unor adjective, a unor substantive și a unor verbe. **UMANISM:** privitor la *om*, omul, ca valoarea supremă. **TRANSUMANISM:** „*dincolo*”, „*peste*” *om*, „*dincolo de om*”, care *urmează după om*. După „*Homo Sapiens*” urmează „*Homo Digitalis*”.

Nicolae BĂLAȘA

Despre

crimele umane făcute în numele binelui pentru omenire

Ca omul de modă veche, omul pentru care obrazul contează, desigur, așteptam reacții la cele scrise, fie și doar contextual. Alegerile au bătut la ușă, gargaragiii și-au făcut numărul, iar poporului i-a rămas, ca și până acum, „jocul de gleznă și ciocul mic – că doar noi suntem la putere”. Nu a fost să fie și, din câte se vede, încă nu a ajuns cuțitul la os. Desigur, cele discutate cu voi, contemporanii mei, vor fi luate în considerare, din păcate, peste câțiva ani. Bine și atunci, numai că suferința celor din prezent și a celor din viitorul apropiat, va fi pe măsura ignoranței și a mersului prin vremuri cu tărtăcuța între urechi. Nu fără urmări! În definitiv, omul face, omul trage! – pentru că, deocamdată, extratereștrii vârați doar în mintea noastră sunt forma de manipulare în a accepta cheltuieli pentru înarmare și, în același timp, pentru diluarea apoi distrugerea mitului creștin a lui Isus Cristos Însuși.

Fraților, pentru că nu mi-am încheiat pledoaria în numele căreia au acționat partidele politice de extremă dreaptă și extremă stângă, am să-mi reiau discursul de acolo de unde am rămas. Prin urmare, ochii la mine și urechile pâlnie!

Vă spuneam data trecută, cum dintr-un context al ieșirii din fire, să zicem, dintr-un fel de nebunie contextuală a lui Nietzsche, extremismul occidental a urzit o doctrină de exterminare a celor slabi, a celor ce nu s-au circumscris arianismului nordic. Pe de altă parte, în răsărit, Lenin, apoi Stalin, au impus cu forța o altă doctrină, marxismul. Ce trebuie reținut este faptul că atât în primul caz, cât și în al doilea, s-a acționat în virtutea binelui pentru om. Prin urmare, în numele acestui bine, Hitler și naziștii săi au ucis, în timpul celui de-al doilea Război Mondial, peste 20 de milioane de oameni, în timp ce alte zeci de milioane s-au rostogolit în viață cu trupul și sufletul ciuntit. Stalin, un tâlhar de drumul mare, ajuns în fruntea statului, și-a adăugat și el în palmares cam aceleași cifre la capitolul morți și schilozi, însă la totalul general se găsesc și alte milioane de expulzați în Siberia. Printre ei, cei ce se opuneau politicilor de scoatere a omului din matca sa, moldovenii de peste Prut, pentru a uita cine sunt, și mulți alții ca ei, frânturi din popoarele anexate cu forța, URSS-ului.

Prin urmare, câteva minți, pe alocuri diabolice, cum a fost a lui Marx, Engels, Nietzsche, Lenin, Stalin, Buharin, Troțki etc., în numele grijei pentru om și înaintarea lui spre cele mai înalte culmi ale binelui, răsucesc cuțitul în pântecul omenirii și îi schimbă cursul. După această „ispravă”, desigur, suferință cât cuprinde, oriunde pe suprafața pământului. Întrebarea e cum au reușit cei câțiva să întoarcă omenirea pe dos, ca pe o haină ponosită, apoi să o pună cu „botul pe labe, fără a clinti?”

Convins că e timp pentru toate, vom lăsa răspunsurile la această întrebare pentru o altă dată. Mai firesc mi se pare să rămânem pe firul istoriei, ca și în cazul lui Nietzsche, pentru a poposi la data 28 iunie, anul 1712 (evident, înainte de a se naște Marx și, desigur, înainte de a apărea doctrina sa) la Geneva, unde s-a născut Jean Jacques Rousseau, după unii exegeți, un ilustru gânditor al iluminismului, după mine... Chiar dacă, în timpul studiilor, am avut o anume admirație pentru scrierile sale, astăzi, când încerc un fel de restructurare a răului urzit de gândirea umană, de-a lungul istoriei omului, am suficiente rezerve.

Pentru a ne împropăta memoria, reamintim faptul că iluminismul este o replică la adresa barocului ce a încercat înlăturarea dogmelor religioase, prin iluminarea maselor pe baza experiențelor proprii. De altfel, Iluminismul este cel ce a pretins eliberarea ființei umane de incapacitatea de a-și folosi abilitățile cognitive în lipsa unor instrucțiuni exterioare. „Nimic nu este în intelect, înainte de a fi în simțuri” – spune Hobbes în favoarea acreditării empirismului, a adevărului ce ar rezulta din experimentul științific, iar Kant proclamă: „Aveți curajul de a vă folosi propriul simț al rațiunii” .

În aceste condiții, trebuie amintit mai întâi că omul și istoria sa au fost puse sub semnul întrebării de aproape toți gânditorii europeni, ai Renașterii și nu numai. Dacă Thomas Hobbes, născut la data de 05.04.1588, în Anglia, a plecat de la premisa conform căreia natura umană este dominată de egoism („homo homini lupus est” – omul pentru om este lup), prin urmare omul este rău de la natură, însă el se poate modela în societate prin intervenția statului, Jean Jacques Rousseau critică această viziune, susținând cu înverșunare contrariul: „oamenii ar fi liberi, înțelepți și buni în starea naturală, și că instinctul și emoțiile, atunci când nu sunt distorsionate de limitările nenaturale ale civilizației, sunt vocile și instrucțiunile naturii de viață bună. – Rousseau, Jean-Jacques, 1754, „ Discourse on Origin of Inequality, part two”, The Basic Political Writings Hackett, p. 65.

Prin urmare, omul este bun de la natură, dar societatea îl corupe. Rousseau vede izvorul inegalităților sociale, asemenea lui Engels, în apariția proprietății private, proprietate care stă la originea formării statului și mai târziu a despotismului. Având în vedere premisa conform căreia inegalitatea încalcă așa-zisul contract social încheiat între oameni în perioada trecerii de la starea naturală la starea „civilă,” pentru a reveni la morala necoruptă specifică „sălbaticului nobil”, ea, inegalitatea, și evident proprietatea privată trebuie înlăturate. Vă mai aduceți aminte expresia elegantă rostită de Ion Iliescu, primul președinte al României după '89, „proprietatea este un moft”. De acord, da, un mare moft, însă după care tânjea întreaga nomenclatură comunistă din timpul lui Ceaușescu, nomenclatură căreia regimul îi dăduse puteri nelimitate. Activul de partid și de stat, inclusiv securitatea și comandantii din armată și-au părăsit conducătorul iubit tocmai pentru faptul că puterea pe care o aveau nu își găsea expresie în confortul zilnic, nu își găsea echivalență în ceea ce numim „fală socială”. La ce bun buzunarul doldora de bani obținuți doar pe tranca-fleanca, câtă vreme nomenclaturii și odraslele acestora nu aveau acces dincolo de ușa unor cârciumi și dincolo de chiloțeei tetra purtați de vampele de cartier? În primul loc se îmbătau ca porcii, în cealaltă locație, vomau, ca nesimțiii, peste sânii căzuți și coapsele unor dezbrăcate ale sorții.

Draga mea, fraților, până să reamintim definiția Contractului social, fără a trage o concluzie, privind în zilele noastre, la noi, precum și în statele lumii contemporane, observăm cu ușurință că între „omul-dumnezeu” „omul cu voință de putere”, al lui Nietzsche, „omul-nou” al lui Lenin și Stalin, și „sălbaticul-nobil”, creionat de către Rousseau, ar trebui să existe, formal vorbind, cel puțin ideea de morală nealterată, morală ce devine un non sens în momentul în care coborâm în lumea reală. Omul de acest tip nu există. În lumea reală omul cu voință de putere (politică, în special), omul-nou sau sălbaticul-nobil, dincolo de masca

socială pe care și-o afișează contextual (amintim Teoria Idolilor la Francis Bacon), își dorește puterea, confortul și stima socială, ca împlinire de sine. Fără a-și etala la vedere averea și fără a arăta că poate decide asupra altora, fără a fi adulat public, acest tip de om nu există, nici pentru el și nici pentru societate. Prin urmare, grija față de om este doar mijloc și scop, nimic altceva. Într-o asemenea conjunctură, omul contingent rămâne la mila vremurilor și de ce nu, din nou doar mijloc și scop, când cei enumerați mai sus, de data aceasta în cadrul societăților de consum, dintr-un prea plin al huzurului, cad în plictisul vremurilor, în plictisul istoriei și, din invidie, în locații de lux, însă, de data aceasta, animate și stârnite de chilotei tanga, mai pun de câte un război sau vreo revoluție, ce le va aduce, cu siguranță, profit și pe termen scurt, și pe termen lung.

Da, știu că noi cei mulți nici nu vedem și nici nu vrem să ne acceptăm soarta. De aici și comportamentul lamentabil, ambiguu, nesigur etc., din care am exclus, apriori, onoarea, demnitatea, tot ce ne-ar putea asigura verticalitatea de oameni în lume. Peste tot, mai cu ușurica, nu cumva să ne cadă ouăle sau să ne pice galoanele. Nu degeaba, înainte de '89 se spunea că unul din trei români era turnător la securitate. Cu ușurelul! Ciuguleai și tu, ca toți nemernicii, din rahatul timpului. Nu am idee, dar cred că și astăzi procentul este același sau pe cale de a fi realizat. Cu siguranță însă, cum ne-am ținut ca zeama de varză stricată, dintr-un an în altul, până în zilele noastre, chiar dacă unii au mai și murit, alții au plecat din țară, numărul unui anumit tip de personaje, precum Apulizama, Limbric Peltic, Brează V Kil, Ștepârță, Piș Belea, Nae Prelipuță, Fircă Capdegloabă, Carcalete, Sucălete, Căcălete, Reta Curcubea, Floaca, Leanca Pișpeea, Grațela Belitot, madam Coi-ika etc., personaje, ce-i drept, pitorești, a rămas același. El poate fi luat în seamă mai ales de către sociologi, pentru statistici și previziuni sociale, drept o constantă.

Revenim la Rousseau și Contractul social, reamintim faptul că în opoziție cu dogmele religioase, în special cu Biblia, prin urmare, în același sens cu evoluționismul, omul, la origini, nu a fost ființă socială. Rousseau consideră că dependența de social a fost dobândită de către om de-a lungul evoluției sale, în condițiile de ființă insuficient de dotată fizic, în lupta pentru supraviețuire. În cadrul acestui climat existențial, omul ce nu avea cunoștința existenței lui Dumnezeu, protector al său, în oricare stadiu sau formă de organizare a sa, (familie, trib etc.), este obligat de concurența nemiloasă să renunțe la starea sa naturală, își pierde anumite drepturi și proprietăți naturale, transferându-și-le către stat pentru a putea beneficia de drepturile colective gestionate de către acesta. Până aici, gândirea lui Hobbes, care vede asocierea umană din interes, prin urmare existența unui contract social prin renunțarea voluntară la drepturile și libertățile sociale, concepția despre lume și viață a lui Jhon Locke, gânditor și om politic englez, care considera natura umană fundamental socială, iar statul și societatea ca o formă de întărire și prelungire a relațiilor preexistente în starea naturală, gândirea despre societate a lui Rousseau, pe care doar ce am trecut-o în revistă, par, la prima vedere, ideale pentru conviețuirea omului în societățile moderne. Textul meu înșală la fel cum m-au înșelat pe mine cursurile susținute de către profesorii mei în timpul studiilor. Din acest motiv vă spuneam cândva că adevărul spus pe jumătate, inevitabil, într-o zi va provoca un rău ce va afecta chiar și pe cel ce se consideră intangibil, cunoscând cealaltă parte. Toți cei trei gânditori, inclusiv noi, considerăm statul o necesitate, câtă vreme, în termeni moderni, statul este un stat de drept ce și-a căpătat legitimitate prin garantarea securității individului, din toate perspectivele, dar absolut toate (securitate socială, educațională, medicală, națională, identitară, alimentară etc.) Ce au pierdut din vedere cei trei, dar și noi, ca oameni, locuitori ai planetei, din toate timpurile, este legat de cel ce ajunge la vârful statului și de aparatul său consultativ. Când am vorbit despre întoarcerea lui Lenin din Elveția, în Rusia, pentru a pune mâna pe putere, am omis, intenționat, să vă spun că el,

Lenin, considera că trecerea de la tipul de societate capitalist, la societatea socialistă, avea nevoie de o perioadă de tranziție. Buharin, prietenul lui Lenin din exil, îl contrazisese spunându-i apăsător că pentru a impune noua doctrină este nevoie de o puternică dictatură, dictatura clasei muncitoare, sub denumirea căreia încercau să ascundă dictatura lui Lenin și a lui Stalin în persoană. Nici măcar cea mai ipocrită minte a vreunui muncitor de rând, nu cred că și-a imaginat vreodată cum gloatele, pulimea, cum îi spunem astăzi, ar fi, de exemplu, în scaunul de la Cotroceni. Nimeni, mai puțin mintea lui Rousseau, care credea în indivizibilitatea suveranității poporului, suveranitate ce consta în luarea deciziilor politice de către toți membrii majorității. Absurd! Cu tot absurdul, idei precum aceasta au animat toate premisele Revoluției Franceze de la 1789, (1789-1799), revoluție ce a marcat pe de o parte sfârșitul monarhiei și bisericii, pe de alta, apariția democrației și naționalismului. Societatea franceză a suferit transformări profunde. Privilegiile feudale, aristocratice și religioase au fost puse sub semnul întrebării, iar principiile vechi despre tradiție și ierarhie au fost mascate (nu înlocuite) sub sloganul „libertate, egalitate, fraternitate”. Vă aduceți aminte ce striga Dinescu la TVR? Dar Iliescu și generalii din jurul său, în apelurile mascaradă de adormit pulimea, până la preluarea puterii de către noii și aceiași vechi argați?

Revenind în Franța, timp de aproape 10 ani s-a tot strigat, în te miri ce context, pe baricade sau la cine mai știe ce colț de stradă „libertate, egalitate, fraternitate”. În 1799, într-o învălmășeală totală, pe alocuri, întreținută, la fel ca în Rusia anilor 1917-1920 și după aceea, sau la fel ca la noi, în România anilor 1989 -1999, când are loc ultima mineriadă, Napoleon, printr-un context de împrejurări, devine împărat și pune tunurile pe „revoluționari”. „Ciocul mic, eu sunt acum la putere”, ar fi zis o cucoană de-a noastră dacă s-ar fi înscăunat acolo și atunci, în Franța. Nici Napoleon nu a fost mai altfel. După ce a călărit aproape toate vampele de pe la curțile regale, din Europa, în ideea de a face tot felul de alianțe, care mai de care mai jechoase, și-a dus o întreagă armată, până sub zidurile Moscovei, locul în care, doar din cauza înghețului au murit peste un milion de militari. Făcând la rigoare socotelile, alte zeci de milioane de oameni au sfârșit tot de foame, de molimă, de ciumă, tot schilodiți și tot cu sufletul ciuntit, cum au murit și în cele două Războaie Mondiale.

Prin urmare, cei peste 450 de ani, de pe vremea lui Hobbes și până astăzi, structurați în: „sălbaticul nobil” al lui Rousseau, în „omul-Dumnezeu”, „omul cu voință de putere”, al lui Nietzsche, în „omul-nou” al lui Lenin și Stalin, al comunismului, în genere, sub masca binelui pentru omenire, cu indulgența popoarelor, devin dictatorii și călăii celor ce i-au împins pe scaunul puterii.

Doamne, parcă am fi din plastilină! Răbdăm ca momăile! Of, de la Abel și Cain și până în ziua de mâine, totul, tot o vărsare de sânge! Am răbdător și tot răbdăm! Doamne, unde am fost noi, ca oameni, și unde o să fim între aceste mari orori umane?

Ps. Pui mic, înainte de a încheia acest discurs despre crimele umane, făcute în numele binelui pentru omenire, am rugămintea să transmiți generației tale și celor viitoare că frumosul fără educație, fără perspectivă, dar mai ales fără echilibru, în viitorul apropiat, nu va exista. Mușchii, bine conturați, ca pe porcul modificat genetic, cu creierul cât nuca, se autodistrug făcând prăpăd în juru-i. Puștoaicele, în special, înainte de a-și deschide picioarele, bine ar fi să-și deschidă mai întâi mintea. Restul va ține de context, perspectivă și devenire.

Katya KELAROO

Trei boabe de tămâie într-o cădelniță suspinând sau Despre Chipul lui Hristos (privind de departe spre Aghia Sophia)

*

Unul din obiceiurile studenților de la Conservator este să își caute o sală de studiu ca un cuib de prepeliță, în care petrec ore întregi în fața pianului, cu o partitură sau o carte de solfegii, ori studiind un rol pentru clasa de operă. Eu căutam mereu o sală de la etajul doi al localului din strada Horia, uneori, ajungeam foarte devreme să iau cheia acelei săli și, când reușeam asta, mă simțeam de parcă intram într-o împărăție fermecată: îmi plăcea acustica acelui spațiu. Când aveam mult de lucru, veneam și în după-amiezile de duminică, iar sala aceea mă aștepta sfioasă, cu forma ei deosebită căci avea într-un colț o arcadă, peretele descria un semicerc, nu era pătrat ca pereții caselor și blocurilor noastre. Clădirea aparținuse mai înainte Facultății de Automatizări și Calculatoare și mă așteptam ca totul să fie o lume încifrată ca în Lecția despre cub a lui Nichita Stănescu. În pauzele de studiu, priveam forma stranie a acelei încăperi, îi studiam arcada și semicercul și, într-o zi, privirea mea s-a oprit într-un colț unde, în spatele băncilor căzuse tencuiala și se zărea dedesubt ceva ce nu părea o vopsea decorativă: era o pictură bizantină. Mi s-a făcut frig, mi s-a făcut frică: Ce căuta pictura aceea în sala mea de studiu și de ce era acoperită de stratul gros de tencuială și var? Cine acoperise pictura, transformând cămașa albă de botez într-o cămașă a nebuniei, cu brațele legate? Atunci am aflat că înainte fusese Școală de Fete și că în sala - pe care o alesesem involuntar pentru studiu - fusese cândva capela. Câțiva ani mai târziu, am fost fericită când am participat la sfințirea Capelei din universitate, cu hramul Sfântul Dimitrie, pe locul sălii de studiu de odinioară. În laterala sălii, existase o despărțitură cu uși de fier în care nu intrasem niciodată, credeam că e o magazie: fusese altarul. Ceea ce văzusem eu, văzuseră și alții și am fost fericită când varul care acoperise pereții a căzut – metaforic vorbind – iar biserica și-a reluat misiunea dintotdeauna. Se slujește în ea în momentele importante din viața universității și a Bisericii, dar nu pot uita ziua aceea de duminică în care am observat cum gleznelor varului din sală erau bizantine și atunci, prin geamul devenit dintr-o dată limpede ca o apă de izvor, s-au văzut siluetele negre ale copacilor înfrigurați și undeva în fundal, Mitropolia, tăcută ca o mucenică șoptind: Răbdare!

*

În anul al treilea de Conservator, înaintea examenului de clasă de operă, aveam de repetat un duet cu o colegă și mă invitase dimineață să reluăm câteva pagini din Strauss, iar pe străduțele dintre blocuri se auzea o voce de soprană vocalizând la șapte dimineața. Desigur, locuind la parter, avea obloane de lemn la fereastră, aduse din Ardeal, iar vecinii se obișnuiseră cu vocalizele matinale. Când am intrat în casă, dintr-un tablou mai înalt decât mine te întâmpina, cu chipul împietrit de durere, pe cruce, Hristos. Am simțit o chemare inexplicabilă spre acea pânză, scoteam două note și iar priveam imensitatea aceea picturală, albastră, infinită. Hristos ne asculta, răstignit fiind pe cruce. Pe pianul din sufragerie, erau cutii cu uleiuri și pensoane, o paletă de lemn, mirosea a atelier de pictură și colega mea trecea cu dexteritate de la muzică la plastică. Am plecat de acolo purtând în suflet chipul acela al lui Hristos, întipărit ca o maramă în sufletul meu tânăr. Doi ani mai târziu, studiind împreună pentru licență, colega mea avea să îmi mărturisească cum în curând peste acel chip divin ea va picta un peisaj căci, catolică fiind, voia să devină protestantă. Ți-l cumpăr eu! I-am spus și i-am promis atunci bursa mea pe trei luni, era o mică avere pe atunci pentru mine. Sincer, peste chipul lui Hristos nu se poate picta nimic! Am avut o discuție în care argument era iubirea necondiționată față de Dumnezeu. Uite, eu îi spun Hristos, tu îi spui Crist, dar dă-mi mie tabloul acesta! Pentru mine, e ca o icoană! A rămas neînduplecată și am plecat de acolo cu steagurile în bernă de parcă pierdusem singurul război care conta cu adevărat. Peste două zile, primesc un telefon să ies la geam și văd în depărtare cum cei doi băieți ai doamnei veneau purtând tabloul cu chipul lui Hristos răstignit pe cruce de parcă purtau un drapel de luptă, un epitaf. Când am văzut acel tablou în casa părinților mei, adus ca o nestemată și salvat, am plâns și am dat slavă Domnului pentru înțelepciune...nu am reușit să o conving pe colega mea să nu renunțe la catolicism, dar am salvat tabloul care pentru mine are valoare de icoană și care și astăzi își odihnește obrazul plâns și răstignit pentru mântuirea noastră, în salonul casei.

*

În vara în care am dat la Conservator, am făcut câteva ore de pregătire la teorie muzicală, iar profesoara cu care lucram, o ființă excentrică asemeni unei păsări exotice, era de o vreme adepta unei religii din Extremul Orient. Mi-a dăruit în semn de mare apreciere, fotografia unei femei din India, mare guru spiritual, să mă inspire la examene. Am luat fotografia și am pus-o într-o carte, chiar dacă mama și tata au spus să o arunc neapărat la gunoi. Am pus-o într-o carte, la păstrare. Peste un timp, o cunoștință de-a surorii mele era adepta aceluiași practice și mi-am adus aminte de fotografia aceea. S-a bucurat enorm când i-am dăruit-o căci, după spusele ei, era o fotografie foarte rară și foarte puternică. Curioasă, văzând că port mereu crucea la gât, m-a întrebat de ce am păstrat-o atâta vreme. Răspunsul meu a fost, ca și gândirea, simplă: M-am gândit că voi păstra această fotografie și o voi da cuiva pentru care ea înseamnă foarte mult. M-aș bucura dacă un musulman, primind o icoană, ar păstra acea icoană și ar da-o unui ortodox, pentru care icoana înseamnă întâlnirea cu absolutul prin fereastra iconică. Nu m-aș bucura să știu că un străin aruncă icoanele noastre la gunoi. De aceea nu am aruncat fotografia. Și se întâmpla asta în 1995.

Astăzi, pentru noi creștinii e un moment de mare doliu: Aghia Sophia redevine moschee, se tencuiește cu lumini acoperindu-i-se mozaicurile bizantine. Are și ea o acustică superbă, iar Dumnezeu e foarte răbdător, dar noi, creștinii, ar trebui să plecăm genunchii la rugăciune în ziua aceasta, cu priveghi și lacrimi și post, după putere...într-o zi, vor tencui și casele noastre și nu se vor opri până nu vor da cu var nestins peste ale noastre suflete. Cine suntem? Nu suntem doar carne, leș hrănit cu carne, stârv sufletesc, suntem oameni ai unei împărății care-și scutură tencuielile false într-o clipă. Peste chipul lui Hristos nu se poate picta nimic! Hristos e absolutul!

I. Valjan

(7 dec. 1881, Turnu Măgurele – 29 aprilie 1960, închisoarea Jilava, București)

Despre I. Valjan (despre care auzeam pentru prima dată) mi-a povestit, prin anii '70, fiica sa, poeta Despina Vasilescu-Valjan (n. 1919-d. 2015), care frecventa, ca și mine, Cenaclul literar „G. Bacovia” din București. O legătură tainică se stabilise între noi, deși eu aveam pe atunci numai 20 de ani. După niște ani, după anul 1993 am reluat legătura cu Despina Valjan. Mergeam în garsoniera ei din Drumul Taberei nr. 40, bl. T5, et. 3, ap. 45 și ascultam tot felul de istorii. Așa am aflat despre ororile care s-au abătut asupra familiei sale în anul 1950 când tatăl său, doctor în Drept de la Paris în 1903, a fost arestat în noaptea de 5/6 iulie. În urma lui a rămas o soție cu 6 copii, scoși din casa lor din strada Culmea Veche numărul 8, unde trăiseră din 1918 și în care avocatul avea o bibliotecă impresionantă. Cărțile au fost aruncate în curte și au fost arse. Târziu, după 2000, pe peretele casei s-a pus o placă

comemorativă pe care scrie: „Aici a trăit și a creat între anii 1918-1950 dramaturgul Ion Vasilescu-Valjan 1881-1960. Decedat în închisoarea Văcărești”.

Cine era I. Valjan? Era pseudonimul lui Ion Alexandru Vasilescu. Se născuse la 17 decembrie 1881 la Turnu Măgurele, fiindcă tatăl său, „care era funcționar de vamă, era din doi în doi ani mutat în alt oraș, conform legii. Așa a perindat, în copilărie și adolescență, prin cinci sau șase orașe dunărene”³⁷. Absolvent al Facultății de Drept din Iași în 1903, unde i-a avut profesori pe vestiții Tanoviceanu, Matei Cantacuzin, Dimitrie Alexandrescu, Vasile Dimitriu, Constantin Stere. „Sunt cărturari de linie mare, de o clasă superioară”³⁸. Dintre toți, cel care atrage, este „Matei Cantacuzin. Pornind dintr-o străveche familie de dregători ai Moldovei, Matei Cantacuzin înfățișează prin minte, prin carte și naștere trei aristocrații: aristocrația sângelui, a talentului și a culturii. (...) Conu' Matei pare o figură care a coborât dintr-un divan boieresc să lămurească norodului file de pravili. Ca profesor n-are egal. Sub fraza curgătoare, clară, formula juridică crește, se înalță ca o floare într-un climat ideal. (...) În sufletul acestui boier autentic, vibrează multe coarde. Conu' Matei e un muzician de

³⁷ Șerban Cioculescu în *Cuvânt înainte la Cu glasul timpului* de Ion Valjan, p.12.

³⁸ Ion Valjan, *Cu glasul timpului. Amintiri*, Cuvânt înainte de Șerban Cioculescu. Text stabilit, ediție îngrijită, note și Epilog de Micaela Gulea, Editura Humanitas, p. 108.

rasă. Cântă cu pasiune la pian operele marilor clasici, Beethoven, Wagner, Bach, Grieg, cu o sensibilitate rară, cu un simț artistic rafinat. Pe lângă atâtea grădini pe care le poartă în el, are și o grădină tangibilă, o grădină cu tot felul de trandafiri, în care se pierde cu aceeași pasiune, rătăcind mereu între florile pământului și florile muzicii”³⁹. I. Valjan urmează doctoratul în drept la Paris unde pleacă cu 3500 de lei aur pe care-i dă Carada, guvernatorul Băncii Naționale. Își va alege ca președinte al tezei pe profesorul de drept internațional André Weis. Subiectul tezei: *De la responsabilité du fait des choses inanimées (Responsabilitatea de fapt a lucrurilor neînsuflețite)*.

Revenit în țară, Ministrul Justiției, marele avocat Toma Stelian, îl numește ajutor de judecător la Ocolul IV București, apoi procuror titular al Tribunalului Argeș, apoi judecător de instrucție la Tribunalul Ilfov.

„Vocația pentru scrisul teatral izbucnește”⁴⁰. Scrie comedia într-un act *Ce știa satul*, jucată de compania Davila la Teatrul Modern. Al. Davila face din numele Vasilescu Al. Jean, Valjean. „Nașul meu, Alexandru Davila, a fost fericit inspirat. N-au trecut nici douăzeci și patru de ore, și numele botezului meu teatral e pe buzele tuturor. La tribunal nu mai îmi spune nimeni Vasilescu. Vreau nu vreau, de aici înainte trebuie să port un nume nou”⁴¹.

Ministrul de Domenii, Alecu Constantinescu îl numește avocat al statului clasa I. Talentul de orator, seriozitatea cu care-și susține procesele, îl înscriu în familia marilor figuri ale baroului: Delavrancea,

³⁹ Ion Valjan, *Cu glasul timpului. Amintiri*, Cuvânt înainte de Șerban Cioculescu. Text stabilit, ediție îngrijită, note și Epilog de Micaela Gulea, Editura Humanitas, pp 108-109

⁴⁰ Ibidem, p. 308

⁴¹ Ibidem, p. 309

Take Ionescu, Toma Stelian, Alexandru Djuvara, Danielopol etc.

Apoi, țara e cuprinsă în vâltorile Primului Război Mondial. După care, „urmează victoria Aliatilor și triumful întoarcerii armatelor noastre în Capitală, în noiembrie 1918”⁴². În interbelic „i-a crescut clientela. I-a crescut faima de autor dramatic, după aceea de mare avocat” (spune Șerban Cioculescu în Cuvânt înainte, p. 16, la volumul *Cu glasul timpului. Amintiri* al lui I. Valjan). Autorul dramatic continuă să scrie piesele sale, cunoscute în interbelic: *Nodul gordian* (1920), *Lacrima* (1920), *Generația de sacrificiu* (1933), *O inspecție* (1941). Șerban Cioculescu scrie că „notorietatea literară i-a fost hărăzită, așadar, de la vârsta de 30 de ani. Vocația teatrală a fost însă una precoce, din adolescență. Asista cu pasiune la toate turneele teatrale din provincie și improviza cu colegii spectacole dramatice originale. Ca student, a izbutit să obțină aprobarea lui G. Ibrăileanu pentru prima lui piesă, prezentată Comitetului de lectură al Teatrului Național din Iași”⁴³.

G. Călinescu scria: „V.Al. Jean e un comedialog spiritual și plin de vervă, specializat în piesa de un act, fără intrigă stufoasă, susținută doar pe o conversație delicată. Tehnica e a vechilor proverbe mussetiene, cu deosebirea că proverbul e înlocuit printr-o problemă morală”⁴⁴.

I. Valjan a fost director al Teatrului Național din București între 1 iunie 1923 – 1 iunie 1924 și apoi director general al

⁴² Șerban Cioculescu, *Cuvânt înainte* la *Cu glasul timpului. Memorii* de Ion Valjan, Editura Humanitas, 2013, p. 15.

⁴³ Idem, *Amintirile lui Valjan*, în volumul *Amintiri*, Editura Eminescu, 1975, p. 335

⁴⁴ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București, 1988, p.721.

teatrelor între 1923-1926. În calitatea sa de parlamentar, în 1926, a susținut noua Lege a teatrelor, cunoscută ca *Legea Valjan*. A colaborat cu texte memorialistice la revistele *Sburătorul* lui E. Lovinescu (cenaclul căruia îl frecventa), *Vremea*, *Rampa* etc. din 1921 până în 1947 când fiul său, dr. Corneliu (Nelu), a fost arestat și deportat în Gulagul sovietic unde a stat 5 ani. La revenirea acestuia în țară, nu l-a mai văzut niciodată pe tatăl său, arestat în 1950.

I. Valjan a făcut parte din Partidul Național Liberal (1922-1930), apoi, în 1932, din Cartelul electoral Iorga-Argetoianu și din 1932 din Partidul Național Agrar al lui O. Goga până în 1935 când l-a părăsit, nefiind de acord cu fuziunea acestuia cu Liga apărării Național-Creștine a lui A.C. Cuza.

După Al II-lea Război Mondial n-a pactizat cu noul regim instalat în forță la conducerea țării și a refuzat chiar intrarea, în nou înființata, după model rusesc, Uniune a Scriitorilor.

În noaptea de 5 spre 6 iulie 1950, cel ce se afirmase în interbelic cu elocința sa judiciară („talentul persuasiunii”) în procesele de drept civil și drept penal, este arestat din casa ce-i aparținea în strada Culmea Veche nr. 8. Avea 70 de ani și a fost incriminat de „înaltă trădare și spionaj în favoarea Marii Britanii”. Prin sentința penală 1170 din 15 august 1951 dată de Tribunalul Militar București, acest om, una din marile figuri ale baroului bucureștean, este condamnat la 15 ani muncă silnică și confiscarea averii. În detenție, cu un an înainte de moartea sa, organizează un spectacol teatral creat și regizat de el însuși, intitulat *Revista Pitești '59*. Ioan Ioanid scrie despre acest lucru. Este, de altfel, singurul spectacol teatral jucat într-o închisoare comunistă. I. Valjan se îmbolnăvește grav. Nu i se acordă asistență medicală și nici

medicamente. Cu o miopie forte, cu picioarele care nu-l mai poartă, bolnav de ciroză hepatică și hidropizie, abia respirând, se stinge din viață la 29 aprilie 1960, după 10 ani de pușcărie, la închisoarea Jilava (după unii, la Văcărești. De altfel așa stă scris pe placa memorială de pe peretele casei din Culmea Veche, care a devenit muzeu memorial).

Trecuse prin urgia temutelor închisori Aiud, Ocnele Mari, Pitești, Văcărești. Cu 3 ani înainte de moarte, grav bolnav, I. Valjan făcuse o cerere de grațiere care a rămas fără vreun răspuns aprobator.

Cel ce avusese un bogat bagaj cultural, cel ce știa să cânte la vioară, cel ce fusese un as al baroului bucureștean, cel ce fusese în fruntea teatrelor bucureștene, făcând parte cu cinste dintr-o adevărată falangă de intelectuali români, este înhumat într-o ladă. Din omul robust de altădată care cântărea 150 de kg. mai rămăsese o arătare de 36 kg. (după cum mi-a mărturisit fiica sa poeta Despina Vasilescu-Valjan). Abia peste o lună de zile familiei i se comunică decesul lui. Soția sa, Victoria Valjan, obține, în 1961, aprobarea ca trupul să fie deshumat pentru a fi reînhumat în cavoul familiei de la Cimitirul Belu din București. Și nepoata sa, Micaela Gulea scrie în Epilogul volumului *Cu glasul Timpului. Memorii, Editura Humanitas, 2013*: „Eram profesoară la țară când părinții m-au chemat la București: «A murit Maestru’». În cimitirul închisorii Jilava, în jurul unui mic mormânt fără cruce, familia s-a reunit pentru o slujbă de pomenire. Moartea soțului ei îi fusese comunicată bunicii cu o lună mai târziu. Îmi amintesc că nu a plâns nimeni. Toate lacrimile fuseseră vărsate. În acea adunare de statui, îmi stăpâneam impulsul violent de a scurma pământul cu mâinile goale, de a scoate mica ladă – în care zăcea el, spusese preotul, numai piele și oase –, de a o strânge la piept ca să-l încălzesc”.

După 50 de ani de la condamnare, în recursul de anulare, sentința din 1951 dată lui I. Valjan, a fost casată de Curtea Supremă de Justiție a României în 5 aprilie 1996. Astfel, s-a săvârșit o reparație tardivă dar meritată.

„Umoristul nostru cel mai bun, cu o notă de fineță de observație” cum îl caracteriza criticul E. Lovinescu, a cunoscut reeditări ale pieselor și scrierilor sale: *Cu glasul timpului. Amintiri*, Ediție îngrijită de Despina Vasilescu-Valjan⁴⁵ și Ion Potopin, Prefață de Șerban Cioculescu, 1974; Ediție îngrijită și prefață de Valeriu Râpeanu, București, 1994; Ediție 2013 la Editura Humanitas, colecția Vintage, cu un Cuvânt înainte de Șerban Cioculescu și Text stabilit, ediție îngrijită, note și Epilog de Micaela Gulea⁴⁶, *Generația de sacrificiu*, Ediție îngrijită de Despina Vasilescu-Valjan și Ion Potopin, București, 1985, *Trei crime celebre*, Prefață de Valeriu Râpeanu, București, 1996, *Din filigrane și surâsuri*, portrete suprapuse, Ediție îngrijită de Micaela Gulea, documentare și indice de Micaela Gulea și Andreea Negulescu, Cuvânt înainte de Valeriu Stoica, Editura Humanitas, 2014.

E prea frumos ceea ce scria I. Valjan în revista *Vremea*, nr. 59 din 17 aprilie 1929, ca să încheie mica mea lucrare fără să-l citez aici: „Sunt mari și nesfârșite perspectivele noastre de viitor și frumusețea lor este menită să cucerească într-o zi și pe cei mai îndărătnici.

Cele mai frumoase clipe din viața noastră sunt cele considerate meditații. Să medităm în trecut numai asupra

⁴⁵ Despina Vasilescu-Valjan, poetă, este una din cele 3 fiice (Rodica, Virginia-Speranța, Virginia-Despina) ale lui I. Valjan. Are un volum de poezii intitulat *Când focul sărută lumina*, cu o copertă de pictorul Valeriu Pantazi, Editura, Zodia Fecioarei, 1992.

⁴⁶ Micaela Gulea, fiica uneia din fiicele lui I. Valjan, profesoară, editoare și soția regizorului Stere Gulea.

închipuitelor disensiuni ale timpului și vom ajunge să condamnăm singuri efortul steril al unei rătăcirii întâmplătoare. O lume nouă se deschide înaintea ochilor noștri. Sunt copiii noștri care au început să învețe istoria poporului român după război. Paginile pe care le răsfoiesc ei sunt curate, nici o atingere profană nu le-a întinat frumusețea. Ei nu vor putea înțelege niciodată că generațiunea care a fost în stare să făurească Unirea ar putea să coboare vreodată minunata înfăptuire în care se răsfrânge meritul și mândria sa!”

Tot în revista *Vremea*, nr. 187 din 12 mai 1935, evoca pe *Tribunii de altădată*: „Trecutul nu trebuie reînviat numai în contururi, în obiceiuri, în pitoresc și în atmosferă: memoria noastră trebuie să reconstruiască și să înfiripeze cu pasiunea necesară și pe acele personalități dispărute care, la timpul lor, au stăpânit, influențat și determinat masele populare să creadă, să lupte, să creeze. Semănătorii de speranță și de iluzii, acești artiști ai cuvântului, au avut un rol hotărâtor în educația politică a cetățenilor... Barbu Delavrancea era impetuos, zguduitor, sculpta prin gesturi imaginile, înălța poporul și-l apropia de el prin magia cuvântului, ca într-o caldă și frenetică îmbrățișare”.

Placa memorială de pe casa lui I. Valjan

ASRAN

ASOCIAȚIA SCRITORILOR ROMÂNI DIN AMERICA DE NORD

Revista Dialog Internațional
Destine Literare

Membrii A.S.R.A.N.

(Asociația Scriitorilor Români din America de Nord)

și ai cenaclului DESTINE LITERARE,

anunță cu tristețe că distinsa scriitoare

Melania Rusu Caragioiu

(vicepreședinta Asociației)

a trecut la CELE VEȘNICE

(vineri, 2 August 2024)!

Condoleanțe familiei îndurerate!

Dumnezeu s-o odihnească în pace! Drum bun
spre ETERNITATE, scumpa noastră colegă!

Ne vei lipsi mult!

MEMBRII ȘI MEMBRII
FONDATORI

ASRAN

(în ordine alfabetică)

Veronica Balaș
Ioan Barbu
Marian Barbu
Mircea Ștefan Bartan
Eugen Enea Caraghiaur
Melania Caragiolu
(Vicepreședintă)
Alexandrina Caragiolu
Alexandru Cetățeanu
(Președinte)
Sergiu Ciolu
Ion Cosmuță
Nicholas Dima
Carmen Doreal
Dumitru Ichim
Constantin Ionătescu
Smaranda Lăvescu (Mada)
Constantin Lupeanu
Dumitru V. Marin
Cristina Mihal
(Vicepreședintă)
Marin Mihalache
Elena Mitru
Dorin Nădrău
Dana Oprîță
Julietta Carmen
Pendefunda
Liviu Pendefunda
(Președinte România)
Florentin Smarandache
(Președinte SUA)
Lavinia Stan
Camelia-Carmen Stănescu
Sanda Tulles Cornellu
Tocan Cerasela Tofan
(Secretară)
Lucian Turcescu

IN MEMORIAM MEMBRII
DE ONOARE POST-
MORTEM

Acad. Victor Craclun
Monica Ligla Corleanca
Gheorghe Culicovschi
Francisc Ion Dworschak
Eugen Evu
Al Francisc
Dan Frunteletă
Traian Găduș
Dan Ghițescu
Eugene Giurgiu
Doru Dinu Glăvan
Vasile Gorduz
Dumitru M. Ion
Cezar Ivănescu
Cornellu Leu
Pompiliu Manea
Claudiu Mătasă
Ion Murgeanu
Livia Nemțeanu
Gen. Ion Mihai Pacepa
Gheorghe Palcu
Vavila Popovici
Constantin Răuță
Arthur Silvestri
Antoine Soare
Sorin Sonea
Ortansa Tudor
Ion Țăranu
Cezar Vasiliu
Zoe Torneanu Vasiliu
Grigore Vieru
Virginia Zeani

MEMBRI DE ONOARE

ASRAN

(în ordine alfabetică)

Martin Alexander · Hong Kong
Celia Altschuler · Porto Rico
Ion Andreiță · România
Ioan Barbu · România
Marian Barbu · România
Jacques Bouchard · Canada
Dan Brudașcu · România
Sorin Cerin · România
Jean-Yves Conrad · Franța
Nicholas Dima · USA
R.K. Das · India
Bidhan Datta · India
Sebastian Doreanu · USA
Gilles Duguay · Canada
Marius Fincă · Canada
Mihal Ganea · România
Dankele Gîfu · România
Lidia Grosu · Rep. Moldova
Jacob Isaac · India
Carolina Ilca · România
Shirley Lee · South Coreea
Miron Manega · România
Dr. Lucian Marina · Serbia
Marc Marinescu Constantin
Kae Moril · Japonia
Doru Moțoc · România
Dariusz Pacak · Austria
Virginia Paraschiv · România
Acad. Ioan-Aurel Pop · România
Theodor Răpan · România
Dorel Schor · Israel
Simona Sîrghie · USA
Emil Strălnu · România
Otilia Tunaru · Canada
Doina Uricaru · SUA
Traian Vasilecu · Rep. Moldova
Aurelia Zmeu · România
Ceng Zhuo · China

COLABORATORI *Destine Literare*

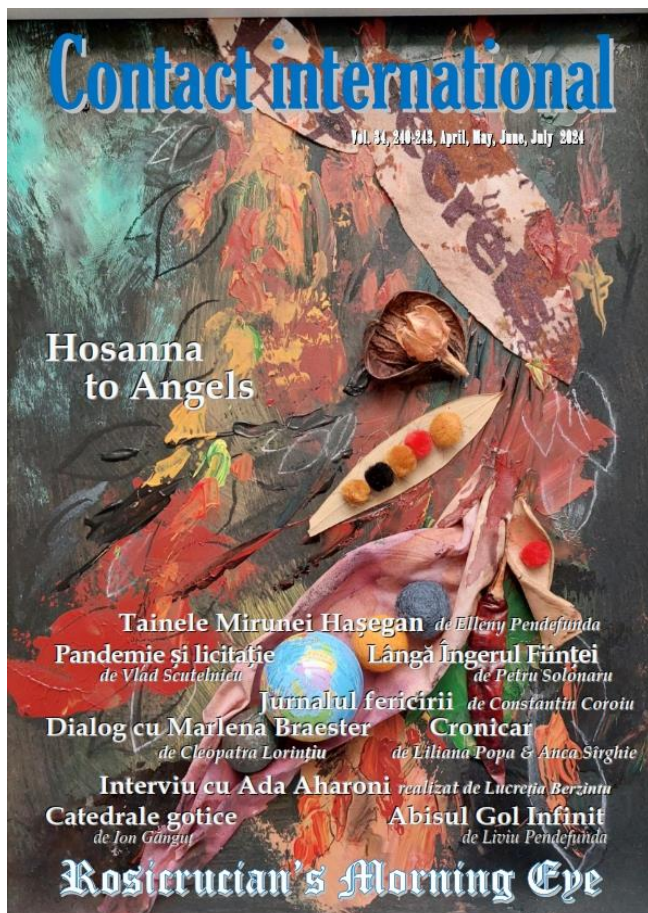
Cezarina Adamescu	Melania Rusu Caragioiu	Nicholas Dima
Catinca Agache	Mario Castro Navarrete	Viorel Dinescu
Alina Agafiței	Iancu Cazacu Istrati	Mihaela Donciulescu
Mihaela Aionesei	Roni Căciularu	Isabela Elena Drăghici
Petruș Andrei	George Călin	Mihaela Dordea
Dimitrie Anghel	Gabriela Căluțiu	Sebastian Doreanu
Lia-Maria Andreiță	Sonnemberg Iulian	Corneliu Drăghici
Adrian Anghelescu	Cătălui	Ion Draghici
Mădălina Virginia Antonescu	Zenovie Cârlogea	Darie Ducan
Liviu Apetroaie	Sorin Cerin	Aurel Dumitrașcu
Ana Ardeleanu	Nicholas Cetățeanu	Ștefan Dumitrescu
Ovidiu D. Argeșeanu	Ana R. Chelaru	Daniel Dumitru
Elena Armenescu	Aura Christi	Victorița Duțu
Ion Baba	Johnny Ciatloș-Deak	Mihai Eminescu
George Bacovia	Luca Cipola	Gela Enea
Veronica Balaj	Sergiu Cioiu	Anatol Eremia
Nicolae Bălașa	Valentin Ciucă	Hasan Erkek
Iulian Barbu	Livia Ciupercă	Eduard Filip
Marian Barbu	Theodor Codreanu	Petre Fluierașu
W.B. Bayril	Monica Ligia	Joseph Earl Franco
Nicolae Bălașa	Corleanca	Nicolae Dan Fruntelată
Adrian Bede	Daniel Corbu	Harrison Forbes
Claudine Bertrand	Traian T. Coșovei	Karina Galvez
Lucreția Berzintu	Dan Petru Cristea	Keith Garebian
Michaela Bocu	Ion Cristofor	Sudhakar Gaidhani
Ioan-Aurel Bolba	Radu Mihai Crișan	Mariana Gheorghe
Teresia Bolchiș	Grigore M. Croitoru	Ioana Gherman
Tătaru Mircea Botiș	Octavian Curpaș	Vasile Ghinea
Radu Botiș	Ion Cuzuioac	Remus Giorgioni
Magda Botez	Rita Dahl	Ana-Maria Gibu
Ovidiu Bufniță	Theodor Damian	Aureliu Goci
Mihai Batog	Nichita Danilov	Suparna Gosh
Bujenița Eugenia Bulat	R.K.Das	Nadejda Godoroja
Sabin Buraga	Ion Anton Datcu	George Goldhammer
Erwin Lucian Bueriu	Alensis de Nobilis	Dimitrie Gramma
Rareș Burlacu	Corina Diaconescu	Adrian Grauenfels
Constantin Butunoi	Julia Deaconu	Paul Grecu
Mihaela C.D.	Virgil Diaconu	Vasilica Grigoraș
Rodica Calotă	Dominic Diamant	

Nicolae Grigorie- Lăcrița	Emilian Marcu	Ion Enescu Pietroșița
Lidia Grosu	Boris Marian	Dan Plăieșu
Iury Gugolev	Lucian Marina	Alexandru-Grigore
Ion Haineș	Netuța Mățasa	Pisoski
Rosemarie Haineș	Mihai Mălaimare	Ecaterina Pop
Eva Halus	Nicolae Grigore Mărășanu	Elena Pop
Vasile Hatos	Oana Marinescu	Cristinel C. Popa
Muhammad Shamsul Huq	Cristiana Memelis	Doina Popa
Valentin Iacob	Mihai Merticar	Liliana Popa
Vasilica Ilie	Irina Lucia Mihalca	Coca Popescu
Isabella-Elena Ioniță	Vasile Mic	Corina Popescu
Romața Iovanovici	Călin Mihăilescu	Petru Popescu
Bill Jonke	Silvia Mihalachi	Virginia Popovic
Laura T. Ilea	Silvia Miler	Dan Predescu
Jacob Isaac	Eugen Mircea	Alfred-Rennert Poplingher
Liviu Florian Jianu	Elena Mitru	Theia Presada
Manuela-Cerasela	Gabriele Moga	Adam Puslojic
Jerlăianu	Lazăr Milena	Long Quan
Brândușa Juică	Munteanu	Constantin Răuță
Magda Isanos	Dorin Nadrau	Florian Roatiș
Dimana Ivanova	Eugen Nasta	George Roca
Cezar Ivănescu	Gheorghe Neagu	Cristina Sava
Hilal Karahan	Tudor Nedelcea	Virgil Sacerdoțeanu
Katya Kelaro	Mihai Miltiade Nenoiu	Malak Sahioni
Simona Laiu	Octavian Laurențiu	George Sarry
Maurice Lebeuf	Grigore Nicolae Lăcrița	Irian Sautean
Krystyna Lenkowska	Dragoș Niculescu	Adrian Săhlean
Paul Leu	George Condantin	Cristian Săileanu
Dan Lupescu	Nistoroiu	Octavian Sărbătoare
Guofu Li	Lucia Olaru Nenati	Marin Scarlat
Amalia Licheva	Ștefania Oproescu	Vlad Scutelnicu
Mihaela Litvn	Veronica Oșorheian	Heidi S. Simon
Florin Logreșeanu	Dariuzs Pacak	Anca Sîrghie Petru
Cleopatra Lorențiu	Svetlana Paleologu	Solonaru
Octavian Lupu	Matta	Valeriu Stancu
Constantin Lupeanu	Emil Pădurețu	Carmen Stănescu
Dan Lupescu	Marian Pătrașcu	Nichita Stănescu
Daniel Constantin	Cornelia Păun Heinzl	Emil Străinu
Manolescu	Mariana Pândaru	Petru Solonaru
Luisa Marc	Elleny Pendefunda	Beatrice Silvia Sorescu
Vasile Dan Marchiș	Julietta Carmen Pendefunda	Passionaria Stoicescu
Bianca Marcovici	Ionela Petercă	Victor Stroe
	George Petrovai	Ada Stuparu

Ana Maria Surugiu
Tsvica Szternfeld
Mircea Ștefan
Ion Pachia Tatomirescu
Dumitru Tâlvescu
Mădălina Tănasă
Ion Floricel Teicani
Flavia Teoc
Clementina Timuș
Elsa Tofan Dorval
Gheorghe Tomozei
Constantin Trandafir
Diana Trandafir
Mihai Tudor

Daniel Tudosiu
Mihaela Tudosiu
Al. Florin Țene
Titina Nica
Țene Bogdan Ulmu
Ion Iancu Vale
Traian Vasilcău
Isabela Vasiliu-Scraba
Mariana Vicky Vârtosu
Le Verne
Rafael Vilches
Proenza Mihai
Vinereanu
Alessandra Viorică

Ștefan Vișan
Matei Vișniec
George Vlăduțescu
Marin Voican-Ghioroiu
Alina Voicu
Claudia Voiculescu
Leonard Ionuț Voicu
Daniela Voiculescu
Niculae Vrășmaș
Dan Vulpe
Adriana Weimar
Maria Zavati Gardner
William Zhou

Destine Literare

În această perioadă, cenaclul „Destine Literare”, se va ține ONLINE.
Dacă doriți să participați puteți trimite un email pe adresele destineliterare2@gmail.com sau romwriters@gmail.com sau stanescucameliacarmen@gmail.com pentru a vă putea trimite link-ul de conectare

CONTACT INTERNATIONAL - REVISTĂ ÎNFRĂȚITĂ

cu DESTINE LITERARE

www.contactinternational.ro

Fiecare autor care semnează în revista „Destine Literare” răspunde moral și juridic de conținutul articolului său. Redacția respectă ortografia autorului. Materialele nepublicate nu se înapoiază autorilor. Autorii textelor publicate nu se remunerează.

Destine Literare COLECTIVUL DE REDACȚIE THE EDITORIAL BOARD

- Alexandru Cetățeanu - Director fondator • Founding Manager, (destineliterare2@gmail.com)
- Liviu Pendefunda - Director executiv • Executive Manager (pendefunda@gmail.com)
- Florentin Smarandache - Redactor-șef SUA • USA Editor in Chief
- Ion Andreiță - Consilier cultural • Cultural advisor
- Ioan Barbu - Consilier cultural • Cultural advisor
- Marian Barbu - Consilier cultural • Cultural advisor
- Rosemarie Haines - Consilier social și politic • Social and Political advisor
- Ion Haines - Consilier Literatură Română • Romanian Literature advisor
- Robert Nissen - Consilier cultură americană, traducător • American Culture advisor, translator
- Dana Oprîță - Consilier cultural • Cultural advisor
- Virginia Paraschiv - Consilier cultural • Cultural advisor
- Florentin Popescu - Consilier cultural • Cultural advisor
- Radu Vida - Consilier cultural • Cultural advisor
- Valentin Florin Luca - Tehnoredactor și editor • Layout and Design Editor
- Andrei Scutelnicu - Webmaster

Library and Archives Canada · Government of Canada

ISSN 1916-0623

Bibliothèque et Archives Canada · Gouvernement du Canada

www.bac-lac.gc.ca/eng/services/issn-canada

Sumar

Alexandru Cetățeanu, *Cărți „de pomană”*, 1

Comoara mioritică

Coca Popescu, *La adăpostul serii*, 7

Cleopatra Lorințiu, *Un poet și lumea lui*, 9

Marin Scarlat, *In Memoriam I. C. Pena*, 17

Ion Haineș, *Ora fântânilor*, 20

Anca Sîrghie, *Horia, Crăișorul Moșilor*, 28

Elsa Tofan Dorval *interviu cu Adrian Grauenfels, Ordine sau haos ?*, 41

Vasile Militaru, *poeme*, 51

Doine și Balade

Carmen Cristina Oltean, *poeme*, 55

Shoshana Vegh, *poeme*, 60

Carmen Luca Stănescu, *poeme*, 64,

Mario Castro Navarrete, *poemas/ poeme*, 68

Furtunile gândului

Dorin Nădrău, *Două volume fascinante*, 75

O provocare curajoasă, 78

Liviu Pendefunda, *Sinceritatea între cotidian și amintire*, 82

Dor de Dor, 83

Mariana Al-Saleh, *Gabriel Garcia Márquez*, 87

Johnny Ciatloș Deak, *Doinirea inimii*, 91,

Silvia Mihalachi, *Impresii de lectură*, 94

Vasile Hatos, *Drumul către sacru*, 101

Aureliu Goci, *Jurnal poetic*, 104

Doine și Balade

Mădălina Virginia Antonescu, *Terrienele. Poeme*. 105

Liliana Popa, *Epigrame estivale*, 110

Melania Rusu Caragioiu, *Balade*, 112

Alexandru Cetățeanu, *Transhumanța*, 115

Cleopatra Lorințiu, *Poeme/ poèmes*, 117

Daniel Corbu, *Cartea nopților*, 122,

Marin Voican-Ghioroiu, *Dacă mărul cel oprit*, 123

Moara cuvintelor,

Adrian Alui Gheorghe, *Moartea de catifea*, 125

Vlad Scutelnicu, *Pandemie și licitație*, 137

Dumitru Talvescu, *Kazachiu*, 240

Liviu Pendefunda *Clairière aux iris*, 150
Gheorghe Andrei Neagu, *Nedumerirea*, 153
Cătălin Rădulescu, *Pedeapsa*, 157

Doine și Balade

Mohaela CD, *poeme*, 159
Andrei Miroiu, *poeme*, 163
Petre Solonaru, *Fluturele*, 166
Irina Lucia Mihalca, *La început... Cuvântul*, 167
Liviu Pendefunda, *Revolta Rondelului*, 168
Sudhakar Gaidhani, *poeme*, 173
Claudia Voiculescu, *poeme*, 177

Hora la Români

Anca Sîrghie, *Laudă semințelor*, 183
Ion d'Anton, *Frontul Rezistenței Spirituale*, 196
Liliana Popa, *Escu... de Tudor Mușatescu*, 197
Ada Stuparu, *Colocviul Emil Cioran*, 201
Coca Popescu, *Teodora sau Fetița zâmbet*, 203
Liviu Pendefunda, *Montreal estival*, 204
Theia Presada, *Preambul al informațiilor oficiale*, 210
Constantin Hărăbor, Daniela Ioniță, Andreea Cososchi, *Orizonturi eminesciene*, 211
Oana Marinescu *Athenaeum Summer Festival*, 215

Răspântii și soartă

Coca Popescu, *Acceptă schimbarea*, 217
Anca Sîrghie *interviu cu Camelia Cantor*, *Când ai curajul de a proiecta*, 219
Iacob Cazacu Istrati, *Entuziaștii din Căzănești pe Răut*, 128
Nicolae Grigorie Lăcrița, *Educația degenerării umane*, 231
Trans-Umanismul, 232
Nicolae Bălașa, *Despre crimele umane făcute în numele binelui pentru omenire*, 234
Katya Kelaro, *Trei boabe de tămâie...*, 238
Claudia Voiculescu, *I. Valjan*, 240

La închiderea ediției *In memoriam Melania Rusu Caragioiu*

Membri ASRAN, 245

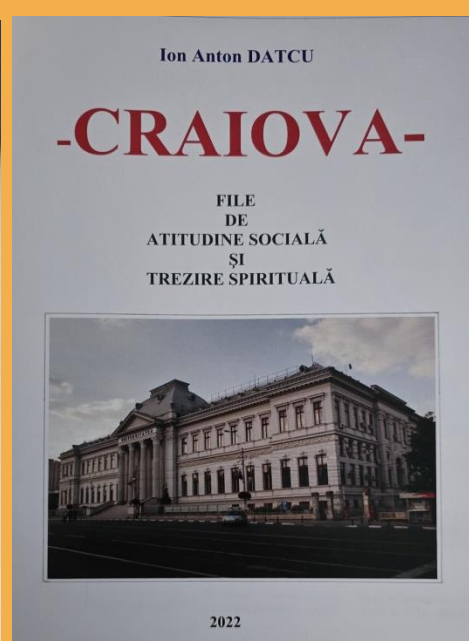
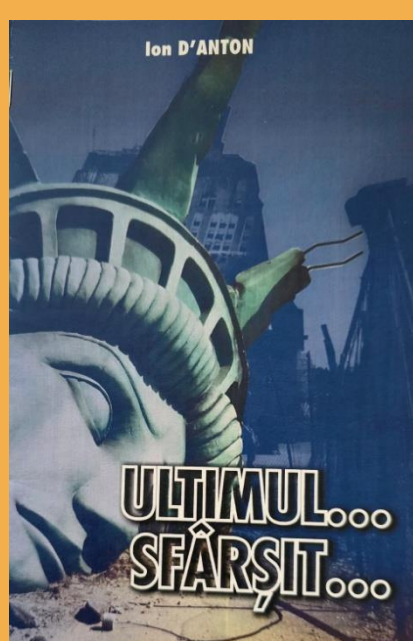
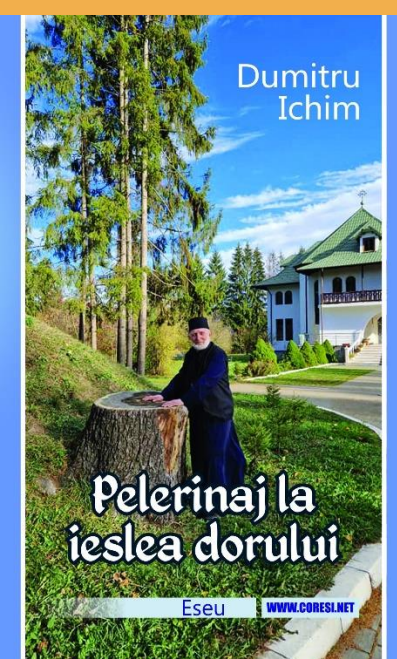
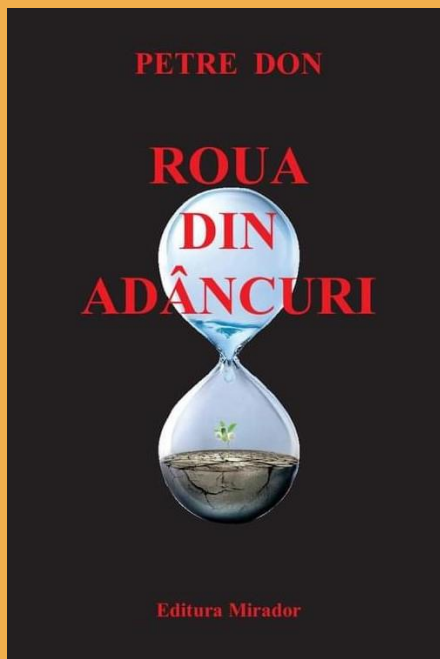
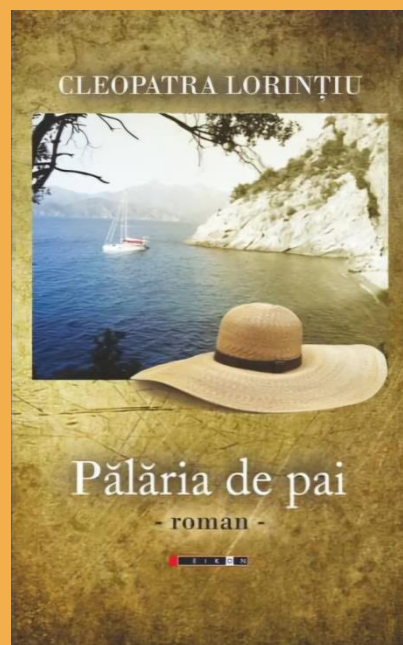
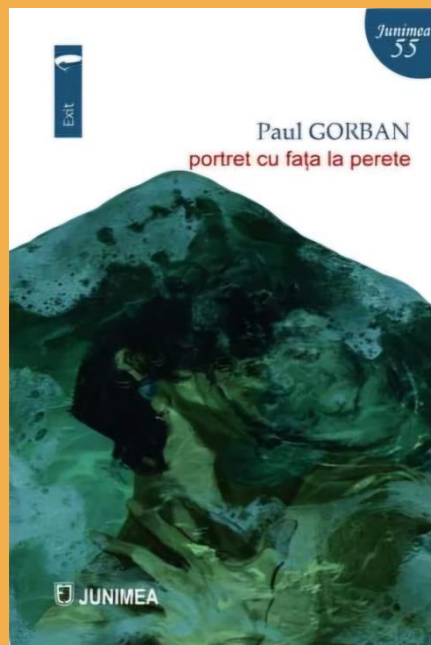
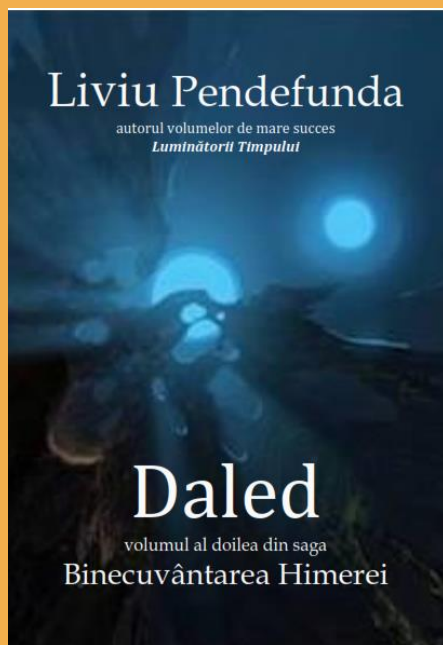
Colaboratorii revistei, 247

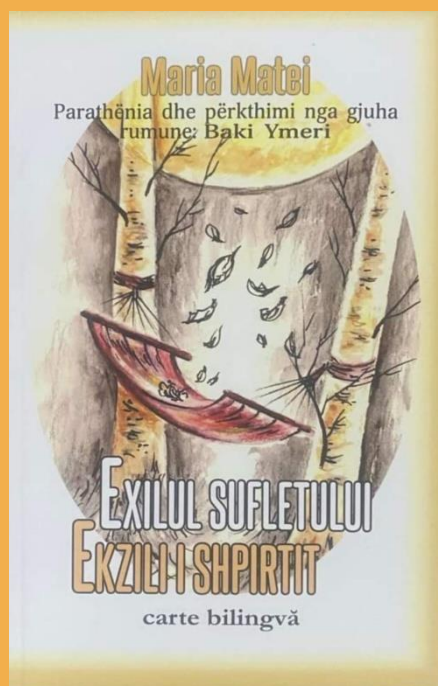
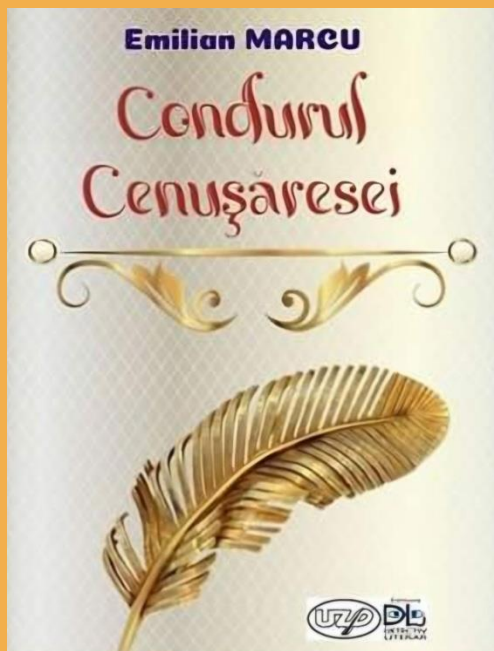
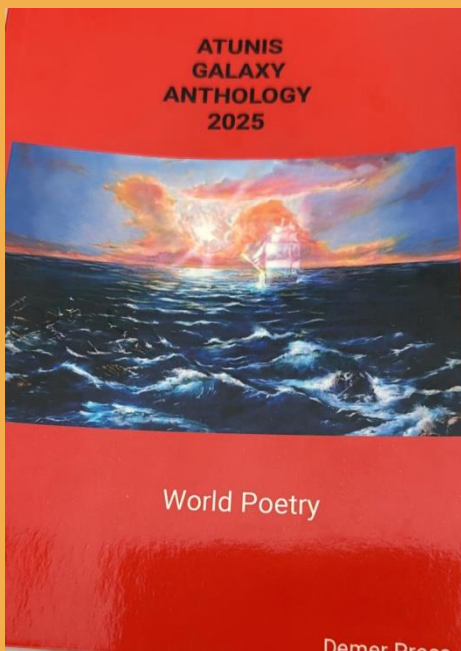
Colegiul de redacție, 250

Coperta 1 și ilustrațiile prezentului număr sunt reproduceri după lucrări de pictură realizare de **Camelia Carmen Stănescu Luca**.

Coperta 2, 3, 4 cărți care spre beneficiul tuturor românilor au trecut oceanul.

Cărți care au trecut oceanul

Destine Literare, nr.68, iulie-septembrie 2024